

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

VOL.18 NO.2
ปีที่ 18 ฉบับที่ 2

กรกฎาคม
ธันวาคม 2565

HUMAN SO JOURNAL

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ที่ปรึกษา	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลมาศ ปฎชากุล
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชิดชัย อุดมพันธ์
กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา มหาวิทยาลัยทักษิณ ศาสตราจารย์ ดร.ดวงมน จิตรจำนงค์ ข้าราชการบำนาญ ศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สดชื่น ชัยประสาธน์ มหาวิทยาลัยศิลปากร รองศาสตราจารย์นฤมิตร สอดสุข มหาวิทยาลัยรังสิต รองศาสตราจารย์ ดร.พัชนี ตั้งยืนยง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองศาสตราจารย์ยงยุทธ ชูว่วน มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุสสัน อุทัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ โชะเฮง มหาวิทยาลัยรามคำแหง อาจารย์สุริยงค์ ลิ่มสังภาศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ฝ่ายจัดการ: นางสาวมาริสา สำลี, นางสาวนุรีโลลา ยูแม

จัดรูปเล่มและออกแบบปก: นางสาวนุรีโลลา ยูแม

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/eJHUSO>

Scan QR Code:

Journal of Humanities and Social Sciences

กำหนดออก: ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน, กรกฎาคม-ธันวาคม)

สำหรับท่านใดที่สนใจสมัครสมาชิก สามารถส่งเป็นอนาณัติ

สมัครสมาชิกเป็นรายปี (2 ฉบับ) ราคา 200 บาท

ชื่อผู้รับเงิน นางสาวนุรีโลลา ยูแม

ที่ทำการไปรษณีย์ รุสะมิแล 94000

ส่งมาที่ กองบรรณาธิการวารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตำบลรุสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

Email: Husojournal@gmail.com

ข้อคิดเห็นใดๆ ของบทความที่เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้เป็น
ของผู้เขียนไม่ถือเป็นความคิดเห็นและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ
และหากประสงค์จะนำบทความใดในวารสารไปเผยแพร่ซ้ำ
โปรดติดต่อผู้เขียนบทความโดยตรง

วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เป็นวารสารวิชาการราย 6 เดือน (มกราคม - มิถุนายน, กรกฎาคม - ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ ข้าราชการและนักวิชาการ นำเสนอผลงานเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ประเภทของบทความที่รับพิจารณา

1. บทความวิจัย (Research Article)
2. บทความวิชาการ (Academic Article)
4. ปรีทัศน์หนังสือ (Book Review)
5. บทความปริทัศน์หนังสือ

ต้นฉบับที่พิจารณาเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น หากกองบรรณาธิการตรวจสอบพบว่าบทความใดไม่เป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าว หรือต้องการถอนบทความหลังจากที่กองบรรณาธิการดำเนินการขั้นตอนต่างๆ ไปแล้ว ผู้เขียนจะต้องชำระค่าดำเนินการจำนวน 5,000 บาท ให้แก่กองบรรณาธิการวารสารด้วย

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer-reviewed) จำนวนอย่างน้อย 3 ท่าน และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ ถือเป็นขั้นสุดท้าย

สารบัญ

ปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ Factors affecting the learning outcome of the elderly	
อับดุลคอลิก อรรอฮีมีย์ เกษตรชัย และหิม และวันพิชิต ศรีสุข	10
ผลกระทบด้านกาย จิต สังคม ของเด็กที่มีพฤติกรรม การติดโทรศัพท์มือถือ Physical, mental, and social impacts on children with mobile phone addiction	
นัสรีนทร์ แซสะ และนุรีหะ ดอเลาะ	30
การศึกษาที่มาและบทบาทของขุนมเทียนในเทศกาลประจำปีของ ชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี A Study of Origin and Roles of Khanom Thien in Annual Festivals of Thai- Chinese People in the area of Muang district, Pattani province	
ศรินภา บุญผ่องศรี และจตุวิทย์ แก้วสุวรรณ	58
การศึกษาเปรียบเทียบคำเรียกญาติภาษามลายูปัตตานี กับภาษาไทย A comparative study of patani malay and thai kinship terms	
นควัฒน์ สาระ	91
ชีวิตสภาวะอันตรายและความหวังภายใต้วิกฤติโรคระบาดของ แรงงานหญิงข้ามชาติในจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย Precarious Lives and Hope During a Pandemic Among Female Migrant Workers in Chiang Rai Province, Thailand	
ทิฆัมพร สิงโตมาศ	118

สารบัญ

กาญจนบุรี: แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดีย

Kanchanaburi: The Entrepreneur's Method for Supporting Potential Development for Luxury Indian Tourists

อัครเราะฮมาน มูเก็ม และจตุพร สุวรรณสุขุม

152

กาญจนบุรี: แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดีย

Kanchanaburi: The Entrepreneur's Method for Supporting Potential Development for Luxury Indian Tourists

อัครเราะฮมาน มูเก็ม และจตุพร สุวรรณสุขุม

196

การวิเคราะห์แบบเรียนเร็วฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

An analysis of prince damrong's thai text book "beab rein reaw"

ภาสพงศ์ ผิวพอใช้

246

ปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ
Factors affecting the learning outcome of the elderly

อับดุลคอลิก อีรรอฮีมีย *

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เกษตรชัย และหิม

รองศาสตราจารย์ ภาควิชาสวัสดิศึกษา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

วันพิชิต ศรีสุข

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

***Corresponding Author E-mail:** mistersahara3@gmail.com

Received: April 11, 2022

Revised: December 28, 2022

Accepted: December 28, 2022

Available: December 31, 2022

Abstract

This article is documentary research. The objective of this study is to analyze the synthesis of concepts, theories, and research on factors that affect the learning of the elderly. The study found that the factors affecting the learning achievement of the elderly were 5 aspects: learner, family, and educational personnel. Society and environment and media equipment/technology in learning

Recommendations : Continuous monitoring and study of educational achievement will be a factor that will help the design of education management for the elderly to keep up with the changing of the era.

Keywords:

factors, achievement, learning, elderly

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านครอบครัว ด้านบุคลากรทางการศึกษา ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านอุปกรณ์สื่อ/เทคโนโลยีในการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ : การติดตามและศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องจะเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้การออกแบบการจัดการศึกษาแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเท่าทันกับการเปลี่ยนของยุคสมัยได้

คำสำคัญ:

ปัจจัย, ผลสัมฤทธิ์, การเรียนรู้, ผู้สูงอายุ

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของประชากรโลกมีอัตราที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปริมาณประชากรผู้สูงอายุทั่วโลกในปี 2018 มีจำนวน 990 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 13 จากจำนวนประชากรทั้งหมด 7,633 ล้านคน และในปี 2019 ประชากรผู้สูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 1,000 ล้านคน มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2561) ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ล้ำสมัย ซึ่งเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุในปัจจุบัน ทำให้ประชากรผู้สูงอายุจะมีอิทธิพลในหลากหลายด้าน อาทิเช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม (สุธีรา บัวทองและคณะ, 2558) ทำให้ทิศทางการพัฒนาและผลิตนวัตกรรมใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุพลอยเจริญเติบโตไปด้วย ทั้งนี้ความต้องการของกลุ่มคนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบันนั่นเอง จากกระแสการเจริญเติบโตของสังคมผู้สูงอายุจึงถือเป็นวาระสำคัญในการสร้างคุณภาพการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในสามารถดำเนินชีวิตในช่วงสุดท้ายของชีวิตได้อย่างมีความสุขได้ ดังนั้นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองในรูปแบบของการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นกลไกที่สำคัญที่จะสามารถยกระดับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากความสำคัญดังกล่าวทำให้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้พัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุและจัดสร้างโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ โดยรัฐบาลได้ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับกระทรวง ศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาความเป็นไปได้ในการนำพื้นที่ของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีจำนวนนักเรียนน้อย และอาจถูกยุบรวมมาใช้ประโยชน์ ในการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้และดูแลผู้สูงอายุของกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ (กรมกิจการผู้สูงอายุ,

2564) เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้ามาเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และรับการส่งเสริมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพ ใช้ศักยภาพของตนเองในการพึ่งพาตนเอง และสร้างประโยชน์แก่สังคมได้ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดด้านการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-Directed Learning: SDL) ที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ โดยทั้งทฤษฎีการเรียนรู้ ผู้ใหญ่ (Andragogy) และแนวคิดด้านการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองได้พัฒนาขึ้นโดย มัลคอล์ม โนลส์ (Malcolm Knowles) นักวิชาการด้านการศึกษผู้ใหญ่ในอเมริกา

ปัญหาการดำเนินการจัดการเรียนการสอนของผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิภาพ เป็นอีกประเด็นสำคัญที่จะต้องอาศัยกลวิธีเพื่อจูงใจให้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเข้ามาศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อเตรียมความพร้อมการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพให้ได้ ดังนั้นตัวแปรสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในกระบวนการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ และผู้เรียน ตลอดจนถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงทักษะการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รวมถึงความรู้ที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียน พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2548: 125) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเสมือนขนาดของความสำเร็จของผู้เรียนที่เป็นผลจากกระบวนการเรียนการสอนของผู้สอน ซึ่งอาจจะสามารถวัดได้ด้วยการทดสอบเกี่ยวกับความเข้าใจ ความรู้ที่เพิ่มขึ้น การประยุกต์ใช้ในการแก้ไข ปัญหาในลักษณะของการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ไม่ได้มีเพียงเด็กเท่านั้น แต่ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ซึ่งจะต้องอาศัยกระบวนการวิธีการถ่ายทอดความรู้ เทคนิคและการถ่ายทอดประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป หากผู้เรียนเป็นเด็กการจัดการเรียนรู้จะต้องสอดคล้องกับการทำงานของสมองสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการ

นำองค์ความรู้เกี่ยวกับสมองมาใช้เป็นฐานในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพสูงสุด (อรุณี หรดาล, 2562) แต่สำหรับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุนั้น ควรเป็นการเรียนในลักษณะของการชี้นำตนเอง (Self-Directed Learning: SDL) ซึ่งทักษะของทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ (Andragogy) และแนวคิดด้านการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองได้พัฒนาขึ้นโดย มัลคอล์ม โนลส์ (Malcolm Knowles) นักวิชาการด้านการศึกษผู้ใหญ่ ในอเมริกาได้หยิบยกการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ โดยแนวคิดทั้งสองสนับสนุนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนวัยผู้ใหญ่รวมทั้งแนวคิดทั้งสองยัง มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเวลาต่อมา (อาชญญา รัตนอุบล, 2551) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ของผู้สูงอายุนั้นมีความแตกต่างไปจากการเรียนรู้ของเด็ก มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องใดที่ส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพราะผลสัมฤทธิ์จากการเรียนรู้อย่อมมีสาเหตุ และปัจจัยที่แตกต่างกัน หากเราสามารถเข้าใจถึงปัจจัยที่จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุได้ ก็จะสามารถพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ เทคนิคกลวิธีการสอนให้เกิดคุณภาพได้อย่างรวดเร็วในบทความนี้ ผู้ศึกษาได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนพงษ์ สีกา (2551), ขนิษฐา บุญภักดี (2552), พิมพ์ประภา อรุณมิตร (2552), Good (1993) ได้กล่าวถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลที่เกิดขึ้นจากบุคคล คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงให้เห็นถึงระดับความรู้และความสามารถที่ได้จากการเรียนรู้ที่ทำให้การปฏิบัติงานนั้นสำเร็จหรือได้รับมีความรู้ในเรียนที่เรียนรู้ โดยมีลักษณะการวัดผลส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนรู้ด้วยการตั้งคำถามที่สะท้อนถึงพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไป

ใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า (ล้วน สายยศและ
อังคณา สายยศ, 2536) ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุเป็น
สิ่งที่สะท้อนจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ของตัวผู้เรียนสูงอายุนั้นเอง และปัจจัยอื่นๆ
ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว สภาพแวดล้อมที่
เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความสามารถและ
นำไปประยุกต์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับ
ความต้องการของตนเองได้

นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีของบลูม Bloom's Taxonomy ที่กล่าวถึง
เรียนรู้ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย
และมีการจำแนกระดับความสามารถจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด เช่น ด้านพุทธิ
พิสัย เริ่มจากความรู้อยู่ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์
การประเมิน และด้านจิตพิสัย เริ่มจาก ค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง
ทัศนคติ ความเชื่อ ความสนใจและคุณธรรม ส่วนด้านทักษะพิสัย เริ่มจาก
พฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
(เดโชชัย ทองยอดเกรียง และอารีรัตน์ แก้วประดิษฐ์, 2561)

ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ มีนักวิชาการได้ความหมายดังนี้
พระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2546 ให้ความหมายของ ผู้สูงอายุ
หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติ
ไทย ซึ่งเป็นคำนิยามที่ใช้ในทางราชการและในตามกฎหมายผู้สูงอายุ
เป็นวัยสุดท้ายของชีวิต ลักษณะและพัฒนาการในวัยนี้จะตรงข้ามกับ
วัยเด็ก เพราะวัยผู้สูงอายุมีแต่เสื่อมลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะค่อยเป็นค่อย
ไป Birren and K.W, (1981) และวิลลาวันย์ บัวเทพ, (2554) และจรัสวรรณ
เทียนประภาส, พัทรี ต้นศิริ. (2536) ได้กล่าวว่า การกำหนดว่าใครเป็น
ผู้ชรา นั้น ควรพิจารณาถึงคุณสมบัติ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวภาพ ด้าน
จิตใจ และด้านสังคม ส่วนสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2530 : 1)

ได้กล่าวว่า วัยสูงอายุเป็นวัยของชีวิตที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงเฉพาะ มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจ และการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม วัยสูงอายุไม่ได้เป็นวัยที่หมดความหมาย หรือเป็นวัยที่สิ้นสุดทีเดียว แต่เป็นวัยที่ปลอดจากภาระกิจกรรมทางสังคม ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุโดยทั่วไป หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีความเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้ Bloom's Taxonomy เพื่อทำความเข้าใจธรรมชาติของผู้สูงอายุ เพื่อจัดกิจกรรมหรือรูปแบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิผล และประสิทธิภาพ โดยผู้ประพันธ์ได้สรุปปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้านแล้วเป็นตัวแปรที่นักศึกษาระดับระดับบัณฑิตศึกษา นักวิจัย และนักวิชาการที่ได้ให้ความสำคัญ และนิยามเลือกในการวิจัย นอกจากนี้ผู้นิพนธ์ยังพบว่าบทความนี้จะป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ รวมทั้งการพิจารณาพัฒนาแนวทางการจัดรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุให้เกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนถึงการนำผลการวิเคราะห์ไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับเรียนผู้สูงอายุต่อไป

ผู้เรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

ผู้เรียนเป็นหัวใจหลักของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกระดับการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ของผู้สูงอายุถือเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีผู้สอนเป็นผู้ที่คอยสนับสนุน และชี้แนะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558:12) การเรียนรู้อาจต้องดำเนินไปด้วยการชี้นำตนเองนำตนเอง การนำแนวคิดของการเรียนรู้อาจารย์ผู้ใหญ่วัยผู้ใหญ่วัยพัฒนาจนกลายเป็นวิถีแห่งการเรียนรู้ที่สำคัญของผู้เรียน

ผู้ใหญ่ (Brockett & Hiemstra, 1991) ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคม ผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้นการเรียนรู้จะต้องให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน วัยผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ และผู้สอนผู้สูงอายุจะต้องออกแบบการสอนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551) การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง จึงเป็นแนวคิดของนักการศึกษาผู้ใหญ่ที่ได้เปิดโลกทัศน์ให้กับคนทั่วไป ได้รับรู้ถึงความสามารถในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องของผู้ใหญ่ที่แม้จะพ้นจากสภาพเกณฑ์การศึกษา มาแล้วก็ตามแต่ก็ยังสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558:12) สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้กล่าวถึงองค์ประกอบด้านคุณลักษณะเดียวกับตัวผู้เรียน ได้แก่ เขว่นปัญญาความถนัดความรู้พื้นฐานหรือความรู้เดิมของผู้เรียน และอารมณ์เป็นแรงจูงใจ ความสนใจ ทักษะคิดและ นิสัยในการเรียน ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง ตลอดจนการปรับตัวและบุคลิกภาพอื่นๆ (น้ำเพชร ลินทอง, 2541) ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ผู้สอนผู้สูงอายุจำเป็นต้องต้องศึกษาทำความเข้าใจ เพื่อให้สามารถกำหนดรูปแบบวิธีการสอนผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมและตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุอายุได้ อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิภาพ ทำให้ผู้สูงอายุสามารถเตรียมความพร้อมตนเองในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ

ครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

ครอบครัวเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการสนับสนุนการเรียนรู้จากสมาชิกในครอบครัวหรือบุตรหลาน และการสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุในครอบครัว และชุมชน ด้วยการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้และเสริมสร้างกิจกรรม

การเตรียมความพร้อมเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี (อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ 2555) และเพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกได้รับการเอาใจและความอบอุ่นที่ได้รับจากสมาชิกในครอบครัว Prescott (1961:14 -15) องค์ประกอบทางความรัก ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบิดามารดา และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนของผู้สูงอายุ เพราะผู้เรียนผู้สูงอายุจะสัมผัสถึงความรัก การเอาใจของสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะเป็นแรงขับที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุจะสามารถเห็นค่าในตัวเองมากกว่าที่จะอ่อนไหวและมีความเครียดกับการเปลี่ยนด้านต่างๆ ของตนเองที่กำลังเสื่อมสภาพลง ดังนั้นครอบครัวที่มีสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นให้กำลังใจ ซึ่งส่งผลต่อการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สูงอายุได้ สอดคล้องกับเสาวณีย์ พากเพียร, วรเดช จันทรร, และคันสนีย์ จะสุวรรณ์ (2555) อธิบายว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพล ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากเนื่องจากผู้ปกครองหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุจะมีเวลาอยู่กับผู้สูงอายุมากที่สุด ประกอบกับกำลังใจจากสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งเราที่สำคัญในการจูงใจให้ผู้สูงอายุเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่ดีได้ เช่น วิธีการประคบประหงม การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร ที่ถูกต้อง หากไม่ได้รับการดูแลหรือเอาใจใส่จากลูกหลาน ผู้สูงอายุอาจจะได้อันตรายจากกิจกรรมดังกล่าวได้ สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (น้ำเพชร สีนทอง, 2541: 16) องค์ประกอบทางสภาพแวดล้อม สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย ความคาดหวังของผู้ดูแลหรือผู้ปกครองนั้น มีอิทธิพลที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้วยทั้งสิ้น ซึ่งสิ่งแวดล้อมในที่นี้หมายถึง ความรัก ความเอาใจใส่จากครอบครัว และสังคมที่จะช่วยผลักดันให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนรู้ โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ดังคำกล่าวที่ว่าพ่อแม่ผู้ปกครอง เปรียบเสมือนครูแรกของเด็ก และเช่นเดียวกันลูกหรือผู้ดูแลก็เสมือนเป็นครูผู้ช่วยที่จะช่วยอำนวยความสะดวก ส่งเสริมการเรียนรู้ ผลักดันกิจกรรมที่เหมาะสมสู่การมีชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในครอบครัวและสังคมได้

สังคมและสิ่งแวดล้อมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

การส่งเสริมให้มนุษย์ได้เรียนรู้ไม่จะเป็นการจัดการศึกษาหรือกิจกรรมเรียนรู้โดยตรงหรือจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ นับว่ามีความสำคัญยิ่ง (ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558:11) เพราะสิ่งแวดล้อมและสังคมจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะเติมเต็มกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพได้ นอกจากนี้การสนับสนุนทางสังคม คือ การที่บุคคลได้รับการช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่มีความจำเป็นต่อการดูแลสุขภาพของตนเอง อีกทั้งการสนับสนุนทางสังคมที่จะก่อให้เกิดผลดีขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ให้การสนับสนุน (พิมพ์สิทธิ์ บัวแก้วและ รติพร ถึงฝั่ง, 2559:97) นอกจากครอบครัวแล้วสังคมก็เป็นอีกหน่วยหนึ่งที่ผู้สูงอายุมีความผูกพัน ซึ่งครั้งหนึ่งผู้สูงอายุบางคนได้รับการยอมรับจากสังคม และเมื่อตนเองเข้าสู่วัยผู้สูงอายุทำให้ตนเองต้องจากสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ เช่น สังคมในองค์กรที่ตนเองปฏิบัติงาน เมื่อผู้สูงอายุรู้สึกสูญเสียสังคมในส่วนใดส่วนหนึ่งไปนั้น การสร้างสังคมและการเติมเต็มสังคมที่ผู้สูงอายุขาดหายไปนั้นจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้สูงอายุมีสภาพจิตใจที่ดีได้และเมื่อมีสภาพจิตใจที่ดีย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุอีกด้วย ดังนั้นแนวทางในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้สูงอายุผู้สอนจะต้องมีการกำหนดเนื้อหาที่มีความชัดเจน และมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถจูงใจผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเฉพาะการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ อาชีวญา รัตนอุบลและคณะ (2555:15) ที่สำคัญจะต้องเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และมาสร้างความเป็อนายต่อการเรียนรู้ การปรับ

สภาพแวดล้อมภายในบ้าน ชุมชน และโครงสร้างพื้นฐานเดิม ให้เหมาะสม และเอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561) จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมซึ่ง (สุชาติ หวังสิทธิเดชและคณะ, 2559) ได้กล่าวถึงความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เป็นผลการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลกันและกัน นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมกับผู้เรียน เช่น ความคาดหวัง ความเชื่อ อารมณ์ และความสามารถทางปัญญาของผู้เรียนนั้นจะแปรเปลี่ยนโดยมีอิทธิพลทางสังคมที่เป็นสิ่งที่กระตุ้นหรือเป็นตัวสร้างสิ่งเร้าตอบสนองการเรียนรู้ของผู้สูงอายุให้เกิดความคาดหวังที่อยากจะเรียนรู้ได้

บุคลากรทางการศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

บุคลากรทางการศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่จะเป็นกลไกหนึ่งที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุได้ และยังเป็นที่ต้องการโดยเฉพาะบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญของวิทยากรหรือผู้สอนมากที่สุด อาชญา รัตนอุบลและคณะ (2555:15) ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุเป็นที่ผ่านการเรียนโลกที่ยาวนาน ดังนั้นความรู้และประสบการณ์ของผู้อายุจึงมีมาก ดังนั้นรูปแบบการสอนของบุคลากรจะต้องแสดงเทคนิควิธีการที่มาเติมเต็มประสบการณ์การเรียนรู้มากกว่านำความรู้ที่ผู้สูงอายุเคยเรียนรู้มาแล้ว ครูและผู้เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างและการเรียนรู้ของสมองแต่ละส่วน การส่งเสริมศักยภาพของสมอง และการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับสมองมาใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ (อรุณี หรดาล, 2562) ผู้ปฏิบัติงานในการจัดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นผู้สอนหรือผู้รับผิดชอบหรือนักฝึกอบรมควรพิจารณาการเรียนรู้โดยจะต้องคำนึงถึงหลักคิดลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และเทคนิควิธีการสอนจะต้องมีความเหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

(นันทวัฒน์ ภัทกรนันท์, 2558) และผู้สอนผู้สูงอายุจะต้องทราบถึงความ ต้องการและความสนใจ (Needs and Interests) ในการรู้ของผู้สูงอายุ หาก ผู้สอนสามารถรับรู้ถึงความต้องการของผู้สูงอายุได้จะสามารถชักจูงให้เกิด การเรียนรู้ได้ดี (ศักรินทร์ ขนประชา, 2557:18) โดยเฉพาะการเปิดโอกาส ให้ผู้สูงอายุได้นำเสนอความภาคภูมิใจของตนเอง การเล่าประสบการณ์ ของตนเองจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้แก่ผู้สูงอายุเป็นไปด้วยดีและน่าสนใจ ในทางกลับกันผู้สอนจะได้รับประโยชน์จากรื่องราวที่ได้ฟังจากผู้สูงอายุ ไปด้วย การเข้าใจสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (Life Situations) หรือผู้เรียนของตนเองที่เป็นผู้สูงอายุ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดีถ้า หากถือเอาตัวผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน (Life-Centered) (ศักรินทร์ ขนประชา, 2557:18) นอกจากนี้การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience) เนื่องจากประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มี คุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ ดังนั้นหลักสำคัญของการศึกษาผู้ใหญ่ คือ การวิเคราะห์ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ว่าส่วนไหนของประสบการณ์ที่จะ นำมาใช้ในการเรียนการสอนและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับการจัดการ เรียนการสอนต่อไป (ศักรินทร์ ขนประชา, 2557:18) และผู้ใหญ่ต้องการเป็น ผู้นำตนเอง (Self-Directing) ความต้องการที่อยู่ในส่วนลึกของผู้ใหญ่ คือ การมีความรู้สึกต้องการที่จะสามารถนำตนเองได้ (ศักรินทร์ ขนประชา, 2557:19) ผู้สอนจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้อายุได้แสดงความสามารถของตนเอง มากกว่าการชี้นำจากผู้สอน จึงจะทำให้ผู้เรียนผู้สูงอายุรู้ว่าตนเองมีคุณค่าและ ย่อมส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ

อุปกรณ์สื่อ/ เทคโนโลยีในการเรียนรู้กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

เครื่องมือการจัดการเรียนการสอนเปรียบเสมือนทางลัดที่จะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้อาจสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเครื่องมือหรืออุปกรณ์จะต้องเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นอุปกรณ์สื่อ/ เทคโนโลยีในการเรียนรู้กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุจะต้องสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทัญญา รัตนอุบลและคณะ (2555:15) การเสริมการเรียนรู้ด้านสื่อการเรียนจะต้องเหมาะสมกับผู้เรียนผู้สูงอายุ สามารถเข้าใจได้ง่าย เช่น การใช้เทคโนโลยีต่างๆ ที่จะต้องง่ายต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้และชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 เป็นแผนฉบับปรับปรุงมีวิสัยทัศน์ให้ผู้สูงอายุเป็น “บุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคมและควรส่งเสริมให้คงคุณค่าไว้ให้นานที่สุด (ฉัตรสุมน พงฒิภิณฺเณ, 2558:159) ดังนั้นการดำเนินการค้นหาแนวทางและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนนับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง และความพิเศษของผู้สูงอายุหากจะให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนของผู้สูงอายุเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพได้นั้นการหาเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ และการเรียนดังกล่าวจะเป็นการเรียนรู้ที่สามารถสร้างความสนุกสนานแก่ผู้เรียน และยังส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (ภาสิต ศิริเทศและ ณพวิทย์ ธรรมสีหา, 2562) ที่ได้กล่าวว่าความรู้ความสามารถของตนเองช่วยให้บุคคลนั้นสามารถบรรลุในพฤติกรรมที่คาดหวังได้ผ่านแรงจูงใจ การรับรู้ และกระบวนการตัดสินใจ ดังนั้นหากสามารถผลิต และจัดรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีที่ง่ายต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ เช่น แท็บเล็ต หนังสือที่สามารถออกเสียงได้ แวนช่วยอ่านหนังสือ สมาร์ทโฟน หรือแอปพลิเคชันต่างๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับการใช้งาน

ของผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะสร้างสรรคการเรียนรู้ของผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยที่ส่งต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้าน ส่วนใหญ่แล้วมีความสัมพันธ์เชิงบวกทั้ง 5 ตัวแปร มีความเชื่อมโยงกันและขาดตัวแปรตัวแปรหนึ่งย่อมส่งผลด้านลบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุได้ กล่าวคือ ผู้เรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ครอบคลุมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ สังคมและสิ่งแวดล้อมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ บุคลากรทางการศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ อุปกรณ์สื่อ/เทคโนโลยีในการเรียนรู้กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เป็นความปรารถนาที่มีการกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นการวิเคราะห์และการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุจะเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด เพราะเมื่อสามารถเข้าใจความสำคัญทั้ง 5 ตัวแปรที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะทำให้ผู้สอน ผู้จัดการหลักสูตรการเรียนสำหรับผู้เรียนผู้สูงอายุ สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องและเหมือนกับความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้สูงอายุได้ อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพและสามารถสร้างประสิทธิผลอย่างสูงสุดได้

ผลการศึกษาดังกล่าวนี้อาจเป็นประโยชน์อย่างสูงต่อบุคลากรทางการศึกษา ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านการดูแลผู้สูงอายุได้ เพื่อ

ให้เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการจัดการศึกษาที่เข้าใจบริบทและความต้องการของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้สูงอายุได้ รวมไปถึงการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่เกิดความเหมาะสมกับช่วงวัยของการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุที่จะได้รับผลจากคุณภาพชีวิต จิตใจ และการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ทำให้ปัญหาการรังเกียจของบุตรหลานหมดไป อันจะนำไปสู่การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ของผู้สูงอายุมีความน่าสนใจได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังมีประโยชน์แก่ผู้เรียนผู้สูงอายุ ครูผู้สอนผู้เรียนผู้สูงอายุ และผู้ที่สนใจทั่วไปสำหรับเป็นปรับในใช้เป็นแนวทางในการดูแลและจัดการเรียนรู้แก่ผู้สูงอายุในการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนผู้สูงอายุในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะจากศึกษาในครั้งนี้การติดตามและศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องจะเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้การออกแบบการจัดการศึกษาแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเท่าทันกับการเปลี่ยนของยุคสมัยได้ และจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในแต่ละช่วงการเรียนรู้ของผู้สูงอายุเกิดประสิทธิภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ภาสิต ศิริเทศ และณพวิทย์ ธรรมสีหา (2562) ที่ได้กล่าวว่าแนวคิดของ Bandura เชื่อว่าการศึกษาวงพฤติกรรมของมนุษย์จะต้องวิเคราะห์เงื่อนไขและสิ่งเร้าที่จะมาเสริมแรงในเงื่อนไขนั้นคงอยู่ และพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์จึงเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ซึ่งองค์ประกอบหลายอย่างโดยมีพันธุกรรม สภาพแวดล้อม สังคม ประสบการณ์ ความสามารถเฉพาะตัวของบุคคลผสมผสานกัน ซึ่งยากแก่การตัดสินว่าพฤติกรรมนั้นๆ เกิดจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะซึ่งถ้าหากบุคคลมีการรับรู้ความสามารถตนเอง (perceived self-efficacy) และคาดหวังในผลลัพธ์ของการปฏิบัติ (outcome expectations) เขาจะแสดง

ซึ่งพฤติกรรมนั้นให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้

บรรณานุกรม

- Arunmit, P. (2009). *Factors Influencing Thai Language Learning Achievement. Of grade 6 students under the Loei Educational Service Area Office 3 by multilevel analysis.* M.A. Thesis. Loei Rajabhat University.
- Buathong, S. (2015). *DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM TO ENHANCE PARTICIPATION WITH THE COMMUNITY AMONG SCHOOL HEALTH TEACHERS.* M.S. Thesis. Silpakorn University.
- Brockete, R. G. and Hiemstra, R. (1991). *Self-direction in adult learning: Perspectives on theory, research and practice.* London: Routledge.
- Buakaew, P., Teungfung, R. (2016). Health care and health status of the Thai elderly. *Journal of the Association of Researchers*, (21)2, 94-109.
- Boonphakdee, K. (2009). *A Study of Factors Affecting Educational Achievement of Undergraduate Students. Faculty of Industrial Education and Technology King Mongkut's University of Technology Thonburi.* M.A. Thesis. King Mongkut's University of Technology Thonburi.
- Buathep, W. (2011). *Care needs and perceptions of family care of the elderly in Nam Noi Subdistrict, Hat Yai District, Songkhla Province.* M.S. Thesis. Province of Songkhla University.
- Birren, J.E. and K.W. Schaie. (1981). *Handbook of psychology of aging.* New York: Vannustrand reinhold Company.
- Bandura, A., (1997). *Self-efficacy: The exercise of control.* New York: Freeman.

- Chonpracha, S. (2014). The Theory of Adult Learning: What Adult Teachers Must Learn. *Journal of Education, Prince of Songkla University, (25)2*, 13-23.
- Dechakup, P., Yindeesuk, P. (2005). *Methods of teaching science in general science*. Bangkok: Developing Academic Quality.
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute (TGRI). (2018). *Situation of the Thai elderly*. Bangkok: Printery Company Limited.
- Good, C. V. (1993). *Dictionary of Education* (3rd Ed.). New York: McGraw-Hill.
- Horadal, A. (2019). Brain-Based Learning for Young Children. *Kasetsart Educational Review, (34)2*, 1-10.
- Nantawat Patakornnun,. N. (2015). Concepts and Management Techniques of Adult Learning. *Education Journal Silpakorn University, (12)1*, 18-29.
- Prutipinyo, C. (2015). Review of Law & Policy toward Health Care Management for Senior Citizen. *Public Health & Health Laws Journal, (1)2*, 149-163.
- Prescott, Danicl Alfred. (1961). *The child in the educative process*. New York: Mc Graw - Hall.
- Pruitpinyo, C. (2018). *Composition and Substances from Combustion of Tobacco Product Components*. Bangkok: Research and Knowledge Management Center for Tobacco Control.
- Pakpien, S., Chanasorn, W., Jasuwan, S. (2012). The Effect of Family Relationship, Self-Efficacy, Classroom Participation and Determination on Students Academic Achievement of Secondary School in Bangkok Metropolis. *Parichart Journal (25)1*, 110-120.

- Ratana-Ubol, A., et al. (2012). The Development of the Supportive Guidelines in Education/Learning Management for Enhancing the Competencies of Older Adults in Thailand. *Journal of Education Studies*, (40)1, 14-28.
- Rattanubol, A. (2008). *Development of learning and organizing activities for adults*. Bangkok: School of Non-Formal Education, Department of Policy, Management and Educational Leadership, Faculty of Education.
- Sirited, P., Thammaseeh, N. (2019). Self-Efficacy Theory and Self-Healthcare Behavior of the Elderly. *Journal of the Royal Thai Army Nurses*, (20)2, 58-65.
- Sakcharoen, P. (2015). Adult learning theory and self-directed learning concept: learning process for promoting lifelong learning. *Journal of the Royal Thai Army Nurses*, (16)1, 8-13.
- Seeka, P. (2008). *A study of factors affecting academic achievement in science subjects of students in grade 3 as a result of the national educational quality test in the 2005 academic year of Uttaradit Province*. M.A. Thesis. Uttaradit: Uttaradit Rajabhat University.
- Saiyot, L., Saiyot, A. (1993). *Educational Research Techniques*. Bangkok: Publishing Center Promote academics.
- Sinthong, N. (1998). *A comparative study of academic achievement and anxiety during strict parenting. Rational and neglectful of students in Mathayom 5, Suankularb Wittayalai Nonthaburi School Academic year 1998*. M.S. Thesis. Ramkhamhaeng University.

- Sirited, P., Thammaseeha, N. (2019). Self-Efficacy Theory and Self-Healthcare Behavior of the Elderly. *Journal of the Royal Thai Army Nurses*. 20 May - August 2019. 58-65.
- Thongyodkrueng, D., Kaewpradit, A. (2018). Bloom's Theoretical Learning Management by using Computer Assisted Instruction Creating Web Pages with HTML of Students in Grade 4 at Kamphaeng Saenwittaya School. *The 10th National Academic Conference, Nakhon Pathom Rajabhat University, and 29-30 March 2018*: 13-25.
- Thienpraphas, J., Tansiri, P. (1993). *Nursing of the Elderly*. Bangkok: Mahidol University Press.
- Techakup, P. (2005). *Learning and teaching with a student-centered approach*. Bangkok: The Master Group Banned.
- Wangsittidet, S., et al. (2016). *Development of Experiential Learning Management for Promoting Learning Skill to Students in Early Childhood Education*. Maha Sarakham : Rajabhat Maha Sarakham University.

ผลกระทบด้านกาย จิต สังคม ของเด็กที่มีพฤติกรรม
การติดโทรศัพท์มือถือ
Physical, mental, and social impacts on children with
mobile phone addiction

นัสนรินทร์ แซ่สะ *

อาจารย์,

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี

นุรีห๊ะ ดอเลาะ

บัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

***Corresponding Author E-mail:** nhuhin.j@hotmail.com

Received: December 21, 2021

Revised: December 29, 2022

Accepted: December 29, 2022

Available: December 31, 2022

Abstract

This study applies a mixed methods approach by collecting quantitative data. Its objective is to address the physical, mental, and social impacts on children who are addicted to mobile phones. The sample group includes 30 children aged 11 and 12 years who live in Moo 8, Ai Satia Village, Bukit Sub-district, Cho Airong District, Narathiwat Province. Data was collected through field visits, surveys on problems and mobile phone addiction behavior, and interviews. Quantitative data were analyzed using mean and percentage, and qualitative data using content.

es. 73 percent spent 1-2 hours on the phone, 23 percent 3-4 hours, and four percent more than six hours. 86.7 percent used their mobile phone to watch YouTube videos and play games. In terms of physical impacts, 35 percent were found to have skipped meals and showers, 17 percent suffered a headache, 13 percent had back pain, and nine percent had fatigue as well as eyesight problems. As for mental effects, 43 percent became temperamental and impulsive, and 21 percent aggressive. Social effects include 90 percent being non-sociable, 7 percent being irresponsible, and 3 percent being unconfident.

Results show several impacts of mobile phone addiction which cannot be overlooked. These physical, mental, and social effects can potentially lead to many other problems such as domestic violence, developmental issues, slowed learning capabilities, mental disorders, and so on. It is extremely necessary to prevent these problems with the help of family, school, and community which are closest and most understanding for the children. By working together, they will be able to contain the impacts of mobile phone addiction on children and teach them to use their devices in more creative ways.

Keywords:

impact, behavior, mobile phone

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสังคม ของเด็กที่มีพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือ ในพื้นที่หมู่ที่ 8 บ้านไธเสะเตีย ตำบลบุกิต อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีอายุ 11-12 ปี จำนวน 30 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาชุมชน แบบสำรวจประเด็นปัญหา และแบบสำรวจผลกระทบของพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือ และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้เป็นค่าเฉลี่ย/ร้อยละ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษา พบว่า เด็กที่มีอายุ 11-12 ปี ร้อยละ 63 ใช้โทรศัพท์ของตนเอง ร้อยละ 37 ใช้โทรศัพท์ของผู้ปกครอง ระยะเวลาในการใช้โทรศัพท์มือถือ 1-2 ชั่วโมง ร้อยละ 73 ระยะเวลาในการใช้โทรศัพท์มือถือ

3-4 ชั่วโมง ร้อยละ 23 และมากกว่า 6 ชั่วโมง ร้อยละ 4 ส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อการดูยูทูปเล่นเกมส์ ร้อยละ 86.7 ผลกระทบด้านสุขภาพกายของเด็กที่มีพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือ ทานข้าวน้อย ไม่อาบน้ำ ร้อยละ 35 รองลงมา ปวดศีรษะ ร้อยละ 17 เจ็บกล้ามเนื้อหลัง ร้อยละ 13 และร่างกายอ่อนเพลียพักผ่อนน้อย

มีปัญหายาตา ร้อยละ 9 ผลกระทบด้านสุขภาพจิต มีอารมณ์หงุดหงิดง่าย เอาแต่ใจ ร้อยละ 43 รองลงมา ก้าวร้าว ร้อยละ 21 และผลกระทบด้านสังคม

ร้อยละ 90 ไม่ออกไปเล่นกับเพื่อน อยู่คนเดียว ร้อยละ 7 ขาดความรับผิดชอบ และร้อยละ 3 ไม่กล้าแสดงออก

จะเห็นได้ว่า จากการเล่นโทรศัพท์มือถือของเด็กนั้น มีผลกระทบต่อเด็กในหลากหลายด้าน โดยมีอาจมองข้ามหรือมองว่าเป็นเรื่องปกติได้ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสังคม ผลกระทบเหล่านี้หากสะสมเป็นระยะเวลานานอาจก่อให้เกิดปัญหามากมายเกิดขึ้นตามมา เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาด้านพัฒนาการของเด็ก การเรียนรู้ของเด็ก ปัญหาสุขภาพจิต เป็นต้น ดังนั้นการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน นับว่าเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยคำนึงถึงระบบนิเวศทางสังคมที่ใกล้ชิดและเข้าใจเด็กมากที่สุด ร่วมกันหาทางแก้ไข จะช่วยลดปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเด็กสู่การเล่นโทรศัพท์มือถืออย่างสร้างสรรค์ได้

คำสำคัญ:

ผลกระทบ, พฤติกรรม, โทรศัพท์มือถือ

บทนำ

ปัจจุบันการดำเนินชีวิตประจำวัน มีการนำใช้เทคโนโลยี เข้ามา มีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิต เพื่อให้การดำเนินชีวิตเกิดความสะดวกสบายง่ายขึ้น เช่น ติดต่อสื่อสาร สั่งอาหาร ซื้อของ ทำงาน เรียนหนังสือ ธุรกรรมทางการเงิน ตลอดจนเพื่อความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ เทคโนโลยีที่ว้านี้คือ โทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือที่นิยมเรียกกันว่า มือถือ หรือโทรศัพท์มือถือ จากการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน 2563 ผลการสำรวจประชาชนอายุ 6 ปีขึ้นไป ประมาณ 63.8 ล้านคน พบว่า มีผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ 60.5 ล้านคน (ร้อยละ 94.8) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 49.7 ล้านคน (ร้อยละ 77.8) และผู้ใช้คอมพิวเตอร์ 16.8 ล้านคน (ร้อยละ 26.4) สำหรับการมีโทรศัพท์มือถือของประชาชนอายุ 6 ปีขึ้นไป ซึ่งมีผู้ใช้ โทรศัพท์มือถือ ร้อยละ 94.8 สำหรับสถานที่ใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า ส่วนใหญ่ใช้ที่บ้าน/ที่พักอาศัย ร้อยละ 95.6 รองลงมาคือ ใช้ตามสถานที่ต่างๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือร้อยละ 89.6 และใช้ที่ทำงาน ร้อยละ 33.1 ส่วนกิจกรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ใช้โซเชียลเน็ตเวิร์ก เช่น Facebook, Twitter, LINE, Whatsapp เป็นต้น ร้อยละ 92.0 รองลงมาคือ ใช้โทรศัพท์ผ่าน Internet (VoIP) เช่น โทรผ่าน Line, Facebook, Facetime, Whatsapp เป็นต้น ร้อยละ 90.9 และใช้ในการดาวน์โหลดหรือสตรีมมิงรูปภาพ/หนัง/วิดีโอ/เพลง/ เกมส์เล่นเกมส์ดูหนัง ร้อยละ 74.3 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564)

ซึ่งจากสถานการณ์การใช้โทรศัพท์ข้างต้นนั้นพบว่า อาการติดโทรศัพท์มือถือจะส่งผลกระทบต่อการใช้สัมพันธ์กับคนรอบข้างและสังคม โดยเฉพาะด้านสุขภาพร่างกาย เช่น นิ้วล็อก เกิดจากการใช้นิ้วกด จิ้ม สไลด์ หน้าจอเป็นระยะเวลานาน อาการทางสายตา เช่น ตาล้า ตาพร่า ตาแห้ง เกิดจากเพ่งสายตาดูหน้าจอเล็กๆ ที่มีแสงจ้าจนเกินไป อาจส่งผลกระทบต่อตาเสื่อม จอประสาทตาเสื่อม ปวดเมื่อยคอ บ่า ไหล่ จากการ

ก้มหน้า ค้อมตัวลง ส่งผล เลือดไหลเวียนไม่สะดวก หากเล่นนานๆ อาจมีอาการปวดศีรษะตามมา รวมไปถึงหมอนรองกระดูกเสื่อมสภาพก่อนวัยอันควร โรคอ้วน แม้พฤติกรรมจะไม่ส่งผลโดยตรง แต่การนั่งทั้งวันโดยไม่ลุกเดินไปไหน เป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดโรคอ้วนและโรคเรื้อรังอื่นๆ ได้นอกจากนี้ เมื่อเด็กๆ ต้องนั่งอยู่กับที่เพื่อจดจ่อไปที่หน้าจอเป็นเวลานาน ทำให้ตกอยู่ในภาวะความเครียดได้ โดยอาจมีอาการปวดศีรษะหรืออ่อนเพลียเป็นประจำ รู้สึกเกร็งหรือเมื่อยล้า มีอาการเจ็บกล้ามเนื้อบริเวณคอและแผ่นหลัง ซึ่งอาจรุนแรงถึงขั้นมีอาการผิดปกติที่กระดูกสันหลังจากการนั่งผิดท่าทางและไม่มีการผ่อนคลายเปลี่ยนอิริยาบถ เนื่องจากกล้ามเนื้อและกระดูกโดยเฉพาะในเด็กเล็กยังเติบโตไม่เต็มที่และไม่แข็งแรงเพียงพอซึ่งส่งผลเสียต่อพัฒนาการทางร่างกายโดยรวมของเด็ก แต่ในโลกความเป็นจริงนั้นเด็กจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงความซับซ้อนในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบตัว และการได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการนั้นมักต้องใช้ความอดทน ความพยายามและการรอคอยมากกว่าเพียงจ้มปลายนิ้วลงบนหน้าจอ เด็กที่ติดโทรศัพท์มือถือจึงมักมีปัญหาทางอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ฉุนเฉียว หุนหันพลันแล่นขาดความอดทน ไม่รู้จักรอคอย ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมก้าวร้าว เครียด และวิตกกังวล หรือซึมเศร้า เนื่องจากหลายสิ่งในชีวิตจริงไม่ได้รับการตอบสนองรวดเร็วดังที่ใจต้องการ เด็กที่ติดโทรศัพท์มือถือยังมีแนวโน้มที่จะเกิดอาการของโรคสมาธิสั้นเทียม (Pseudo-ADHD) เนื่องจากสมองถูกสั่นสะเทือนภาพและแสงเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วในจอภาพทำให้เกิดความตื่นตาตื่นใจตลอดเวลา จนสมองเกิดความเคยชินต่อสิ่งเร้าและมีปัญหาเมื่อต้องดำเนินกิจกรรมในชีวิตตามปกติ เช่น เข้าชั้นเรียน อ่านหนังสือ หรือทำงานบ้าน เด็กจะไม่สามารถมีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำได้นาน ไม่สนใจใส่ใจรายละเอียดของสิ่งรอบตัว หรือไม่สามารถนั่งอยู่เฉยได้ ซึ่งเมื่อมีลักษณะอาการดังกล่าวหากไม่รีบแก้ไขจะส่งผลเสียอย่างมากต่อพัฒนาการในการเรียน

รู้ของเด็กในระยะยาว การติดโทรศัพท์มือถือเป็นส่วนสำคัญในการแยกตัวเด็กออกจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เป็นจริง เนื่องจากเมื่อมีโทรศัพท์มือถือเป็นทางเลือกที่ง่ายกว่าและชื่นชอบมากกว่า เด็กจึงไม่พยายามปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นซึ่งยังทำให้การเข้าสังคมเป็นไปได้ยากขึ้น ส่งผลกระทบกับการใช้ชีวิตในด้านอื่นๆ ตามมา ทั้งไม่สนใจการเรียน ไม่กระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ รอบตัว บางรายอาจมีโลกส่วนตัวสูงหรือคบหาเฉพาะเพื่อนในอินเทอร์เน็ตซึ่งมีความเสี่ยงต่อพฤติกรรมเลียนแบบที่ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปเพียงใด โลกของเด็กๆ ก็มีสิ่งน่าสนใจให้ชวนจดจ่ออยู่เสมอ แต่เปลี่ยนรูปแบบไปบ้างตามยุคสมัย แม้จะปฏิเสธไม่ได้ว่าโทรศัพท์มือถือมีคุณประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตมากมาย แต่เมื่อได้พิจารณาถึงอันตรายแล้ว คุณพ่อคุณแม่จึงไม่ควรนิ่งเฉยต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างละมุนละม่อม ซึ่งวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ การเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็กๆ คุณพ่อคุณแม่จึงควรใช้โทรศัพท์มือถือด้วยความระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และพยายามใช้เวลาของครอบครัวทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอย่างเต็มที่ ซึ่งนอกจากจะช่วยลดอันตรายจากการติดโทรศัพท์มือถือแล้ว ยังช่วยเสริมสร้างความรักความผูกพันในครอบครัวได้อีกทางหนึ่งด้วย (กรมสุขภาพจิต.2562)

จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการติดโทรศัพท์มือถือเป็นภัยเงียบที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของมนุษย์ในหลากหลายมิติ ปัจจุบันการใช้โทรศัพท์มือถือเป็นเรื่องที่เข้าถึงง่าย ทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงได้ สามารถครอบครองเป็นเจ้าของ ส่งผลให้ไร้ข้อจำกัดมีอิสระในการใช้ รวมถึงพื้นที่หมู่ที่ 8 ตำบลบุกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เป็นพื้นที่หนึ่งที่สัญญาณโทรศัพท์เข้าถึง ทำให้คนในพื้นที่สามารถใช้โทรศัพท์มือถือเป็นจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน วัยกลางคน ผู้สูงอายุ ล้วนมีโทรศัพท์มือถือเป็นปัจจัยหนึ่งในการดำเนินชีวิต

ให้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือของตนเองและใช้โทรศัพท์มือถือของผู้ปกครอง (กรณีเด็ก) จึงส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมการติดโทรศัพท์มือถือ สร้างความกังวลแก่ครอบครัว ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นอย่างยิ่ง หากปัญหานี้ยังไม่ถูกแก้ไข หรือปล่อยมองว่าเป็นเรื่องปกติ ลูกหลานของชุมชนจะเติบโตต่อไปในอนาคตอย่างไร มีคุณภาพชีวิตไปในทิศทางใด ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่ทุกคนไม่ควรมองข้าม ทางชุมชนจึงเห็นควรให้มีการศึกษาผลกระทบและแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้โทรศัพท์มือถือ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อเด็ก ครอบครัว ชุมชน ที่จะได้นำองค์ความรู้ สู่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ เพราะเด็กคือลูกหลานของทุกคนในชุมชน และเด็กคืออนาคตของชุมชนต่อไป ชุมชนจะสงบสันติสุขได้เมื่อคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยพบว่าม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบและพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือ ดังนี้ เอื้อมทิพย์ ศรีทอง (2562) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือของนักศึกษา สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, รัตนา สิงห์โต และคณะ (2562) ศึกษาภัยเงียบที่อาจเกิดแก่ทารกแรกเกิดจากโทรศัพท์มือถือ ป้องกันไว้ก่อนดีกว่าตามแก้ทีหลัง, ราวณี วงศ์เดช และคณะ (2561) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อของเด็กยุคศตวรรษที่ 21, โสภณา จีรวงศ์นุสรณ และคณะ (2561) อันตรายที่แฝงมากับโทรศัพท์มือถือ, อมรรัตน์ วงศ์โสภณ และคณะ (2558) ศึกษาพฤติกรรมการใช้และผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊กต่อการดำเนินชีวิตของนักศึกษากรณีสึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, และงานของวรเชษฐ์ ไทอิน (2562) ปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางป้องกันพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมต่อการใช้โทรศัพท์มือถือของนักศึกษามหาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เพื่อการครองตนตามหลักพระพุทธศาสนา, ปัจจุบันโทรศัพท์มือถือจัดว่าเป็นสิ่งสำคัญ

ในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คน และอาจจะถือว่าเป็นสิ่งประดิษฐ์ให้การใช้ชีวิตประจำวัน สะดวกที่สุดของศตวรรษที่ยี่สิบ ในขณะที่โทรศัพท์มือถือมีข้อดีที่ชัดเจนในการใช้ เช่น ในการติดต่อเรื่องงานหรือติดต่อกับคนที่เรารักตลอดเวลาแต่ในความสะดวกสบายเหล่านั้นมักจะมีสิ่งที่ไม่พึงประสงค์หรือข้อเสียบางส่วนที่อาจจะส่งผลกระทบหรือเป็นอันตรายกับการใช้ชีวิตและสุขภาพของผู้ใช้โทรศัพท์มือถือถือก็ว่าได้ จากการคุยโทรศัพท์เคลื่อนที่นานๆ ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น มีอาการปวดหูปวดศีรษะ ตาพร่ามัว มึนงง ขาดสมาธิ และเกิดความเครียด นอนไม่หลับ อาจทำให้เกิดโรคความจำเสื่อม ผิวหนังเหี่ยวเหี่ยว ส่งผลให้เกิดโรคความดันโลหิตสูง เยื่อหุ้มสมองเสื่อม และเป็นโรคอัลไซเมอร์ได้ เสี่ยงกับการเป็นมะเร็งสมอง สำหรับในผู้ชายไม่ควรพกมือถือที่เอว เสี่ยงรับผลกระทบต่อไข่กระดูกและอันตรายเพื่อจะรับรู้ถึงการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างถูกวิธี และรับรู้ถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้โทรศัพท์มือถือ นันทวรรณ ผ่องมณี (2555)

จากการทบทวนงานวิจัยดังกล่าว พบว่าเป็นการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเยาวชนเป็นส่วนใหญ่ และพื้นที่การศึกษาในครั้งนี้อยู่ไม่มีการศึกษาในประเด็นนี้มาก่อน การศึกษานี้จึงศึกษาเฉพาะกลุ่มเป้าหมายเด็กที่มีอายุ 11-12 ปี ในพื้นที่หมู่ที่ 8 บ้านไธเสเดียว ตำบลบุกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

วิธีการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุ 11-12 ปี จำนวน 30 คน กำลังศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในพื้นที่หมู่ 8 บ้านไธเสเดียว ตำบลบุกิต เพราะเป็นเกณฑ์อายุที่เริ่มเข้า

ถึงการใช้โทรศัพท์มือถือในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ในการเรียนใช้
ในความบันเทิงต่างๆ และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สามารถสื่อสารได้ตอบได้ เข้าใจ
ในคำถามของแบบสอบถาม และสามารถเก็บข้อมูลจากเด็ก และผู้ปกครอง
ของเด็กได้โดยตรง

2. เกณฑ์การคัดอาสาสมัครออกจากโครงการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมวิจัยเพศชายและหญิง ที่มีอายุต่ำกว่า 11 ปี
2. ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมวิจัยมีข้อจำกัด รู้สึกไม่สบายใจในการ
ให้ข้อมูล ผู้ร่วมวิจัยสามารถถอนตัวจากการเป็นผู้ร่วมวิจัยได้ โดยการแจ้ง
ให้ผู้วิจัยทราบ ผู้วิจัยไม่มีการบังคับให้ผู้ร่วมวิจัยจนจบโครงการและไม่มี
การเปิดเผยข้อมูล ผู้วิจัยเคารพการตัดสินใจของผู้ร่วมวิจัย

3. เกณฑ์การถอนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. เมื่อผู้เข้าร่วมการวิจัย รู้สึกไม่สบายใจ รู้สึกอึดอัด ในการ
เข้าร่วมสัมภาษณ์ ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถขอถอนตัวได้
2. ผู้เข้าร่วมวิจัยมีสิทธิถอนตัวออกจากโครงการได้ทุกเมื่อ โดย
ท่านสามารถแจ้งความประสงค์ของท่านต่อนักวิจัย และลงนามยืนยัน
การถอนตัวจากโครงการ การถอนตัวของผู้เข้าร่วมวิจัยจะไม่มีผลกระทบ
ต่อสิทธิใดๆ

4. เกณฑ์การยุติการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. หลังจากการเก็บข้อมูลครบถ้วนเสร็จเรียบร้อยแล้ว
2. มีข้อบ่งชี้ว่าจะมีอันตรายเกิดขึ้นในผู้เข้าร่วมวิจัย
3. ผู้ให้การสนับสนุนยกเลิกการวิจัย

5. การใช้อาสาสมัครกลุ่มเปราะบาง

เด็กชายและหญิง ที่มีอายุ 11-12 ปี จำนวน 30 คน ในพื้นที่
หมู่ 8 บ้านไธเสเตีย ตำบลนุกิต อำเภोजेजेไธระ จังหวัดนราธิวาส

6. วิธีการชักชวนอาสาสมัครเข้าสู่โครงการ

1. ผู้วิจัยศึกษาชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน สร้างสัมพันธภาพกับคนในชุมชน จนเกิดความไว้วางใจ

2. ผู้วิจัยได้ชี้แจง วัตถุประสงค์ของโครงการแก่ผู้เข้าร่วมวิจัย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมวิจัยรับทราบ ข้อมูล ประกอบการตัดสินใจการเข้าร่วมวิจัย ผู้ร่วมวิจัยจะสมัครใจด้วยตนเอง จะไม่มีการบังคับผู้เข้าร่วมวิจัยให้เข้าร่วม ผู้วิจัยเคารพการตัดสินใจของผู้เข้าร่วมวิจัย

7. การแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิธีการก่อนสัมภาษณ์ ผู้วิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดการเก็บแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ให้ผู้เข้าร่วมวิจัยทราบ ถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

8. ขั้นตอนการปฏิบัติตัวของอาสาสมัคร

1. นักวิจัยลงพื้นที่ชี้แจงรายละเอียดโครงการกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ในชุมชน

2. เมื่อผู้เข้าร่วมการวิจัยสมัครใจเข้าร่วมโครงการ ทางผู้วิจัยจะให้ผู้เข้าร่วมวิจัยลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมอาสาสมัครวิจัย

3. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงขณะดำเนินการสัมภาษณ์ โดยจะไม่มีการระบุชื่อของผู้เข้าร่วมวิจัย แต่จะระบุเป็นรหัสในการวิจัย

4. หากมีการถ่ายรูประหว่างการสัมภาษณ์ หรือดำเนินการกิจกรรมใดๆ ผู้วิจัยจะขออนุญาตผู้เข้าร่วมวิจัย และบอกวัตถุประสงค์ของการกระทำนั้นๆ ทุกครั้ง

5. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เก็บไว้เป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยไม่ว่ากรณีใดๆ

6. ในรายงานผลการวิจัยไม่มีการใช้ชื่อนามสกุลจริงจะระบุนามสมมุติเท่านั้น

9. ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมวิจัย

ผู้เข้าร่วมวิจัย ได้ทราบแนวทางในการแก้ปัญหาพฤติกรรมการติดโทรศัพท์มือถือของเด็ก สามารถช่วยลดความเสี่ยงผลกระทบต่อด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต และด้านสังคมของเด็กได้

10. การเข้าร่วมโครงการเป็นโดยสมัครใจ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาชุมชน มีการสำรวจข้อมูลประเด็นปัญหาที่ทางชุมชนเผชิญ พบว่าปัญหาพฤติกรรมการติดโทรศัพท์มือถือของเด็กเป็นปัญหาที่ทางชุมชนกำลังเผชิญ เกิดขึ้นในเด็กช่วงอายุ 11-12 ปี ทางผู้วิจัยได้สำรวจมีเด็กในช่วงอายุดังกล่าว 30 คน ผู้วิจัยดำเนินการชี้แจงโครงการแก่ผู้ปกครองและเด็ก ทำให้เกิดความเข้าใจ และสมัครใจในการเข้าร่วมเป็นผู้ร่วมวิจัยในครั้งนี้

11. ทางเลือกอื่นหากไม่เข้าร่วมโครงการ

เด็กและเยาวชนที่ไม่เข้าร่วมโครงการ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของทางโครงการจัดขึ้นได้ แต่เมื่อมีการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมวิจัย ไม่สามารถเข้าฟัง หรือมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล

12. สิทธิในการถอนตัวจากโครงการวิจัย

ผู้เข้าร่วมวิจัยมีสิทธิการถอนตัวได้ โดยการแจ้งเหตุผลของการถอนตัว เมื่อผู้วิจัยรับทราบและพิจารณาเหตุควรแก่การถอนตัว ผู้วิจัยจะให้ลงนามในเอกสารยืนยันการถอนตัวจากโครงการวิจัย อนึ่ง การถอนตัวของผู้เข้าร่วมวิจัยจะไม่มีผลกระทบต่อสิทธิใดๆ

13. ขอบเขตพื้นที่ดำเนินการวิจัย

พื้นที่หมู่ 8 บ้านไอสะเดียร์ ตำบลนุกิต อำเภोजะโฮรอง จังหวัดนราธิวาส

14. วิธีการดำเนินการ

รูปแบบการวิจัย เป็นงานวิจัยแบบเชิงปริมาณ มีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. นักวิจัยลงชุมชนและศึกษาบริบทชุมชน เข้าไปคลุกคลีกับคนในชุมชนและร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เช่น การลงเยี่ยมบ้าน กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน

2. นักวิจัยร่วมกันคิดโจทย์วิจัยกับชุมชน และทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน จัดเวทีประชาคมในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

3. เวทีประชุมชี้แจงรายละเอียดโครงการ

4. พัฒนาเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึงการขอจริยธรรมเพื่อทำการวิจัยในมนุษย์

5. เก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

6. พัฒนาศักยภาพกลุ่มเป้าหมายด้านกาย ใจ สังคม

7. ติดตามและประเมินผล

8. วิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้เป็นค่าเฉลี่ย/ร้อยละ และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยใช้เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูล

9. คืนข้อมูลให้ชุมชน

10. สรุปผล เขียนรายงานและจัดพิมพ์

15. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งมี 3 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับเด็ก ชุดที่ 2 และ 3 สำหรับผู้ปกครอง

แบบสอบถามสำหรับเด็ก แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ การศึกษา ข้อมูลการใช้โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการเล่นโทรศัพท์มือถือส่งผลกระทบด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ และด้านสังคม

ตอนที่ 3 แสดงความคิดเห็นเรื่องแนวทางการแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากการเล่นโทรศัพท์มือถือด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ และสังคม

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง ชุดที่ 1 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ที่อยู่ ความเกี่ยวข้องกับเด็ก ข้อมูลการใช้โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

ตอนที่ 2 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการเล่นโทรศัพท์มือถือส่งผลกระทบด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ และด้านสังคม

ตอนที่ 3 แสดงความคิดเห็นเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาคิดติดโทรศัพท์มือถือของเด็ก

แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง ชุดที่ 2 แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ที่อยู่ ความเกี่ยวข้องกับเด็ก ข้อมูลการใช้โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

ตอนที่ 2 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกาติดโทรศัพท์มือถือของลูกหลาน

ตอนที่ 3 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับลูกหลานในการติดโทรศัพท์มือถือ

ตอนที่ 4 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาดิโทรศัพท์มือถือ

ผลการศึกษา

จากการศึกษาผลกระทบต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสังคมของเด็กที่มีพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือ ในพื้นที่หมู่ที่ 8 บ้านไธเสเตีย ตำบลบุกิต อำเภोजะโฮร จังหวัดนราธิวาส โดยการสำรวจข้อมูล สัมภาษณ์ เด็ก ที่มีอายุ 11-12 ปี จำนวน 30 คน และผู้ปกครองจำนวน 30 คน ในพื้นที่หมู่ 8 บ้านไธเสเตีย ตำบลบุกิต อำเภोजะโฮร จังหวัดนราธิวาส มีผลการศึกษา ดังนี้

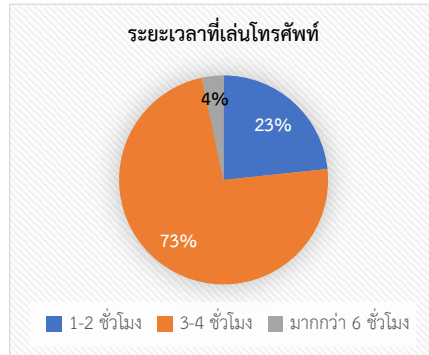
1. พฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือของเด็ก

จำนวน

- ใช้โทรศัพท์ของตนเอง จำนวน 19 คน
- ใช้โทรศัพท์ของผู้ปกครอง จำนวน 11คน

จากรายการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่เด็กใช้โทรศัพท์มือถือของตนเอง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63 รองลงมาเด็กใช้โทรศัพท์ของผู้ปกครอง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 37

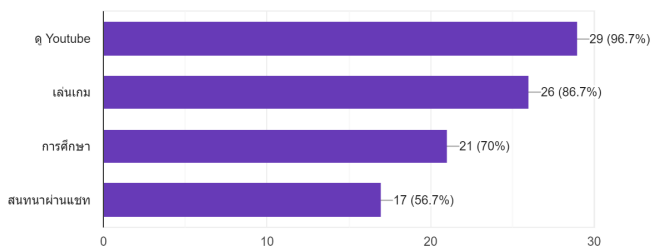
จำนวน

- 1-2 ชั่วโมง จำนวน 22 คน
- 3-4 ชั่วโมง จำนวน 7 คน
- มากกว่า 6 ชั่วโมง 1 คน

จากกราฟวงกลมข้างต้น พบว่า ระยะเวลาในการเล่นโทรศัพท์มือถือของเด็ก ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการเล่น 1-2 ชั่วโมง จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 73 รองลงมาระยะเวลาในการเล่นโทรศัพท์มือถือของเด็ก จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23 และเด็กที่เล่นโทรศัพท์มือถือใช้เวลาในการเล่นมากกว่า 6 ชั่วโมง มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4

ใช้โทรศัพท์เพื่อการใด

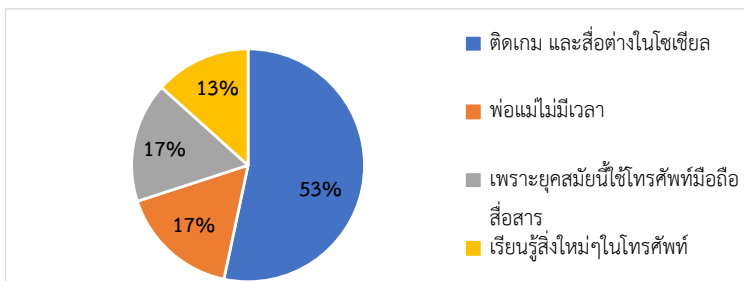
คำตอบ 30 ข้อ

จากกราฟข้างต้น พบว่า เด็กส่วนใหญ่เล่นโทรศัพท์มือถือเพื่อดูยูทูบ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.7 รองลงมาใช้ในการเล่นเกม คิดเป็นร้อยละ 86.7 ถัดมาใช้ในการเรียนการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 70 และน้อยที่สุดใช้ในการสนทนาผ่านแชท คิดเป็นร้อยละ 56.7

2. สาเหตุพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือของเด็ก

จากการศึกษาสาเหตุพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือของเด็กในพื้นที่หมู่ที่ 8 บ้านไธเสะเตีย ตำบลบุกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส โดยการสำรวจข้อมูล สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง จำนวน 30 คน ในพื้นที่หมู่ 8 บ้านไธเสะเตีย ตำบลบุกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส มีผลการศึกษา ดังนี้

จากกราฟวงกลมข้างต้น พบว่า สาเหตุพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือของเด็กมากที่สุดมาจากการติดเกม และโซเชียลมีเดียต่างๆ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53 สาเหตุเกิดจากพ่อแม่ไม่มีเวลา และในปัจจุบันมีการใช้โทรศัพท์มือถือสื่อสาร จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 17 และน้อยที่สุดสาเหตุเกิดจากการใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 16

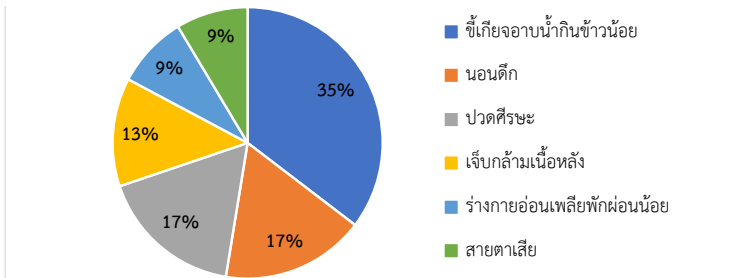
3. ผลกระทบจากพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือของเด็ก

จากการศึกษาข้อมูลผลกระทบจากพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือของเด็ก ในพื้นที่หมู่ที่ 8 บ้านไธเสะเตีย ตำบลบุกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส โดยการสำรวจข้อมูล สัมภาษณ์ เด็ก ที่มีอายุ 11-12 ปี

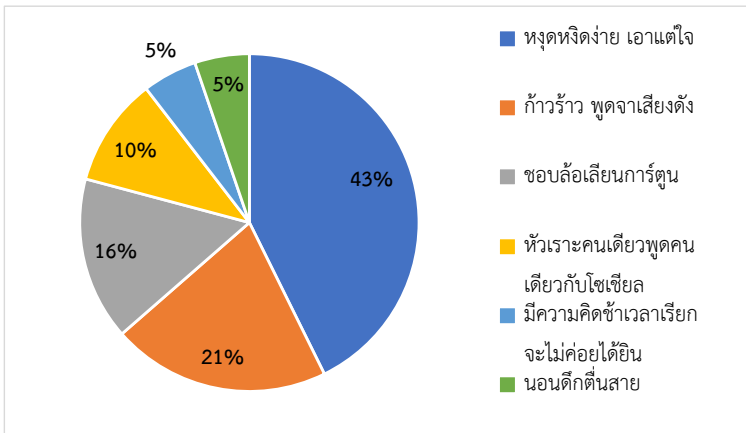
จำนวน 30 คน และผู้ปกครอง จำนวน 30 คน ในพื้นที่หมู่ 8 บ้านไธเสะเตีย ตำบลภูเกิต อำเภोजेजाโอไร้ง จังหวัดนราธิวาส มีผลการศึกษา ดังนี้

1) ผลกระทบด้านสุขภาพกาย

จากการฟวงกลมข้างต้น พบว่า ผลกระทบต่อสุขภาพกายของเด็กที่มีพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือ ประกส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมขี้เกียจอาบน้ำ กินข้าวน้อย จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมาผลกระทบด้านสุขภาพกายทำให้อนดึก ปวดศีรษะ คิดเป็นร้อยละ 17 เจ็บกล้ามเนื้อหลัง คิดเป็นร้อยละ 13 และส่งผลกระทบต่อร่างกายอ่อนเพลีย สายตาเสีย คิดเป็นร้อยละ 9

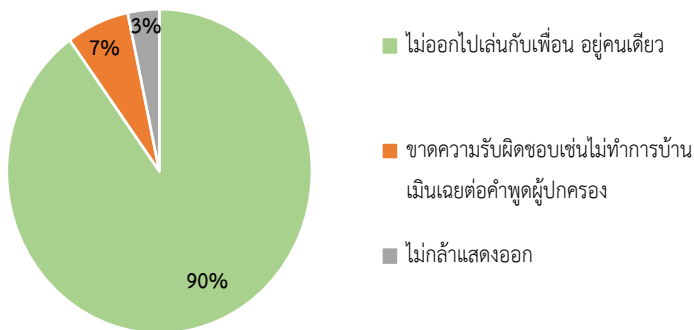

2) ผลกระทบด้านสุขภาพจิต

จากการฟวงกลมข้างต้น พบว่า ผลกระทบต่อสุขภาพจิตของเด็กที่มีพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือ ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมหงุดหงิดง่าย เอาแต่ใจ จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43 รองลงมาผลกระทบด้านสุขภาพจิตทำให้ก้าวร้าว พุดจาเสียงดัง คิดเป็นร้อยละ 21 ขอบล้อเลียนการ์ตูน คิดเป็นร้อยละ 16 หัวเราะคนเดียวพูดคนเดียวกับโซเซียล คิดเป็นร้อยละ 10 และน้อยที่สุด คือส่งผลให้มีความคิดช้าเวลาเรียกจะไม่ค่อยได้ยิน นอนดึกตื่นสาย คิดเป็นร้อยละ 5

3) ผลกระทบด้านสังคม

จากการฟวงกลมข้างต้น พบว่า ผลกระทบต่อสังคมของเด็กที่มีพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือ ส่งผลให้เด็กไม่ออกไปเล่นกับเพื่อน ขอบอยู่คนเดียว จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมาส่งผลให้เด็กขาดความรับผิดชอบ เช่น ไม่ทำการบ้าน เหมินเฉยต่อคำพูดผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 7 และน้อยที่สุด คือเด็กไม่กล้าแสดงออก คิดเป็นร้อยละ 3

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษามลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กที่ใช้โทรศัพท์มือถือ กรณีศึกษา หมู่ 8 บ้านไธเสะเตีย ตำบลบุกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส โดยผลการศึกษาพบว่า เด็กส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือในการในดูสื่อออนไลน์ เช่น ยูทูบ นอกจากนี้ใช้โทรศัพท์มือถือในการเล่น เกมออนไลน์ มีความสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้สื่อของเด็กยุคศตวรรษที่ 21 ของราณี วงศ์คงเดช และคณะ (2561) ที่กล่าวว่า สื่อมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและค่านิยมของคนทุกเพศวัยการศึกษาพฤติกรรม การใช้สื่อแบบภาคตัดขวางในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านหนองอุ่มหวายสามัคคี อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม จำนวน 60 คน เดือนมิถุนายน 2560 พบว่า 65% ใช้เวลาว่างในการเล่นเกมส์ เฟสบุ๊ค ดูโทรทัศน์และช่วยพ่อแม่ทำงานเพียง 25 % เกือบครึ่งไม่ชอบอ่านหนังสือ ถ้าอ่านจะเป็นหนังสือการ์ตูน และรับรู้่าเกือบทุกครอบครัวมีโทรศัพท์มือถืออย่างน้อย 1 เครื่อง 78% มีและใช้ในช่วงเช้าหรือก่อนนอน 30% ใช้ขณะรับประทานอาหารเช้า ทำการบ้าน ครึ่งหนึ่งใช้วันละไม่เกิน 3 ชั่วโมง 31% ใช้ 3-5 ชม./วัน แต่ใช้ค้นงานหรือโทรไม่ถึง 10% ส่วนการใช้อินเทอร์เน็ต เกือบทั้งหมดใช้ในการเล่นเกมส์ แชท ดูหนังฟังเพลง มี 6% ใช้ดูภาพไป 90% ยอมรับว่าติดเกมส์

จากการที่เด็กใช้โทรศัพท์มือถือในการเล่น เกม เฟสบุ๊ค ยูทูบ ดูสื่อออนไลน์ต่างๆ สนทนาผ่านแชท เป็นต้น โดยการใช้โทรศัพท์ในแต่ ละครั้งมากกว่า 2 ชั่วโมง ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อเด็กในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสังคม จากการศึกษาพบว่า ส่งผลกระทบทางด้านสุขภาพกาย นอนดึก ปวดศีรษะ ไม่ดูแลตนเอง ไม่อาบน้ำไม่ทานข้าว ส่งผลกระทบด้านจิตใจของเด็ก เด็กมีอาการหงุดหงิดง่าย เอาแต่ใจ ก้าวร้าว หัวเราะคนเดียว พูดคนเดียว และส่งผลกระทบด้าน

สังคม เด็กไม่ออกไปเล่นกับเพื่อน ขอบอยู่คนเดียว ขาดความรับผิดชอบ เช่น ไม่ทำการบ้าน เมินเฉยต่อคำพูดผู้ปกครอง ไม่กล้าแสดงออก เป็นต้น มีความสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้และผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟสบุ๊กต่อการดำเนินชีวิตของนักศึกษา กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ของอมรรัตน์วงศ์โสภณ และคณะ (2558) ที่กล่าวว่า ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟสบุ๊กต่อนักศึกษาเรียงตามลำดับคือ ด้านสุขภาพ ด้านการดำเนินชีวิตประจำวันและด้านการศึกษาตามลำดับ โดยผลกระทบด้านสุขภาพพบว่ามีอาการปวดตา ปวดศีรษะ เมื่อยมือ ปวดไหล่ เวลาริ่เล่นนานๆ ผลกระทบด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน พบว่านักศึกษาเลือกใช้งานเฟสบุ๊ก มากกว่าทำกิจกรรมอื่นในช่วงเวลาว่าง ทำให้ทำกิจกรรมอื่นน้อยลง มีโลกส่วนตัวสูง คุยกับคนในครอบครัวน้อยลง คนรอบข้างรู้ สึกหงุดหงิด หวาดระแวง และเกิดการทะเลาะกันเนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน และผลกระทบ ด้านการศึกษา พบว่านักศึกษาทำการบ้านและงานที่รับมอบหมายต่าง ๆ เสรีจ้จ้ เนื่องจากใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการใช้งานเฟสบุ๊ก ผลกระทบที่ตามมาพบว่านักศึกษาไม่ส่งงานส่งงานช้า ขาดสมาธิในการเรียน เกรดตกในบางรายวิชา ขาดสมาธิในการทำงานและการอ่านหนังสือสอบ ขาดเรียน ใช้ภาษาไม่ถูกต้องใช้คำแสดงในยุคสมัยใหม่ และสะกดคำไม่ถูกต้องตามหลักภาษา นอกจากนี้ผลการศึกษาของผู้วิจัยในเรื่องผลกระทบต่อเด็กผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กที่ติดโทรศัพท์มือถือ ด้านสุขภาพกาย คือ สุขภาพตา พบว่าส่งผลให้ต่อสายตาของเด็ก มีการอาการแสบตา ปวดตา ตาล้า โดยผลกระทบด้านสุขภาพที่กระทบต่อสุขภาพตานี้ มีความสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องอันตรายที่แฝงมากับโทรศัพท์มือถือ ของโสภณ จีรวงศ์นุสรณ์ และคณะ (2561) ที่กล่าวว่า เนื่องจากรูปแบบการใช้งานผ่านหน้าจอโทรศัพท์มือถือมีมากขึ้น ทำให้ประโยชน์ของ โทรศัพท์มือถือที่ใช้ในปัจจุบันมีมากกว่า

การสนทนา จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้ใช้งานเพิ่มระยะเวลา ในการใช้งาน นานขึ้น ทั้งนี้จากผลการสำรวจพฤติกรรมการใช้งานโทรศัพท์มือถือของคน ไทย ในหนึ่งวัน พบว่า คนไทยใช้เวลาในการใช้โทรศัพท์มือถือเฉลี่ยนาน ถึง 4.2 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งมากกว่า อุปกรณ์สื่อสารทุกชนิดที่ต้องใช้นัยน์ตา เป็นอวัยวะรับสัมผัส ทั้งนี้หากพิจารณาเวลาทั้งหมดของ การใช้นัยน์ตา กับอุปกรณ์สื่อสาร อันประกอบด้วย โทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ และ แท็บเล็ต รวมกันเป็นเวลาทั้งสิ้น 10.3 ชั่วโมงต่อวัน ดังนั้นการใช้ นัยน์ตาเพ่งมองเป็นเวลานานนั้นส่งผลเสียต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและ ระยะ ยาว โดยทำให้มีอาการหรือมีความรู้สึกผิดปกติเกี่ยวกับสมองเกิดขึ้น และมี อาการทางนัยน์ตา ที่พบบ่อย ได้แก่ ปวดตา ตาล้า ตาพร่า ปรับระยะภาพ ไม่ชัด แสบตา ตาแห้ง ซึ่งเป็นอาการ ที่เกิดจากการใช้สายตาไม่เหมาะสม ทั้งนี้มาจากหลายปัจจัย เช่น อายุของผู้ใช้งาน การเพ่งมอง ระดับการมอง เห็น ความผิดปกติของค่าสายตา ความสว่างของหน้าจอ ความถี่ในการใช้ งานผ่าน หน้าจอ เป็นต้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาลักษณะต่อพฤติกรรมของเด็กที่ติดโทรศัพท์มือถือ กรณีสึกษา หมู่ 8 บ้านไธเสะเตี้ย ตำบลบุกิต อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะต่อ สุขภาพกาย สุขภาพจิต และสังคม ของเด็กที่มีพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือ มีวิธีการ ดำเนินงานคือประชุมทีมวิจัย เก็บข้อมูลแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ด้าน ผลกระทบและเริ่มสำรวจผลกระทบ เวทีประชาคม พัฒนาศักยภาพกลุ่ม เป้าหมายด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ด้านสังคม ติดตามและประเมินผล มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คือ ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก การสังเกต และการจดบันทึก กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กที่มีอายุ 11-12 ปี จำนวน 30 คน และผู้ปกครองของเด็ก จำนวน 30 คน

จากการศึกษาผลกระทบและแนวทางการแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กที่ติดโทรศัพท์มือถือ กรณีศึกษา หมู่ 8 บ้านไธเสเดียว ตำบลภูกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส พบว่า ผลกระทบด้านสุขภาพกายของเด็กที่มีพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือ คือ จี๋เกียจอาบน้ำกินข้าวน้อย จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 นอนดึก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0 ปวดศีรษะ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0 เจ็บกล้ามเนื้อหลัง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 ร่างกายอ่อนเพลียพักผ่อนน้อย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 และสายตาเสีย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 ผลกระทบด้านสุขภาพจิตของเด็กที่มีพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือ คือ พบว่าหงุดหงิดง่าย เอาแต่ใจ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 43 ก้าวร้าวพูดจาเสียงดัง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 21 ขอบล้อเลียนการ์ตูน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 16 หัวเราะคนเดียวพูดคนเดียวกับไซเซลล์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10 มีความคิดช้าเวลาเรียกจะไม่ค่อยได้ยิน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1 คน และนอนดึกตื่นสาย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ และผลกระทบด้านสังคมของเด็กที่มีพฤติกรรมติดโทรศัพท์มือถือ คือ ไม่ชอบทำกิจกรรม ไม่ออกไปเล่นกับเพื่อนชอบอยู่คนเดียว ร้อยละ 90 ขาดความรับผิดชอบ เช่น ไม่ทำการบ้าน เมินเฉยต่อคำพูดของผู้ปกครอง ร้อยละ 7 ไม่กล้าแสดงออก เงินอายุ ร้อยละ 3

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาลูกที่มีพฤติกรรมติดมือถือ เพราะปัญหาลูกที่กำลังเผชิญไม่ควรมองข้ามอย่างยิ่ง หากละเลยหรือมองข้ามปัญหาเหล่านี้มันยังเกิดปัญหาอื่นๆ ตามมามากมาย นอกจากนี้อาจส่งผลกระทบถึงคุณภาพชีวิตของเด็กอีกด้วย และไม่ควรมองว่าเป็นเรื่องของผู้ปกครอง หรือของครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งที่ต้องรับผิดชอบ และแก้ปัญหานี้ ควรมีการแก้ไขปัญหาแบบการมีส่วนร่วมโดยการดึงนิเวศทางสังคมของเด็กที่ใกล้ชิดเด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนหาแนวทาง

การแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กที่ติดโทรศัพท์มือถือ โดยการบูรณาการร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนตาติกา มัสยิดชุมชน หน่วยงานในพื้นที่ที่ทำงานด้านเด็ก ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาที่เด็ก ๆ เรียนในช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ และ โรงเรียนตาติกา เด็ก ๆ เรียนด้านศาสนาในช่วงวันเสาร์อาทิตย์ เด็ก ๆ จะใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนทั้งสอง การร่วมมือกับโรงเรียนทั้งสองนี้ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาเด็กที่มีพฤติกรรมติดมือถือ โดยโรงเรียนประถมศึกษาเป็นโรงเรียนสายสามัญ อาจออกแบบกิจกรรมในรูปแบบของกิจกรรมเชิงสนทนากการให้เด็กเห็นภัยการใช้มือถือในส่วนของโรงเรียนตาติกา อาจออกแบบกิจกรรมในการใช้หลักศาสนาเข้ามาแทรกในกิจกรรม เพื่อให้เด็กได้ซึมซับกับหลักศาสนา ซึ่งเป็นวิถีของการดำรงชีวิต เพื่อสู่การใช้ชีวิตให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายในการใช้โทรศัพท์มือถือ ทั้งนี้ในการออกแบบกิจกรรมนั้น ให้อยู่ภายใต้การออกแบบรูปแบบการแก้ไขปัญหาให้เด็กมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม แสดงความคิดเห็น เพื่อนำสู่การแก้ไขปัญหาอย่างเข้าใจ และตรงตามความต้องการของเด็ก ตลอดจนสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ สิ่งแวดล้อม สังคมที่เด็กอาศัยอยู่อย่างเข้าถึง และเข้าใจ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ให้การสนับสนุนทุนในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.) ในการดำเนินโครงการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้เข้าร่วมวิจัยในพื้นที่หมู่ 8 บ้านไอสะเตีย ตำบลบุกิต อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาสทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- ผู้จัดการออนไลน์. (2562, 20 มกราคม). อันตรายจากโทรศัพท์มือถือที่(เผื่อ) คุณพ่อคุณแม่ยังไม่รู้. [บล็อก]. สืบค้นจาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=28471>.
- กองสถิติเศรษฐกิจ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *สรุปผลที่สำคัญสำหรับการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนพ.ศ.2563*, ม.ป.ท : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- นันทวรรณ ผ่องมณี. (2555, 21 พฤศจิกายน). ผลกระทบจากการใช้โทรศัพท์มือถือ. [บล็อก] สืบค้นจาก http://www.ns.mahidol.ac.th/english/th/degree_bns/km_mobile.html
- รัตนา สิงห์โต และคณะ (2562). กัยเจ็บที่อาจเกิดแก่ทารกแรกเกิดจากโทรศัพท์มือถือ.... ป้องกันไว้ก่อนดีกว่าตามแก้ทีหลัง. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 12(2), 1-11.
- ราณี วงศ์เดช และคณะ (2561). พฤติกรรมการใช้สื่อของเด็กยุคศตวรรษที่21. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 7(2), 26-36.
- วรเชษฐ์ โตอิน (2562). ปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางป้องกันพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมต่อการใช้โทรศัพท์มือถือ ของนักศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เพื่อการครองตนตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(10), 4760-4770.
- โสภณา จีรวงศ์สุนทร และคณะ (2561). อันตรายที่แฝงมากับโทรศัพท์มือถือ. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 13(1), 164-177.
- อมรรัตน์ วงศ์โสภณ และคณะ (2558). พฤติกรรมการใช้และผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊กต่อการดำเนินชีวิตของนักศึกษากรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. *วารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 10(33), 1-10.

เอื้อมทิพย์ ศรีทอง (2562). ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือของ
นักศึกษา สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. วารสาร
มหาวิทยาลัยวิชาการ, 6(ฉบับพิเศษ), 26-38.

การศึกษาที่มาและบทบาทของขนมเทียนในเทศกาลประจำปีของ
ชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
A Study of Origin and Roles of Khanom Thien in Annual
Festivals of Thai-Chinese People in the area of
Muang district, Pattani province

ศิริินภา บุญผ่องศรี *

M.Litt. (Teaching Chinese as a Foreign Language),
อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี

จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ

Litt.D. (Chinese Philology), รองศาสตราจารย์
ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

***Corresponding Author E-mail:** splendorsky_1989@hotmail.com

Received: August 23, 2022

Revised: December 13, 2022

Accepted: December 29, 2022

Available: December 31, 2022

A b s t r a c t

The research aimed 1) to study the history of Khanom Thien in Muang Pattani district, Pattani province and 2) to study of roles and meanings of Khanom Thien in the annual rituals of Thai-Chinese people in Muang Pattani district, Pattani province. Gathering through documents, interviews and participant Observation. Khanom Thien originated from some Chinese desserts such as Sticky bean bag, Bean buns and Banana leaves glutinous rice cake. Which has raw materials and cooking methods similar to Khanom Thien, but Chinese immigrants in Thailand applied to raw materials and cooking methods of local Thai people. Therefore, Khanom Thien is a culture object blending of Thai and Chinese cultural. The annual festivals which Khanom Tian is associated with offerings to goddesses and ancestors including 4 festivals namely 1) Chinese New Year 2) Qingming 3) Chinese Sart and 4) the tenth Lunar Month (Sat Duan Sip). Beliefs related to Khanom Thien of Thai - Chinese people and local Thai people are consistent. It is believed that Khanom Thien represents auspiciousness. Both raw materials that convey the tenacity of the offspring. Its shaped like a pagoda or a name that

looks like a bright candle. The descendants who pay homage to their ancestors with Khanom Thien will receive good things in response.

Keywords:

Khanom Tien, Thai - Chinese people, Belief system, Offerings, Annual festivals, Pattani province

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของขนมเทียนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และศึกษาบทบาทและความหมายของขนมเทียนในเทศกาลประจำปีของชาวไทยเชื้อสายจีน ในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ทำให้พบว่าขนมเทียนมีที่มาจากขนมของจีน ได้แก่ จาโตเปา โตเปากั่ว เจียวเยื่อ ซึ่งมีวัตถุดิบและวิธีทำคล้ายขนมเทียน แต่ชาวจีนอพยพในไทยได้ประยุกต์วัตถุดิบและวิธีปรุงอาหารให้สอดคล้องกับวัตถุดิบและความนิยมของคนในท้องถิ่น ขนมเทียนจึงเป็นวัตถุทางวัฒนธรรมที่เป็นการผสมผสานของวัฒนธรรมอาหารไทยและจีน เทศกาลประจำปีที่ขนมเทียนมีความเกี่ยวข้องล้วนมีพิธีกรรมเช่นไหว้ ทั้งเทพเจ้า และบรรพบุรุษ ได้แก่ ตรุษจีน แข็งเม้ง สารทจีน และ สารทเดือนสิบ ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับขนมเทียนทั้งของชาวไทยเชื้อสายจีน และ ชาวไทยพื้นถิ่นสอดคล้องกัน โดยเชื่อว่าขนมเทียนสื่อถึงความเป็นมงคล ทั้งวัตถุดิบที่สื่อถึงความเหนียวแน่นของลูกหลาน รูปทรงที่เหมือนเจดีย์ หรือ ชื่อที่เหมือนเทียนส่องสว่าง ซึ่งลูกหลานที่เช่นไหว้บรรพบุรุษด้วยขนมเทียนก็จะได้รับสิ่งที่ดีตอบสนอง

คำสำคัญ:

ขนมเทียน, ชาวไทยเชื้อสายจีน, ระบบความเชื่อ, การเช่นไหว้, เทศกาลประจำปี, จังหวัดปัตตานี

บทนำ

อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ นอกเหนือไปจาก อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ทั้งยังมีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของมนุษย์ในทุกอารยธรรม ในบางเทศกาล อาหารถือเป็นองค์ประกอบหลักของตัวเทศกาลที่จะขาดเสียมิได้ และจำเป็นต้องประกอบอาหารบางชนิดเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมในเทศกาลนั้นๆ ด้วย บางเทศกาลจำเป็นต้องจัดอาหารที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงบางอย่างเพื่อประกอบในพิธีเช่นไหว้ ขณะที่บางเทศกาลมีข้อกำหนดในการบริโภคอาหาร โดยห้ามทานอาหารบางชนิด และอนุญาตให้ทานอาหารบางชนิด อาหารจึงเป็นมากกว่าสิ่งที่ถูกบริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการของร่างกายเท่านั้น มันยังเป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการทางจิตวิญญาณอีกด้วย

ในสังคมชาวจีนที่อพยพย้ายถิ่นมาอยู่อาศัยในประเทศไทย ก็ได้มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมกับชาวไทยพื้นถิ่น โดยเฉพาะอาหาร แม้ว่าชาวไทยเชื้อสายจีนจะยังคงมีการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ แต่ก็มี การรับเอาขนบธรรมเนียมประเพณีไทยเข้าไปเป็นเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยน และผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างอาหารไทยพื้นถิ่น และ อาหารจีน ผนวกเข้ากับระบบความเชื่อที่บางส่วนมีจุดเชื่อมโยง หรือ มีความคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่อง “ความเป็นมงคล” ทำให้ในเทศกาลประจำปีของทั้งชาวไทยเชื้อสายจีน และ ชาวไทยพื้นถิ่น ปรากฏให้เห็นอาหารและขนมที่ถูกนำมาใช้ร่วมกันในทั้งสองวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาถึงอาหารที่อยู่ในระบบความเชื่อและเทศกาลของชาวไทยเชื้อสายจีน จะเห็นได้ว่าการนำเอาอาหารพื้นถิ่นเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องเซ่นไหว้ในพิธีกรรมตามเทศกาลประจำปี เช่น วันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง วันสารทจีน วันไหว้บ๊ะจ่าง ผู้วิจัยให้ความสนใจไปที่ “ขนมเทียน” หรือ “ถั่วปาว” ตามชื่อเรียกของคนชาวไทย

เชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ทั้งนี้ ไม่ใช่เพียงแค่ชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีจะเรียกขนมเทียนว่าถั่วปาวเท่านั้น แต่ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยพื้นถิ่นในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ก็เรียกขนมเทียนว่าถั่วปาวด้วยเช่นกัน เป็นหนึ่งในขนมที่ถูกนำมาใช้ในเทศกาลตรุษจีนควบคู่กับขนมเปี๊ยะ (年糕) ซึ่งเป็นขนมที่มาจากจีนแต่ดั้งเดิม ความน่าสนใจของขนมเทียนที่ผู้วิจัยรับรู้ในเบื้องต้นคือ ขนมเทียนเป็นขนมที่ถูกนำไปใช้ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งในประเพณีไทย และประเพณีจีน ดังจะเห็นได้จากการทำขนมเทียนไปถวายวัดของชาวไทยในช่วงเทศกาลสงกรานต์ หรือ การทำขนมเทียนไปเซ่นไหว้บูชาบรรพบุรุษของชาวไทยในภาคใต้ ในช่วงเทศกาลสารทเดือนสิบ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษาเป็นเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน เป็นที่อยู่อาศัยของของชาวไทยมุสลิมซึ่งเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุด ชาวไทยพื้นถิ่น (คนใต้) และชาวไทยเชื้อสายจีน ที่ปรากฏหลักฐานว่าอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา¹ และปรากฏหลักฐานให้เห็นชัดเจนคือศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว (林姑娘庙) หรือ ศาลเจ้าเล่งจูเกียง (灵慈宫) ที่มีอายุกว่า 400 ปี และยังคงดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเข้มแข็งผ่านประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยที่มีการผสมผสาน

¹ในสมัยอยุธยามีพ่อค้าจีนมาตั้งถิ่นฐานในภาคใต้ของประเทศไทยบริเวณจังหวัดปัตตานีและบริเวณใกล้เคียง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยน การอพยพของชาวจีนฮกเกี้ยนจากประเทศจีนสู่ประเทศไทย ในสมัยแรกของการอพยพนั้น ชาวยกเกี้ยนจะเดินทางโดยเรือสำเภาที่เรียกว่า “เซ่งเจ้าจัน” (เรือสำเภาหัวเขี้ยว) จากท่าเรือเอ๋เหม้งผ่านมณฑลกว๋างตุ้ง และเกาะไหหลำมาทางประเทศเวียดนามเข้าสู่อ่าวไทย ชาวยกเกี้ยนส่วนหนึ่งขึ้นฝั่งที่กรุงเก่า และลงหลักปักฐานบริเวณหัวเมืองชายทะเลตั้งแต่ภาคตะวันออกของไทย เช่น ตรวดี จันทบุรี ระยอง ชลบุรี เลยไปถึงจะเข้และที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ขณะที่บางส่วนก็ล่องเลียบฝั่งทะเลด้านตะวันออกของคาบสมุทรมาลายูไปค้าขายกับภาคใต้ของไทย (Sevikul, P., 2005 อ้างถึงใน เฉลิมถาวร: 2562, 186)

ทางวัฒนธรรมร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ในพื้นที่² จนเกิดเป็นลักษณะของการเป็นพื้นที่ “พหุวัฒนธรรม” ที่มีความโดดเด่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมาของขนมเทียนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาบทบาทและความหมายของขนมเทียนในเทศกาลประจำปีของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยทำการศึกษานขนมเทียนที่อยู่ปรากฏในเทศกาลประจำปีต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี

2. ขอบเขตด้านกลุ่มประชากร

ผู้วิจัยทำการศึกษาเทศกาลประจำปีที่ปฏิบัติโดยชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยนำแนวคิดเรื่องผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation) และ การธำรงชาติพันธุ์ (Ethnicity) มาใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

² ลูกครึ่งชาวจีนในอดีตโดยส่วนมากมีบิดาเป็นคนจีนและมารดาเป็นคนไทย นักสำรวจสมัยนั้นสันนิษฐานว่า มีลูกจีนในสยามเป็นครั้งแรกเมื่อประมาณต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 (ณัฐธิดา: 2539, 21)

1. แนวคิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) และการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation)

การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) และ การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation) เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนสองกลุ่มจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน และมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน แต่กรณีที่สังคมวัฒนธรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กันมีพลังน้อย จะถูกผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มวัฒนธรรมที่มีพลังมากกว่า ในขณะที่เดียวกัน ก็อาจจะมีการแลกเปลี่ยนกันได้หากวัฒนธรรมสองชุดนั้น ถูกผสมรวมกันเป็นชุดเดียวกันไม่ว่าจะมีส่วนของชุดใดมากกว่ากัน ก็จะกลายเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมนี้อาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรืออาจเกิดขึ้นจากความตั้งใจของอีกฝ่ายที่มีอำนาจก็ได้ กรณีของประเทศไทย ในบางช่วงเวลานโยบายของรัฐก็มีความโน้มเอียงให้เกิดการผสมกลมกลืนทางชาติพันธุ์ (ปรีชาชาญ, 2556: 16) แต่ในขณะเดียวกัน รัฐบาล หรือ กลุ่มวัฒนธรรมที่มีความแข็งแกร่งเอง ก็อาจจะไม่สามารถผสมกลมกลืนวัฒนธรรมของคนอีกกลุ่มซึ่งเป็นผู้ที่เข้ามาพื้นที่ในภายหลังได้อย่างหมดจด หากในกลุ่มวัฒนธรรมนั้นยังคงมีการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ของตนอยู่ เช่น การดำรงไว้ซึ่งคุณค่า เอกลักษณ์ ระบบความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี ของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ซึ่งการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จำเป็นต้องอาศัยการสืบทอดต่อเนื่อง อาจจะโดยกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ที่อยู่ในพื้นที่หนึ่ง หรือ ที่โยกย้ายข้ามพื้นที่ แต่ก็ยังคงดำรงวิถีปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนอยู่ กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ดำเนินผ่านระยะเวลาที่ยาวนาน จึงมีแนวโน้มที่จะเกิดการผสมผสาน ผสมกลมกลืนกับกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่นโดยเฉพาะเมื่อเกิดการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ กิจกรรมทางวัฒนธรรมหนึ่งๆ จึงอาจจะเกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านรูปแบบ และความหมาย หรือเกิดเป็นวัฒนธรรมที่เป็น “ลูกผสม” ระหว่างวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่าหนึ่งชาติพันธุ์ โดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านอาหาร ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้

ง่ายตามแต่วัตถุดิบในแต่ละท้องถิ่น กระบวนการปรุงของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ไปจนถึงระบบความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ นั้นๆ

2. แนวคิดการอ้างชาติพันธุ์ (Ethnicity)

การอ้างชาติพันธุ์ (Ethnicity) เกิดจากกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Enculturation) ในฐานการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม Haviland (1957 อ้างถึงใน ศยามล, 2544:8) กล่าวว่า การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นถัดไป กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจึงเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมตั้งแต่เกิดจนตายโดยมีแม่แบบเป็นคนในสังคมนั้นๆ เป็นการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการที่ถูกใช้ในการอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ในสังคมเพื่อให้สามารถเข้าใจประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ซึ่ง Benedict (1934 อ้างถึงใน ศยามล, 2544:8) มองว่า ปัจเจกสามารถหล่อหลอมบุคลิกได้มากมายเมื่อแรกเกิด แต่สังคม (วัฒนธรรม) จะให้การสั่งสอนให้ปัจเจกมีบุคลิกภาพที่สังคมต้องการ(อุดมคติ)ผ่านการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม หรือ การปลูกฝังทางวัฒนธรรม จากงานศึกษาเรื่อง "จ้าวแต่จ้าว" ในฐานละครสังคม : สัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไทยจีน ศยามล (2544: 8-9) ที่ศึกษาลักษณะของจ้าวแต่จ้าวในประเทศไทย กล่าวว่า แม้ว่าความกลมกลืน หรือ การกลืนกลายทางชาติพันธุ์ (ระหว่างคนไทย กับ คนจีน) จะเกิดขึ้น แต่สุดท้ายแล้ว ความเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ก็จะคงแสดงออกมาให้เห็นได้เสมอ

จากข้อมูลที่ได้นำเสนอไปข้างต้น ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับความ เป็นมาทางประวัติศาสตร์ และความเชื่อมโยงในมิติด้านวัฒนธรรมระหว่าง ไทยและจีน ที่ทำให้นมเทียนเป็นวัตถุทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญใน ระบบความเชื่อและพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และมีการสืบสานวิถีปฏิบัติทางด้านความเชื่อและพิธีกรรม และได้นำนมเทียนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในพิธีกรรมมาจนถึงปัจจุบัน

3. ข้อมูลพื้นฐานของขนมเทียน

ขนมเทียน โดยทั่วไปเป็นขนมที่ทำจากแป้งข้าวเหนียว มีไส้ ห่อด้วยใบตองเป็นทรงสามเหลี่ยม หรือ ทรงพีระมิด สามารถห่อได้สามวิธี คือ ห่อธรรมดา (นมสาว) ห่อหน้านาง และ ห่อไขว้ บางสูตรใส่ถั่วลิสงป่น หรือ งาขี้ม่อนลงในไส้มะพร้าว หรือ ไส้ถั่วแดง หรือ ไส้ถั่วเขียวเลาะเปลือกผ่าซีก โดยนำไปนึ่งและทอด ก่อนจะนำมาผสม หรือ ผัดกับเครื่องปรุง มีรสเค็ม นำ เรียกว่า ไส้เค็ม ในภาคเหนือเรียกขนมเทียนว่า ขนมจ็อก ภาคอีสานเรียกว่า ขนมหมก ขณะที่บางพื้นที่ในประเทศไทยเรียก ขนมนมสาว ส่วนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ประชาชนบางส่วนเรียกขนมเทียนว่า ขนมถั่วปาว (豆包) อย่างไรก็ดี ขนมเทียนในภาคใต้มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นในประเทศไทย โดยบางพื้นที่ในภาคใต้มีการห่อเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแบนๆ มีทั้งใส่ไส้และไม่ใส่ไส้ ทั้งนี้ ข้อมูลจากราชบัณฑิตยสถานระบุว่า เหตุที่เรียกว่าขนมเทียนสันนิษฐานว่าเป็นเพราะเนื้อแป้งของขนมเทียนมีลักษณะเนียนเป็นมันคล้ายเนื้อของเทียน

มีเอกสารเป็นหลักฐานว่าขนมเทียนนั้นมียุ่ในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 200 ปี โดยขนมเทียนปรากฏอยู่ในสำรับอาหารในกาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ความเป็น

“รสรักย์กล้านำ

ประดิษฐ์ทำขนมเทียน

ค่านึงนึ่งนางเจียน

เทียนหล่อเหลาเกลากลิ้งกลม”

ในวิธานิพนธ์เรื่อง ขนมไทย และวัฒนธรรมการบริโภค: กรณีศึกษาตลาดดอนหวาย ของ วิภาณี กาญจนากัญญกุล จัดให้ขนมเทียนอยู่ในกลุ่มขนมไทยดั้งเดิม (ก่อนการได้รับอิทธิพลของข้าวทองกิบม้า³)

³ข้าวทองกิบม้า หรือ มาริอา กิยุมาร์ ดี ปินฮา (Maria Guyomar de Pinha) มีชีวิตอยู่ในสมัยอยุธยาตอนปลาย ช่วงรัชกาลของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นภรรยาของเจ้าพระยาวิชเยนทร์ (คอนสแตนติน ฟอลคอน) ซึ่งมีหน้าที่เป็นหัวหน้าห้องเครื่องต้นวิเสทในราชสำนัก กล่าวกันว่า เป็นผู้ประดิษฐ์ขนมไทยที่ได้รับอิทธิพลจากอาหารโปรตุเกส อาทิ ทองหยิบ ทองหยุด ฝอยทอง เป็นต้น

โดยวิธีการทำขนมไทยในสมัยโบราณมีเพียงไม่กี่วิธีเท่านั้น คือ การกวน และ การนึ่ง สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย (วิภาณี, 2545: 32) นอกจากนี้ “ขนมเทียนงา” และ “ขนมเทียนใบตองแห้ง” ถูกจัดอยู่ในบาณชีรายชื่อขนมไทย 201 สิ่ง หมวดยาด้วยนมทำด้วยแป้งถั่วต่างๆ แลฟองเบิดเจื่อน้ำตาลตะไหนด แลน้ำอ้อย ในหนังสือเรื่อง “งานแสดงนิทรรศการสินค้าพื้นเมืองไทยในพระราชพิธีสมโภชพระนครครบร้อยปี พ.ศ. 2425” ในสมัยรัชกาลที่ 5 (วิภาณี, 2545: 25-27) อย่างไรก็ตาม มีข้อมูลนำไปสู่ข้อสันนิษฐานว่าขนมเทียนมีที่มาจากประเทศจีน เนื่องจากพบว่าในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อเนื่องไปจนถึงรัฐปีนัง และ รัฐกลันตันในประเทศมาเลเซียมีขนมที่มีต้นตำรับมาจากประเทศจีนซึ่งมีลักษณะทำ และ การห่อคล้ายขนมเทียนทั้งแบบที่เป็นรูปทรงสามเหลี่ยมพีระมิด และรูปทรงแบน ซึ่งจะได้นำเสนอในส่วนของ การสรุปผลการศึกษาต่อไป

ภาพที่ 2.1 : “ขนมเทียน” หรือ “ถั่วปาว” (豆包)

ที่มา: (เศรษฐศักดิ์ อนุกุล, 2564)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีการศึกษาเกี่ยวข้องกับขนมเทียนโดยตรง แต่มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับขนมที่มาจากประเทศจีน ได้แก่

จักรกฤษณ์ เกษกาญจนานุช และ จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ (2563) ได้ศึกษากระบวนการกลายของขนมแบบฉบับแต่จิวประจำเทศกาลจีน

ในประเทศไทย ขนมแบบฉบับแต่จิวนั้น ได้แพร่หลายอยู่ในประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ซึ่งปัจจุบันเราสามารถพบขนมแบบฉบับแต่จิ๋วได้โดยทั่วไป ผลการศึกษาพบว่าขนมแบบฉบับแต่จิ๋วประจำเทศกาลจีนในไทยมีทั้งหมดจำนวน 22 รายการ แต่ละชนิดของขนมนั้น มีการกลายในมิติต่างๆ แยกได้เป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย 1. ชื่อเรียก 2. วัตถุดิบหลัก 3. กรรมวิธีการทำ 4. รูปทรงและสีสันท 5. รสชาติ 6. ความหมายแฝง 7. โอกาสในการใช้ (เทศกาล) ซึ่งลักษณะของการกลายในแต่ละมิติมีทั้งการเพิ่มเติม การลดลง และการเปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิม โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกลายของขนมในแต่ละมิตินั้นมีหลายประการด้วยกัน อาทิ ปัจจัยด้านทรัพยากร สภาพแวดล้อม ภาษา ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณีที่มีความแตกต่างกันและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จึงส่งผลให้ขนมแบบฉบับแต่จิ๋วรูปแบบใหม่เกิดขึ้นในสังคมไทย

Arshad M., Ishak F., Karim M., Kamaruzaman M. (2020)

ผู้วิจัย พบว่าขนม (kuih) มีบทบาทหลากหลายในครัวเรือนชาวมาเลเซีย โดยเป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลจากผู้อพยพชาวจีน อินเดีย นักสำรวจจากชาติอื่น ๆ และผู้มาเยือนมาเลเซียในอดีต นำมาสู่การพัฒนาขนมที่ปัจจุบันเรียกกันว่า Malay kuih ซึ่งยังยึดโยงกับคุณค่า และ อัตลักษณ์ของอดีตที่เคารพนับถือกันอยู่ เมื่อเวลาผ่านไป ขนมรูปแบบเดิมนี้ก็ได้รับการพัฒนาโดยที่บางส่วนยังมีรูปแบบคล้ายคลึงกับของเดิม เรียกว่า Nyonya Kuih ซึ่งเป็นการดัดแปลงเอา kuih แบบดั้งเดิมให้เข้ากับทักษะการทำอาหารของชาวจีน ซึ่งขนม Kuih Koci ก็เป็นหนึ่งในขนม kuih แบบดั้งเดิมที่ทำมาจากแป้งข้าวเหนียว

ขณะที่งานวิจัยของ Arshad M., Ishak F., Karim M., Kamaruzaman M. กล่าวถึงขนมเทียนว่าเป็นขนมที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมของครอบครัวชาวจีนในคาบสมุทรมลายู แต่ไม่ได้กล่าวถึงความหมายและบทบาทที่ชัดเจนของขนมเทียนในแต่ละพิธีกรรม บทความชิ้นนี้จึงเป็นการขยายพรมแดนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขนมเทียนและวัฒนธรรมจีนที่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวไทย ทั้งชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยพื้นถิ่น

ซึ่งต่างนำขนมเทียนมาบริโภคน และใช้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ในเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับวิญญานบรรพบุรุษเหมือนกัน ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี ได้แก่ ตรูซจีน เซ็งเม้ง สารทจีน และสารทเดือนสิบ

วิธีการศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลักในการให้สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 20 คน โดยกำหนดให้เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีถิ่นพำนักอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี และ ผู้วิจัยเข้าไปทำการศึกษาด้วยการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในเทศกาลต่างๆ ของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ตามโอกาสที่เหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูล และการออกแบบสอบถาม โดยให้อุปกรณ์บันทึกข้อมูล เช่น สมุดบันทึก โทรศัพท์มือถือซึ่งใช้ทั้งการติดต่อผู้ให้ข้อมูล การบันทึกภาพ และการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ ควบคู่กับการศึกษาข้อมูลผ่านเอกสาร และ ภาพถ่ายที่มีผู้บันทึกรวบรวมไว้ และการนำตัวผู้วิจัยเองเข้าไปสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในเทศกาลต่างๆ ของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ก่อนจะวิเคราะห์สรุป และ อภิปรายผลการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารโดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัย และนำมาเป็นข้อมูลประกอบการเขียนบทความวิจัย
2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยอาศัยการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม

ในพิธีกรรมประจำปีต่างๆ ของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ร่วมกับการสัมภาษณ์ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กับชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และการให้ผู้ให้ ข้อมูลกรอกแบบสอบถามเพื่อเป็นการยืนยันข้อมูล นอกจากนี้ ยังได้สัมภาษณ์ ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศจีน ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และชาวไทยที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเปรียบเทียบ ข้อมูลจากพื้นที่ต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาถอดความจากการบันทึกเสียงโดยโทรศัพท์มือถือ หรือ จากการจดบันทึก และสรุปข้อมูลจากแบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์ตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการพรรณนानานาวิเคราะห์ ร่วมกับภาพ ประกอบทั้งจากอินเทอร์เน็ต และ การถ่ายภาพด้วยตนเอง

ผลการวิจัย

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบประเด็นการศึกษาที่น่าสนใจสองประเด็น ได้แก่ ข้อสันนิษฐานว่าชนมเทียนอาจจะมามีที่มาจากประเทศจีน และ บทบาท ของชนมเทียนในเทศกาลประจำปีของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ดังนี้

4.1 ที่มาของชนมเทียน

นอกจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นว่าชนมเทียน มีอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่เมื่อกว่า 200 ปีก่อน ดังที่ปรากฏในภาพยี่เข่ม เครื่องควหาวนในสมัยรัชกาลที่ 2 ยังพบว่ามีข้อมูลที่ปรากฏในเว็บไซต์ของ ราชบัณฑิตยสถานสันนิษฐานว่าคนจีนในประเทศไทยคงผสมผสานวัฒนธรรม นำชนมซึ่งเป็นชนมในงานบุญของไทยมาใช้เป็นชนมไหว้ผีไร้ญาติในเทศกาล สารทจีนและตรุษจีน จนชนมเทียนกลายมาเป็นชนมประจำเทศกาลทั้งสองนี้ คู่กับชนมแข่งซึ่งเป็นชนมประจำเทศกาลตรุษจีนมาแต่เดิม⁴

⁴จาก บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๑๗.๐๐-๑๗.๓๐ น. ดูที่ <http://www.royin.go.th> (เข้าถึงวันที่ 19 ตุลาคม 2564)

แม้ว่าในประเทศจีนเองไม่มีการทำขนมเทียนรูปทรงสามเหลี่ยม พิระมิด และในภาษาจีนกลางไม่มีคำเรียกขนมเทียน ส่วนในภาษาจีนแต้จิ๋ว เรียกด้วยคำภาษาไทยว่า หนุมเทียน แต่จากการศึกษา พบว่า ในประเทศ จีนก็มีขนมบางอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับขนมเทียน เช่น ขนมจาใต้เปา (粘豆包) หรือ ไดเปา (豆包) ซึ่งเป็นขนมที่มีที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีน ทำจากแป้งข้าวเหนียวหนึ่ง ใสไส้ด้วยถั่วแดงหรือถั่วเขียวผ่าซีก นำไปกวนใส่น้ำตาลเหมือนกับขนมเทียน แต่มีลักษณะเป็นก้อนกลมสีเหลือง หรือสีขาว ในประเทศไทยเรียกชื่อว่า “ขนมหัวล้าน” ส่วนในภาษาจีนฮกเกี้ยน เรียกว่าขนม “ตั่วปาวอ๊ะเก้ย” ในเมืองจางโจว (漳州) มณฑลฝูเจี้ยน (福建省) ก็มีขนม “ไต้เปากั่ว” (豆包粿) ซึ่งเป็นขนมที่ใช้แป้งข้าวเหนียว เป็นตัวห่อ มีถั่วเขียว ถั่วลิสง งา และน้ำตาล เป็นส่วนผสมของไส้หวาน ไต้เปากั่วเป็นขนมที่ถูกนำมาใช้ในเทศกาลขึ้นปีใหม่และไหว้บูชาเทพเจ้าของ ชาวเมืองจางโจว⁵ และเป็นอาหารประจำถิ่นของแถบเมืองเซี่ยเหมิน (厦门) ซึ่งเป็นถิ่นอาศัยของชาวจีนฮกเกี้ยน

ภาพที่ 4.1 ขนม “จาใต้เปา” (粘豆包)
ที่มา: (Steemit.2018,Retrieved From
<https://bit.ly/3psqrA9>)

ภาพที่ 4.2 ขนม “ไต้เปากั่ว” (豆包粿)
ที่มา: (腾讯网.2021,Retrieved From
<https://bit.ly/2ZUZPPw>)

ในภาคใต้ของไทย นอกจากจะมีการนำขนมเทียนเป็นรูปทรงสามเหลี่ยม หรือ พิระมิดแล้ว ยังมีการทำขนมเทียนที่มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยม ผืนผ้าแบนๆ ทั้งแบบมีไส้และไม่มีไส้ ห่อด้วยใบตอง ทำด้วยแป้งข้าวเหนียว

⁵ เมืองจางโจว มณฑลฝูเจี้ยน เป็นบ้านเกิดของเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว

เกลือ น้ำตาลทราย หรือ น้ำตาลปีบ เนื่องจากน้ำตาลปีบเป็นวัตถุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นจึงนิยมนำมาใช้แทนน้ำตาลทราย แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจากสืบค้นข้อมูลผู้วิจัยพบว่า คนในท้องถิ่นภาคใต้นิยมทำขนมเทียนแบบแบนโดยไม่ใส่ไส้เพื่อประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ในเทศกาลสารทเดือนสิบ ทั้งนี้ขนมเทียนรูปทรงแบน ไม่ปรากฏให้เห็นในภูมิภาคอื่นของประเทศไทยนอกจากภาคใต้ แต่ขนมเทียนที่มีรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแบนๆ นี้เป็นขนมประจำมณฑลกว่างซี ทางตะวันออกเฉียงใต้ของจีน มีลักษณะการทำและการห่อเหมือนกับขนมเทียนของภาคใต้ มีชื่อเรียกว่า “เจียวเย่ลือ” (蕉叶糍) เป็นขนมของกลุ่มชาติพันธุ์จ้วง ที่ใช้แป้งข้าวเหนียวเป็นตัวห่อ มีไส้เค็ม ที่ทำจากหมูสับผัดกับถั่ว หรือผักบางชนิด ใส่เกลือให้มีรสเค็ม และ ใส่หวาน ที่ทำจาก ถั่ว และ งา ใส่น้ำตาลให้มีรสหวาน โดยเป็นขนมที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษ และใช้ในเทศกาลสารทจีน ทั้งนี้สำหรับในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เรียกขนมเทียนว่า ท้าวปาว หรือ เต้าเปา (สำเนียงฮกเกี้ยน: tau pau'a kuih) ซึ่งออกเสียงคล้ายคลึงกับขนม ต้าวปาวฮะเกีย แต่ผิดแผกไปตามสำเนียงการออกเสียงของท้องถิ่น และหากแยกความหมายของคำว่าถ้าวปาว หรือ เต้าเปา ออกมา ก็จะแปลได้ว่า ขนมที่ห่อถั่ว (ท้าว หรือ เต้า แปลว่า ถั่ว เปา แปลว่า ห่อ) ซึ่งมีความหมายตรงกับลักษณะของขนมเทียนที่เป็นแป้งข้าวเหนียวห่อไส้ถั่ว หรือ ไส้อื่น ๆ

ภาพที่ 3.3 ขนม “เจียวเย่ลือ” (蕉叶糍)
ที่มา: (知乎.2019, Retrieved From
<https://zhuanlan.zhihu.com/p/210313195>)

ภาพที่ 3.4 ขนมเทียนแบนที่พบใน
ภาคใต้ของไทย
ที่มา: (บ้านสวนพอเพียง.2553.สืบค้นจาก
<http://www.bansuanporpeang.com/node/5232>)

⁶ มณฑลกว่างซี เป็นถิ่นที่อยู่ของชาวจ้วง ซึ่งเป็นกลุ่มชนในกลุ่มชาติพันธุ์ชาว-ไท ที่มีวัฒนธรรมหลายอย่าง คล้ายคลึงกับคนไทย คนลาว และ กลุ่มชนชาติพันธุ์ไทในเวียดนาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ผู้ศึกษาไม่สามารถสร้างข้อสรุปที่ชัดเจนได้ว่าขนมเทียนมีความเกี่ยวข้องกับชาวจ้วง

ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ พบว่ามี “ขนมกอวี่ กอจี” (Kuih Koci - 三角椰丝粿) เป็นขนมที่ปรากฏให้เห็นในครอบครัวชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และ บรูไน ที่มีลักษณะเหมือนกับขนมเทียนไส้หวานของไทยอย่างมาก โดยเป็นไส้มะพร้าวชูดกวนกับน้ำตาล ห่อเป็นรูปทรงสามเหลี่ยม ครอบครัวชาวจีนในประเทศดังกล่าวนิยมใช้ขนมกอวี่ กอจี ในพิธีกรรมเช่นไหว้ต่างๆ นอกจากนี้ ชาวไทยมุสลิมในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ยังนำขนมเทียน ที่ลักษณะเหมือนกับขนมกอวี่ กอจี บริโภคในวันฮารีรายอ

ภาพที่ 3.5 ขนม “กูวี่ กอจี” (Kuih koci - 三角椰丝粿)
ที่มา : (搜抓, 2019. Retrieved From https://www.sohu.com/a/303596984_100216039)

คุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันของขนมเทียน และ ขนมที่มีที่มาจากประเทศจีน เช่น ขนมจาใต้เปา ขนมใต้เปากั่ว ขนมเจียวเย่สือ หรือ ขนมกอวี่ กอจี คือ ล้วนแล้วแต่เป็นขนมที่ใช้แป้งข้าวเหนียวเป็นส่วนประกอบหลัก ทำให้สุกด้วยการนึ่ง และถูกนำไปใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ หรือ นำไปบริโภคในเทศกาลใดเทศกาลหนึ่ง หรือ ในหลายเทศกาล

พื้นที่คาบสมุทรมาลายูตั้งแต่ภาคใต้ของไทย ไปจนถึงประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และ บรูไน มีการอพยพเข้ามาของชาวจีนมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จึงเป็นไปได้ว่า ขนมเทียนอาจจะเข้ามาในดินแดนแถบนี้พร้อมกับการอพยพของชาวจีน โดยดัดแปลงขนมที่มีมาจากประเทศ

จีนให้เข้ากับวัตถุดิบที่มีอยู่มากในท้องถิ่น และปรับเปลี่ยนรสให้สอดคล้อง
กับความนิยมของในท้องถิ่น จนเกิดเป็นขนมเทียนอย่างที่เราคุ้นกันในปัจจุบัน

ภาพที่ 3.6 ภาพขนมเทียนของภาคใต้ทั้งแบบแบน และ แบบห่อเป็นรูปทรงสามเหลี่ยมพีระมิด
ที่มา : (สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์, 2563. สืบค้นจาก <https://nbtworld.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200902101407378>)

3.2 บทบาทของขนมเทียนในเทศกาลประจำปีของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเทศกาลประจำปีของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และพบว่า ขนมเทียนถูกนำไปใช้ในสี่เทศกาลสำคัญในพื้นที่ ได้แก่ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลสารทจีน เทศกาลเจี๋ยเม้ง และ เทศกาลสารทเดือนสิบ ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ของขนมเทียนกับเทศกาลประจำปีทั้งสี่เทศกาลได้ ดังนี้

ตรุษจีน (春节)

ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ขนมเทียนเป็นหนึ่งในของไหว้หลักในเทศกาลตรุษจีน นอกเหนือจากขนมไหว้ตรุษจีน หรือ เนียนเกา ซึ่งในเมืองไทยนิยมไหว้ด้วยขนมเป็ญเป็นหลัก โดยสามารถพบเห็นขนมเทียนได้ทั่วไปทั้งการไหว้เจ้าที่บ้าน การไหว้เจ้าที่ศาลเจ้า โดยเฉพาะที่ศาลเจ้าเล่งจูเกียง หรือ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ที่ทั้งชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวสิงคโปร์ และ ชาวมาเลเซีย ต่างไปประกอบพิธีเซ่นไหว้ในวันตรุษจีน และการไหว้เจ้าที่ ตี๋จูเอี้ยะ (地主爷 ตี๋จูเอี้ยว "เทพเจ้าแห่งผืนดิน") โดยชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่นิยมนำขนมเทียนที่มีรูปทรงสามเหลี่ยมแหลมๆ เหมือนเจดีย์ ใส่เค็ม

มาประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ โดยคนท้องถิ่นเรียก ขนมเทียนชนิดนี้ว่า “เต้าเปา” และ “ถั่วปาว” (อักษรจีน: 豆包 ภาษาจีนกลางเรียกว่า “โดเปา”) 豆 โต้ หมายถึง ถั่ว 包 เปา รูปกริยา หมายถึง ห่อ คำว่า เต้าเปา หรือ ถั่วปาว จึงแปลว่า “ขนมที่ห่อถั่ว” ป่งบอกถึงลักษณะของขนมได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ คนไทยเชื้อสายจีนบางกลุ่มยังเรียกขนมเทียนว่า ขนมเทียนไหว้เจ้า คนแต้จิ๋ว เรียกว่า หนุมเทียน แต่ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในท้องถิ่นเรียกว่า เต้าเปา หรือ ถั่วปาว ทั้งนี้ คนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่จะใช้ขนมเทียนไส้เค็มเท่านั้น ในการประกอบพิธีเซ่นไหว้ ส่วนขนมเทียนที่ไม่มีไส้ มีน้อยครัวเรือนที่จะนำมาใช้ประกอบในพิธีกรรมเซ่นไหว้

ภาพที่ 3.7 การนำขนมเทียนมาเป็นเครื่องเซ่นไหว้ในเทศกาลตรุษจีนที่บ้านคุณยายของผู้วิจัย
ที่มา: (ศิริภา บุญผ่องศรี, 2564)

ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีให้ความหมายของขนมเทียนกับพิธีกรรมเซ่นไหว้ในช่วงเทศกาลตรุษจีนอย่างหลากหลาย คุณผ่องพรรณ จันทรอิสระ อายุ 84 ปี กล่าวว่า ในอดีตประเทศจีนเกิดโรคระบาด จึงมีการทำขนมเทียนด้วยหวังว่าจะทำให้โรคระบาดคลี่คลาย คุณสุพิพร มณีโชติ อายุ 65 ปี กล่าวว่า เชื่อว่าการเซ่นไหว้ด้วยขนมเทียนจะทำให้ชีวิตสว่างรุ่งเรืองเหมือนชื่อของเทียนไข ขณะที่คุณสมฤดี (นามสมมุติ) อายุ 62 ปี ซึ่งทำขนมเทียนขายในช่วงเทศกาลตรุษจีนเชื่อว่า ขนมเทียน หมายถึง การห่อรวมความสุขของคนในครอบครัวไว้ด้วยกัน ให้ความกลมเกลียวหอมหวาน

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ทุกความหมายล้วนเป็นไปในทางที่ดีทั้งหมด และสอดคล้อง
กับคุณลักษณะของขนมเทียน เช่น ชื่อเหมือนเทียนที่สว่างไสว หรือ มีรสชาติ
หอมหวาน สื่อถึงชีวิตที่มีความสุข เป็นต้น

ชิงเม้ง (清明节)

ภาพที่ 3.8 ขนมเทียนในการไหว้
บรรพบุรุษในเทศกาลตรุษจีน.
ที่มา: (เศรษฐศักดิ์ อนุกุล, 2564)

ภาพที่ 3.9 ขนมเทียนในการไหว้ 地主爷
ที่มา: (ศิริภา บุญผ่องศรี, 2564)

ภาพที่ 3.10 ขนมเทียนในการไหว้เจ้าที่ใน
เทศกาลตรุษจีน ร้านค้าเล็ก
ที่มา: (ศิริภา บุญผ่องศรี, 2564)

ภาพที่ 3.11 ขนมเทียนที่ใช้เซ่นไหว้ศาล
พระภูมิเจ้าที่ในเทศกาลตรุษจีน
ร้านจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง
ที่มา: (ศิริภา บุญผ่องศรี, 2564)

ภาพที่ 3.12 ขนมหุ้นในการไหว้เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวในเทศกาลตรุษจีน
ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
ที่มา: (ศิริภา บุญผ่องศรี, 2564)

เซ็งเม้งเป็นเทศกาลเก่าแก่ เป็นเทศกาลใหญ่ประจำเดือนสามตามปฏิทินจีน ลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนจะปิดกวาดสุสานและเซ่นไหว้บรรพชนซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของเซ็งเม้ง ถาวร สีขโกศล กล่าวถึงเหตุผลของการไปเคารพบรรพบุรุษถึงสุสานนอกเหนือจากการให้ความสำคัญกับครอบครัวและบรรพชนแล้ว เหตุผลหนึ่งก็คือเมื่อถึงฤดูใบไม้ผลิ (ในประเทศจีน) มาถึง หนัาก็จะเริ่มออกงาม สายฝนจะชะดินที่สุสานให้ยุบล่มลงไปจนทำให้สุสานทรุดโทรมกว้างไม่น่าดู ลูกหลานจึงต้องไปถอนหญ้า เติมดิน ปิดกวาดซ่อมแซมสุสานให้สวยงาม เท่ากับไปซ่อมแซมปิดกวาดบ้านให้บรรพบุรุษ และถือเป็นโอกาสสรวนญาติพี่น้อง เทียบได้กับวันทำบุญรวมญาติในเทศกาลสงกรานต์ของไทย (ถาวร, 2557: 270-271)

ครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีจำนวนไม่น้อยยังคงสืบสานการเซ่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้ง และขนมหุ้นก็เป็นหนึ่งในเครื่องเซ่นไหว้ที่นิยมนำมาใช้ประกอบในพิธี โดยมีความหมายเดียวกับขนมหุ้นที่ใช้ในการเซ่นไหว้ในเทศกาลสารทจีน สื่อความหมายถึงความเหนียวแน่นของญาติพี่น้อง และความเจริญรุ่งเรืองของลูกหลาน อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาพบว่าก็มีบางครอบครัวที่ไม่ได้นำขนมหุ้นไปประกอบในพิธีเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง

ชาวไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากไม่น้อยในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี หากไม่มีพื้นที่ผังศพบระจำตระกูล ก็นิยมปรับเปลี่ยนวิธีจัดการศพมาเป็นการเผาศพ และเก็บอัฐิไว้ที่วัดเหมือนคนไทยพื้นถิ่น และในหลายครอบครัว ชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ก็นิยมนำอัฐิของผู้ล่วงลับมาฝังไว้ในที่ดินของตนเอง เช่น ครอบครัวผู้วิจัย ที่ปรับเปลี่ยนสุสานประจำตระกูลมาเป็นเจดีย์ (หรือ บัว ในภาษาใต้) เพื่อบรรจุอัฐิ แต่ก็ยังคงมีการมณาดิเพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้งตามธรรมเนียมจีน และขนมเทียนก็เป็นหนึ่งในเครื่องเซ่นไหว้ที่ปรากฏในเทศกาลเซ็งเม้งในพื้นที่

สารทจีน (中元节)

ภาพที่ 3.13 ขนมเทียนในพิธีเซ่นไหว้ช่วงขุ่ยบรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้ง
ที่มา: (เศรษฐศักดิ์ อนุกุล, 2564)

วันสารทจีนในไทยนิยมไหว้เพียงวันเดียวคือวันกลางเดือนเจ็ด แต่เทศกาลนี้มีกิจกรรมเกี่ยวเนื่องตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นเดือนเจ็ด คือ วัน 1 ค่ำ เป็นวัน “เปิดยมโลก” ให้ผีทั้งหลายออกมารับการเซ่นสังเวย วัน 15 ค่ำ เป็นวันไหว้ใหญ่ทั้งผีบรรพชนและผีไม่มีญาติ วันสิ้นเดือนเจ็ด หรือ แรม 15 ค่ำ เป็นวัน “ปิดประตูยมโลก” ผีที่ยังไม่ได้ไปผุดไปเกิดต้องกลับเข้ายมโลก โดยวันต้นเดือน และ สิ้นเดือน จะมีพิธีไหว้ด้วย และมีพิธีทิ้งกระดาษอุทิศส่วนกุศลให้เปรตชน โดยกิจกรรมทั้งหมดล้วนแต่เกี่ยวกับผี คนจีนจึงถือว่าเดือนเจ็ดเป็น “เดือนผี” และเทศกาลกลางเดือนเจ็ดคือ “เทศกาลผี” แต่ที่คนไทยเรียกสารทจีน เพราะวันนี้ใกล้เคียงกับวันสารทไทย อีกทั้งยังอยู่ในช่วง

ต้นฤดูสารท หรือ ขิวเทียน ของจีนอีกด้วย (ถาวร, 2557: 369-370)

ในเทศกาลสารทจีน ครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ได้นำขนมเทียนมาใช้เป็นเครื่องเซ่นไหว้วิญญาณทั้งเจ้าที่ วิญญาณบรรพบุรุษ และ สัมภเวสี โดยนิยมเซ่นไหว้ด้วยเป็นขนมเทียนทรงสามเหลี่ยมได้เค็ม จากการสัมภาษณ์ คุณอรพินท์ อายุ 67 ปี ระบุว่าขนมเทียนที่ใช้ไหว้ในเทศกาลสารทจีนสื่อความหมายถึงความเหนียวแน่นของญาติพี่น้อง ลูกหลานมีความเจริญรุ่งเรือง อย่างไรก็ดี ปัจจุบันครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จำนวนหนึ่ง ก็ไม่ได้ประกอบพิธีเซ่นไหว้ในเทศกาลสารทจีนแล้ว เนื่องจากมีความเชื่อว่าเจ้าที่ในพื้นที่ของตนเป็นวิญญาณชาวมุสลิม

สารทเดือนสิบ

ภาพที่ 3.14 ขนมเทียนในพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลสารทจีน (中元节)

ที่บ้านคุณยายของผู้วิจัย

ที่มา: (ศิริภา บุญผ่องศรี, 2564)

สารทเดือนสิบ หรือ การทำบุญเดือนสิบ คนท้องถิ่นเรียกว่าวันชิงเปรต เป็นวันที่ลูกหลานจะทำบุญให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยเชื่อกันว่าเป็นวันที่ยมบาลจะปล่อยให้ดวงวิญญาณที่ตกนรกหรือที่เรียกว่า "เปรต" ได้ขึ้นมารับส่วนบุญที่ลูกหลาน และญาติพี่น้องที่ยังคงมีชีวิต ทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ การทำบุญสารทเดือนสิบในภาคใต้นิยมทำ 2

ครั้ง โดยในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี การทำบุญสารทครั้งแรกจะตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ และการทำบุญสารทเดือนสิบครั้งที่สองจะตรงกับวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี ซึ่งมักจะตรงกับเดือนกันยายนของทุกปี แต่ในปัจจุบัน ชาวใต้พื้นถิ่นนิยมทำบุญสารทเดือนสิบในวันแรม 13-15 ค่ำ เดือนสิบ การเซ่นไหว้ในพิธีสารทเดือนสิบจะมีการจัดเตรียมสำหรับอาหารประมาณ 4 สำหรับ สำหรับที่หนึ่ง สำหรับถวายพระสงฆ์ สำหรับที่สอง ลูกหลานจะจัดอาหารพร้อมขนมต่างๆ ใส่กระทงเล็กๆ ตั้งเซ่นไหว้ให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับได้มากิน สำหรับที่สาม ตั้งไวบนแท่นไม้สูงๆ หรือที่เรียกว่า “ร้านเปรต” โดยมีความเชื่อว่า เป็นการเซ่นไหว้ให้วิญญาณผู้ที่ล่วงลับไปแล้วและกลายเป็นเปรตจะได้มากิน ในส่วนสำหรับที่สี่ จะมีไว้เซ่นไหว้ดวงวิญญาณสัมภเวสี หรือดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่ไม่สามารถเข้าวัดได้ จะเซ่นไหว้ด้วยอาหารที่ผู้ล่วงลับไปแล้วชอบรับประทานเป็นการเฉพาะเจาะจง ในประเพณีสารทเดือนสิบ จะมีการทำขนมเฉพาะจงงที่ใช้ในระเพณีนี้เท่านั้น คือ ขนมลา ขนมพอง ขนมเจาะหู (ขนมฉู่) ขนมบ้า ขนมต้มสามเหลี่ยม (ทอดด้วยใบกะพ้อ) และขนมชนิดหนึ่งที่นิยมนำมาประกอบพิธีนั้นคือ ขนมเทียน

ภาพที่ 3.13 ขนมเทียนในพิธีเซ่นไหว้ดวงขุ้ยบรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้ง
ที่มา: (เศรษฐศักดิ์ อนุกุล, 2564)

ผู้วิจัยพบว่า ครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนจำนวนหนึ่งในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี นิยมนำขนมเทียนมาใช้ประกอบในการเซ่นไหว้บรรพบุรุษในประเพณีสารทเดือนสิบที่เป็นประเพณีของชาวไทยพุทธพื้นถิ่น ซึ่งครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนที่บรรพบุรุษได้แต่งงาน และมีการผสมกลมกลืนทางสายเลือดกับชาวไทยพื้นถิ่นได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อมาขนมเทียนได้เข้าไปเป็นหนึ่งในขนมเซ่นไหว้ในประเพณีสารทเดือนสิบ⁷ โดยคุณผึ้ง (นามสมมุติ) อายุ 54 ปี เป็นเจ้าของร้านค้าในตลาด อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ระบุว่า ขนมเทียนเป็นของคนไทยแต่ดั้งเดิม เมื่อคนจีนได้รับประทานแล้วเกิดความรู้สึกว่ารสชาติอร่อย จึงอยากทำเซ่นไหว้ให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วได้กิน เพราะเชื่อว่าการสรรหาของที่ดีที่สุดให้กับดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว จะนำพาให้ชีวิตของตนและตระกูลมีความสุขความเจริญ ขณะที่ผู้ให้คุณตี๋ม (นามสมมุติ) อายุ 58 ปี ที่ทำขนมเทียนในครอบครัวมาเป็นรุ่นที่ 3 ให้ข้อมูลที่แตกต่างออกไปโดยระบุว่า เชื่อว่าขนมเทียนมีที่มาจากประเทศจีน และทุกองค์ประกอบของขนมเทียนล้วนมีความหมายทั้งหมด โดย ถั่ว หมายถึง ชีวิตที่เจริญงอกงาม แป้งข้าวเหนียวที่มีรสชาติดีหวาน หมายถึง ชีวิตที่หวานชื่น และราบน้อย่างขนม ขณะที่รูปทรงสามเหลี่ยมพีระมิดก็มีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ โดยฐานรูปสี่เหลี่ยม หมายถึง พื้นดิน ซึ่งอาจจะสื่อถึงคนตายที่ถูกฝังไว้ใต้ดิน แต่เมื่อเวลาผ่านไป รูปทรงเหมือนพีระมิดของขนมเทียนก็ถูกเปลี่ยนแปลงความหมายไปถึงสิ่งที่สื่อถึงภาพภูมิที่ดี คือมีรูปทรงกรวยคล้ายกับเจดีย์ เหมือนเจดีย์เก็บอัฐิของคนไทยพื้นถิ่น⁸ การเซ่นไหว้บรรพบุรุษด้วยขนมเทียนจึงเป็นการสื่อไปถึงดวงวิญญาณที่ไปสู่ภพภูมิที่ดี

⁷ชาวไทยพื้นถิ่นในภาคใต้จำนวนหนึ่ง เชื่อว่า ขนมเทียน เปรียบเสมือนหมอน ที่ให้บรรพบุรุษหนุนนอน และช่วยหนุนนำชีวิตลูกหลานให้มีความสุขความเจริญ

⁸ชาวไทยในภาคใต้เรียกเจดีย์เก็บอัฐิว่า บัว

ภาพที่ 3.16 “ขนมเทียนแบบแบบที่นำมาเซ่นไหว้วิญญานบรรพบุรุษในประเพณีสารทเดือน
สิบ หน้าวัดนพวงศาราม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี”
ที่มา: (ศิริณา บุญผ่องศรี, 2564)

จะเห็นได้ว่า ความเชื่อร่วมที่ชาวไทยเชื้อสายจีน และ ชาวไทย
พื้นถิ่นมีร่วมกันคือเรื่องของวิญญานบรรพบุรุษ และ ชีวิตหลังความตาย
และเป็นหน้าที่ของลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ที่จะต้องเซ่นไหว้กับวิญญานของ
บรรพบุรุษในพิธีกรรมประจำปี เช่น สารทเดือนสิบ หรือ สารทไทย เพื่อให้
วิญญานของบรรพบุรุษได้รับของเซ่นไหว้ที่เป็นอาหารที่ดี และ มีความหมาย
ที่ดี เมื่อวิญญานของบรรพบุรุษพึงพอใจในของเซ่นไหว้ ก็จะคล้อยตามให้
ลูกหลานผู้ที่ทำการเซ่นไหว้นั้นพบกับความสุขความเจริญในชีวิต

4. สรุปผลการศึกษา

ขนมเทียนปรากฏอยู่ในสำรับอาหารไทยอย่างน้อยที่สุดก็มากกว่า
200 ปี มาแล้ว ดังที่ปรากฏหลักฐานในภาพยนต์เชมเคื่องควหวาน
ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อย่างไรก็ดี ผู้ศึกษาเชื่อว่า
ขนมเทียนอาจจะมีที่มาจากขนมที่มาจากประเทศจีน เช่น ขนมจ่าได้เป่า
(粘豆包) ขนมได้เป่ากั่ว (豆包粿) หรือ เจียวยี่สือ (蕉叶糍) เนื่องจาก
เป็นขนมที่มีวัตถุดิบ และ วิธีการทำคล้ายขนมเทียน โดยเฉพาะการเป็นขนม
ที่ทำจากแป้งข้าวเหนียว อาจจะมีไส้หรือไม่ไส้ก็ได้ และนำไปทำให้สุกด้วย

การนี้ นอกจากนั้น ยังพบว่ามีขนมกออี กอจี (Kuih Koci - 三角椰丝糰) ซึ่งเป็นขนมที่ปรากฏให้เห็นในครอบครัวชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และ บรูไนและมีลักษณะคล้ายคลึงกับขนมเทียน จากหลักฐานผู้วิจัยพบว่า ขนมเทียนเข้ามาในดินแดนแถบนี้พร้อมกับการอพยพของชาวจีน โดยดัดแปลงจากขนมที่มาจากประเทศจีนให้เข้ากับ วัตถุดิบและรสนิยมการกินของชาวไทยที่ชอบอาหารรสจัดและเผ็ดร้อน ขณะเดียวกัน ก็มีการปรับเปลี่ยนรสชาติให้สอดคล้องกับความนิยมของ ในท้องถิ่นของชาวมุสลิมที่นิยมกินอาหารรสชาติหวาน จึงนิยมทำให้หวาน (ใส่มะพร้าว) การผสมผสานทางวัฒนธรรมและความเชื่อจึงทำให้ขนมเทียน เป็นส่วนหนึ่งในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่สืบมา

บทบาทของขนมเทียนในระบบความเชื่อและเทศกาลประจำปีของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ปรากฏให้เห็นชัดเจน ในเทศกาลตรุษจีน สารทจีน แข็งเม้ง และ สารทเดือนสิบ ซึ่งขนมเทียนถูก นำมาใช้เช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือ วิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยผู้เช่นไหว้มีความเชื่อว่า เนื่องจากขนมเทียนมีรูปทรงคล้ายเจดีย์ หรือ บัวบรรจุอัฐิ การเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษด้วยขนมเทียนจึงเป็นเหมือน สัญลักษณ์ของการไปสู่ภพภูมิที่ดี ขณะเดียวกัน สำหรับลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ การเช่นไหว้ด้วยขนมเทียนก็มีความหมายที่สื่อไปถึงสิ่งดีงาม เช่น ชีวิตที่หอมหวาน ชีวิตที่สว่างไสว และความกลมเกลียวเหนียวแน่นของ ครอบครัว

5. อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าจุดเชื่อมโยงที่ทำให้ขนมเทียนเข้ามาอยู่ใน วัฒนธรรมที่แตกต่างกันอย่างวัฒนธรรมไทย และ วัฒนธรรมจีน คือความหมายของขนมเทียนที่แสดงออกผ่านเทศกาลเช่นไหว้ประจำปี เนื่องจาก ทั้งสองวัฒนธรรมมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และ วิญญาณของบรรพบุรุษ เหมือนกัน เมื่อถึงเวลาของเทศกาลเช่นไหว้ประจำปี ก็เป็นหน้าที่ของ

ลูกหลานที่จะต้องทำการเซ่นไหว้เทพเจ้า หรือ วิญญาณบรรพบุรุษ เพื่อให้
เทพเจ้าและบรรพบุรุษพึงพอใจ หรือ เพื่อให้บรรพบุรุษไปสู่ภพภูมิที่ดี ซึ่ง
จะทำให้ชีวิตของผู้ที่เซ่นไหว้ดีตามไปด้วย ขนมเทียนที่มีความหมายสื่อ
ถึงสิ่งที่ต่างต่าง ๆ จึงถูกนำมาประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ ต่าง ๆ ทั้งของ
ชาวไทยพื้นถิ่น และ ชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
ซึ่งมีชุดความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์คล้ายคลึงกัน ขนมเทียนจึงเป็น
วัตถุทางวัฒนธรรมที่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม
และ การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพมา
อยู่ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย รวมไปถึงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัด
ปัตตานี โดยเป็นการผสมผสานเอาวิธีการทำขนมที่มีที่มาจากประเทศจีน
เข้ากับวัตถุดิบ และรสนิยมในการบริโภคของคนท้องถิ่น ในขณะเดียวกัน ก็มี
ความเป็นไปได้เช่นกันว่า คนในท้องถิ่นเอง ก็อาจจะรับเอาอิทธิพลในการ
ทำขนมบางชนิดที่มาจากประเทศจีน มาประยุกต์ให้เข้ากับวัตถุดิบ และ
รสนิยมในการบริโภคของกลุ่มของตนเช่นกัน เนื่องจากจะเห็นได้ว่าทั้งชาว
ไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยพื้นถิ่น ต่างก็บริโภคขนมเทียนที่มีรูปร่างลักษณะ
และวิธีการทำเหมือนกัน โดยอาจจะแตกต่างกันในรายละเอียดเล็กน้อยในบาง
พื้นที่ เช่น มีไส้ หรือ ไม่มีไส้ เป็นต้น ขนมเทียนจึงแสดงให้เห็นถึงความกลมกลืน
กันทางวัฒนธรรมการบริโภคที่ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยพื้นถิ่น
มีคล้ายคลึงกัน

ขณะเดียวกัน ขนมเทียนก็ยังแสดงให้เห็นถึงการธำรงอัตลักษณ์
ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
ซึ่งมีความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า วิญญาณบรรพบุรุษ และเป็นหน้าที่ของลูก
หลาน หรือ ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่จะต้องเซ่นไหว้เทพเจ้า หรือ วิญญาณบรรพบุรุษ
เพื่อแสดงออกถึงการให้ความเคารพในสิ่งที่ถือว่าสูงส่ง และ เป็นการ
แสดงออกถึงความกตัญญู และสิ่งที่จะนำไปเช่นไหว้จะต้องเป็นสิ่งที่ดี
หรือ มีความหมายสื่อถึงความเป็นมงคล การเซ่นไหว้ด้วยขนมเทียน
จึงสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยเชื้อสายจีน เนื่องจาก

เป็นขนมที่มีความหมายในทางที่ดีทั้งชื่อ รูปทรง และวัตถุดิบต่าง ๆ ซึ่งการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นี้สามารถดำเนินไปในพื้นที่ได้อย่างกลมกลืนกับชาวไทยพื้นถิ่น เพราะมีความสอดคล้องกับความเชื่อของชาวไทยพื้นถิ่นที่มีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วิญญาณบรรพบุรุษ การเซ่นไหว้ และ การให้ความสำคัญกับสิ่งที่มีความหมายเป็นมงคล อันเป็นความเชื่อพื้นฐานที่คล้ายคลึงกับชาวไทยเชื้อสายจีน

6. ข้อเสนอแนะในการศึกษา

อาหารหลายชนิดที่เชื่อกันว่าเป็นอาหารไทยแต่ดั้งเดิมนั้น แท้จริงเป็นอาหารที่เกิดจากการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมอาหารที่ผู้คนจากดินแดนต่างๆ โดยเฉพาะจากประเทศจีน นำเข้ามาในผืนแผ่นดินไทย ทั้งด้านวัตถุดิบ วิธีการปรุง ตลอดจนความเชื่อที่ยึดโยงกับอาหารแต่ละชนิด จึงเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย คือการรับเอาวัฒนธรรมจีนเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน โดยผสมกลมกลืน ตลอดจนดัดแปลงให้เข้ากับรูปแบบวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และ ปัจจัยทางกายภาพ เช่นสภาพภูมิอากาศ หรือ ภูมิประเทศของไทย เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวไทยในพื้นที่ และการปรับตัวของชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่อดีต และสิ่งที่ควรศึกษาต่อไปก็คือ ยังมีสิ่งอื่นสิ่งใดที่เชื่อกันว่าเป็นวัฒนธรรมไทยแต่ดั้งเดิม ที่ในความเป็นจริงแล้วอาจจะมีที่มาจากวัฒนธรรมจีนอีกหรือไม่ เพื่อให้เห็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น อันจะนำมาสู่การขยายความเข้าใจที่มีต่อวัฒนธรรมไทย-จีน ให้กว้างขวางออกไป

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ เกษกาญจนานูช และ จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ. (2563). กระบวนการ
กลายของขนมแบบฉบับแต่จีวประจำเทศกาลจีนในสังคมไทย.
วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน, 11(2). 2 กรกฎาคม
- ธันวาคม 2563.
- เจษฎา นิลสงวนเดชะ. (2562). มอง “สังคมชาวจีนภาคใต้ของไทย” ผ่านพระ
ราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคราวเสด็จ
ประพาสแหลมมลายู ร.ศ. 109. *วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์*, 10(1). มกราคม-มิถุนายน 2562.
- ณัฐจิตา สุขมนัส. (2539). *ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อ
สายจีนในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต).
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ถาวร สิกขโกศล. (2557). *เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้*. กรุงเทพฯ: มติชน
นารี เอี่ยมวิวัฒน์กิจ ชูเรืองสุข. (2555, 6 กุมภาพันธ์). ขนมเต้า
เปาคือขนมเทียนกับรูปลักษณะใกล้เคียงขนมประเทศเพื่อนบ้าน.
[เว็บไซต์]. สืบค้นจาก [https://www.gotoknow.org/
posts/477828](https://www.gotoknow.org/posts/477828)
- นาริรัตน์ วัฒนเวฬุ. (2561). วัฒนธรรมอาหารโต๊ะจีนในงานฉลองมงคลสมรส
ของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา. *วารสารวิเทศ
ศึกษา ปีที่ 8* (2). กรกฎาคม - ธันวาคม 2561.
- บ้านสวนพอเพียง.(2553).ขนมเทียนเทียนแบบแบบที่พบในภาคใต้ของ
ไทย [รูปภาพ]. สืบค้นจาก [http://www.bansuanporpeang.com/
node/5232](http://www.bansuanporpeang.com/node/5232)

- ปรีชาชาญ แก้วน้อย. (2556). การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทย
พุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง. (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา
- วิภาณี กาญจนากัญญกุล. (2545). ขนมไทยและวัฒนธรรมการบริโภค :
กรณีศึกษาตลาดดอนหวาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ศยามล เจริญรัตน์. (2544). “จ้าวแต่จ้าว” ในฐานะละครสังคม : สัญลักษณ์
ทางชาติพันธุ์ไทยจีน. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สมพิศ วีระณะ. (2555). ตามรอยพระราชนิพนธ์ ภาพยนตร์เครื่องควาวหวาน
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์
(1991).
- สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ . (2563, กันยายน 2).ขนมเทียนของภาคใต้
ทั้งแบบแบน และ แบบห่อเป็นรูปทรงสามเหลี่ยมพีระมิด [รูปภาพ].
สืบค้นจาก [https://nbtworld.prd.go.th/th/news/detail/
TCATG200902101407378](https://nbtworld.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200902101407378)
- Arshad M., Ishak F., Karim M., Kamaruzaman M. (2020). *The diversity
of traditional Malay kuih in Malaysia and its potentials.*
Journal of Ethnic Foods. December 2020: 7(1)
- 李永球 . (2014). 豆包仔粿. [Image]. Retrieved From [http://ahkew.
blogkaki.net/137067](http://ahkew.blogkaki.net/137067)
- DIY美食工坊.(2019). Kuih koci - 三角椰丝粿. [Image]. Retrieved From
搜狐:https://www.sohu.com/a/303596984_100216039

- 银行老王.(2018). 粘豆包. (Image). 2021,October, 2 , Retrieved From
Steemit: <https://bit.ly/3psqrA9>
- 厦门好料.(2021). 豆包粿. (Image). 2021,October, 2 , Retrieved From 腾
讯网: <https://bit.ly/31wUmO>
- 阿轲.(2020). 蕉叶糍. (Image). 2021,October, 15 , Retrieved From 知乎:
<https://zhuanlan.zhihu.com/p/210313195>

สัมภาษณ์

1. เศรษฐศักดิ์ อนุกุล. (2564, 5 ตุลาคม). สัมภาษณ์
2. สงวน มณีโชติ (คุณยายลิ้ม). (2564, 6 ตุลาคม). สัมภาษณ์
3. อรพินท์. (2564 10 ตุลาคม). สัมภาษณ์
4. ผ่องพรรณ จันทรีอิสระ (คุณยายฉ่อง).(2564, 10 ตุลาคม).

สัมภาษณ์

5. เสาวณีย์ รัตนะ. (2564, 10 ตุลาคม). สัมภาษณ์
6. สุพิพร มณีโชติ. (2564, 10 ตุลาคม). สัมภาษณ์
7. ณี. (2564, 10 ตุลาคม). สัมภาษณ์
8. ทิพวรรณ คงศักดิ์. (2564, 5 ตุลาคม). สัมภาษณ์
9. ชัยยศ รองเดช. (2564, 11 ตุลาคม). สัมภาษณ์
10. ชินพรรณ เต่งศิริเตชากิตติ. (2564, 11 ตุลาคม). สัมภาษณ์
11. วรณดี ขาพรมสิทธิ. (2564, 15 ตุลาคม). สัมภาษณ์
12. ปี่ (นามสมมุติ). (2564, 7 ตุลาคม). สัมภาษณ์
13. สมฤดี (นามสมมุติ). (2564, 7 ตุลาคม). สัมภาษณ์
14. สมชาย (นามสมมุติ).(2564, 7 ตุลาคม). สัมภาษณ์
15. สมเจตต์ (นามสมมุติ). (2564, 5 ตุลาคม). สัมภาษณ์
16. ผึ้ง (นามสมมุติ). (2564, 5 ตุลาคม). สัมภาษณ์

17. โบว์ (นามสมมุติ). (2564, 5 ตุลาคม). สัมภาษณ์
18. อิง (นามสมมุติ). (2564, 7 ตุลาคม). สัมภาษณ์
19. อิม (นามสมมุติ). (2564, 12 ตุลาคม). สัมภาษณ์
20. ติม (นามสมมุติ). (2564, 12 ตุลาคม). สัมภาษณ์

การศึกษาเปรียบเทียบคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานี
กับภาษาไทย

A comparative study of patani malay and
thai kinship terms

นศวัฒน์ สาระ *

อ.ม. (ภาษาไทย), อาจารย์

หลักสูตรภาษาและวรรณคดีไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

***Corresponding Author E-mail:** nakawat.s@psu.ac.th

Received: July 12, 2022

Revised: December 29, 2022

Accepted: December 29, 2022

Available: December 31, 2022

A b s t r a c t

This paper is a comparative study of kinship terms in Patani Malay and Thai. The purpose of this study is to compare kinship terms in Patani Malay and Thai by using componential analysis. It also aims to point out certain significant characteristics in three southern border provinces and Thai culture as reflected in the meanings and use of kinship terms. The data used in this study was gathered by interviewing native speakers of Patani Malay living in Mueang Pattani District and Thai native speakers.

The results of the study revealed that the basic kinship terms both Patani Malay and Thai contain four of the same dimensions of contrast: 1) generation 2) linearity 3) age and 4) gender. The only different dimension of contrast is the parental side, which is only in the basic kinship terms in the Thai language.

The basic kinship system in social and cultural aspects reflects a significant characteristic of "seniority" from the dimension of generation and age, especially in the context of Thai society and culture where the senior system has been operating for a long time. For parental side found that Patani Malay and Thai are different. The kinship terms in Thai reflect a significant characteristic of the parental

side. But the kinship terms in Patani Malay are not a significant characteristic of the parental side.

Keywords:

kinship term, componential analysis, generation, linearity, age, gender, parental side

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (componential analysis) และชี้ให้เห็นลักษณะสำคัญบางประการของวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำและความหมายของคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าของภาษามลายูปาตานีในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และภาษาไทยจากผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ (mother tongue) ผลการวิจัยพบว่า คำเรียกญาติภาษามลายูปาตานีและภาษาไทยมีมิติแห่งความแตกต่าง (dimension of contrast) ที่เหมือนกันทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่ 1) รุ่นอายุ (generation) 2) สายเลือด (linearity) 3) อายุ (age) และ 4) เพศ (gender) ส่วนมิติที่แตกต่างกันมีเพียงมิติเดียวคือ ฝ่ายพ่อ/แม่ (parental side) ซึ่งปรากฏเฉพาะในคำเรียกญาติภาษาไทยเท่านั้น การวิเคราะห์ระบบคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานีและภาษาไทยในแง่ความสัมพันธ์กับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม พบว่า คำเรียกญาติทั้งภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย สะท้อนให้เห็นความสำคัญของระบบอาวุโส (seniority) เป็นหลัก เห็นได้จากการจำแนกคำเรียกญาติในมิติรุ่นอายุ (generation) และมิติอายุ (age) ออกเป็นระบบและชัดเจน โดยเฉพาะในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมไทยที่ระบบอาวุโสเป็นส่วนสำคัญหลัก ยึดถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน ส่วนมิติฝ่ายพ่อและแม่ที่ปรากฏเฉพาะในคำเรียกญาติภาษาไทยนั้น สะท้อนให้เห็นบริบทสังคม

และวัฒนธรรมไทยที่มีการแยกญาติทั้งสองฝ่ายออกอย่างชัดเจน
แต่ก็ให้ความสำคัญกับญาติทั้งสองฝ่ายเท่ากัน

คำสำคัญ:

คำเรียกญาติ, วิธีวิเคราะห์ห้องคี่ประกอบ,
รุ่นอายุ, สายเลือด, อายุ, เพศ, ฝ่ายพ่อ/แม่

บทนำ

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด แต่เดิมครอบครัวไทยเป็นครอบครัวขยาย (extended family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวและญาติพี่น้อง เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ป้า ลุง น้า อา เป็นต้น อาศัยอยู่ภายใต้หลังคาเดียวกัน หรือเขตบ้านเดียวกัน โดยอาจปลูกบ้านอยู่ใกล้เคียงกัน แม้จะแต่งงานแล้วก็ตาม คนหลายชั่วอายุคนมักอาศัยอยู่ภายใต้หลังคาเดียวกัน อาจเป็นแบบคน 3 ชั่วอายุคนอาศัยอยู่ด้วยกัน เช่น ปู่ ยาย ตา ยาย ลูก และหลาน เป็นต้น (สุพัตรา สุภาพ, 2531, น. 38)

รูปแบบของครอบครัวไทยที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดี เครือญาติของบุคคลในสังคม ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวสังคมมนุษย์มาก ตลอดจนเป็นระบบที่มีความผูกพันกับกลุ่มชนต่างๆ มาอย่างช้านาน การศึกษาคำเรียกเครือญาติ จึงเป็นวิธีการหนึ่งในการทำความเข้าใจลักษณะของครอบครัว ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ตลอดจนระบบการนึกคิด หรือการมองโลกของคนกลุ่มต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

วิธีการทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnosemantics) เป็นวิธีการหนึ่งที่นำมาศึกษาเรื่องคำเรียกญาติ โดยการวิเคราะห์ความหมายของคำเพื่อเข้าถึงระบบคิดของผู้พูดภาษานั้นๆ แนวทางดังกล่าว ถือว่าเป็นการสร้าง ความเข้าใจในข้อเท็จจริงทางวัฒนธรรมผ่านมุมมองของเจ้าของภาษาเอง ตามที่ เฟรด (Frake, 1980, p. 2) กล่าวไว้ว่า "An ethnographer should strive to define object according to the conceptual system of the people he is studying. One should look upon the task of getting names for things not as an exercise in linguistics recording but as a way of finding out what are in face the things in environment of the people being studies, how people construe their world of experience from the way they talk out it."

ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทย นอกจากการพยายามทำความเข้าใจระบบนึกคิดหรือการมองโลกของคนไทยผ่านคำเรียกญาติด้วยวิธีการทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์แล้ว จำเป็นอย่างยิ่ง ที่เราต้องพยายามทำความเข้าใจระบบคิดหรือการมองโลกของคนชนกลุ่มต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยด้วยในฐานะที่เป็นพลเมืองส่วนหนึ่งของสังคมไทย กลุ่มชาติพันธุ์ที่ถือว่าเป็นกลุ่มชนใหญ่ที่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย คือ คนกลุ่มที่ใช้ภาษามลายูปาตานี การทำความเข้าใจระบบนึกคิดหรือวิธีการมองโลกของกลุ่มคนเหล่านี้ผ่านคำเรียกญาติ จึงเป็นวิธีการที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งด้วยเหตุผลสองประการ

ประการแรก กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาแม่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญในประเทศไทย เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีภาษา ชาติพันธุ์ ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างจากกลุ่มชนส่วนใหญ่ของประเทศ การศึกษากลุ่มชน เพื่อทำความเข้าใจวัฒนธรรมบางประการ ตลอดจนเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่ม จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

เหตุผลประการต่อมา การศึกษาภาษามลายูปาตานีเพื่อเข้าใจระบบคิดหรือวิธีการมองโลก ยังมีไม่มากนัก ตลอดจนผู้วิจัยเอง เป็นผู้ที่ใช้ภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาแม่ด้วย จึงต้องการที่จะเข้าใจระบบความรู้สึนึกคิด การมองโลก ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติของคนที่ใช้ภาษามลายูปาตานี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีกับคำเรียกญาติในภาษาไทย ว่าสะท้อนให้เห็นระบบความรู้สึนึกคิด การมองโลก ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติของคนทั้งสองกลุ่มอย่างไร ระบบความรู้สึนึกคิด การมองโลก ตลอดจนระบบความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติของคนทั้งสองกลุ่ม เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากคนที่พูดภาษามลายูปาตานี มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมบางอย่างที่หล่อหลอมกับวัฒนธรรมไทยอยู่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์และเปรียบเทียบระบบและความหมายของคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย
2. วิเคราะห์และเปรียบเทียบลักษณะทางวัฒนธรรมบางประการที่สะท้อนจากคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเฉพาะคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูปาตานีจำนวน 12 คำ ได้แก่ โต๊ะแง โต๊ะ โต๊ะนาแก เปาะ เมาะ เปาะนาแก เมาะนาแก กาเกาะ อาเตะ อาเนาะ จูจ และจีเจะ และคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยจำนวน 16 คำ ได้แก่ ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา ลูก พี่ น้อง หลาน และเหลน

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาด้านอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnosemantics) เป็นการศึกษาภาษากลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งเพื่อเข้าถึงระบบความนึกคิด และค่านิยมของชนกลุ่มนั้น (Eastman, 1978, p. 85) บางครั้ง มีผู้เรียกการศึกษาแบบนี้ว่า ชาติพันธุ์ศาสตร์ (ethnoscience) (Sturtevant, 1964, p. 99) การศึกษาดังกล่าวนี้ มาจากความเชื่อที่ว่าภาษาเป็นสิ่งที่สะท้อนความนึกคิด และการมองโลกของผู้พูด ดังนั้น การวิเคราะห์ความหมายของศัพท์ (lexicon) หมวดต่างๆ และโครงสร้างของภาษา (grammar) ของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จะทำให้เห็นถึงความนึกคิดของชนกลุ่มนั้นได้ (Whorf, 1936) ผู้ที่กล่าวถึงการศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ และวิธีการศึกษาด้านนี้ ซึ่งได้รับการยกย่องและยอมรับมากคือ วิลเลียม ซี สเตอร์ทเวนท์ (William C. Sturtevant, 1964) เขาได้อธิบายความหมายของการศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ และเสนอวิธีการหรือหลักการที่ใช้ในการศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ซึ่งเขาย้ำว่า เป็นวิธีการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมตามแบบวิทยาศาสตร์

6 วิธี ได้แก่ 1) Etic คือ ลักษณะสากล (universal) หรือลักษณะที่เป็นอิสระจากวัฒนธรรมเฉพาะ (culture-free) 2) Domain หมายถึง แวดวงของคำศัพท์หรือหมวดศัพท์ที่ศึกษา 3) Terminology คือ ชื่อของสิ่งต่างๆ ที่ทุกภาษามี แฝงไปด้วยระบบความนึกคิด (cognitive world) 4) Componential analysis คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้แก่ วิธีจัดประเภทหรือจำแนกข้อมูลโดยการวิเคราะห์อรรถลักษณะ (distinctive features) 5) Taxonomies คือวิธีจัดกลุ่มหรือจำแนกประเภทของข้อมูล โดยยึดหลัก 2 ประการ คือ ความต่าง (contrast) และการรวมเข้า (inclusion) และ 6) Discovery procedures คือ วิธีเก็บข้อมูล ทำอย่างไรจึงจะได้ข้อมูลของภาษาหรือวัฒนธรรมนั้นๆ อย่างแท้จริง

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (componential analysis) เป็นวิธีการอย่างหนึ่งซึ่งได้แก่ วิธีจัดประเภท หรือจำแนกข้อมูล โดยการวิเคราะห์อรรถลักษณะ (distinctive features) ซึ่งช่วยให้เราแยกประเภทของกลุ่มข้อมูลที่ศึกษาได้ งานวิจัยที่มักจะใช้แนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ในการศึกษา ได้แก่ คำเรียกญาติ คำเรียกสี ชื่อคน และชื่อสถานที่ เป็นต้น งานวิจัยคำเรียกญาติหลายเรื่อง แสดงผลให้เห็นเป็นอย่างดีว่า การวิเคราะห์ความหมายของคำที่ระบุอรรถลักษณะที่จำเป็นและเพียงพอ (necessary and sufficient feature) จะช่วยแยกความหมายของคำหนึ่งออกจากอีกคำหนึ่งที่อยู่ขอบเขตของคำศัพท์ (semantic territory) เดียวกัน และรู้ถึงความสัมพันธ์ของคำที่นำมาวิเคราะห์กับคำอื่นๆ ได้อย่างชัดเจน จำปาทอง โพร็จันธิราช (2553) ศึกษาวิเคราะห์อรรถลักษณะเชิงเปรียบเทียบคำเรียกญาติในภาษาลาว กัมมู และมลายู ทั้งสามภาษาประกอบขึ้นด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ประการ ได้แก่ 1) ลักษณะทางเพศสรีระ 2) การจัดลำดับความอาวุโส 3) ชั่วอายุคน 4) การเกี่ยวพันทางสายเลือด และ 5) การสืบเชื้อสายทางฝ่ายพ่อและแม่ แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบแล้ว ภาษากัมมูมีความซับซ้อนมากที่สุด แม้จะมีค่าน้อยกว่าภาษาลาวก็ตาม ส่วนภาษาลาวแม้มีคำเรียกญาติมากที่สุด แต่ไม่ซับซ้อนมากนัก เพราะมีการวางไปตาม

โครงสร้างตามเพศ ความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน และการจัดลำดับอายุ ได้ค่อนข้างละเอียด ส่วนคำเรียกภูตภาษามลายูไม่มีความซับซ้อนเช่นกัน วิภัสสินทร์ ประพันธ์ศิริ (2535) ศึกษา “คำเรียกภูตในภาษาคำเมือง : การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ ชาติพันธุ์” พบว่า คำเรียกภูตในภาษาคำเมืองจำแนกให้แตกต่างกันในความหมายแก่นด้วย 4 หรือ 5 มิติแห่งความแตกต่าง คือ ในภาษาเชียงรายและลำปางมีความแตกต่างกันใน 4 มิติ ได้แก่ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ และเพศ ส่วนในภาษาเชียงใหม่และลำพูนมีมิติเพิ่มขึ้น คือ ฝ่ายพ่อ/แม่ นอกจากนี้การใช้คำเรียกภูตเป็นคำสรรพนาม และเรียกขานในหมู่คนที่เป็ภูตและไม่เป็ภูต สะท้อนให้เห็นลักษณะวัฒนธรรมล้านนา คือ “ระบบอาวุโส” งานวิจัยเกี่ยวกับชื่อสถานที่ของฟรานซ์ โบแอส (Boas, 2013) ศึกษาเรื่อง “Geographical Names of the Kwakiutl Indians” พบว่า ชื่อสถานที่ทางภูมิศาสตร์ของชาวควากิอุทล์ได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างทางภาษา คือ มักจะใช้คำเติมหน้า (prefix) และคำเติมท้าย (suffix) เพื่อบอกลักษณะของสถานที่นั้นให้ชัดเจนขึ้น ส่วนความหมายของชื่อสถานที่ของชาวควากิอุทล์ พบว่า มักตั้งชื่อสถานที่ โดยมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่แวดล้อมตัวพวกเขา โดยชื่อเหล่านั้นอาจบรรยายรูปร่าง ลักษณะภูมิประเทศ และลักษณะเด่นของพื้นที่ที่เป็นจุดสนใจ อาทิ พื้นสีแดง (red ground) ชายหาดสีขาว (white beach) ร่องลึก (deep inside) ร่องหิน (shallow rock) เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ออกภาษาในอำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี เนื่องจากเป็นชุมชนของชาวไทยมุสลิมที่ใช้ภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาแม่

การเก็บข้อมูลจะทำโดยการซักถามและสัมภาษณ์ผู้ออกภาษาตัวอย่างคำถาม เช่น

“ผู้ที่ให้กำเนิดเรามาเป็นเพศชาย เป็นอะไรกับเรา”

“ผู้ที่ให้กำเนิดเราเป็นเพศหญิง เป็นอะไรกับเรา”

หลังจากได้คำเรียกญาติดังกล่าว ผู้วิจัยก็จะนำมาเป็นตัวหลักในการถามคำถามต่อไป เช่น

“เปาะ (พ่อ) ของ เปาะ เป็นอะไรกับเรา”

“เมาะ (แม่) ของ เมาะ เป็นอะไรกับเรา”

เมื่อได้คำเรียกญาติมาแล้ว ผู้วิจัยได้ถามคำถามสืบขึ้นไปตามลำดับรุ่นอายุ และสืบลงมาในลักษณะเดียวกัน จนได้คำเรียกญาติครบทุกคำ หลังจากนั้น นำมาตรวจสอบกับตัวเองในฐานะของคนที่พูดภาษามลายู ปาตานีเป็นภาษาแม่ และจดบันทึกข้อมูลดังกล่าว

คำเรียกญาติภาษาไทยผู้วิจัยใช้วิธีการเดียวกัน โดยการซักถามจากผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ตลอดจนตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 แล้วจดบันทึกข้อมูลดังกล่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (componential analysis) เป็นวิธีการจัดประเภท หรือจำแนกข้อมูล โดยการวิเคราะห์อรรถลักษณะ (distinctive features) และช่วยให้เราแยกประเภทของกลุ่มข้อมูลที่ศึกษาได้ ขั้นตอนการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาความหมายของคำเรียกญาติแต่ละคำที่ได้จากการเก็บข้อมูล ซึ่งความหมายดังกล่าวแยกเป็นอรรถลักษณะ (semantics feature)

2. นำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดกำหนดมิติแห่งความแตกต่าง (dimension of contrast) ของคำเรียกญาติทั้งหมด โดยองค์ประกอบที่เป็นพื้นฐานสำคัญของคำเรียกญาติประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

2.1 รุ่นอายุ (generation)

รุ่น 0 หมายถึง ตัวเอง (ego)

รุ่น + 1 หมายถึง สูงกว่าตัวเอง 1 รุ่น เช่น พ่อ

รุ่น + 2 หมายถึง สูงกว่าตัวเอง 2 รุ่น เช่น ปู่

รุ่น + 3 หมายถึง สูงกว่าตัวเอง 3 รุ่น เช่น ทวด

รุ่น - 1 หมายถึง ต่ำกว่าตัวเอง 1 รุ่น เช่น ลูก

รุ่น - 2 หมายถึง ต่ำกว่าตัวเอง 2 รุ่น เช่น หลาน

รุ่น - 3 หมายถึง ต่ำกว่าตัวเอง 3 รุ่น เช่น เหลน

2.2 สายเลือด (linearity) หมายถึง ความเกี่ยวพันทางสายเลือด

โดยตรง

2.3 อายุ (age) หมายถึง การมีอายุมากกว่าหรือการมี

อายุน้อยกว่า

2.4 เพศ (gender) หมายถึง ผู้ชายหรือผู้หญิง

2.5 ฝ่ายพ่อ/แม่ (parental side) หมายถึง การเป็นฝ่าย

พ่อและฝ่ายแม่ตามลำดับ

3. ระบุความหมายของคำเรียกญาติแต่ละคำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้
การวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของคำเรียกญาติภาษามลายู
ปาตานีในแต่ละมิติ เช่น

(1) เปาะ /pɔʔ/ องค์ประกอบย่อยของความหมาย (2) เมาะ /mɔʔ/
องค์ประกอบย่อยของความหมาย

(3) กาเกาะ /kakɔʔ/ องค์ประกอบย่อยของความหมาย (4) อาเดะ /ʔadeʔ/

รุ่น +1
+ สายตรง
+ ชาย

รุ่น +1
+ สายตรง
- ชาย

องค์ประกอบย่อย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของคำเรียกญาติพื้น

รุ่นอายุ 0
- สายตรง
+ อายุ

รุ่นอายุ 0
- สายตรง
- อายุ

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของคำเรียกญาติภาษาไทยในแต่ละมิติ เช่น

(1) แม่ /mæ:3/ องค์ประกอบย่อยของความหมาย (2) ลูก /lu:k3/ องค์ประกอบย่อยของความหมาย

รุ่นอายุ +1
- สายตรง
- ชาย

รุ่นอายุ -1
+ สายตรง

(3) ลุง /lun/ องค์ประกอบย่อยของความหมาย (4) เหลน /le:n5/ องค์ประกอบย่อยของ 4. วิเคราะห์วัฒนธรรมที่สะท้อนจากคำเรียกญาติพื้นฐานภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย

รุ่นอายุ +1
- สายตรง
- ชาย
+ อายุ

รุ่นอายุ -3
+ สายตรง

4. วิเคราะห์วัฒนธรรมที่สะท้อนจากคำเรียกญาติพื้นฐานภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย
ตารางที่ 1 คำเรียกญาติพื้นฐานภาษามลายูปาตานี

คำเรียกญาติพื้นฐานภาษามลายูปาตานี					
รุ่นอายุ	อายุ	สายเลือด			
		สายตรง		สายข้าง	
		+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย
รุ่น +3		โตะแง / toʔŋæ/			
รุ่น +2		โตะ/toʔ/		โตะ'นาแก /toʔn:akæ/	
รุ่น+1		เปาะ/pɔʔ/	เมาะ/mɔʔ/	เปาะ'นาแก /pɔʔn:akæ/	เมาะ'นาแก /mɔʔn:akæ/
รุ่น 0	+อายุ	EGO		กาเกาะ /kakɔʔ/	
	-อายุ			อาเตะ/ʔadeʔ/	
รุ่น -1		อานาะ/ʔanɔʔ/			
รุ่น -2		กูจู/cucu/			
รุ่น-3		จึเะ/ciceʔ/			

หมายเหตุ เครื่องหมาย ' กำกับไว้หน้าพยัญชนะต้นเพื่อแสดงว่าให้ออกเสียง
พยัญชนะต้นยาวกว่าปกติเล็กน้อย ตามระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้อย
อักษรไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553)
ตารางที่ 2 คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทย

คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทย				
รุ่นอายุ	ฝ่าย (พ่อ/แม่)	อายุ	สายเลือด	
			สายตรง	
			+ชาย	-ชาย
รุ่น+3			ทวด /tʰuət³/	
รุ่น+2	+พ่อ		ปู่ /puː³/	ย่า /jaː³/
	-พ่อ		ตา /taː¹/	ยาย /jaːj¹/

รุ่น +1	+พ่อ	+อายุ	พ่อ /p ^h ɔː˥˥/	แม่ /mæː˥˥/	ลุง /luŋ˥˥/	ป้า /paː˥˥/
		-อายุ			อา /ʔaː˥˥/	
	-พ่อ	+อายุ			ลุง /luŋ˥˥/	ป้า /paː˥˥/
		-อายุ			น้า /naː˥˥/	
รุ่น 0		+อายุ	EGO		พี่ /p ^h iː˥˥/	
		-อายุ			น้อง/ŋwɔːŋ˥˥/	
รุ่น -1			ลูก /luːk˥˥/			
รุ่น -2			หลาน /laːm˥˥/			
รุ่น -3			เหลน /leːn˥˥/			

ฐานแต่ละคำในภาษา มลายูปาตานีและภาษาไทย พบว่า มีมิติแห่งความแตกต่างที่เหมือนกันทั้งสองภาษา 4 ประการ คือ 1) รุ่นอายุ (generation) 2) อายุ (age) 3) สายเลือด (linearity) และ 4) เพศ (gender) มิติรุ่นอายุทั้งสองภาษามีทั้งหมด 7 รุ่นอายุ คือ รุ่นอายุ+3 รุ่นอายุ+2 รุ่นอายุ+1 รุ่นอายุ 0 รุ่นอายุ -1 รุ่นอายุ -2 และรุ่นอายุ -3 มิติอายุ คือ อายุมากกว่าและอายุน้อยกว่า มิติสายเลือด คือ สายตรงและสายข้าง และมิติเพศ คือ เพศชายและเพศหญิง

ส่วนมิติทางความหมายของคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูและภาษาไทยที่แตกต่างกัน คือ มิติฝ่ายพ่อและแม่ (parental side) มิตินี้ปรากฏเฉพาะในคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยเท่านั้น รายละเอียดการเปรียบเทียบมิติต่างๆ ในคำเรียกญาติพื้นฐานภาษามลายูปาตานีและภาษาไทยดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำเรียกญาติที่แสดงมิติรุ่นอายุ (generation) ภาษาไทยและภาษามลายูปาตานี มีการแบ่งลำดับชั้นตามรุ่นอายุที่เหมือนกันอย่างเป็นระบบและชัดเจน กล่าวคือ คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยแบ่งลำดับตามรุ่นอายุตั้งแต่รุ่นอายุมากลงมายังรุ่นอายุน้อย ได้แก่ ทวด (รุ่นอายุ+3) ปู่ ย่า ตา ยาย (รุ่นอายุ+2) พ่อ แม่ (รุ่นอายุ +1) ลูก (รุ่นอายุ -1) หลาน (รุ่นอายุ -2) และเหลน (รุ่นอายุ -3)) ส่วนคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานี แบ่งลำดับตามรุ่นอายุเช่นเดียวกับภาษาไทย ได้แก่ โต๊ะแถม (รุ่นอายุ+3) โต๊ะ (รุ่นอายุ+2)

เปาะ เมาะ(รุ่นอายุ +1) อาเนาะ (รุ่นอายุ -1) จูจู (รุ่นอายุ -2) และจีเจะ (รุ่นอายุ -3) การเรียงลำดับคำเรียกญาติทั้งภาษาไทยและภาษามลายูปาตานีตามลำดับรุ่นอายุดังกล่าว มีความเป็นระบบและชัดเจน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า คนในสังคมไทยและสังคมที่พูดภาษามลายูปาตานีนั้น จะให้ความสำคัญเรื่องรุ่นอายุหรือระบบอาวุโส ลูกหลานจะให้เกิดริตผู้อาวุโสด้วยมีคำเรียกญาติเฉพาะสำหรับบุคคลในรุ่นอายุต่างๆ การมีคำเรียกญาติเฉพาะสำหรับบุคคลในรุ่นอายุต่างๆ เหล่านี้ ยังครอบคลุมไปถึงวิธีในการปฏิบัติตัวในเรื่องต่างๆ ของบุคคลด้วย เช่น ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นหลานควรปฏิบัติตัวอย่างไรต่อปู่ตายาย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในระบบสังคมและวัฒนธรรมไทย หรืออาเนาะ(ลูก) ควรปฏิบัติตัวอย่างไรต่อผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นเปาะเมาะ(พ่อแม่) ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดภาษามลายูปาตานีจะให้ความสำคัญมาก ดังมีคำพูดที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้ที่ เป็นพ่อแม่ต่อลูกในภาษานี้ว่า “ซ็ือรือกอ โดะบอเวะฮตาเปาะกาก็เมาะ (สวรค์อยู่ใต้ฝ่าเท้าแม่)” เป็นต้น

คำเรียกญาติที่แสดงมิติอายุ (age) ภาษาไทยและภาษามลายูปาตานี มีมิติอายุที่เหมือนกันในรุ่นอายุ+3 รุ่นอายุ+2 รุ่นอายุ+1 รุ่นอายุ 0 รุ่นอายุ-1 รุ่นอายุ-2 และรุ่นอายุ-3 คือ ไม่ได้แบ่งเป็นอายุมากกว่าหรืออายุน้อยกว่าในรุ่นเหล่านี้ ส่วนรุ่นอายุที่แบ่งมิติอายุเป็นอายุมากกว่าหรืออายุน้อยกว่า ได้แก่ คำเรียกญาติภาษามลายูปาตานีรุ่นอายุ 0 แบ่งเป็นอายุมากกว่า คือ กาเกาะ อายุน้อยกว่า คือ อาเดะ ในขณะที่คำเรียกญาติภาษาไทยปรากฏมิติอายุถึง 2 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุ +1 อายุมากกว่า คือ ลุงกับป้า ส่วนอายุน้อยกว่า คือ น้ากับอา และรุ่นอายุ 0 อายุมากกว่า คือ พี่ และอายุน้อยกว่า คือ น้อง การแบ่งมิติอายุมากหรือน้อยออกจากกันของคำเรียกญาติภาษาไทยนี้ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญหรือนึกถึงระบบอาวุโสของคนไทย

คำเรียกญาติที่แสดงมิติสายเลือด (linearity) คำเรียกญาติภาษาไทยและภาษามลายูปาตานี มีการนับทั้งญาติสายตรงและญาติสายข้างการนับญาติสายตรงทั้งภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย มีลักษณะที่เหมือนกัน กล่าวคือ เริ่มนับตั้งแต่รุ่นอายุ +3 ลงมาเป็นลำดับตามรุ่นอายุต่างๆ ญาติสายตรงในภาษาไทย (ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก หลาน และเหลน) และญาติสายตรงในภาษามลายูปาตานี (โตะแงะ โตะ เปาะ เมาะ อาเนาะ จูจู และจีเงะ) การนับญาติสายตรงของคำเรียกญาติภาษาไทยในรุ่นอายุ +2 (ปู่ ย่า ตา ยาย) กับรุ่นอายุ +1 (พ่อ แม่) มีการแบ่งมิติเพศเป็นเพศชายกับหญิงอย่างชัดเจน ในขณะที่คำเรียกญาติสายตรงภาษามลายูปาตานี มีมิติเพศเฉพาะในรุ่นอายุ +1 (เปาะ เมาะ) เท่านั้น ส่วนคำเรียกญาติสายข้างในภาษา มลายูปาตานี ปรากฏใน 3 รุ่นอายุ คือ รุ่นอายุ +2 (โตะ'นาแก) รุ่นอายุ +1 (เปาะ'นาแก เมาะ'นาแก) และรุ่นอายุ 0 (อาเดะกาเกาะ) คำเรียกญาติสายข้างของภาษาไทยมีเฉพาะ 2 รุ่นอายุเท่านั้น คือ รุ่นอายุ +1 (ลุง ป้า น้า อา) กับรุ่นอายุ 0 (พี่ น้อง)

คำเรียกญาติทั้งภาษาไทยและภาษามลายูปาตานีที่แสดงมิติเพศ (gender) มีความเหมือนกันในรุ่นอายุ +3 รุ่นอายุ 0 รุ่นอายุ -1 และรุ่นอายุ -2 คือ ไม่มีการแบ่งเป็นเพศชายและหญิง ในขณะที่รุ่นอายุ +2 และรุ่นอายุ +1 มีการแบ่งมิติทางเพศ เป็นเพศชายและหญิง โดยคำเรียกญาติภาษาไทยในรุ่นอายุ +2 แบ่งเป็น เพศชาย (ปู่ ตา) เพศหญิง (ย่า ยาย) นอกจากนี้ยังแบ่งตามมิติฝ่ายพ่อและแม่ด้วย และคำเรียกญาติภาษาไทยในรุ่นอายุ +1 แบ่งเป็นเพศชาย (พ่อ) เพศหญิง (แม่) ส่วนคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานี มีการแบ่งเพศชายและหญิงในรุ่นอายุ +1 เท่านั้น (เปาะ เมาะ) ซึ่งแสดงถึงการให้ความสำคัญกับเพศของคำเรียกญาติภาษาไทยมากกว่าคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานี

ส่วนองค์ประกอบทางความหมายของคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูและภาษาไทยที่แตกต่างกัน คือ มิติทางฝ่ายพ่อและแม่ (parental side) มีปรากฏเฉพาะในคำเรียกญาติภาษาไทยเท่านั้น โดยคำเรียกญาติฝ่าย

พ่อและแม่ มีทั้งคำเรียกญาติสายตรงและสายข้างในรุ่นอายุ+2 และรุ่นอายุ +1 กล่าวคือ คำเรียกญาติสายตรงในรุ่นอายุ +2 ฝ่ายพ่อ คือ ปู่กับย่า ส่วนฝ่ายแม่ คือ ตากับยาย ส่วนคำเรียกญาติสายข้างในรุ่นอายุ+1 ฝ่ายพ่อ คือ อา ฝ่ายแม่ คือ น้า การปรากฏมิติฝ่ายพ่อและแม่ในคำเรียกญาติภาษาไทยแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับญาติทั้งสองฝ่ายอย่างชัดเจน

2. ลักษณะสำคัญบางประการของวัฒนธรรมไทยและมลายูปาตานีที่สะท้อนจากคำเรียกญาติ

2.1 ระบบอาวุโส

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย พบว่า คำเรียกญาติทั้งภาษามลายูปาตานีและภาษาไทยมีการเรียกตามลำดับรุ่นอายุ (generation) อย่างชัดเจนและมีการแยกความแตกต่างทางอายุ (age) ของคนรุ่นอายุเดียวกันด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับอายุหรือ “ระบบอาวุโส (seniority)” ของคนในสองวัฒนธรรมดังกล่าวชัดเจนมาก

คำเรียกญาติในวัฒนธรรมไทยมีการเรียกตามลำดับรุ่นอายุ (generation) อย่างชัดเจน กล่าวคือ รุ่นอายุที่สูงกว่าตัวเอง ได้แก่ ทวด (รุ่นอายุ +3 ไม่แบ่งเพศ และไม่แบ่งฝ่ายพ่อ/แม่) ปู่ (รุ่นอายุ +2 เพศชาย และฝ่ายพ่อ) พ่อ (รุ่นอายุ +1 เพศชาย และฝ่ายพ่อ) และรุ่นอายุที่ต่ำกว่าตัวเอง ได้แก่ เหลน (รุ่นอายุ -3 ไม่แบ่งเพศ และไม่แบ่งฝ่ายพ่อ/แม่) หลาน (รุ่นอายุ -2 ไม่มีเพศ และไม่แบ่งฝ่ายพ่อ/แม่) ลูก (รุ่นอายุ -1 ไม่แบ่งเพศ และไม่แบ่งฝ่ายพ่อ/แม่) แสดงให้เห็นว่าคำเรียกญาติเหล่านี้จะถูกแบ่งเรียกอย่างชัดเจนตามมิติของรุ่นอายุ ทั้งรุ่นอายุที่สูงกว่าตัวเองหรือรุ่นอายุที่ต่ำกว่าตัวเอง ในขณะที่คำเรียกญาติในมิติทางเพศ (เพศชาย ได้แก่ ปู่ ตา พ่อ) หรือฝ่ายพ่อและแม่ (ฝ่ายแม่ ได้แก่ ตา ยาย แม่) ไม่ได้มีคำเรียกญาติเหล่านี้ในทุกรุ่นอายุ ซึ่งสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าวัฒนธรรมไทยให้ความสำคัญกับรุ่นอายุ หรือ “ระบบอาวุโส (seniority)” เป็นลำดับแรก

นอกจากการให้ความสำคัญกับระบบอาวุโสของวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏเด่นชัดตามมิติของรุ่นอายุ (generation) แล้ว ความสำคัญของระบบอาวุโสไทย ยังสะท้อนให้เห็นได้จากมิติของอายุ (age) อีกด้วย กล่าวคือ “พี่” ใช้เรียกสำหรับบุคคลที่มีอายุมากกว่าในรุ่นตัวเอง (รุ่นอายุ 0 ไม่แบ่งเพศ และไม่แบ่งฝ่ายพ่อ/แม่) “น้อง” ใช้เรียกสำหรับบุคคลที่มีอายุน้อยกว่าในรุ่นตัวเอง (รุ่นอายุ 0 ไม่แบ่งเพศ และไม่แบ่งฝ่ายพ่อ/แม่) “ลุง” ใช้เรียกสำหรับคนที่มีอายุมากกว่าในรุ่นพ่อแม่ (รุ่นอายุ +1 แบ่งเพศ และไม่แบ่งฝ่ายพ่อ/แม่) “น้า” ใช้เรียกคนที่อายุน้อยกว่าในรุ่นพ่อแม่ (รุ่นอายุ +1 ไม่แบ่งเพศ และฝ่ายแม่) คำเรียกญาติที่แบ่งคนตามอายุ (age) เหล่านี้ เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์พยานที่สำคัญในมิติทางภาษา ซึ่งดอกย้าให้เห็นการให้ความสำคัญกับระบบอาวุโสของวัฒนธรรมไทย

การให้ความสำคัญกับระบบอาวุโสของวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏอย่างเด่นชัดนอกเหนือจากมิติทางภาษาแล้ว นักมานุษยวิทยาเองก็มีความเห็นที่สอดคล้องกันในประเด็นนี้ ดังที่แฟรง เจ มัวร์ (Moore, 1974, p. 13 อ้าง และแปลโดย อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2533) กล่าวไว้ว่า

เด็กจะให้ความเคารพแก่ผู้ใหญ่โดยอัตโนมัติ เพราะอายุถือว่า เป็นสัญลักษณ์ของความรอบรู้และคุณงามความดี อายุจะทำให้เกิดความเคารพโดยอัตโนมัติ และความเคารพนี้เอง เป็นส่วนที่เด่นมากของคนไทย ที่แสดงออกในความสัมพันธ์ทุกประเภทที่อายุมีส่วนเกี่ยวข้อง ชาวบ้านที่อายุน้อยมักเรียกคนชราอายุ 60 ปี โดยใช้คำเรียกญาติ “ตา” และ “ยาย” แม้ว่าคนชรานั้นจะไม่เกี่ยวข้องเป็นญาติกับตนเลย รูปแบบของความเคารพนี้นับเป็นทางการ คือเคารพตามประเพณี (คนอายุน้อยเคารพคนอายุมาก) ไม่ใช่เรื่องส่วนบุคคล ไม่ใช่การแสดงความผูกพันกับตัวบุคคล.....

ส่วนคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานี ก็แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับความ “อาวุโส” ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ รุ่นอายุที่สูงกว่าตัวเอง ได้แก่ “โตะแง” (รุ่นอายุ +3 ไม่แบ่งเพศ และไม่แบ่งฝ่ายพ่อ/แม่) “โตะ” (รุ่นอายุ +2 ไม่แบ่งเพศ และไม่แบ่งฝ่ายพ่อ/แม่) “เปาะ” (รุ่นอายุ +1 เพศชาย และฝ่ายพ่อ) รุ่นอายุที่ต่ำกว่าตัวเอง ได้แก่ “จีเจะ” (รุ่นอายุ -3 ไม่แบ่งเพศ และไม่แบ่งฝ่ายพ่อ/แม่) “จู้จู้” (รุ่นอายุ -2 ไม่แบ่งเพศ และฝ่ายพ่อ/แม่) “อาเนาะ” (รุ่นอายุ -1 ไม่แบ่งเพศ และไม่แบ่งฝ่ายพ่อ/แม่) คำเรียกญาติเหล่านี้ถูกแบ่งอย่างชัดเจนในมิติของรุ่นอายุ ขณะที่มิติทางเพศมีเพียงแค่หนึ่งรุ่นอายุ คือ รุ่นอายุ +1 (เปาะ เมาะ) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการให้ความสำคัญกับ “ระบบอาวุโส (seniority)” เป็นสำคัญเช่นเดียวกัน

นอกจากการให้ความสำคัญกับระบบอาวุโสที่ปรากฏเด่นชัดตามมิติของรุ่นอายุ (generation) แล้ว ความสำคัญของระบบอาวุโสในวัฒนธรรมของคนที่พูดภาษามลายูปาตานียังสะท้อนให้เห็นได้จากมิติของอายุ (age) เช่นกัน กล่าวคือ “กาเกาะ” ใช้เรียกสำหรับบุคคลที่มีอายุมากกว่าในรุ่นตัวเอง (รุ่นอายุ 0 ไม่แบ่งเพศ และไม่แบ่งฝ่ายพ่อ/แม่) “อาเดะ” ใช้เรียกสำหรับบุคคลที่มีอายุน้อยกว่าในรุ่นตัวเอง (รุ่นอายุ 0 ไม่แบ่งเพศ และไม่แบ่งฝ่ายพ่อ/แม่) อายุถือเป็นมิติที่สำคัญสำหรับคำเรียกญาติเหล่านี้ซึ่งสะท้อนความคิดเรื่องอาวุโสด้วย

มิติทางสังคมเอง ก็เป็นหลักฐานสนับสนุนที่ชัดเจนถึงการให้ความสำคัญกับระบบอาวุโสของคนในภาษามลายูปาตานี โดยผู้ที่มีอายุมากกว่าหรือผู้อาวุโสในสังคมจะได้รับความไว้วางใจ ให้ตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ ในชีวิตของผู้ที่อ่อนอาวุโสกว่า เช่น การเลือกคู่ครองของคนในสังคมที่พูดภาษามลายูปาตานีจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองหรือพ่อแม่เป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับที่ อารง สุทธาศาสน์ (2543 : 138-139) กล่าวว่า การเลือกคู่ครองของหนุ่มสาวในสังคมมุสลิมภาคใต้จะกระทำโดยพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ แต่ทั้งนี้ ก็จะต้องได้รับความยินยอมจากหนุ่มสาวเองเป็นสำคัญ การแต่งงานโดยลักษณะนี้ นอกจากเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง

ชายหญิงแล้ว ยังเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติทั้งสองฝ่ายด้วย

2.2 การเน้นฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่เป็นสำคัญ

คำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย มีความแตกต่างกันในเรื่อง “การเน้นฝ่ายพ่อหรือแม่เป็นสำคัญ” ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทย มีการแยกคำเรียกญาติทั้งสองฝ่ายออกอย่างชัดเจน โดยคำเรียกญาติฝ่ายแม่ คือ ตา (รุ่นอายุ +2 เพศชาย) ยาย (รุ่นอายุ +2 เพศหญิง) และน้า (รุ่นอายุ +1 เพศชาย/หญิง) ส่วนคำเรียกญาติฝ่ายพ่อ คือ ปู่ (รุ่นอายุ +2 เพศชาย) ย่า (รุ่นอายุ +2 เพศหญิง) และ อา (รุ่นอายุ +1 เพศชาย/หญิง) การแยกคำเรียกญาติฝ่ายพ่อ/แมดังกล่าว เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานี ซึ่งไม่มีคำเรียกญาติที่เน้นให้เห็นในลักษณะดังกล่าวเลย สะท้อนให้เห็นได้ว่าบริบทสังคมและวัฒนธรรมของผู้ที่ใช้ภาษามลายูปาตานีไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเน้นว่าเป็นญาติฝ่ายพ่อ/แม่เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การแยกคำเรียกญาติฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่ในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย ก็ไม่ได้หมายถึง การให้ความสำคัญกับญาติทั้งสองฝ่ายจะแตกต่างกัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

บทความนี้ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย โดยวิธีการทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnosemantics) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเข้าถึงความรู้สึกนึกคิด โลกทัศน์ของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยศึกษาภาษาของชนกลุ่มนั้น วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้คือ วิเคราะห์เปรียบเทียบระบบและความหมายของคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานีและภาษาไทย เพื่อแสดงให้เห็นระบบเครือญาติและวัฒนธรรมบางประการที่สะท้อนจากความหมายของคำเรียกญาติในภาษาดังกล่าว

ระบบคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานีและภาษาไทยมีมิติแห่งความแตกต่าง (dimension of contrast) ที่เหมือนกัน 4 ประการ ได้แก่ 1)

รุ่นอายุ (generation) 2) เพศ (gender) 3) สายเลือด (linearity) และ 4) อายุ (age) ส่วนมิติที่แตกต่างกันมีเพียงมิติเดียว คือ ฝ่ายพ่อและแม่ (parental side) มิตินี้มีเฉพาะในคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยเท่านั้น

มิติที่เหมือนกันประการแรก คือ รุ่นอายุ (generation) ภาษาไทยและภาษามลายูปาตานี มีการแบ่งลำดับชั้นตามรุ่นอายุลงเป็นระบบและชัดเจนมาก ได้แก่ รุ่นอายุ+3 (ทวด โต๊ะแถม) รุ่นอายุ+2 (ปู่ ย่า ตา ยาย โต๊ะ) รุ่นอายุ+1 (พ่อ แม่ เปาะ เมาะ) รุ่นอายุ-1 (ลูก อาเนาะ) รุ่นอายุ-2 (หลาน จูจ) และรุ่นอายุ-3 (เหลน จีเจะ) มิติที่เหมือนกันประการที่สอง คือ อายุ (age) มีการแบ่งเป็นอายุมากกว่าหรืออายุน้อยกว่า โดยคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยแบ่งมิติทางอายุใน 2 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุ+1 อายุมากกว่า (ลุง ป้า) และอายุน้อยกว่า (อา น้า) กับรุ่นอายุ 0 อายุมากกว่า (พี่) อายุน้อยกว่า (น้อง) ส่วนคำเรียกญาติพื้นฐานภาษามลายูปาตานีแบ่งมิติอายุ เป็นอายุมากกว่าหรืออายุน้อยกว่าในรุ่นอายุเดียวเท่านั้น ได้แก่ รุ่นอายุ 0 อายุมากกว่า (กาเกาะ) และอายุน้อยกว่า (อาเดะ) ในขณะที่คำเรียกญาติทั้งภาษามลายูปาตานีและภาษาไทยในรุ่นอายุ+3 รุ่นอายุ+2 รุ่นอายุ-1 รุ่นอายุ-2 และรุ่นอายุ-3 ไม่มีการแบ่งมิติทางอายุออกเป็นอายุมากกว่าหรืออายุน้อยกว่าเลย

มิติที่เหมือนกันประการที่สาม คือ สายเลือด (linearity) แบ่งเป็นสายตรงและสายข้าง คำเรียกญาติสายตรงภาษามลายูปาตานีเริ่มนับญาติตั้งแต่รุ่นอายุ+3 (โต๊ะแถม) ลงมาจนถึงรุ่นอายุ-3 (จีเจะ) ส่วนญาติสายข้างเริ่มนับญาติตั้งแต่รุ่นอายุ+2 (โต๊ะนาแก) ลงมาถึงรุ่นอายุ 0 (กาเกาะ อาเดะ) คำเรียกญาติสายตรงภาษาไทยเริ่มนับญาติสายตรงตั้งแต่รุ่นอายุ+3 (ทวด) ลงมาจนถึงรุ่นอายุ-3 (เหลน) ส่วนญาติสายข้าง เริ่มนับตั้งแต่รุ่นอายุ+1 (ลุง ป้า น้า อา) ลงมาถึงรุ่นอายุ 0 (พี่ น้อง) มิติที่เหมือนกันประการสุดท้าย คือ เพศ (gender) แบ่งเป็นเพศชายและหญิง โดยคำเรียกญาติภาษาไทยในรุ่นอายุ+2 แบ่งเป็น เพศชาย (ปู่ ตา) เพศหญิง (ย่า ยาย) รุ่นอายุ+1 แบ่งเป็นเพศชาย (พ่อ) เพศหญิง (แม่) ส่วนคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานี มีการแบ่งเพศชายและหญิงในรุ่นอายุ+1 เพศชาย (เปาะ) เพศหญิง (เมาะ) เท่านั้น

มิติที่แตกต่างของคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานีกับภาษาไทย มีเพียงมิติเดียว คือ ฝ่ายพ่อและแม่ (parental side) ซึ่งมีเฉพาะในคำเรียกญาติภาษาไทยเท่านั้น โดยคำเรียกญาติฝ่ายพ่อและแม่ มีทั้งคำเรียกญาติสายตรง ปรากฏในรุ่นอายุ+2 ฝ่ายพ่อ คือ ปู่กับย่า ส่วนฝ่ายแม่ คือ ตากับยาย และคำเรียกญาติสายข้างปรากฏในรุ่นอายุ +1 ฝ่ายพ่อ คือ อา ฝ่ายแม่ คือ น้า มิติฝ่ายพ่อและแม่ เป็นมิติที่ปรากฏเฉพาะในคำเรียกญาติภาษาไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญกับญาติทั้งสองฝ่ายของคนไทย

ระบบคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานีและภาษาไทยที่ให้ความสำคัญกับระบบ “ระบบอาวุโส (seniority)” ตามที่ปรากฏให้เห็นในมิติของรุ่นอายุและมิตินายของคนที่ทั้งสองกลุ่ม เป็นหลักฐานยืนยันเชิงประจักษ์ในแง่ภาษาที่สะท้อนระบบคิดของคนกลุ่มเหล่านี้ ขณะเดียวกันผลการศึกษาระบบคำเรียกญาติในภาษาอื่นๆ เช่น งานวิจัยเรื่อง “A Comparative Study of the Thai and Zhuang Kinship Systems” (Prasitthratsint, 1996) งานวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นโดยระบบคำเรียกญาติภาษาฮินดี” ของ จรัลวิไล จรุงโรจน์ (2543) งานวิจัยเรื่อง “คำเรียกญาติภาษาจีนฮกเกี้ยนในภาคใต้ของประเทศไทยและเกาะปีนัง” ของศุภมาศ เอ่งฉ้วน (2537) งานวิจัยเรื่อง “คำเรียกญาติในภาษาคำเมือง: การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์” ของวิภาสกรินทร์ ประพันธ์ศิริ (2535) คำเรียกญาติทั้งหมดในภาษาต่างๆ เหล่านี้ ต่างสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมเรื่องระบบอาวุโส และเป็นหลักฐานเชิงภาษาที่สนับสนุนและยืนยันวัฒนธรรมร่วมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เรื่อง “ระบบอาวุโส(seniority)” อย่างชัดเจน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กองประสานราชการ กรมมหาดไทย. (2506). *สภาพสังคมจังหวัดภาคใต้*.

พระนคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. (2519). *ไทยมุสลิม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แพร่พิทยา.

จรัสวิไล จรูญโรจน์, หม่อมหลวง. (2543). วัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นโดยคำเรียก

ญาติภาษาฮินดี. *วารสารอินเดียศึกษา*, 5(1), 231-251

จำปาทอง โพธิ์จันธิราช. (2553). การวิเคราะห์อรรถลักษณะเชิงเปรียบเทียบคำ

เรียกญาติในภาษาลาว กัมพู และมลายู. *ภาษาและวัฒนธรรม*, 29

(1), 57-72.

ประสาน ศรีเจริญ. (2540). *วางแผนครอบครัวในอิสลาม*. กรุงเทพฯ: พญาไท

การพิมพ์.

วินัย ครุวรรณวัฒน์. (2522). *ทัศนคติของคนไทยในจังหวัดภาคใต้ที่มีต่อประเทศ*

สหพันธรัฐมาเลเซีย. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *คู่มือระบบเขียนภาษามลายูปาตานีอักษรไทย ฉบับ*

ราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

วิภัตติรันธ์ ประพันธ์ศิริ. (2535). *คำเรียกญาติในภาษาคำเมือง*. (วิทยานิพนธ์

ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ศุภมาศ เอ่งฉ้วน. (2537). *คำเรียกญาติภาษาจีนฮกเกี้ยนในภาคใต้ของ*

ประเทศไทยสมัยสุโขทัยและสมัยปัจจุบัน. (วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- สุพัตรา สุภาพ. (2531). *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2533). ลักษณะสำคัญบางประการในวัฒนธรรมไทย ที่แสดงโดยคำเรียกญาติ. *ภาษาและวรรณคดีไทย*, 7(1), 55-68.
- อารง สุทธาศาสน์. (2543). *สถาบันครอบครัวอิสลาม: วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ, รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Boas, Franz. (2013). *Geographical Names of the Kwakiutl Indians*. New York: Columbia University Press.
- Eastman, Carol M. (1978). *Aspects of language and Culture*. Washington: University of Washington Chandler and Sharp publisher.
- Frake, Charles O. (1980). *Language and Cultural Description*. Stanford: Stanford University Press.
- Prasithratsint, Amara. 1996. *A Comparative Study of the Thai and Zhuang Kinship System*. Collection of Papers on the Relationship between the Zhuang and the Thai. Bangkok: Chulalongkorn University.

Sturtevant, Willam C. (1964). Studies in Ethnoscience. *American Anthropologist*, 66, 3(2), 99-131.

Whorf, Benjamin Lee. (1956). *A linguistics Consideration of Thinking in Primitive Communities. Language thought and community*. Cambridge: Technology Press of Massachusetts Institute of Technology.

ชีวิตสภาวะอันตรายและความหวังภายใต้วิกฤติโรคระบาดของ
แรงงานหญิงข้ามชาติในจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย
Precarious Lives and Hope During a Pandemic Among
Female Migrant Workers in Chiang Rai Province, Thailand

ทิฆัมพร สิงโตมาศ*

สำนักวิชานวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

***Corresponding Author E-mail:** thikumphorn.sin@mfu.ac.th

Received: November 2, 2021

Revised: December 7, 2022

Accepted: December 29, 2022

Available: December 31, 2022

Abstract

This article examines female migrant workers' life experiences in Chiang Rai province, Thailand during the COVID-19 pandemic between 2020 and 2021, considering the conditions that shape female migrant workers' precarious lives and their hope-generating process. According to the study, COVID-19 can be understood as a unique event and a further actor in the intersecting precariousness alongside other conditions such as socioeconomic structure, gender, and inflexible Thai bureaucracy. These conditions always interact in female migrant workers' daily lives before the pandemic but may be overlooked or not recognized until they come together to construct a state of being precarious and reveal the problem of their existence. However, female migrant workers have generated infinite hope to cope with their precarious lives and create new opportunities to rearrange power relations in border areas, especially with the local disease control agencies. Furthermore, they also succeeded in changing migrant workers' representation from being cheap labor to becoming an actor who plays a significant role in epidemic control and prevention mechanisms in border towns.

Keywords:

Hope, Precarious Lives, Female
Migrant Worker, Chiang Rai

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาประสบการณ์ชีวิตของ
แรงงานหญิงข้ามชาติในจังหวัดเชียงรายช่วงการระบาด
ของโควิด-19 ระหว่างปีพ.ศ. 2563-2564 โดยพิจารณา
ถึงเงื่อนไขที่นำมาสู่ชีวิตสภาวะอันตรายและกระบวนการ
สร้างความหวังของแรงงานหญิงข้ามชาติที่
เกิดขึ้นภายใต้วิกฤติโรคระบาด ผลการศึกษาพบว่า
โควิด-19 เป็นทั้งสถานการณ์เฉพาะและตัวแสดง
ที่คร่อมข้ามมาสร้างสภาวะอันตรายให้กับชีวิตแรงงาน
หญิงข้ามชาติร่วมกับเงื่อนไขอื่นๆ เช่น โครงสร้างทาง
เศรษฐกิจ-สังคม เพศสภาพ และความไม่ยืดหยุ่นของ
ระบบราชการไทย เงื่อนไขข้างต้นส่งผลกระทบต่อ
การดำรงชีวิตประจำวันของแรงงานหญิงข้ามชาติ
อยู่ก่อนแล้ว แต่อาจถูกมองข้ามหรือไม่ตระหนัก
ถึง กระทั่งทั้งหมดมาประกอบรวมกันสร้างสภาวะ
อันตรายอันแหลมคมในช่วงวิกฤติโรคระบาดจึงทำ
ให้เห็นว่าเงื่อนไขเหล่านั้นดำรงอยู่อย่างเป็นปัญหา
อย่างไรก็ตาม แรงงานหญิงข้ามชาติมีกระบวนการ
สร้างความหวังอย่างไม่สิ้นสุดเพื่อรับมือกับสภาวะอันตราย
รวมถึงสร้างโอกาสใหม่ๆ เพื่อจัดวางความสัมพันธ์
เชิงอำนาจบนพื้นที่ชายแดน โดยเฉพาะกับหน่วยงาน
ควบคุมโรคระบาดท้องถิ่น พร้อมทั้งนำเสนอภาพแทนของ
แรงงานข้ามชาติที่ข้ามพ้นไปจากการเป็นแรงงานราคาถูก
สู่การเป็นตัวแสดงสำคัญของกลไกควบคุมและป้องกัน
โรคระบาดในเมืองชายแดน

คำสำคัญ:

ความหวัง, สภาวะอันตราย, แรงงานหญิง
ข้ามชาติ, เจียงราย

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID 19) ที่กระจายตัวข้ามพรมแดนอย่างรวดเร็วจากภูมิภาคหนึ่งไปยังภูมิภาคหนึ่งจนกลายเป็นการระบาดใหญ่ทั่วโลกส่งผลให้หลายประเทศรวมถึงไทยเผชิญกับวิกฤติสุขภาพครั้งรุนแรงและความสับสนอลหม่านอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน การกลายพันธุ์ของไวรัสอย่างต่อเนื่องและขาดองค์ความรู้ที่จะรับมือการแพร่ระบาดอย่างเท่าทันทำให้จำนวนผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะที่ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากมาตรการล็อกดาวน์อันยาวนานสร้างความรู้สึกรังเกียจและไม่มั่นคงในชีวิตประจำวันของคนจำนวนมากและหลายกรณีนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตอย่างรุนแรงและการฆ่าตัวตาย (CNN, November 30, 2020; ThaiPBS, 25 พฤศจิกายน 2564) สภาวะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านงานศึกษาในห้วงปีพ.ศ. 2563-2564 ที่กล่าวถึงผลกระทบเชิงลบของโควิด -19 กับประสบการณ์และอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนภายใต้วิกฤติโรคระบาด ทั้งเรื่องเศรษฐกิจและการจ้างงาน (Blanuša, Barzut & Knežević, 2021) สภาวะทางจิตใจอันเต็มไปด้วยความหดหู่ กระวนกระวาย และตื่นตระหนก (Jiang, Yan-Li, Pamane & Sriyanto, 2021) สภาพสังคมของการกล่าวโทษและกีดกันทางเชื้อชาติ (Zhao, 2021) ไปจนถึงความรู้สึกสิ้นหวังและเหนื่อยล้ากับการติดอยู่ในสภาวะกึ่งกลางอันไม่อาจคาดเดาถึงจุดสิ้นสุดได้ (Hacimusalar, Kahve, Yasar & Aydin, 2020)

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางบรรยากาศของความหวุ่นวิตกและสิ้นหวัง งานศึกษาอีกจำนวนหนึ่งกลับสะท้อนภาพที่ต่างออกไป Besor และ Amirav (2021) สำรวจความหวังของคนอิสราเอลช่วงก่อนและหลังเกิดการระบาดของโควิด-19 และพบว่า แม้วิกฤติโรคระบาดจะทำให้คนรู้สึกหดหู่ แต่ก็มี ความหวังเพิ่มขึ้นเช่นกันและยังมีระดับสูงขึ้นทุกตัวชี้วัด

ถือได้ว่าเป็นการวิจัยเชิงประจักษ์งานแรกๆ ที่แสดงให้เห็นผลกระทบเชิงบวกและความสัมพันธ์อันสอดคล้องกันระหว่างโควิด-19 กับความหวัง เช่นเดียวกับงานของ DuBose (2021) ที่ศึกษาประสบการณ์ของผู้ป่วยหนักจากโควิด-19 และพบว่า เมื่อตกอยู่ในสภาวะวิกฤติคนจะมองความหวังเป็นภววิทยาแบบหนึ่ง (Ontological Hope) เพื่อตระหนักถึงการมีอยู่ของตัวเองและสร้างกลไกทางจิตวิทยาเอาชนะความยากลำบากที่กำลังเผชิญ ส่วนงานของNunn et al. (2021) นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างโควิด-19 กับความหวังผ่านเรื่องเล่าของวัยรุ่นในสหราชอาณาจักรได้อย่างน่าสนใจว่า โควิด-19 มิได้เป็นเพียงสถานการณ์เฉพาะที่สร้างสภาวะอันตราย (Precariousness) ให้คนรู้สึกไม่มั่นคงในช่วงวิกฤติโรคระบาดเท่านั้น หากเป็นเงื่อนไขหรือตัวแสดงที่ทำงานกับวิกฤติอื่นที่มีอยู่ก่อนแล้วในสังคม เช่น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและความไม่มั่นคงทางการเมืองของสหราชอาณาจักรหลังจากสหภาพยุโรป สิ่งเหล่านี้อาจไม่เกี่ยวข้องกันโดยตรง แต่เมื่อมาประกอบร่วมกันได้สร้างชีวิตสภาวะอันตรายและความหวังบนสภาวะอันตราย (Precarious Hope) อันเป็นทั้งความหวังและสภาวะอันตรายในตัวของมันเอง เนื่องจากเป็นความหวังที่วางอยู่บนประสบการณ์อันเปราะบางเกี่ยวกับอนาคต ทว่าก็เป็นปฏิบัติการที่คนสามารถใช้เรียนรู้ พัฒนาตัวตน และสร้างประสบการณ์ร่วมเพื่อเปิดโอกาสใหม่ๆ ท่ามกลางช่วงเวลาอันเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ตลอดจนกระตุ้นให้เกิดการถกเถียงถึงเงื่อนไขและความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่นำมาสู่สภาวะอันตรายที่พวกเขากำลังเผชิญอยู่ งานศึกษาข้างต้นมีจุดร่วมกันคือมองความหวังเหมือนเป้าหมายที่เกิดขึ้นบนเงื่อนไขความไม่มั่นคงจากสภาวะอันตราย ทว่าได้สร้างแรงผลักดันให้คนเดินไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยเช่นกัน ส่วนจุดที่แตกต่างคืองานของ Besor และ Amirav กับ DuBose พิจารณาความหวังเป็นพฤติกรรมและประสบการณ์ส่วนตัวของปัจเจก ขณะที่งานของ Nunn et al. เชื่อมโยง

ความหวังเข้ากับบริบททางสังคมด้วยการมองความหวังเป็นทั้งปฏิบัติการที่คนใช้สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและปฏิสัมพันธ์ที่มีร่วมกันภายใต้โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามงานของ Nunn et al. ยังมีข้อจำกัดตรงมองความหวังกับความสิ้นหวังเป็นสิ่งที่แยกขาดจากกัน ซึ่งท้ายที่สุดทำให้ไม่สามารถมองเห็นกระบวนการที่ความหวังเกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างเป็นพลวัต

ตลอดเวลากว่า 2 ปีที่ผ่านมา การระบาดของโควิด-19 นำพาความไม่มั่นคงมาสู่ชีวิตผู้คนอย่างถ้วนหน้า ทว่าความไม่มั่นคงที่เกิดขึ้นนั้นอาจมิได้กระจายตัวอย่างเท่าเทียมและสร้างสภาวะอันตรายหน้าตาเหมือนกันสำหรับคนทุกกลุ่ม ในทางกลับกันวิกฤติครั้งนี้ได้ขยายรอยแยกความเหลื่อมล้ำระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมและเผยสภาวะอันตรายอันแหลมคมของผู้ที่อาศัยอยู่ในโครงสร้างสังคมอันเปราะบาง เช่นแรงงานข้ามชาติซึ่งก่อนเกิดวิกฤติโรคระบาด พวกเขาต้องเผชิญสภาวะอันตรายเชิงวัตถุ(การจ้างงานไม่ประจำ/ถูกกดค่าแรง) และเชิงสังคม(ถูกเลือกปฏิบัติจากลักษณะทางชาติพันธุ์และสถานะทางกฎหมาย)เมื่อเกิดการระบาดของโควิด-19 ขึ้นการทยอยปิดตัวชั่วคราวของสถานประกอบการส่งผลให้แรงงานขาดนายจ้างและต้องกลายเป็นแรงงานผิดกฎหมายทันที ขณะที่การไม่มีสถานะพลเมืองทำให้พวกเขาไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการสุขภาพและมาตรการเยียวยาของรัฐ ครั้นจะกลับไปตั้งหลักที่บ้านเกิดก็เป็นไปได้ยาก เนื่องจากพรมแดนถูกปิด ชีวิตแรงงานข้ามชาติช่วงวิกฤติโรคระบาดจึงเสมือนถูกกลืนให้ติดอยู่ในสภาวะกึ่งกลางของความไม่แน่นอนอันน่าหวาดหวั่นท่ามกลางปัจจัยการเลี้ยงชีพที่มีอยู่อย่างจำกัดในประเทศไทย (BBC Thai, 25 เมษายน 2563; TCJ, 21กรกฎาคม 2563)

ทั้งนี้ การศึกษาชีวิตแรงงานหญิงข้ามชาติภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทยที่ผ่านมายังมีค่อนข้างน้อย ขณะที่งานในต่างประเทศ เช่น Foley และ Piper (2020) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจและบทบาททางเพศสภาพในพื้นที่การทำงานและการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของแรงงานหญิงข้ามชาติด้วยมุมมองเชิงมหภาคกับงานของ Azeez E P et al. (2020) และ Suresh et al. (2020) ที่ศึกษาผลกระทบของโควิด-19 ต่อแรงงานหญิงข้ามชาติในอินเดียผ่านประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ล้วนให้ภาพของแรงงานหญิงข้ามชาติในฐานะผู้เผชิญความทุกข์อย่างสิ้นหวังและตั้งรับรอความช่วยเหลือจากภายนอกมากกว่าเป็นผู้กระทำการที่สามารถสร้างปฏิบัติการรับมือหรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ ดังนั้น เพื่อขยายความเข้าใจต่อสถานการณ์แรงงานข้ามชาติในปัจจุบันและการศึกษาความหวังภายใต้สภาวะวิกฤติโดยไม่มองความหวังกับความสิ้นหวังเหมือนสิ่งแยกขาดจากกัน บทความนี้จึงสนใจศึกษาประสบการณ์ชีวิตของแรงงานหญิงข้ามชาติในจังหวัดเชียงรายภายใต้วิกฤติโรคระบาดโดยอาศัยมุมมองทางมานุษยวิทยาว่าด้วยความหวังเป็นแนวทาง บทความมีวัตถุประสงค์การศึกษา 2 ประการด้วยกัน คือ 1) ศึกษาการระบาดของโควิด-19 กับการสร้างเงื่อนไขที่นำมาสู่ชีวิตสภาวะอันตรายของแรงงานหญิงข้ามชาติ และ 2) ศึกษากระบวนการสร้างความหวังของแรงงานหญิงข้ามชาติภายใต้สภาวะอันตรายดังกล่าว

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความหวังเป็นเรื่องท้าทายอย่างหนึ่งสำหรับมานุษยวิทยา เพราะเดิมมานุษยวิทยามักศึกษาปรากฏการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นแล้วมากกว่าจะสนใจสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ทว่าหลังศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา กระแสนามนุษยวิทยานาถทำให้ นักมานุษยวิทยาจำนวนมากหันมามอง

สิ่งที่เป็นอนาคตและศึกษาเรื่องราวปัจจุบันบนความคาดหวังต่ออนาคตมากขึ้น¹ โดยไม่ได้มองอดีตกับอนาคตแยกจากกัน เพราะแม้จะศึกษาสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้ว แต่มุมมองการพิจารณาย่อมแฝงไว้ด้วยความคาดหวังถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นเสมอ เมื่อถามว่าความหวังคืออะไร นิยามสามัญที่สุดอาจหมายถึงความสามารถของคนที่จะจินตนาการหรือให้ความหมายต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นได้ เช่น การอยากย้ายออกจากประเทศเดิมเพื่อหวังจะไปมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าในประเทศใหม่ ความหวังจึงเปรียบเหมือนอนาคตที่กำลังทำงานอยู่ในปัจจุบัน ทั้งยังสัมพันธ์กับพื้นที่และเวลาอย่างใกล้ชิด เพราะเป็นการหยิบบีบความเป็นไปได้มาจากพื้นที่และเวลาอื่น หรือจากคนอื่น เพื่อสร้างหรือจินตนาการถึงความเป็นจริงในกาลเทศะที่ไม่ใช่ที่นี้เดี๋ยวนี้

Jansen (2021) สำรวจการศึกษาความหวังที่ผ่านมาและพบว่า นักมานุษยวิทยาศึกษาความหวังใน 3 มิติหลักๆ ประกอบด้วย 1) เงื่อนไขและสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความหวัง² โดยแสดงให้เห็นว่าสภาวะแวดล้อม

¹ กระแสความสนใจต่อเรื่องในอนาคตของมานุษยวิทยา (Anthropology of the Future) ก่อตัวขึ้นราวต้นทศวรรษ 1990 เมื่อ Nancy Munn ตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับมานุษยวิทยาว่าด้วยเวลา ทว่าจุดเปลี่ยนที่ทำให้มานุษยวิทยาหันมาสนใจเรื่องในอนาคตอย่างมากคือ สถานการณ์อันปั่นป่วนช่วงต้นศตวรรษที่ 21 เช่น สงครามต่อต้านการก่อการร้าย วิกฤตการเงิน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกันในระดับโลกและทั้งให้คนจำนวนมากไม่สามารถคาดคะเนถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในข้างหน้าได้ ณ ห้วงเวลาแห่งการปะทะกันระหว่างความแน่นอนของแห่งศตวรรษก่อนหน้ากับความไม่แน่นอนของศตวรรษใหม่ มานุษยวิทยาได้หันมาตั้งคำถามเกี่ยวกับอนาคตที่สัมพันธ์กับปัจจุบันหรือการกระทำในปัจจุบันที่ก่อให้เกิดความหวังต่ออนาคตแบบใดแบบหนึ่ง หลังทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา ความสนใจศึกษาอนาคตของมานุษยวิทยาได้แตกแขนงออกไปหลายบริบทเช่น การกระบวนการเป็นสมัยใหม่และโลกาภิวัตน์ การวางแผนและออกแบบเมือง วิกฤตสิ่งแวดล้อม ยุค Anthropocene ไปจนถึงเทคโนโลยีชีวภาพ เป็นต้น (Bryant & Knight, 2019, pp. 3-10)

² ตัวอย่างเช่น ความหวังเกี่ยวกับความตาย เมื่อไม่กี่ปีมานี้สถาบันวิจัยด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้พัฒนาเทคโนโลยีคริโอไนิกส์ (Cryonics) แข่งขันกับผู้เสียชีวิตเก็บไว้รอเวลาที่วิทยาศาสตร์ก้าวหน้าขึ้นจนสามารถชุบชีวิตคนตายให้ฟื้นคืน แม้แพทย์และนักวิทยาศาสตร์จำนวนมากออกมาพูดว่าเทคโนโลยีดังกล่าวเป็นวิทยาศาสตร์เทียมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการสร้างความหวังมากกว่าองค์ความรู้ที่มีอยู่จริง ทว่าหลายครอบครัวที่สูญเสียผู้เป็นที่รักก็เลือกจะมีความหวังต่อเทคโนโลยีนี้ แต่สำหรับอีกหลายครอบครัวที่ไม่มีต้นทุนทางเศรษฐกิจ (เงิน) วัฒนธรรม (ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการแพทย์สมัยใหม่) และสังคม (เครือข่ายหรือช่องทางติดต่อรักษาด้านเทคโนโลยีการแพทย์ในต่างประเทศ) ความหวังข้างต้นย่อมเป็นไปไม่ได้หรือแม้แต่สามารถจินตนาการถึงได้เลย

ทางเศรษฐกิจการเมืองและโครงสร้างพื้นฐานที่ปัจเจกอาศัยอยู่มีส่วนสำคัญต่อการทำให้คนสร้าง คิด มอง และมีความสามารถหวังต่างกันออกไป รวมถึงสร้างการกระจายตัวของความหวังที่ไม่เท่ากันระหว่างผู้คนที่อาจเรียกได้ว่าเป็นความเหลื่อมล้ำในความหวัง ดังนั้น ความหวังจึงเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งและรัฐเองก็เป็นตัวแสดงสำคัญของการผลิตความหวัง (Hope - Generating Machine) ด้วยการสร้างเงื่อนไขต่างๆ ที่ประชาชนจะคิดเกี่ยวกับความหวัง 2) ความหวังเชิงปรากฏการณ์วิทยา เป็นการพิจารณาว่าความหวังก่อร่างสร้างตัว ถูกตีความ และเข้าใจอย่างไร ความหวังทำงานอย่างไรกับเวลาและชีวิตทางสังคมของผู้คนภายใต้สถานการณ์แบบต่างๆ และความหวังนำมาสู่ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันอย่างไร และมีทิศทาง 3) ความหวังในฐานะกระบวนการผลิตความรู้แบบหนึ่งที่คนใช้สร้างการเรียนรู้ทำความเข้าใจโลกทางสังคมที่เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ด้วย (Method of Knowledge)ท่ามกลางโลกที่เต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวายและความเหลื่อมล้ำการศึกษาความหวังในแง่นี้จึงทำให้ความหวังถูกพิจารณาในฐานะวัตถุแห่งการศึกษาและวิธีสร้างความรู้อธิบายแนวทางการต่อสู้เพื่อชีวิตที่ดีขึ้นของกลุ่มคนไร้อำนาจ ตลอดจนเป็นการแสวงหาทางเลือกการแก้ปัญหาสังคมเพื่อขับเคลื่อนไปสู่โลกที่ดีกว่าเดิม

นอกจากงานของ Jansen ยังมีงานอีกจำนวนหนึ่งศึกษาการทำงานของความหวังเมื่อคนต้องติดอยู่ในสถานการณ์วิกฤติและภาวะกึ่งกลางของการเปลี่ยนผ่าน (Liminality) ที่ไม่สามารถคาดเดาสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปหรือแม้แต่จุดสิ้นสุดอย่างชัดเจน เช่นงานของ Khosravi (2017) ศึกษาความหวังของคนรุ่นหลงทางสาบสูญ(Lost Generation)ในอิหร่านซึ่งเกิดและเติบโตมาในยุคหลังการปฏิวัติ ค.ศ. 1979 เมื่อประเทศเข้าสู่การเป็นรัฐศาสนาและเผชิญกับวิกฤติหลายครั้งหลายประการทั้งด้านการเมืองเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมส่งผลให้คนตกอยู่ในสถานะอันตราย (Precarious Lives)³

ที่ขาดความมั่นคงจนรู้สึกสิ้นหวังกับการมีชีวิต กระนั้นรัฐก็ยังสร้างความหวังทางสังคม (Social Hope) และโครงสร้างเวลาแบบเส้นตรง (Linear Temporality) ขึ้นมากำกับชีวิตประชาชน (เรียน หางานทำ แต่งงาน มีลูก) ควบคุมไปกับวัฒนธรรมแบบผลิตภาพ (Productivity) เพื่อบอกว่าหากดำเนินชีวิตตามโครงสร้างดังกล่าวด้วยความขยันขันแข็งก็จะมีชีวิตที่ดี ทว่าคนรุ่นใหม่ในอิหฺร่านกลับพบว่า ชีวิตภายใต้ความหวังและโครงสร้างเวลาที่รัฐสร้างขึ้นไม่สามารถทำให้พวกเขาหลุดออกจากสภาวะอันตรายได้ เพราะอิหฺร่านเป็นสังคมแห่งความเหลื่อมล้ำและไม่ใช่ว่าทุกคนที่มีสิทธิ์หวัง หลายคนจึงย้ายออกไปหาความหวังที่อื่น ส่วนคนที่ยังอยู่ก็สร้างปฏิบัติการแสดงความแข็งขันด้วยการไม่ทำอะไร ปลดปล่อยเวลาผ่านไป หรือออกไปเตร็ดเตร่ตามพื้นที่สาธารณะอย่างไร้จุดหมาย การกระทำเหล่านี้แห่งหนึ่งเป็นปฏิกิริยาจากความสิ้นหวัง แต่อีกแห่งหนึ่งคือผลผลิตของประวัติศาสตร์ความหวังที่ดำเนินผ่านช่วงเวลาต่างๆ ตั้งแต่จุดที่ความหวังก่อตัวขึ้น เต็มไปด้วยความหวัง และสิ้นหวัง กลับไปกลับมาครั้งแล้วครั้งเล่าจนคนไม่ต้องการพูดถึงความหวังอีกต่อไป

ได้มีคำว่า Precarity/Precariousness ถูกใช้บรรยายถึงสภาวะการทำงานของแรงงานในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและลัทธิเสรีนิยมใหม่ ซึ่งนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อตลาด การผลิต และแรงงานทั้งรูปแบบและความสัมพันธ์ระหว่างกัน การจ้างงานถูกเปลี่ยนไปสู่ลักษณะไม่ประจำ มีการแข่งขันสูง และเกิดการขูดรีดแรงงานที่ยืดหยุ่น (flexploitation) มากขึ้น ชีวิตของแรงงานจึงเต็มไปด้วยความไม่มั่นคงและการเลือกกระแสนไขว่คว้าหาทางเลือกประกันให้ตนเอง คำดังกล่าวยังถูกนักปรัชญาอย่าง Judith Butler (2004) ใช้เชิงแนวคิดเพื่ออธิบายกระบวนการที่สังคมทุนนิยมสร้างการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มคนที่ได้ประโยชน์กับเสียประโยชน์และการแยกตัวการเมืองระหว่างเสรีนิยมกับการก่อการร้ายของโลกศตวรรษที่ 21 ที่ทำให้เกิดการตัดสินว่าคนกลุ่มไหนมีคุณค่าหรือไม่มีคุณค่า กลุ่มไหนควรได้รับโอกาสหรือควรถูกคัดออก รวมถึงสร้างความชอบธรรมที่จะปิดกั้น กีดกัน และทอดทิ้งกลุ่มคนที่ถูกมองว่าไม่มีคุณค่า เช่น คนจน ผู้พิการ ผู้ป่วย แรงงานข้ามชาติ หรือผู้ปราศจากงานและรายได้ที่มั่นคงให้ตกอยู่ในชีวิตสภาวะอันตรายโดยไม่ได้รับการเหลียวแล ต่อมากระยะหลังคำว่า precarity ได้ขยายจากปริมาณตลาดของแรงงานมาสู่ความไม่มั่นคงของเงื่อนไขทางวัตถุที่นำไปสู่ภาวะป่วยไข้ของสังคมร่วมสมัยและส่งผลกระทบต่อชีวิตผู้คนหลากหลายมิติ เช่น งานของ Allison (2012) และ Khosravi (2017) ที่อธิบาย precarity ในฐานะกระบวนการที่ทำให้สังคมสร้างสภาวะอันตรายที่สามารถทำลายสภาวะมั่นคงในชีวิตประจำวันของปัจเจกเรื่องวัตถุ สังคม และการมีอยู่ของตัวตน รวมถึงก่อให้เกิดการทลายความมั่นคงจากรูปแบบหนึ่งไปสู่รูปแบบอื่นๆ และสร้างสภาวะอันตรายหลายแบบกีดร่อนเงื่อนไขที่คนจะสามารถมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทั้งเชิงกายภาพและอารมณ์ความรู้สึก (Khosravi, 2017, pp. 4-5)

หากงานของ Khosravi กล่าวถึงสภาวะอันตรายที่สร้างความลี้ภัยหวัง จนคนออกไปแสวงหาความหวังที่อื่น งานของ Rotter (2016) และ Kallio, Meier & Häkli (2020) คือการฉายภาพผู้คนที่ออกไปแสวงหาความหวัง แต่กลับต้องติดอยู่ในสภาวะกึ่งกลางที่กลับไม่ได้ไปไม่ถึงและทำได้เพียง รอคอยให้เกิดอะไรบางอย่างขึ้นเท่านั้น งานทั้ง 2 ชิ้นพยายามโต้แย้งกับ งานศึกษาที่มีมุมมองชีวิตระหว่างรอคอยสถานะผู้ขอลี้ภัยเป็นช่วงเวลา หยุตหนึ่ง ว่างเปล่า และเฉา ด้วยการชี้ให้เห็นว่าการรอคอยเป็นประสบการณ์ อันซับซ้อน ผ่งด้วยกระทำที่แสดงออกอย่างมีเป้าหมาย และเป็นกระบวนการ สร้างความหวังแบบหนึ่งด้วย งานของ Rotter พบว่า การรอคอยสถานะ ของผู้ขอลี้ภัยคือกระบวนการที่เต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึก (Affective) และ มีการกระทำอย่างเคลื่อนไหว (Active) เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่น่าจะเป็นไป ได้อยู่เสมอ กล่าวคือ ผู้ขอลี้ภัยพยายามจัดการความรู้สึกด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้สามารถมีชีวิตอย่างปกติบนการรอคอยต่อไป เช่น ตั้งความหวังถึง สิ่งที่ดี คิดถึงเป้าหมายระยะสั้น ออกไปทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมสำหรับ ใช้ชีวิตหลังได้รับสถานะ หรือออกไปทำงานอาสาสมัครต่างๆ นอกจากนี้ การรอคอยที่แม้แต่สำหรับผู้ขอลี้ภัยหลายคนมองว่าไม่สร้างประโยชน์ ใดๆ บางแง่มุมยังสามารถแปลงเป็นทุนหรือเงื่อนไขที่สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้ เช่น การรออยู่ในประเทศที่ขอสถานะเรื่อยไปโดยไม่ด่วนย้ายไป ประเทศใหม่เพื่อหวังได้วีซ่าถาวร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ความหวังที่เกิดบน การรอคอยอาจนำมาสู่ความไม่สมหวังในอนาคต แต่ก็ไม่าจมองว่าเป็น ความหวังล้มๆ แล้งๆ หรือเป็นความหวังที่ไม่วางอยู่บนความเป็นจริง (False Hope) เนื่องจากระหว่างการรอคอย ความหวังดังกล่าวจะถูกตั้ง คำถามปรับเปลี่ยน และประเมินถึงความเป็นไปได้อยู่เสมอ

ด้านงานของ Kallio et al. ขยายภาพการทำงานของความหวัง ต่อจาก Rotter ด้วยการชี้ให้เห็นว่า เมื่อถูกโครงสร้างเวลาบีบบังคับให้

ต้องรอคอยอย่างรู้จุดหมายจนรู้สึกสิ้นหวังอย่างถึงที่สุด คนจะสร้างความหวังเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Radical Hope) อันเป็นปฏิบัติการแสดงออกถึงพลังของผู้ไร้อำนาจในการต่อต้านโครงสร้างที่พวกเขาควบคุมไม่ได้ คล้ายกับแนวคิดสรรพอาวุธของผู้อ่อนแอ (Weapons of the Weak) ของ Scott (1985) ที่แม้การแสดงความจริงบางอย่างในชีวิตประจำวันจะเป็นความพยายามที่ไม่อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงรูปธรรม แต่มันก็เป็นอาวุธอย่างเดียวที่คนไร้อำนาจจะใช้ต่อต้านโครงสร้างที่กดทับพวกเขาอยู่ โดยกรณีของผู้ลี้ภัยคือการแสดงออกเพื่อทลาย ขัดขวาง และไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงสร้างเวลาแบบเส้นตรงที่ตัวเองไม่มีสิทธิกำหนด⁴ เช่น ปฏิเสธการทำกิจกรรมใดๆ ถอนตัวออกจากสังคม และเพิกเฉยต่อบทบาทที่องค์กรพัฒนาต่างๆ มอบให้ ดังที่งานศึกษายกตัวอย่างกลุ่มผู้ลี้ภัยที่นั้งหลับตาและปฏิเสธการแปลคำพูดขององค์กรพัฒนาเอกชนในงานประชุม เพราะมองว่าการประชุมเหล่านี้ไม่ได้นำมาสู่ประโยชน์หรือความเปลี่ยนแปลงกับชีวิตพวกเขาอย่างแท้จริงเท่าแทนที่จะเดินออกจากการงาน เขากลับเลือกทำให้กิจกรรมการประชุมที่ควรจะดำเนินไปในฐานะขั้นตอนหนึ่งของการสร้างนโยบายเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยต้องสะดุดลง (break linear) และยังทำเช่นนั้นเรื่อยไปโดยไม่สนใจว่าอดีต ปัจจุบัน อนาคตจะเป็นอย่างไร (break non-linear)

โดยสรุป การศึกษาความหวังภายใต้สถานการณ์วิกฤติจากงานข้างต้นมีจุดรวมสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ชี้ให้เห็นว่าความหวังเป็นกระบวนการซับซ้อน เติบโตด้วยอารมณ์ความรู้สึก ดำรงอยู่อย่างมีประวัติศาสตร์ (มีหวัง สิ้นหวัง และเติมไปด้วยความหวัง) และ 2) ความหวังสามารถเป็นเครื่องมือหรือทรัพยากรที่ปัจเจกในฐานะผู้กระทำการใช้สร้างปฏิบัติการตอบโต้กับโครงสร้างเวลาที่กดทับความหวังและบังคับให้พวกเขา

⁴ กระบวนการยื่นเอกสารและระเบียบการให้สถานะผู้ลี้ภัยที่ซับซ้อน ยาวนาน และบางครั้งก็ผันแปรไปตามนโยบายการบริหารจัดการผู้ลี้ภัยของรัฐบาลในแต่ละประเทศ ทำให้ชีวิตและการประกอบสร้างตัวตนของผู้ลี้ภัยตกอยู่ในโครงสร้างเวลาแบบเส้นตรง นั่นคือเป็นผู้ที่ถูกสร้างขึ้นจากอดีต ติดอยู่ในปัจจุบัน และปรารถนาจะไปสู่ออนาคต

ต้องรอคอย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สามารถขยายต่อและนำมาปรับใช้เพื่อศึกษาการสร้าง ความหวังของแรงงานหญิงข้ามชาติในสถานการณ์ระบาดของโควิด-19 หรือนำไปศึกษาความหวังบนสถานการณ์วิกฤติอื่นๆ คือการพิจารณาว่า ความหวังทำงานอย่างเป็นวิภาษวิธี (Dialectic) เนื่องจากความหวังที่ปรากฏ ในปัจจุบันอาจเป็นผลผลิตจากความสมหวังและสิ้นหวังในอดีต แม้จะสร้างตัว ขึ้นจากเค้าโครงหรือเชื้อความหวังเดิม แต่ก็สามารถเปลี่ยนไปสู่ความหวังแบบ ใหม่ที่ทำงานต่างกันออกไปในแต่ละสถานการณ์ ด้วยมุมมองเช่นนี้จึงสามารถ อธิบายได้เบื้องต้นว่าทำไมในภาวะวิกฤติและสิ้นหวังที่สุดเช่นสถานการณ์ โควิด-19 ความหวังยังคงปรากฏขึ้นและฉายให้เห็นความเป็นไปได้ใหม่ๆ ที่จะนำพาให้คนเดินไปข้างหน้า ดังที่งานวิจัยหลายชิ้นได้นำเสนอไป

วิธีการศึกษา ขอบเขตการศึกษา และกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) การสังเกตการณ์และพูดคุยกับแรงงานหญิงข้ามชาติอย่าง ไม่เป็นทางการระหว่างที่ผู้เขียนติดตามศูนย์ประสานงานช่วยเหลือแรงงาน ข้ามชาติในจังหวัดเชียงรายในสถานการณ์โควิด-19 ลงพื้นที่เขตอำเภอ เมืองระหว่างเดือนเมษายน-กรกฎาคม พ.ศ. 2563 อันเป็นช่วงการระบาด ระลอกแรกและรัฐมีมาตรการล็อกดาวน์อย่างเข้มข้น และ 2) การสัมภาษณ์ เชิงลึกแรงงานหญิงข้ามชาติจำนวน 8 คน และตัวแทนศูนย์ประสานงาน ช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติในจังหวัดเชียงรายช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. 2563 และเดือนกรกฎาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นเวลา คาบเกี่ยวระหว่างหลังการระบาดระลอก 3 กับระลอก 4 และเป็นช่วงที่รัฐเริ่ม ดำเนินการฉีดวัคซีนในประเทศไทย ทั้งนี้ ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลไม่ ได้มีการพูดคุยกับแรงงานหญิงข้ามชาติถึงเหตุการณ์รัฐประหารในเมียนมา เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 เนื่องจากเห็นว่าเป็นประเด็นประปรายและ กระทบจิตใจของแรงงานหญิงข้ามชาติจากเมียนมาหลายคน จึงไม่มีข้อมูล ส่วนนี้มาเป็นเงื่อนไขร่วมในการวิเคราะห์และอภิปรายผล

ผลการศึกษา

1. โควิด-19 กับชีวิตสภาวะอันตรายของแรงงานหญิงข้ามชาติ

เชียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแรงงานข้ามชาติย้ายถิ่นเข้ามาจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานจากเมียนมา⁵ ซึ่งเดินทางมาจากหลายเมืองในรัฐฉานและบริเวณตอนกลาง เช่น ตองจี มั่นทะเลย์ และเมะทีลา (Meiktila) การย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเชียงรายของแรงงานข้ามชาติถูกผลักดันจากความยากจน ความเหลื่อมล้ำด้านการพัฒนาในบ้านเกิด และความไม่สงบจากเหตุขัดแย้งทางการเมือง ขณะเดียวกันก็ถูกขับเคลื่อนด้วยความหวังถึงคุณภาพชีวิตที่ดีและอิสระในชีวิต สำหรับแรงงานหญิงข้ามชาติการย้ายถิ่นยังมีเงื่อนไขทางเพศสภาพเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย มิน แรงงานหญิงวัย 30 ปี จากมณฑลเหอหนาน เล่าว่า ผู้หญิงในเมียนมามีทางเลือกการดำรงชีพไม่มากนัก การเป็นผู้หญิงทำให้เข้าถึงการศึกษาและจ้างงานยากกว่าผู้ชาย งานที่ทำมักถูกมองว่าไม่มีคุณค่า แม้ทำงานอย่างหนัก แต่กลับไม่ค่อยได้รับการยอมรับในฐานะผู้หาเลี้ยงครอบครัวเท่าผู้ชาย นอกจากนี้ ผู้หญิงยังแบกรับความคาดหวังให้ต้องดูแลครอบครัวตลอดเวลา เมื่อยังโสดต้องทำหน้าที่ลูกสาวดูแลพ่อแม่พี่น้อง หลังแต่งงานต้องคอยติดตามดูแลสามีกับลูกพอเลิกรากันหรือเป็นหม้ายก็ต้องกลับไปดูแลครอบครัวเดิมของตนเอง หากไม่สามารถหางานที่มีรายได้เพียงพอในประเทศต้นทางก็จะออกมาทำงานต่างแดน แล้วหุ้มเทเก็บเงินส่งกลับบ้านเพื่อทดแทนการไม่สามารถอยู่ทำหน้าที่ผู้ดูแลครอบครัวได้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกับเบ แรงงานวัย 33 ปี จากตองจี เล่าว่า ปัจจุบันผู้หญิงในเมียนมาเข้าถึงการศึกษาระดับวิทยาลัย

⁵แรงงานข้ามชาติที่ขึ้นทะเบียนในจังหวัดเชียงรายเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 มีจำนวนทั้งสิ้น 29,166 คน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานเมียนมาและมีจำนวนประมาณ 14,000 คน (สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงราย, 2563) คนโดยทำงานอยู่ในภาคก่อสร้าง การเกษตร บริการ และการผลิตหรือจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม อย่างไรก็ตาม ตัวเลขดังกล่าวไม่สามารถแสดงถึงจำนวนแท้จริงของแรงงานข้ามชาติทั้งหมดในจังหวัดเชียงรายได้เนื่องจากยังมีอีกจำนวนไม่น้อยอยู่ในสถานะแรงงานผิดกฎหมาย

มากขึ้นก็จริง แต่การจ้างงานผู้หญิงยังคงวนเวียนอยู่กับงานไม่กี่ประเภทและมีอัตราค่าแรงต่ำ ทำให้ผู้หญิงหลายคนแม้จะเรียนจบระดับอุดมศึกษาก็เลือกข้ามแดนมาทำงานทักษะต่ำในประเทศไทย เพราะได้ค่าตอบแทนสูงมากกว่า และมีความหวังว่า วันหนึ่งเมื่อสะสมทุนได้มากพอก็จะเลิกเป็นแรงงานในไทย แล้วกลับไปเปิดกิจการที่บ้านเกิด

เมื่อเกิดการระบาดของโควิด-19 ระลอกแรก รัฐมีนโยบายล๊อคดาวน์อย่างเข้มข้น อุตสาหกรรมการค้าและท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่หยุดชะงักลง แรงงานหญิงข้ามชาติเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบแทบทันทีเนื่องจากส่วนใหญ่ทำงานภาคบริการและค้าปลีก เมื่อสถานประกอบการทยอยเลิกจ้างคนงานและลดเวลาจ้างงาน บางคนเริ่มคิดถึงการกลับบ้าน แต่อีกใจหนึ่งอยากรอดูสถานการณ์และหวังว่าไม่นานทุกอย่างจะกลับมาเป็นปกติ กระทั่งการล๊อคดาวน์ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจเป็นวงกว้าง พรอมแดนถูกปิดและไม่มีที่ทำได้กลับไปทำงานอีก ความหวังจึงเริ่มลดน้อยลงและแปรเปลี่ยนไปสู่ความวิตกกังวล ทว่าการถูกเลิกจ้างหรือลดเวลาจ้างงานอาจเป็นเพียงการเริ่มต้น เมื่อเงื่อนไขเรื่องเพศสภาพถูกกระตุ้นขึ้นมาในภาวะวิกฤติก็ได้เผยให้เห็นชีวิตสภาวะอันตรายของแรงงานหญิงข้ามชาติที่เชื่อมโยงกันทั้งเชิงวัตถุ สังคม และสุขภาพ

1) *สภาวะอันตรายเชิงวัตถุ* การจ้างงานแรงงานข้ามชาติในเชียงใหม่ส่วนมากเป็นแบบรายวันและนับค่าจ้างตามชั่วโมง ดังนั้น แม้การถูกลดเวลาทำงานจะทำให้ยังรักษางานไว้ได้ แต่ก็ไม่ได้ทำให้แรงงานมีความมั่นคงทางรายได้มากนัก ช่วงแรกของการล๊อคดาวน์ แรงงานหญิงที่ยังพึ่งพารายได้จากสามีอาจอยู่รอดได้ ทว่าเมื่อการล๊อคดาวน์ถูกขยายออกไปอย่างไม่มีกำหนด พร้อมการตกงานของสามีและสมาชิกคนอื่นในครอบครัว ความเป็นอยู่ก็ลำบากขึ้นแทบจะทันที นอกจากนี้ การล๊อคดาวน์ที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันทำให้หลายคนไม่ได้เตรียมเงินสำรองไว้ เนื่องจากรายได้ทุกเดือนถูกส่งให้ครอบครัว

ที่บ้านเกิดมากกว่าเก็บไว้เป็นค่าใช้จ่ายระยะยาว หากจำนวนเงินส่งกลับบ้าน
ของแรงงานหญิงข้ามชาติมีสัดส่วนสูงกว่าแรงงานชาย (MAP Foundation,
2560) นั่นหมายความว่าสภาวะอันตรายนี้ไม่เพียงทำลายความมั่นคงทาง
เศรษฐกิจของแรงงานหญิงและครอบครัวในประเทศปลายทางเท่านั้น
แต่ยังส่งผลข้ามแดนไปชะงักร่อนความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานราก
ในประเทศต้นทางที่พึ่งพาเงินส่งกลับบ้านจากพวกเธอด้วย

2) *สภาวะอันตรายทางสังคม* ตามระเบียบการบริหารจัดการ
คนต่างด้าวของไทยกำหนดให้แรงงานข้ามชาติที่ออกจากงานต้องหา
นายจ้างใหม่ภายใน 30 วัน เพื่อรักษาสถานะแรงงานถูกกฎหมาย หากไม่
สามารถทำได้ แรงงานส่วนใหญ่จะนิยมกลับบ้านไปก่อนแล้วค่อยเข้ามาใหม่
อย่างถูกกฎหมาย ทว่าในสถานการณ์ที่พรมแดนถูกปิด กลไกดังกล่าว
ย่อมเกิดขึ้นยาก แม้ต่อมารัฐบาลผ่อนปรนให้แรงงานข้ามชาติตกค้าง
ข้ามแดนกลับเมียนมาได้ แต่หลายคนไม่สามารถทำได้ด้วยข้อจำกัดเรื่อง
ค่าใช้จ่ายการเดินทางและการกักตัว ขณะเดียวกัน การเดินทางกลับบ้าน
ของแรงงานหญิงยังมีความเสี่ยงเพิ่มจากเพศสภาพที่อาจเป็นเงื่อนไขของ
การถูกล่วงละเมิดระหว่างตกค้างอยู่บริเวณพรมแดนหรือสถานกักตัวในพื้นที่
ปลายทางที่อยู่ห่างไกลชุมชนหรือดัดแปลงจากสถานที่ที่ขาดความปลอดภัย
เมื่อประเมินถึงข้อจำกัดมากมาย หลายคนจึงเลือกรอคอยอยู่ในประเทศไทย
ต่อไป ท่ามกลางความไม่มั่นคงที่จะนำมาสู่สภาวะอันตรายทางสังคม
ด้านอื่นๆ ติดตามเป็นลูกโซ่ นั่นคือ การกลายเป็นแรงงานผิดกฎหมาย
และการดำรงชีพโดยปราศจากการคุ้มครองทางสังคมและนโยบายเยียวยา
ของรัฐ ขณะที่กลไกที่พอจะเข้าถึงได้อย่างการรับเงินเยียวยาว่างงาน
จากประกันสังคมก็ติดเงื่อนไขว่าแรงงานหญิงข้ามชาติจำนวนมากเป็น
ลูกจ้างรายวันตามสถานประกอบการที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นทางการและเข้าระบบ
ประกันสังคม หรือทำงานที่กฎหมายไม่กำหนดให้นายจ้างต้องนำเข้า

ประกันสังคม หลายคนจึงไม่มีโอกาสเข้าถึงการคุ้มครองนี้โดยปริยาย ส่วนคนที่มีสิทธิก็ต่างเผชิญข้อจำกัดของระบบราชการไทยที่ไม่ยืดหยุ่น กล่าวคือ การยื่นเรื่องที่สำนักงานประกันสังคมมีต้นทุนทั้งค่าเดินทาง และเวลา โดยเฉพาะช่วงที่หน่วยงานสามารถให้บริการได้จำกัดเรื่อง ด้วยมาตรการเว้นระยะห่าง แรงงานที่ไม่มีเงินค่าเดินทางไปยื่นเรื่อง และติดตามเอกสารจึงเลือกไม่ใช้สิทธิ ขณะเดียวกัน การเปิดช่องทาง ให้ยื่นทางออนไลน์ก็ทำให้แรงงานข้ามชาติหลายคนที่ไม่มีอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ หรือสมาร์ทโฟนยากจะเข้าถึงได้ ส่วนคนที่เข้าถึงก็ประสบ กับปัญหากระบวนการรับเฉพาะภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ท้ายที่สุดเมื่อ เกิดความเหนียวล้ากับกระบวนการยื่นเอกสาร หลายคนจึงจำยอมใช้ ชีวิตโดยไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม พร้อมกับความรู้สึก เป็นคนไร้ตัวตนที่ไม่ได้รับการเหลียวแลทั้งจากประเทศปลายทางและต้นทาง (เอ็ม, สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2563)

ทั้งนี้ สถานการณ์ตรายทางสังคมของแรงงานหญิงข้ามชาติยังสะท้อน ผ่านการถูกตีตราทางสังคมด้วยเช่นกัน ก่อนการมาถึงของโควิด-19 แรงงาน ข้ามชาติถูกทำให้เป็นคนอื่นอยู่เสมอผ่านเรื่องเล่าเชิงลบผ่านการเสนอข่าวของ สื่อมวลชนต่างๆ เช่น เป็นภัยต่อความมั่นคง (ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย) ภัยต่อเศรษฐกิจ (แย่งงานคนท้องถิ่น) ภัยต่อสังคม (ทำร้ายนายจ้าง) และ ยังเป็นภัยต่อด้านสาธารณสุข (มีชีวิตความเป็นอยู่ที่แออัดและขาด สุขอนามัยที่ดี) เมื่อสังคมไทยเผชิญกับการระบาดของโควิด-19 เรื่องเล่าเหล่านี้ ถูกผลิตซ้ำอีกครั้ง เห็นได้ชัดเมื่อเกิดคลัสเตอร์ตลาดกลางกุ้งมหาชัยที่ จังหวัดสมุทรสาครปลายปีพ.ศ. 2563 และคลัสเตอร์ตลาดสดแห่งหนึ่งใน เมืองเชียงรายเมื่อเดือนพฤศจิกายนพ.ศ. 2564 ทั้งสองพื้นที่ต่างมีคน ไทยและแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่ร่วมกัน ทว่าสื่อสังคมออนไลน์แสดง ความแตกตื่นและหวาดระแวงแรงงานข้ามชาติอย่างหนัก แม้ปรากฏ

ข้อเท็จจริงต่อมาว่าแรงงานข้ามชาติบางคนได้รับเชื้อจากนายจ้างคนไทย กระนั้นก็ไม่ทำให้การติดราหายไปแต่อย่างใด เพราะเมื่อมีข่าวแรงงานข้ามชาติติดโควิดก็จะเกิดการตีตราเช่นนี้ในสื่อสังคมออนไลน์อยู่เหมือนเดิม (ตัวแทนศูนย์ประสานงานช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติ, สัมภาษณ์, พฤศจิกายน 2564) และแรงงานหญิงข้ามชาติถูกตีตรามากขึ้นจากภาพการทำงานบริการส่วนหน้าที่เสี่ยงติดเชื้อมากกว่างานของแรงงานชาย ส่งผลให้การใช้ชีวิตประจำวันของพวกเธอที่แบกรับความรู้สึกถูกเลือกปฏิบัติมาตั้งแต่การระบาดระลอกแรกยิ่งแย่ขึ้นอีกหลังเกิดคลัสเตอร์ตลาดกุ่มมหาชัยและตลาดสดเมืองเชียงราย (มิน, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2563; อ้อม, สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2564) นอกจากนี้ แรงงานข้ามชาติยังถูกทำให้ไร้อำนาจผ่านการรายงานจำนวนผู้ติดเชื้อที่เผยแพร่แต่ละวัน ซึ่งจะสังเกตได้ว่าไม่เคยมีการนับรวมพวกเขาเข้าไปในการรายงานเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นระดับประเทศหรือระดับจังหวัด

3) สภาวะอันตรายทางสุขภาพ บทบาททางเพศสภาพทำให้แรงงานหญิงข้ามชาติทำหน้าที่ทั้งผู้หาเลี้ยงครอบครัว (Breadwinner) และผู้ดูแล (Caregiver) การมีชีวิตที่ขาดความมั่นคงเรื่องรายได้ การคุ้มครองทางสังคม พร้อมกับแบกรับบทบาทใน-นอกบ้านส่งผลให้พวกเธอเผชิญสภาวะอันตรายทางสุขภาพอย่างน้อย 3 ประการ ประการแรกคือ ภาวะขาดแคลนอาหาร เมื่อไม่มีเงินซื้ออาหาร ในฐานะผู้ดูแลอาหารการกินของครอบครัวต้องพยายามจัดสรรทรัพยากรที่เหลืออยู่ในครัวเรือนให้เพียงพอสำหรับสมาชิกทุกคน บางคนยอมลดปริมาณหรืองดอาหารส่วนของตนเองเพื่อสละให้สมาชิกกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และคนป่วย ขณะที่บางคนยอมลดปริมาณและคุณภาพของใช้จำเป็นส่วนตัว เช่น ผ้านอนามัย เพื่อประหยัดเงินไว้เป็นค่าอาหารที่มองว่าจำเป็นต่อการดำรงชีพมากกว่า ประการที่สอง ภาวะเสี่ยงติดเชื้อ ด้วยงานแรงงานหญิงข้ามชาติ

ทั้งในและนอกบ้านมักเกี่ยวข้องกับความสะดวก หลังการระบาดของโควิด-19 พวกเธอต้องเผชิญกับความเครียดที่เพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัวจากการทำงานท่ามกลางขยะติดเชื้อจำนวนมากโดยขาดอุปกรณ์ป้องกันสุขภาพอย่างเพียงพอ ขณะที่การตระเวนทำงานทำและหาอาหารตามสถานที่ต่างๆ ทำให้เสี่ยงติดเชื้อไม่ต่างกัน อีกทั้งเมื่อสมาชิกในบ้านเจ็บป่วย หน้าที่การดูแลย่อมต้องตกเป็นของพวกเธอทำให้รับภาระและความเสี่ยงด้านสุขภาพเพิ่มเติม ประการที่สาม ภาวะไม่มั่นคงทางอารมณ์ การติดอยู่ในบ้านช่วงล็อกดาวน์พร้อมสารพัดความรับผิดชอบทำให้แรงงานหญิงข้ามชาติรู้สึกเหนื่อยล้าและโดดเดี่ยว หลายคนเลี้ยงลูกเล็กในห้องเช่าแคบๆ เพียงลำพังโดยไม่มีโอกาสพูดคุยกับใคร คนที่ตั้งครรภ์หรือเพิ่งคลอดบุตรก็เผชิญความเปราะบางทางอารมณ์เพิ่มจากเดิม โดยเฉพาะหลังตนเองและสามีต้องสูญเสียงาน ทำให้การวาดหวังถึงชีวิตลูกน้อยที่กำลังจะเกิดมีความไม่แน่นอนตามมา นอกจากนี้ การติดอยู่ในพื้นที่แคบตลอดวันท่ามกลางความรู้สึกวิตกกังวลและสิ้นหวังของคนในครอบครัวก็สร้างบรรยากาศตึงเครียดจนเป็นสาเหตุกระทบกระทั่งที่นำมาสู่ความรุนแรงต่อแรงงานหญิงทั้งทางร่างกายและจิตใจ

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ชีวิตสภาวะอันตรายภายใต้วิกฤติโรคระบาดของแรงงานหญิงข้ามชาติมิได้มีเงื่อนไขมาจากโควิด-19 เพียงลำพัง แต่โควิด-19 เป็นทั้งสถานการณ์เฉพาะและตัวแสดงที่คร่อมข้ามมาทำงานร่วมกับเงื่อนไขอื่นๆ เช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม บทบาทเพศสภาพ และระบบราชการไทยที่ยืดหยุ่น อันเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติมาโดยตลอด การมาถึงของโควิด-19 เพียงทำให้มันปรากฏตัวขึ้นอย่างเด่นชัดและมาประกอบร่วมกันทำให้ชีวิตสภาวะอันตรายของแรงงานหญิงข้ามชาติภายใต้วิกฤติโรคระบาดมีความแหลมคมและสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น เริ่มจากความไม่มั่นคงด้านวัตถุ ก่อนจะขยายไปสู่ความไม่มั่นคงด้านสังคมและสุขภาพเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ อย่างไรก็ดี

การปรากฏตัวของสิ่งเหล่านี้ได้นำมาสู่การถกเถียงถึงปัญหาการบริหารจัดการ
แรงงานข้ามชาติทั้งก่อนและหลังโควิดอย่างแพร่หลายในเครือข่ายองค์กร
พัฒนาเอกชนและแวดวงวิชาการ เห็นได้จากการจัดกิจกรรมสัมมนาจำนวน
มากตลอดช่วง 2 ปีที่ผ่านมาเพื่อพูดคุยถึงปัญหาดังกล่าวและเรียกร้องให้มีการ
ทบทวนกฎหมาย นโยบาย และระบบบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ
ที่มีความยืดหยุ่น เท่าทันกับสถานการณ์ ไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงการ
กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนทุกกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมใน
การบริหารจัดการควบคุมโรคระบาด โดยที่แรงงานหญิงข้ามชาติหลาย
คนในเชียงรายได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเสียงสะท้อนบนเวทีเหล่านั้น
ทั้งนี้ภายใต้ชีวิตสภาวะอันตรายอาจทำให้แรงงานหญิงข้ามชาติรู้สึก
ไร้อัตนภาพ น้อยหน้า และสิ้นหวังท่ามกลางสภาวะที่กลองที่ไม่รู้จะสิ้นสุด
เมื่อใด กระนั้น พวกเธอไม่ได้รับสภาพและรอยยิ้มอย่างหมดหนทางไป
เสียทีเดียวแต่พยายามประเมินสถานการณ์และคิดคำนวณเพื่อสร้าง
ความหวังที่เป็นไปได้อยู่เสมอด้วยทุนต่างๆ ที่มี เช่น การอาศัยเครือข่าย
ทางสังคมคอยให้ความช่วยเหลือดูแลกันและการเข้ามาเป็นอาสาสมัคร
ในขบวนการให้ความช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็น
การเกิดขึ้นและทำงานของความหวังอย่างเป็นพลวัตในหัวข้อถัดไป

2. กระบวนการสร้างความหวังภายใต้วิกฤติโรคระบาดของแรงงาน หญิงข้ามชาติ

ผู้เขียนพบเหมียว แรงงานหญิงแม่เลี้ยงเดี่ยวชาวกำพูชาวัย 20 ต้นๆ
ในไซต์ก่อสร้างบ้านจัดสรรแห่งหนึ่งขณะมาเยือนรอรับอาหารแห้งจาก
ศูนย์ประสานงานช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติ เธอติดตามญาติเข้ามาทำงาน
ในไทยได้ 2 ปีแล้วโดยตระเวนทำงานก่อสร้างหลายพื้นที่ก่อนจะย้ายมา
เชียงรายด้วยความหวังว่าจะเก็บเงินตั้งตัวแล้วหาทางพาลูกชายมาอยู่
ด้วยกันช่วงแรกของการลี้ภัยคาวนเหมียวยังมึนงานทำอยู่ เพราะธุรกิจ

ก่อสร้างยังไม่ได้รับผลกระทบทันทีเหมือนภาคบริการเมื่อผ่านไป
ระยะหนึ่งโครงการก่อสร้างได้ถูกชะลอลง เธอจึงอาศัยอยู่ในไซต์งาน
โดยไม่มีงานทำมาร่วมสองสัปดาห์และไม่รู้ว่าจะได้กลับไปทำงานเมื่อใด
การมีสถานะลูกจ้างรายวันทำให้เหมียวคิดถึงความไม่แน่นอนอยู่เสมอ
แต่การระบาดของโควิด-19 สร้างความกังวลถึงความอยู่รอดใน
อนาคตมากขึ้นจนเริ่มไม่แน่ใจว่าการปักหลักโรงงานรายวันอยู่ที่นี่
จะเป็นทางเลือกที่ดีหรือไม่ หลายครั้งเธออยากเคลื่อนย้ายไปหางาน
ใหม่เหมือนแรงงานคนอื่น แต่เมื่อประเมินว่าการออกไปหางานโดยไม่มี
เครือข่ายสังคมที่พึ่งพาได้ พร้อมกับมีค่าใช้จ่ายการเดินทางที่ต้องแบกรับ
เพิ่มก็ทำให้ลังเลใจ การรอคอยอยู่ในไซต์ก่อสร้าง แม้จะตัดโอกาสการได้งานทำ
ทว่าอย่างน้อยก็ยังมียี่ห้อที่พักและอาหารช่วยเหลือจากภาคประชาสังคมอยู่
บ้าง ขณะเดียวกันก็ต้องออกไปเสี่ยงติดเชื้อ ซึ่งเธอก็ไม่แน่ใจว่า แรงงาน
ข้ามชาติที่ติดโควิดจะสามารถเข้าถึงการรักษาได้อย่างไรในสภาวะผู้ป่วยล้น
โรงพยาบาลและหากเธอติดโควิดเสียชีวิต ลูกชายที่อยู่ในกัมพูชาคงลำบาก
มาก ดังนั้น การรอคอยอยู่ในไซต์งานไปก่อนด้วยความหวังถึงสถานการณ์ที่
อาจจะดีขึ้นจึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดภายใต้เงื่อนไขที่เธอมี ส่วนนา แรงงาน
หญิงเมียนม่าวัย 20 ปี ออกมาเป็นคนหารายได้หลักแทนพ่อที่ตกงาน
เธอตระเวนทำงานทุกอย่างในตลาดตามแต่จะมีคนจ้าง แม้กลัวโควิด แต่ด้วย
ภาระเลี้ยงดูครอบครัวที่มีทั้งเด็กและผู้สูงอายุทำให้เธอกังวลเรื่องรายได้
มากกว่าช่วงแรกของการรับหน้าที่คนหารายได้หลัก นารู้สึกเหนื่อยและ
น้อยใจที่ต้องมาแบกรับภาระนี้แทนน้องชายอีกคนที่อายุไล่เลี่ยกัน แต่ระหว่าง
ทางเธอก็มีการเติบโตทางตัวตนและเรียนรู้จะแสวงหาโอกาสใหม่ๆ
จากที่ไม่เคยวางแผนชีวิตก็เริ่มคาดหวังถึงอนาคตหลังโควิดคลี่คลาย
โดยอยากทำงานเก็บเงินไปเปิดร้านขายของชำที่บ้านเกิดในมันตะเล่ย์
เนื่องจากมองว่าการเป็นลูกจ้างเหมือนพ่อแม่มีความเสี่ยงถูกเลิกจ้างได้

ทุกเมื่อขณะที่การมาทำงานอาสาสมัครกับศูนย์ช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติทำให้เธอได้รับการยอมรับจากกลุ่มแรงงานข้ามชาติในฐานะผู้มีความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพและยังส่งต่อความรู้ให้กับคนที่บ้านเกิดได้ด้วย เธอจึงวางแผนว่าหลังด่านพรมแดนเปิดอาจเริ่มทำธุรกิจในบ้านเกิดด้วยการนำสินค้าป้องกันสุขภาพไปขาย

สถานการณ์ของเหมียวและนาแสดงให้เห็นถึงความหวังรูปแบบแรกคือความหวังในสภาวะอันตราย (Precarious Hope) ที่ด้านหนึ่งเป็นสภาวะอันตรายทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และอารมณ์ความรู้สึกตลอดเวลา รวมถึงสร้างความหวังแบบคาดเดาไม่ได้กลับไปกลับมา กระนั้นความหวังนี้ก็วางอยู่บนความเป็นไปได้ที่เป็นจริง ถูกตั้งคำถาม และสามารถเปลี่ยนไปสู่สถานการณ์ใหม่ที่คนใช้รับมือกับความไม่แน่นอนและสร้างการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (Critical Hope) การเติบโตทางตัวตนของนาอาจมาจากพลังบังคับภายนอกที่ผลักดันให้เธอต้องก้าวมาเป็นผู้ดูแลครอบครัวแทนพ่อแม่ที่ตกงาน แต่ก็นำมาสู่ความหวังในฐานะกระบวนการผลิตความรู้แบบหนึ่งที่ใช้สร้างการเรียนรู้และทำความเข้าใจต่อตัวเองและโลกทางสังคม สิ่งนี้มีได้เป็นประสบการณ์ส่วนตัว แต่เป็นประสบการณ์ร่วมที่เกิดขึ้นกับแรงงานหญิงข้ามชาติวัยรุ่นคนอื่นๆ ในลักษณะที่คล้ายกัน เช่นนุช แรงงานหญิงวัย 18 ปี ที่มองว่าการเข้ามาเป็นอาสาสมัครช่วงโควิดทำให้เธอได้ฝึกทักษะภาษาไทย เรียนรู้เรื่องสิทธิแรงงาน และเข้าถึงเครือข่ายทางสังคมที่อาจเป็นผลดีกับการทำงานของเธอหลังเรียนจบมัธยม

นอกจากความหวังในสภาวะอันตรายแล้ว ช่วงการระบาดของโควิด-19 ยังก่อให้เกิดความหวังที่จะเปลี่ยนแปลงหรือต่อต้านโครงสร้าง (Radical Hope) ในกลุ่มแรงงานหญิงข้ามชาติด้วยเช่นกัน ก่อนเกิดการระบาดของโควิด-19 แรงงานข้ามชาติในเชียงรายมีเครือข่ายทางสังคมคอยให้ความช่วยเหลือกันผ่านชมรมการกุศลที่เกิดจากการรวมกลุ่มเป็น

เครือข่ายข้อมูลข่าวสาร ก่อนพัฒนามาสู่องค์กรทางสังคมคอยให้ความช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติเรื่องต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เมื่อเกิดการระบาดระลอกแรก การลี้ภัยที่เข้มข้นส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อแรงงานข้ามชาติค่อนข้างมาก การช่วยเหลือภายในเครือข่ายจึงเกิดขึ้นอย่างจำกัด ขณะที่การช่วยเหลือจากรัฐไม่ได้ถูกกระจายมาถึงคนกลุ่มนี้ กระทั่งเครือข่ายภาควิชาการและภาคประชาสังคมในเชียงใหม่ร่วมจัดตั้งศูนย์ประสานงานช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติในสถานการณ์โควิด-19 ขึ้น ชมรมการกุศลดังกล่าวจึงเข้าไปทำงานร่วมกับศูนย์ประสานงานฯ และชักชวนแรงงานข้ามชาติทั้งชายหญิงเข้าเป็นอาสาสมัครอีกหลายคนจนเกิดเป็น “กลุ่มอาสาสมัครช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติ COVID-19” ที่นับได้ว่าเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมภายใต้วิกฤติโรคระบาดที่ชัดเจนที่สุดของแรงงานข้ามชาติในเชียงใหม่^๑ ด้วยหน้าที่หลักของอาสาสมัครคือการสำรวจข้อมูลแรงงานที่เดือดร้อนเพื่อแจกจ่ายยังชีพและอุปกรณ์ป้องกันสุขภาพ ผูกอบรมคณะทำงานเฝ้าระวังการแพร่ระบาดตามชุมชนแรงงานข้ามชาติ และประสานงานกับเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนและสาธารณสุขในพื้นที่เมื่อพบผู้ป่วย เหล่านี้เป็นงานที่ต้องใช้ทักษะการสื่อสารและความรู้เรื่องการดูแลค่อนข้างมาก แรงงานหญิงจึงกลายมาเป็นเรี่ยวแรงสำคัญของการทำงานปฏิบัติเพราะนอกจากทักษะข้างต้น บางคนมีเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวางจากการขายสินค้าออนไลน์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสำรวจและเข้าถึงชุมชนแรงงานข้ามชาติที่กระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ

น้อย อาสาสมัครแรงงานหญิงข้ามชาติชาวไทใหญ่เล่าถึงการเข้ามาทำงานอาสาว่า เธอเป็นสมาชิกชมรมการกุศลอยู่ก่อนแล้ว แต่ไม่เคยทำงานขับเคลื่อนมาก่อน หลังโควิดระบาด เธอถูกลดชั่วโมงทำงานลง แม้รักษา

^๑อาสาสมัครแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในขบวนการเป็นแรงงานจากเมียนมาทั้งหมด แต่เนื่องจากภายในมีทั้งแรงงานชาวพม่าและไทใหญ่ ผู้เขียนจึงใช้คำว่าแรงงานข้ามชาติแทนแรงงานเมียนมา

งานไว้ได้ แต่ยังมีความรู้สึกไม่มั่นคงตลอดเวลาจากการเห็นเพื่อนทยอยถูกเลิกจ้างและยอดคนติดเชื้อที่เพิ่มขึ้นทุกวัน สิ่งที่เรากังวลที่สุดคือการไม่สามารถหาเงินส่งให้ครอบครัวที่บ้านเกิดและบางครั้งในฐานะลูกสาวคนโตก็รู้สึกผิดหวังต่อตัวเอง ชีวิตสภาวะอันตรายช่วงวิกฤติโรคระบาดทำให้น้อยและแรงงานหญิงคนอื่นคาดเดาถึงอนาคตทั้งด้านดีและร้าย (พรุ่งนี้จะได้กลับไปทำงานเต็มเวลาหรือถูกเลิกจ้าง) การเข้ามาทำงานอาสาสมัครอาจไม่ได้ช่วยให้พวกเขาลุดออกจากสภาวะดังกล่าวอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากระบาดของที่เกิดขึ้นหลายระลอกทำให้ยากจะคาดเดาถึงอนาคตที่แน่นอน แต่อย่างน้อยก็ทำให้ไม่ต้องมีชีวิตอยู่กับการรอคอยอย่างเปล่าประโยชน์ สิ่งนี้น้อยและเพื่อนอาสาสมัครทำคือการสร้างความหวังเพื่อเปลี่ยนแปลงหรือตัดข้ามออกจากโครงสร้างเวลาแบบเส้นตรงและเป้าหมายในอนาคตที่พวกเขากำหนดเองไม่ได้ (โควิดระบาด - ตกงาน - รอการช่วยเหลือจากรัฐ - สถานการณ์คลี่คลาย - ได้กลับไปทำงานเต็มเวลา - มีเงินส่งกลับบ้าน) ไปสู่โครงสร้างเวลาและการกำหนดเป้าหมายระยะสั้นที่ทำให้ปัจจุบันคงอยู่เสมอ เช่น วันนี้เราจะสามารถลงพื้นที่ทำงานได้ที่ชุมชน รวบรวมรายชื่อได้ตามเป้าหมายเท่าใด เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมองว่าการทำงานอาสาสมัครคือการช่วยเหลือผู้อื่นและเป็นการสร้างหรือสะสมบุญแบบหนึ่งเพื่อไปมีชีวิตที่ดีในโลกหน้า จะได้ไม่ต้องเกิดมามีชีวิตยากลำบากเหมือนชาตินี้ ซึ่งด้านหนึ่งสะท้อนให้เห็นการทำงานของ ความหวังที่หยาบยืมพื้นที่-เวลาอื่นเพื่อตัดข้ามออกไปจากพื้นที่-เวลานี้ที่เต็มไปด้วยสภาวะอันตราย ส่วนอีกด้านก็แสดงให้เห็นว่า ความหวังมิใช่เรื่องส่วนบุคคลหรือการกระทำเพื่อตอบสนองความปรารถนาของปัจเจกอย่างเดียว (ไม่ปล่อยเวลาให้เปล่าประโยชน์และได้บุญ) แต่สามารถเป็นไปเพื่อตอบสนองความปรารถนาของคนอื่นและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ยึดโยงกับคุณค่าทางสังคมหรือการสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม กล่าวอย่างถึงที่สุด ความหวังของน้อยกับเพื่อนอาสาสมัครเป็นหัวเชื้อของพลังที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นได้

Radical Hope ที่เกิดขึ้นในกลุ่มแรงงานข้ามชาติยังสร้างปฏิบัติการที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการตัดข้ามโครงสร้างเวลาของเรื่องเล่าภาวะโรคระบาด (Outbreak Narrative) และแสดงออกถึงพลังของผู้ไร้อำนาจที่ตอบโต้และเข้าไปจัดวางความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างแรงงานข้ามชาติกับสถาบันทางสังคมที่ผูกขาดเรื่องเล่าเหล่านั้นเสียใหม่ กล่าวคือที่ผ่านมาผู้มีอำนาจ นักกระบวนวิทยา และสื่อกระแสหลัก มักสร้างเรื่องเล่าโรคระบาดที่กำหนดให้แรงงานข้ามชาติเป็นตัวละครผู้ขาดความรู้ด้านสุขอนามัย เป็นพาหะนำโรค และรอคอยความช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว โดยดำเนินเรื่องด้วยโครงสร้างเวลาแบบเส้นตรงทำนองว่า เกิดโรคระบาดขึ้นในพื้นที่หนึ่ง-แรงงานข้ามชาติติดเชื้อ-ปิดชายแดน/พื้นที่-แรงงานได้รับความทุกข์ทรมาน-รอคอยการช่วยเหลือจากรัฐ-รัฐให้การช่วยเหลือ-สถานการณ์คลี่คลายทว่าในความเป็นจริง แรงงานข้ามชาติมิได้นั่งรอความช่วยเหลือของรัฐเพียงฝ่ายเดียว พวกเขาใช้ความหวังที่เกิดขึ้นภายใต้สภาวะอันตรายลุกขึ้นมาให้ความช่วยเหลือกันเอง สร้างปฏิบัติการตัดข้ามเวลาของโครงเรื่องเล่าแบบเดิม แล้วเขียนเรื่องเล่าบนปัจจุบันสวนขึ้นไปด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการปรากฏตัวในคลิปปิดโซเชียลมีเดียสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับโรคระบาดขององค์กรพัฒนาการถ่ายทอดสดบนสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างทำหน้าที่อาสาสมัครให้ความรู้เรื่องโควิด-19 และการเข้าไปสะท้อนความเห็นตามเวทีเสวนาเรื่องโควิด-19 กับแรงงานข้ามชาติ นอกจากเป็นการสื่อสารให้สังคมรับรู้แรงงานข้ามชาติเป็นผู้ตระหนักถึงการดูแลสุขภาพและป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ไม่ต่างจากคนกลุ่มอื่น พวกเขายังสามารถทำงานขับเคลื่อนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในการส่งต่อความรู้และความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น บ่อยครั้งที่มีการปิดชุมชนที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่ หน่วยงานควบคุมโรคระบาดของรัฐต่างพึ่งพาอาสาสมัครแรงงานข้ามชาติเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะการทำหน้าที่ล่ามช่วยเก็บข้อมูล

และรวบรวมรายชื่อแรงงานที่ต้องทำการกักตัว รวมถึงดูแลเรื่องข้าวปลาอาหาร บทบาทส่วนนี้ถือเป็นการอุดช่องว่างการทำงานส่งเสริมและป้องกันสุขภาพในพื้นที่ชายแดน โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติอยู่ร่วมกับคนไทย ซึ่งหน่วยงานรัฐมักประสบปัญหาเรื่องการสื่อสารทำความเข้าใจกับแรงงานข้ามชาติ (ตัวแทนศูนย์ประสานงานช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติ, สัมภาษณ์, พฤศจิกายน 2564)

นอกจากนี้ การเข้ามาทำงานอาสาสมัครยังทำให้แรงงานหญิงข้ามชาติบางคนเกิดความหวังถึงการส่งต่อความช่วยเหลือข้ามพรมแดนไปยังบ้านเกิดในเมียนมา เนื่องจากการเข้ามาทำงานอาสาสมัครทำให้เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันในระดับท้องถิ่น พวกเขาจึงเริ่มคิดถึงการใช้ความรู้และประสบการณ์ทำงานจากขบวนการขับเคลื่อนไปขยายและจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครข้ามพรมแดนที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนบ้านเกิดและชุมชนในประเทศปลายทาง ทว่าด้วยข้อจำกัดของการปิดพรมแดนและขาดต้นทุนการดำเนินงาน สิ่งนี้จึงยังเป็นแผนการในอนาคตที่รอการพัฒนาให้เกิดขึ้นจริงต่อไป ขณะเดียวกัน พวกเขาก็หันมาตั้งคำถามถึงความหวังที่จะมีโอกาสเข้าถึงวัคซีนโควิดจากรัฐบาลไทย รวมถึงวางแผนการทำงานอาสาสมัครในขั้นต่อไป หากต้องสื่อสารและพาแรงงานข้ามชาติไปรับวัคซีน ด้วยหวังว่าครั้งนี้แรงงานข้ามชาติคงไม่ถูกทิ้งไว้ข้างหลังในภาวะวิกฤติเหมือนเช่นกรณีการเยียวยาด้านเศรษฐกิจดังที่ผ่านมา

สรุปและอภิปรายผล

บทความนี้ฉายภาพให้เห็นสภาวะอันตรายกับความหวังที่เกิดขึ้นและดำเนินควบคู่กันไปอย่างเป็นพลวัตผ่านชีวิตและประสบการณ์ของแรงงานหญิงข้ามชาติในช่วงวิกฤติโรคระบาด กลุ่มคนซึ่งโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม และเพศสภาพ ทำให้พวกเขาต้องเผชิญกับสภาวะอันตรายอย่าง

สลัซซ์ซ็อน ผู้เขียนพยายามชี้ว่าสภาวะอันตรายที่เกิดขึ้นภายใต้วิกฤติโรคระบาดนั้น มิได้เป็นเพียงสถานการณ์เฉพาะที่นำมาสู่ชีวิตสภาวะอันตราย แต่เป็นตัวแสดงหนึ่งที่คร่อมข้ามมาทำงานร่วมกับเงื่อนไขและวิกฤติอื่นที่ดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติ แต่อาจถูกมองข้ามหรือมิได้ตระหนักถึง กระทั่งเมื่อทั้งหมดมาประกอบร่วมกันสร้างสภาวะอันตรายที่แหลมคม เราจึงรู้ว่าเงื่อนไขเหล่านี้ดำรงอยู่อย่างเป็นปัญหา อย่างไรก็ตาม หน่วยงานหญิงข้ามชาติได้สร้างความหวังที่มีทำงานหลากหลายรูปแบบเพื่อรับมือกับสภาวะอันตราย ความหวังที่เกิดขึ้นนี้ทำงานอย่างเป็นวิภาษวิธีและมีลักษณะเป็นโครงการที่อยู่ระหว่างการซ่อมสร้างตัวเองตลอดเวลาจากปฏิบัติการทางสังคม เงื่อนไข และสถานการณ์วิกฤติที่เข้ามาปะทะ กล่าวคือเป็นความหวังที่เกิดขึ้นและทำงานอยู่อย่างไม่สิ้นสุด (Infinite Hope)

ทั้งนี้ โควิด-19 ในฐานะตัวแสดงที่ร่วมสร้างชีวิตสภาวะอันตรายของแรงงานหญิงข้ามชาติ ด้านหนึ่งเป็นกระบวนการทำให้เกิดการเรียนรู้และสร้างปฏิบัติการเพื่อรับมือกับวิกฤติที่กำลังเผชิญ ส่วนอีกด้านก็แสดงให้เห็นการเดินทางของความหวังไปสู่โอกาสใหม่ๆ ของการจัดวางความสัมพันธ์เชิงอำนาจบนพื้นที่ชายแดนระหว่างแรงงานหญิงข้ามชาติกับสถาบันทางสังคม โดยเฉพาะหน่วยงานรัฐที่ควบคุมโรคระบาดในพื้นที่ที่มีความเท่าเทียมมากขึ้น พร้อมทั้งนำเสนอภาพแทนของแรงงานข้ามชาติให้ข้ามพ้นไปจากการเป็นเพียงแรงงานราคาถูกผู้ขาดความรู้และถูกมองเป็นพาหะนำโรค มาสู่การเป็นตัวแสดงสำคัญของการสร้างกลไกส่งเสริมและป้องกันสุขภาพในเมืองชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอนาคตกลุ่มอาสาสมัครอาจพัฒนาไปสู่การจัดตั้งองค์กรของตนเองเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองของแรงงานข้ามชาติในชีวิตประจำวันทั้งในสถานการณ์ที่ปกติและไม่ปกติ หากโควิด-19 จะเปลี่ยนสถานะจากการระบาดใหญ่มาเป็นโรคประจำถิ่น และกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตผู้คนไปอีกนาน สังคมไทยอาจต้องเรียนรู้

การอยู่ร่วมกับโรคระบาดอันเป็นความท้าทายนี้ต่อไป พร้อมกับความหวังที่จะมองหาหนทางก้าวผ่านสถานการณ์อันเปราะบางและขับเคลื่อนสังคมไปสู่สิ่งที่ดีกว่าเดิมโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างนโยบายและระบบที่สามารถรองรับทุกคนในสังคมเมื่อเผชิญกับภาวะวิกฤติให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การดูแล และการเยียวยาอย่างเหมาะสมเท่าทัน และไม่เลือกปฏิบัติว่าจะเป็นคนสัญชาติใด หรือเชื้อชาติใด

เอกสารอ้างอิง

หนังสือและบทความวิชาการ

- Abdul Azeez E P , Dandub Palzor Negi , Asha Rani & Senthil Kumar A P. (2020). The impact of COVID-19 on migrant women workers in India. *Eurasian Geography and Economics*. Retrieved 1 November 2020, from <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15387216.2020.1843513>
- Blanuša, J., Barzut, V., & Knežević, J. (2021). Intolerance of Uncertainty and Fear of COVID-19 Moderating Role in Relationship Between Job Insecurity and Work-Related Distress in the Republic of Serbia. *Frontiers in psychology*, 12, 647972. Retrieved 25 December 2021, from <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.647972>
- Bryant, R. & Knight, D. M. (2019). *The Anthropology of the Future*. New York: Cambridge University Press.
- Butler, J. (2004). *Precarious Life: The Powers of Mourning and Violence*. New York: Verso.

- DuBose T. (2021). Dum Spiro Spero: On Post-Pandemic Hope. *Human Arenas*, 1-14. Advance online publication. Retrieved 25 December 2021, from <https://doi.org/10.1007/s42087-020-00174-y>
- Foley, L. and Piper, N. (2020). COVID-19 and Women Migrant Workers: Impacts and Implications in *Think Pieces by IOM's Migration Research High Level Advisers on the Potential Changes, impacts and implications for migration and mobility arising from COVID-19*. Retrieved 25 December 2021, from <https://publications.iom.int/system/files/pdf/covid19-and-women.pdf>
- Högberg, K. (2021). Between hope and despair sense giving and sense making in hotel organizations during the COVID-19 crisis. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, Volume 49, 460-468. Retrieved 25 December 2021, from <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2021.10.002>
- Hacimusalar, Y., Kahve, A. C., Yasar, A. B., & Aydin, M. S. (2020). Anxiety and hopelessness levels in COVID-19 pandemic: A comparative study of healthcare professionals and other community sample in Turkey. *Journal of Psychiatric Research*, 129, 181-188. Retrieved 25 December 2021, from <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2020.07.024>
- Jansen, S. (2018). The Anthropology of Hope. *Oxford Research Encyclopedia of Anthropology*. Retrieved 8 Aug. 2021, from <https://oxfordre.com/anthropology/view/10.1093/acrefore/9780190854584.001.0001/acrefore-9780190854584-e-182>.

- Jiang, N., Yan-Li, S., Pamanee, K., & Sriyanto, J. (2021). Depression, Anxiety, and Stress During the COVID-19 Pandemic: Comparison Among Higher Education Students in Four Countries in the Asia-Pacific Region. *Journal of Population and Social Studies*. Retrieved 25 December 2021, from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jpss/article/view/244216/168568>
- Kallio, K.P., Meier, I. & Häkli, J. (2020). Radical Hope in asylum seeking: political agency beyond linear temporality. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. Retrieved 25 December 2021, from <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1764344>
- Khosravi, S. (2017). *Precarious Lives: Waiting and Hope in Iran*. Philadelphia: Pennsylvania University Press.
- Nunn, C., Germaine, C., Ogden, C. et al. (2021). Precarious Hope: Situated Perspectives on the COVID-19 Pandemic from Undergraduate Students in Manchester, UK. *Journal of Applied Youth Studies*, 4:429-444. Retrieved 25 December 2021, from <https://doi.org/10.1007/s43151-021-00057-1>
- Redlich Amirav, D., Besor, O., & Amirav, I. (2021). Hope During COVID-19 Lockdown. *Cureus*, 13(5), e15097. Retrieved 27 December 2021, from <https://doi.org/10.7759/cureus.15097>
- Rotter, R. (2016). Waiting in the asylum determination process: Just an empty interlude? *Time & Society*, 25(1), 80-101. Retrieved 27 December 2021, from <https://doi.org/10.1177/0961463X15613654>

- Scott, J. C. (1985). *Weapons of the Weak: Everyday Forms of Peasant Resistance*. New Haven: Yale University Press.
- Suresh, R., James, J., & R S J, B. (2020). Migrant Workers at Crossroads- The Covid-19 Pandemic and the Migrant Experience in India. *Social Work in Public Health*, 35(7), 633-643. Retrieved 27 December 2021, from <https://doi.org/10.1080/19371918.2020.1808552>
- Zhao X. (2021). Experiencing the Pandemic: Narrative Reflection about Two Coronavirus Outbreaks. *Health Communication*, 36(14), 1852-1855. Retrieved 27 December 2021, from <https://doi.org/10.1080/10410236.2020.1800277>

รายงานองค์กรและข่าวที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต

- BBC Thai. (2020, 20 November). *In Japan, more people died from suicide last month than from Covid in all of 2020 and women have been impacted most*. Retrieved 10 December 2021, from <https://edition.cnn.com/2020/11/28/asia/japan-suicide-women-covid-dst-intl-hnk/index.html>
- MAP Foundation. (2560). *ความฝันอันไม่อาจเอื้อมถึง: ค่าจ้างเพื่อชีวิต สำหรับแรงงานข้ามชาติหญิงในประเทศไทย*. สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2563, จาก http://apwld.org/wp-content/uploads/2018/02/2018_BOOM-FPAR-MAP-Country-briefer-TH-1.pdf

TCIJ. (2563, 21 กรกฎาคม). *เสียงสะท้อนของหญิงแรงงานข้ามชาติในไทย*
จากสถานการณ์โควิด 19. สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2563,
จาก [https://www.tcijthai.com/news/2020/7/
article/10693](https://www.tcijthai.com/news/2020/7/article/10693)

ThaiPBS. (2564, 25 พฤศจิกายน). *พิษโควิดบีบคนไทยเครียด*
ยอดฆ่าตัวตายพุ่ง ปี 63. สืบค้น 5 ธันวาคม 2564,
จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/310061>

Workpoint Today. (2564, 18 ธันวาคม). *'ไฟเซอร์' คาดโควิดจบปี 2567*
เปลี่ยนจากโรคระบาดเป็นโรคประจำถิ่น. สืบค้น 19 ธันวาคม 2564,
จาก <https://workpointtoday.com/covid-pfizer-2024/>

การสัมภาษณ์

ตัวแทนศูนย์ประสานงานช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติ. (2564, พฤศจิกายน).
สัมภาษณ์.

นา (นามสมมติ). (2564, 16 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

นุช (นามสมมติ). (2564, 16 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

น้อย (นามสมมติ). (2564, 5 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

มิน (นามสมมติ). (2563, 20 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.

เม (นามสมมติ). (2563, 27 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.

เหมียว (นามสมมติ). (2563, 1 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.

เอ็ม (นามสมมติ). (2563, 20 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

อ้อม (นามสมมติ). (2564, 29 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.

กาญจนบุรี: แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดีย
Kanchanaburi: The Entrepreneur's Method for Supporting
Potential Development for Luxury Indian Tourists

อับดุลเราะฮมาน มูเก็ม *

นักวิจัยประจำศูนย์อินเดีย สถาบันเอเชียศึกษา,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จิตพร สุวรรณสุขุม

นักวิจัยประจำศูนย์อินเดีย สถาบันเอเชียศึกษา,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

***Corresponding Author E-mail:** abdunrohman.m@chula.ac.th

Received: November 29, 2022

Revised: December 22, 2022

Accepted: December 29, 2022

Available: December 31, 2022

Abstract

The three goals of this study are to investigate how luxury Indian tourists travel, how Kanchanaburi entrepreneurs contact potential customers, and how tourism-related activities relate to luxury Indian travelers. The 6 Key informants in Kanchanaburi and 2 experts in the Indian tourism market were academics, members of the Kanchanaburi tourism entrepreneur community, and tourism government personnel who promoted Kanchanaburi tourism. In-depth interviews with field notes, focus groups, participant observation, and workshops to understand better the luxury Indian tourism sector are all methods of acquiring data. The researcher will build a typology and taxonomy of the data to do an analytical induction and componential analysis with others to comprehend the similarities and contrasts. Next, let's analyze, characterize, and explain the situation.

Research Finding: i) the interest in staying in luxury hotels, distinctive dining habits, and other tourism-related activities and spending are characteristics of luxury Indian tourists, 2) the Kanchanaburi Entrepreneur's Potential is not yet prepared to serve Luxury Indian tourists, therefore it will be enhanced to provide a market platform for

the tourists, and iii) the tourism activities and tourism location will be related to Luxury

Keywords:

Potential Development,
Tourism Entrepreneur, Kanchanaburi,
Luxury Indian tourists

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดีย 2) ศักยภาพและรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี 3) แนวทางการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดีย ด้วยการเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี 6 ท่านและผู้เชี่ยวชาญการท่องเที่ยวตลาดอินเดีย 2 ท่าน รวม 8 ท่าน ประกอบด้วยคือ นักวิชาการ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยว และหน่วยงานของภาครัฐ รวมทั้งจัดประชุมกลุ่มย่อยและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม รวมทั้งจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้ประกอบการเกี่ยวกับตลาดนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดีย โดยใช้แบบบันทึกภาคสนามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ แล้ววิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกัน โดยเปรียบเทียบเหตุการณ์กับเหตุการณ์อื่นเพื่อหาความเหมือนและความต่างที่เกิดขึ้น แล้วนำมาวิเคราะห์ให้เห็นด้วยการพรรณนาและอธิบาย

ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดียนั้นนิยมเลือกที่พักแบบหรรษา มีเอกลักษณ์การกินเฉพาะตัว นิยมกิจกรรมการท่องเที่ยวและการใช้จ่ายใช้สอยที่หลากหลาย 2) ศักยภาพ

ผู้ประกอบการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีนั้นยังไม่พร้อม ซึ่งจะต้องพัฒนาศักยภาพและสร้างช่องทางในการเข้าถึงนักท่องเที่ยว 3) แนวทางการท่องเที่ยวของกาญจนบุรีนั้นจะต้องปรับให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดียในเรื่องสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว

คำสำคัญ:

แนวทางการพัฒนาศักยภาพ,
กาญจนบุรี, ผู้ประกอบการ,
นักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดีย

บทนำ

อินเดียเป็นกลุ่มตลาดท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแบบหรรษาที่มีกำลังซื้อมหาศาล ซึ่งข้อมูลในปี 2015 ระบุว่าประชากรชาวอินเดียกว่า 1,270 ล้านคน มีนักท่องเที่ยวแบบหรรษาอายุ 18 ปีขึ้นไปประมาณ 7 แสนคน โดยอาศัยในศูนย์กลางทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ของอินเดีย เช่น นิวเดลี ลักเนา และมุมไบ ไปจนถึงเมืองเบงกอลูที่เป็นศูนย์กลางทางด้านเทคโนโลยี โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีศักยภาพในการใช้จ่ายมากกว่านักท่องเที่ยวทั่วไปเกือบ 2 เท่า โดยมีการใช้จ่ายรวม 98,752 บาท (กองวิจัยการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558) อีกทั้ง นักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวมีแนวโน้มการเติบโตแบบก้าวกระโดดเห็นได้จากรายงานของ Amadeus ที่เขียนโดย Dykins (2016) พบว่าหากพิจารณากลุ่มประเทศ BRICs อินเดียมีการเติบโตของทริปแบบหรรษาสูงสุทธ้อยละ 12.8 เพราะมีการขยายตัวของประชากรกลุ่มผู้ลงทุนรายใหญ่พิเศษ (ultra-high-net-worth individual: UHNWI) ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีทรัพย์สินส่วนตัวมากกว่า 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐและมีรายได้มากกว่า 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี อย่างไรก็ตาม ภาพรวมของนักท่องเที่ยวชาวอินเดียตั้งแต่ปี 2000-2017 นั้นถือเป็นตลาดค่อนข้างใหญ่และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: นักท่องเที่ยวชาวอินเดียในตลาดการท่องเที่ยวต่างประเทศ						
ปี	2000	2006	2010	2014	2017	2019
จำนวน (ล้านคน)	4.4	8.3	13	18.3	23.9	50

ที่มา: Time of India, 2019

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าจำนวนนักท่องเที่ยวชาวอินเดียในต่างประเทศจะเพิ่มขึ้นทุกปีและการใช้จ่ายค่อนข้างสูง เฉพาะในเดือนมิถุนายน 2019 เพียงอย่างเดียวนั้นมียอดใช้จ่ายถึง 596 ล้านดอลลาร์ ในขณะที่ปีก่อนหน้ามี

ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่างประเทศเพียง 381 ล้านดอลลาร์ หากรวมทั้งปี 2018 และ 2019 ยอดใช้จ่ายสูงถึง 977 ล้านดอลลาร์เลยทีเดียว อีกทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวชาวอินเดียทั่วโลกนั้นสูงถึง 50 ล้านคนในปี 2019 เพิ่มขึ้นจากปี 2017 ที่มีแค่เพียง 23.9 ล้านคน (Mayur Shetty, 2019) สำหรับกำลังซื้อของนักท่องเที่ยวชาวอินเดียในต่างประเทศนั้นสูงขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในอังกฤษในช่วงวันหยุดระหว่างเดือนมกราคม-กันยายน 2014 มียอดใช้จ่ายสูงถึง 172 ล้านปอนด์จากจำนวน 213,000 คน ในขณะที่ปี 2012 นั้นมียอดใช้จ่ายในอังกฤษ โดยเฉพาะลอนดอนแค่เพียง 159 ล้านปอนด์แน่นอน จากสถิติดังกล่าวสามารถเห็นการเติบโตของนักท่องเที่ยวชาวอินเดียอย่างชัดเจน (Sinha, 2015) อีกทั้ง ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวอินเดียในต่างประเทศนั้นถือว่าค่อนข้างสูงดูได้จากตารางที่ 2

ตารางที่ 2: ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวอินเดียในประเทศ						
สถานที่	อเมริกา	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	อิตาลี	ฮ่องกง	สิงคโปร์
จำนวน (วัน)	15-33	10-20	3-4		4-5	10-12
ค่าใช้จ่าย (บาท)	3-4 แสนรูป 1.5-2 แสน	4-6 แสนรูป 2-3 แสน	2-3.5 แสนรูป 1-1.75 แสน		1-2 แสนรูป 5 หมื่น-1 แสน	2.5-3 แสนรูป 1.25-1.5 แสน
ที่มา: Sinha, 2016						

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวอินเดียนั้นมีกำลังจ่ายทั้งค่าที่พัก อาหาร ท่องเที่ยว และช้อปปิ้งสูงถึง 1,500 ดอลลาร์ (52,407.75 บาท) สูงกว่าอเมริกันที่จ่ายเพียง 1,000 ดอลลาร์ (34,938.50 บาท) และยุโรป 700 ดอลลาร์ (24,456.95 บาท) โดยเฉลี่ยจากนักท่องเที่ยวชาวอินเดียต่อคนที่ท่องเที่ยวในอังกฤษนั้นมีกำลังจ่ายประมาณ 1,139 ปอนด์ (48,688.41 บาท) ต่อทริป ส่วนในเยอรมันนั้นมีกำลังจ่ายสูงถึง 2,741 ยูโร (100,721 บาท) ต่อทริป (Sinha, 2016) อย่างไรก็ตาม จุดหมายปลายทาง

สำคัญของนักท่องเที่ยวชาวอินเดียในปัจจุบันคือดูไบ ซึ่งสูงถึง 1.6 ล้านคน ส่วนสิงคโปร์นั้นสูงถึง 1 ล้านคนในปี 2015 (Dhawan, 2018) อย่างไรก็ตาม สถิติปี 2019 ก็พบว่า ประเทศไทยก็กลายเป็นจุดหมายสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวอินเดียที่สูงถึง 1,995,363 (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564)

อย่างไรก็ตาม ในจำนวนดังกล่าวที่มาเที่ยวไทยนั้นยังมีกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดียค่อนข้างน้อยและยังไม่ได้ได้รับความนิยมเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้คือ ไม่ได้มีเฉพาะชาวอินเดียที่อยู่ในประเทศอินเดีย แต่ยังหมายถึงนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดียที่อยู่ในต่างประเทศหรือ “ชาวอินเดียโพ้นทะเล” ด้วย ซึ่งถือว่ามีจำนวนมากและมีกำลังซื้อค่อนข้างสูง (ปรีชา จำปี, 2565, สัมภาษณ์) หากการตลาดและความพร้อมของพื้นที่ดี ก็อาจดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้ในอนาคต เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวกลายเป็นโอกาสทางธุรกิจท่องเที่ยวที่น่าจับตามองและเติบโตอย่างมากในปัจจุบัน เพราะกำลังซื้อมากกว่านักท่องเที่ยวชาวอินเดียกลุ่มธรรมดามากกว่า 2 เท่า หรือประมาณ 98,752 บาทเลยทีเดียว (กองวิจัยการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558)

ด้วยความสำคัญเบื้องต้น จึงต้องศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพของกาญจนบุรี เพื่อเป็นหนึ่งในพื้นที่รองรับในอนาคต โดยผู้วิจัยมองว่า จังหวัดกาญจนบุรีนั้นเป็นพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดียให้ความสนใจและสามารถสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวได้จากนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว เพราะนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ต้องการหาพื้นที่ท่องเที่ยวและประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่จำเจแบบเดิมอย่างกรุงเทพฯ พัทยา ภูเก็ต และเชียงใหม่ อีกทั้งสถานเอกอัครราชทูตอินเดียประจำประเทศไทย ตลอดจนผู้ประกอบการการท่องเที่ยวกำลังหาแนวทางในการขับเคลื่อนเพื่อบุกเบิกตลาดการท่องเที่ยว

ของอินเดียในพื้นที่กาญจนบุรี เนื่องจากศักยภาพของพื้นที่ที่มีความพร้อมทั้งด้านประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับชาวอินเดีย รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ การผจญภัย วัฒนธรรม นันทนาการ และอื่นๆ จึงมีการริเริ่มศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่และผู้ประกอบการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดียที่กำลังเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดียนั้นเคยเข้ามาในกาญจนบุรี นั่นก็คือ กองถ่ายภาพยนตร์ หรือ คณะทูตอินเดีย ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการรองรับได้ในระดับหนึ่ง แต่สิ่งหนึ่งต้องปรับคือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว ทั้งเรื่องอาหาร การบริการ และอื่นๆ (เปี่ยมพร วงศ์โดยหวัง, 2564, สัมภาษณ์) รวมทั้งแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการในพื้นที่ รวมทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหรรษานั้นมีกำลังซื้อค่อนข้างเยอะกว่านักท่องเที่ยวชาวอินเดียกลุ่มอื่น ๆ หากสามารถสร้างพื้นที่รองรับได้ ก็จะสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดกาญจนบุรีได้อย่างมหาศาล

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดีย
2. เพื่อทำความเข้าใจศักยภาพผู้ประกอบการท่องเที่ยวของกาญจนบุรี
3. เพื่อหาแนวทางการท่องเที่ยวของกาญจนบุรีให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดีย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานสถิติจังหวัดกาญจนบุรีระบุว่า กาญจนบุรีนั้นคือ “เมืองประวัติศาสตร์ ธรรมชาติอัศจรรย์ สวรรค์นักผจญภัย” อีกทั้ง เป็นที่สนใจในหมู่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสามารถดูได้จากตารางที่ 3

ตารางที่ 3: นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในกาญจนบุรี						
ปี	2555	2556	2557	2558	2559	2561
จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	359,622	364,094	371,700	403,557	11,761.79	203,242
ค่าใช้จ่าย (คน)	2,254.21	2,285.66	2,345.15	2,440.22	ไม่ระบุ	3,001.01
สร้างรายได้ (บาท)	11,910.25	13,416.54	15,265.04	18,945.11	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ
ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดกาญจนบุรี, 2560 และ สำนักงานสถิติจังหวัดกาญจนบุรี, 2563: 153-154						

จากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติดังกล่าวนี้มีชาวรัสเซียเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งแม้พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่รู้จักในหมู่ชาวต่างชาติ กระนั้นในพื้นที่เองจะต้องมีแนวทางในการพัฒนาศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวตามงานศึกษาของอรวี บุณนาคและรณภพ เจริญบุญ (2558: 10-11) ได้นำเสนอว่า จังหวัดกาญจนบุรีนั้นจะต้องพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวดังนี้ 1) จะต้องพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะทักษะภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร 2) การพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เช่น การเพิ่มข้อมูลการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ป้ายบอกทางและป้ายประกาศเป็นภาษาต่างประเทศ3) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาระบบการสื่อสารในจังหวัด การปรับปรุงเส้นทางคมนาคมและการบริการรถสาธารณะ และการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ชราและผู้พิการ และ 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นจะต้องเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งกาญจนบุรีนั้นมีศักยภาพในการดำเนินการ ซึ่งจะต้องครอบคลุมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตของผู้คน เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวระยะยาวในอนาคต

อย่างไรก็ตาม นอกจากการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการและแหล่งท่องเที่ยวแล้ว สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว เห็นได้จากงานศึกษาของศุภลักษณ์ อัครางกูร (2551) มองว่า ปัจจัยสำคัญในการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ปัจจัยส่วนตัวและปัจจัยภายนอก ทั้งนี้ ปัจจัยส่วนตัว เช่น สุขภาพ รายได้ ทักษะคติ ประสบการณ์ เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายนอก เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และอื่นๆ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องเข้าใจพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวนั่นเอง ส่วน Cohen (2002) ชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการ 2 อย่าง ได้แก่ ต้องการประสบการณ์แปลกใหม่ และต้องการความรู้สึกลอดภัยกับสิ่งที่คุ้นเคยเหมือนอยู่บ้าน อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดีย นั้นถือเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีศักยภาพค่อนข้างสูง อีกทั้งก็เพิ่มมากขึ้นทุกวัน สำหรับตลาดการท่องเที่ยวไทย และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวอย่างมหาศาล หากเข้าใจแนวทางในการดำเนินการโดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหรูหรา

สำหรับการท่องเที่ยวแบบหรูหรา (luxury tourism) นั้นหมายถึง ความฟุ่มเฟือย ความหรูหรา ความเพลิดเพลิน การหาความสนุกสนาน ความโอ้อ่า สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่ง Satomi (2005) ย้ำว่า การท่องเที่ยวแบบหรูหรานั้นประกอบด้วย 3 S คือ 1) slow เพื่อรู้สึกผ่อนคลาย (relax) มากขึ้น ดังนั้นการเดินทางโดยรถไฟหรือเรือ จึงได้รับความนิยมมากขึ้น อีกทั้งเริ่มทำลายวัฒนธรรมการท่องเที่ยวแบบเดิมที่เน้น

“ยิ่งเร็วยิ่งดี” ด้วยเครื่องบินคองคอร์ด (concorde) ที่เร็วที่สุด 2) small เล็กๆ แต่เป็นกันเอง ก็ โดยเน้นบรรยากาศเป็นกันเองและเน้นความรู้สึกพิเศษได้มากกว่าโรงแรมใหญ่โต รวมทั้งมีโอกาสนสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้บริการนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ทำให้คนรู้สึกพิเศษ วิถีของความหุรหาวาส่วนใหญ่จึงเป็นแนวบูติกรีสอร์ท 3) story เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เห็นคุณค่า จนบางครั้งผู้คนยอมจ่ายเงินโดยไม่ได้นั่งถึงราคาที่แท้จริงก็เพราะเรื่องราวที่อยู่เบื้องหลัง

ส่วน Oates (2016) ได้นำเสนอว่า การท่องเที่ยวแบบหุรหาวานั้น มี 5 C ประกอบด้วย 1) วัฒนธรรม (culture) ซึ่งสามารถเรียนรู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรม ศิลปะ การแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ เรื่องราวต่างๆ ที่มีความหุรหาวามีลักษณะดั้งเดิมอันเป็นประสบการณ์ใหม่ที่ได้จากการท่องเที่ยว 2) อาหาร (cuisine) ประสบการณ์ด้านอาหารคือได้สัมผัสอาหารและเครื่องดื่มท้องถิ่นที่มีคุณภาพ รวมถึงการได้เรียนรู้วิธีการทำอาหารด้วย 3) การเข้าร่วม (community) นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อาจไม่ยอมมีส่วนร่วมกับนักท่องเที่ยวคนอื่น เช่น หมูคณะ หรือพักร่วมกับคนอื่น 4) รูปแบบ (content) เนื้อหาเป็นเรื่องราวที่แท้จริง มีลักษณะโปรแกรมการท่องเที่ยวที่นำเสนอความหุรหาวาโดดเด่น เข้าถึงง่ายต่อความต้องการในการท่องเที่ยว และ 5) การปรับแต่งเพิ่มเติม (customization) อาจต้องการความเป็นอิสระเลือกสรรโปรแกรมท่องเที่ยวเอง เลือกอาหารเอง ไม่ต้องการแบบโปรแกรมทัวร์ทั่วไป ควรเป็นการนำเสนอข้อมูลและให้ผู้ท่องเที่ยวเลือกสรรตามความต้องการในแต่ละวัน

ส่วนงานศึกษาของธนธรรณ์ ฤทธิธกุล (2557) ได้พูดถึง Yaffa Assouline ที่ให้นิยามการท่องเที่ยวแบบหุรหาวาด้วย 5E คือ (1) experience หมายถึง การนำเสนอความแปลกใหม่และประสบการณ์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งด้วย (2) exclusive หมายถึง ความพิเศษแบบ

เฉพาะตัว โดยการเสนอตัวเลือกต่างๆ ข้อเสนอพิเศษ รวมถึงการสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยว เพิ่มโอกาสตัดสินใจในการเดินทางของตน เพื่อให้มีความพิเศษไม่เหมือนใคร (3) expertise หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญในการบริการ ทั้งในแง่ของการจัดการนำเที่ยวและการให้บริการ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลรายละเอียดสินค้าและบริการ การให้คำแนะนำในเชิงเปรียบเทียบ การตอบสนองความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะ และการจัดการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (4) exceptional หมายถึง มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับ ทั้งด้านสินค้าและบริการ ซึ่งจะต้องมีมาตรฐาน คุณภาพสูงกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป เช่น การท่องเที่ยวโดยรถไฟ จะต้องมีความสะอาด สะดวกสบาย ปลอดภัย และมีเจ้าหน้าที่คอยบริการอำนวยความสะดวก ซึ่งผู้บริการท่องเที่ยวจะต้องรักษามาตรฐานและไม่ให้ด้อยไปกว่าคู่แข่ง (5) excellence หมายถึง ความยอดเยี่ยม ซึ่งจะต้องเป็นสินค้าอันดับหนึ่ง เกรดเอ ได้รับการยอมรับ ซึ่งแน่นอนว่าการบริโภคสินค้าและบริการที่ยอดเยี่ยมเหล่านี้ นอกจากจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของนักท่องเที่ยวเหล่านั้นด้วย

งานศึกษาของ กองวิจัยการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2558) ระบุว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหุรหรานั้นมี 3 แบบคือ 1) กลุ่มคนวัยทำงาน (succeeder) อายุระหว่าง 25-44 ปี มีประมาณ 259,463 คน ซึ่งส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ในเมืองใหญ่ เช่น มุมไบ เบงคูลู และนิวเดลี 2) กลุ่มกระแสหลักที่มีมูลค่าสูง (high-value mainstream) ซึ่งมีจำนวน 264,359 คน มีภาพลักษณ์ที่ดี แต่งกายดี เพื่อแสดงถึงฐานะความมั่งคั่ง ซึ่งเป็นบรรทัดฐานของสังคมชนชั้นในอินเดีย 3) กลุ่มผู้ปรับปรุง (reformer) โดยมีจำนวน 132,180 คนเท่านั้น ซึ่งมีอายุเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่ม succeeder ส่วนใหญ่อาศัยในเมืองใหญ่ เป็นกลุ่มที่เติบโตทางด้านความคิดและมีฐานะทางสังคมในระดับที่ดีถึงดีมาก แม้ประเทศไทยยังไม่ค่อยได้รับความนิยม

ในหมู่นักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดีย กระนั้น นักท่องเที่ยวชาวอินเดียก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากปี 2019 ที่มีนักท่องเที่ยวชาวอินเดียประมาณ 1,995,363 คน ส่วนในปี 2020 มี 261,778 คน (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564)

เมื่อวันที่ 1 มกราคม - 24 พฤษภาคม 2022 นักท่องเที่ยวชาวอินเดียเดินทางเข้าไทยจำนวน 100,884 คน (พรไพสิน จุลพันธ์, 2565) หากนับตั้งแต่มกราคม-กรกฎาคม 2022 มีนักท่องเที่ยวชาวอินเดียสูงถึง 341,996 คน (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) เห็นได้ว่าในระยะเวลาเกือบ 2 เดือน นักท่องเที่ยวชาวอินเดียเพิ่มจาก 100,884 คน เป็น 341,996 คน เฉพาะในจังหวัดภูเก็ตวันที่ 1- 18 พฤษภาคม 2022 นั้นมีนักท่องเที่ยวชาวอินเดียมากถึง 12,200 คน (ภูเก็ต ไทม์, 2565) จากสถิติเบื้องต้นแสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวอินเดียเป็นตลาดที่ใหญ่และมีมูลค่าการท่องเที่ยวสูง ในจำนวนนักท่องเที่ยวดังกล่าวนั้นมีกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหรูหรายู้อยู่ด้วย (luxury tourism) แม้ยังไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน อย่างไรก็ตาม Thomas Cook (India) Ltd. บริษัทบริการด้านการท่องเที่ยวและ SOTC Travel Ltd. ได้ทำการสำรวจนักท่องเที่ยวชาวอินเดียจำนวน 2,500 คนได้ตอบแบบสอบถามสำคัญเพื่อสำรวจการท่องเที่ยวทั่วไปหลังโควิด-19 ดูได้จากตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4: คาดการณ์นักท่องเที่ยวชาวอินเดียหลังโควิด-19	
ผลสำรวจการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอินเดีย	ร้อยละ
การท่องเที่ยวหลังเดือนธันวาคม 2564	50
แบรนด์ที่จะได้รับความนิยม (ทั้งการเดินทาง บริษัททัวร์ เครือโรงแรม)	72
ให้ความสนใจกับสุขภาพและความปลอดภัย พร้อมจ่ายเงินมากกว่าเพื่อความมั่นใจ	75
เลือกเดินทางไปต่างประเทศบริเวณใกล้เคียง เช่น ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย ดูไบและอาบูดาบี	41

ประเทศยุโรปที่นิยมเป็นพิเศษคือ สวิตเซอร์แลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี สหราชอาณาจักร และสาธารณรัฐเช็ก	38
เน้นเดินทางกับเครือญาติ เพื่อน และเพื่อนร่วมงาน	63
เดินทางกับกลุ่มใหญ่ 35 คนขึ้นไป	12
เดินทาง 4-11 วัน	86
เดินทาง 4-7 วัน	51
เดินทาง 12 วันขึ้นไป	14
ใช้จ่ายไม่เกิน 100,000 รูปี (50,000 บาท)	67
ใช้จ่ายไม่เกิน 200,000 รูปี (100,000 บาท)	11
ที่มา: สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงนิวเดลี, 2565	

จากตารางที่ 4 ทำให้เราเห็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย แม้จะไม่ใช่นักท่องเที่ยวแบบหรูหราแบบเจาะจงที่จะมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวบางอย่างที่พิเศษกว่า กระนั้น ภาพรวมของนักท่องเที่ยวชาวอินเดียนั้นมีพื้นฐานไม่ต่างกัน กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียแบบทั่วไปนั้นมีการใช้จ่ายเฉลี่ย 39,668 บาทต่อครั้ง ซึ่งถือว่ามากในระดับหนึ่ง หากสามารถผลักดันไปสู่กลุ่มนักท่องเที่ยวระดับหรูหราราวชาวอินเดียแล้ว จะเพิ่มมูลค่ามากกว่า 2 เท่าหรือ 98,752 บาทเลยทีเดียว (กองวิจัยการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558) อีกทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่งงานนั้นได้รับความนิยมในหมู่ชาวอินเดีย ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยวสูงถึง 22,500 ล้านบาท เฉพาะชาวอินเดียที่มาจากฮ่องกงนั้นจัดงานแต่งงานเพียง 4 วันจ่ายเงินมากกว่า 432 ล้านบาท (Phoonphongphiphat, 2022) ด้วยเหตุนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบแต่งงานก็ถือว่าเป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวแบบหรูหราราวชาวอินเดียไปยังพื้นที่กาญจนบุรีได้เช่นเดียวกัน

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยใช้ “การวิจัยเชิงคุณภาพ” (qualitative research) ในการศึกษา โดยเริ่มดำเนินการวิจัยตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึงวันที่ 30 มีนาคม 2565 ผู้วิจัยเริ่มศึกษาโดยมีเครื่องมือในการวิจัยคือ 1) การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) เป็นการเก็บ “ข้อมูลทุติยภูมิ” (secondary data) ซึ่งได้จากหนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ รายงานการวิจัย วารสาร บันทึกรายบุคคล รวมถึงข้อมูลต่างๆ จากหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง 2) ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลที่ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี ผู้ดำเนินการ ประกอบด้วยนักวิชาการ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยว รวมทั้งหน่วยงานของภาครัฐจำนวน 6 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญตลาดอินเดียน 2 ท่าน รวม 8 ท่าน นอกจากนี้ยังมีการจัดประชุมกลุ่มย่อยมีผู้เข้าร่วม 20 ท่าน รวมทั้งการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้ประกอบการเพื่อทำความเข้าใจตลาดนักท่องเที่ยวแบบหรรษาอินเดียน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจำนวน 40 ท่าน และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยเริ่มติดต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญและสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีแบบบันทึกภาคสนาม (field notes) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจากจังหวัดกาญจนบุรีมี 6 ท่าน ประกอบด้วย 1) ตัวแทนนักวิชาการคือ อาจารย์ด้านการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 2) ตัวแทนผู้ประกอบการท่องเที่ยวจากสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวกาญจนบุรี และหอการค้าจังหวัดกาญจนบุรี 3) ชุมชนท่องเที่ยวจากเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี และ 4) หน่วยงานของภาครัฐจากตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงาน

กาญจนบุรี และตัวแทนจากท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกาญจนบุรี และผู้เชี่ยวชาญการท่องเที่ยวตลาดอินเดีย 2 ท่านคือ ตัวแทนจากสมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว (ATTA) และตัวแทนจากงานอินเดียและแปซิฟิกใต้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 ท่าน เพื่อสำรวจศักยภาพของผู้ประกอบการในพื้นที่และแนวทางการพัฒนาในอนาคต

หลังจากนั้น มีการจัดประชุมกลุ่มย่อย โดยมีผู้เข้าร่วม 20 ท่าน ซึ่งเป็นตัวแทนจาก 4 ภาคส่วนดังนี้ นักวิชาการ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยว และภาครัฐ เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการดำเนินการ รวมทั้งวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของพื้นที่ในการขับเคลื่อนงานท่องเที่ยวในจังหวัดท้ายที่สุดของโครงการวิจัยคือ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้ประกอบการและทำความเข้าใจตลาดนักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดีย ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจำนวน 40 ท่าน ประกอบด้วยตัวแทนสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวกาญจนบุรี เครือข่ายโรงแรม ตัวแทนสมาพันธ์ SME ไทย จังหวัดกาญจนบุรีเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดแล้ว กล่าวคือ ข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก การจัดระดมสมอง การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงเริ่มจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ แล้ววิเคราะห์ให้เห็นด้วยการพรรณนาและอธิบายออกงานเป็นรายงานการวิจัยฉบับร่าง โดยมีทีมผู้ทรงคุณวุฒิและเพื่อนนักวิจัยร่วมวิเคราะห์และหาข้อสรุป จนกระทั่งเป็นรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการศึกษา

1) พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดียจากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งแบบหรูหราและแบบทั่วไปชาวอินเดียนั้นพบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวนิยมพักโรงแรม

5 ดาว และโรงแรมบูติก รวมทั้งโรงแรมทั่วไป ซึ่งมีระยะเวลาในการเข้าพักเฉลี่ย 4-5 วัน ส่วนกิจกรรมระหว่างท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงในหมู่นักท่องเที่ยวคือ (1) ช็อปปิ้ง (2) กิจกรรมชายหาด/ชายทะเล (3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (4) กิจกรรมบันเทิง และ (5) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น แต่สำหรับนักท่องเที่ยวชาวอินเดียกลุ่มดังกล่าวที่มาในในประเทศไทยนั้นนิยมกิจกรรมดังนี้คือ (1) กิจกรรมทางทะเล (2) สถานที่ท่องเที่ยวยามค่ำคืน (3) สถานที่สวยงามเหมาะสำหรับการพักผ่อน (4) อาหารไทยและผลไม้ไทย และ (5) แหล่งช้อปปิ้งหรือสินค้า ซึ่งสินค้าที่ต้องการซื้อในลำดับต้น ๆ คือ (1) เสื้อผ้า (2) อาหารพื้นเมือง (3) สินค้าหัตถกรรม (4) เครื่องใช้ไฟฟ้า และ (5) เครื่องประดับหรืออัญมณี (กองวิจัยการตลาดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558) ส่วนสินค้าที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวแบบหุรรหาชาวอินเดียนั้นคือ เสื้อผ้าร้อยละ 73 อาหารหรือขนมท้องถิ่นร้อยละ 40 งานฝีมือ หัตถกรรมและเครื่องใช้ไฟฟ้าร้อยละ 36 เครื่องประดับมีค่าร้อยละ 35 เครื่องสำอางร้อยละ 33 เครื่องหนังและของที่ระลึกร้อยละ 31 เพอร์นิเจอร์สินค้าตกแต่งบ้านร้อยละ 9 (กองวิจัยการตลาดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558: 3) จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยวชาวอินเดียทั้งแบบทั่วไปและแบบหุรรหา นั้นค่อนข้างพิเศษเห็นได้จากตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5: พฤติกรรมพื้นฐานของนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย	
วัตถุประสงค์	แนวทางการดำเนินการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแบบหุรรหาชาวอินเดีย
ปลา	ปลาที่ชาวอินเดียนิยมรับประทานนั้นเป็นทั้งปลาน้ำจืดและปลาทะเล แต่หากชาวมุสลิมในอินเดียส่วนใหญ่อาจไม่นิยมปลาทะเล เนื่องจากเกี่ยวข้องกับหลักคำสอนทางศาสนาและความเชื่อของแนวคิด สำหรับปลาที่รับประทานนั้นจะเน้นการถอดหนังออกในเมนูต้ม นึ่ง แกง ส่วนเมนูทอด ปิ้งย่าง นั้นไม่ต้องเอาหนังออก ทอดด้วยการมีหนัง ต้มหรือหนึ่งด้วยการเอาหนังปลาออก เน้นเครื่องเทศเพื่อลบกลิ่นคาว การทำขึ้นนั้นควรใช้เฉพาะเนื้อปลา ไม่เอาก้างปลามาเสิร์ฟลูกค้า การเสิร์ฟนั้นจะต้องไม่มีหัวปลาในจาน

เนื้อวัว	ไม่นิยมเนื้อวัวและไม่คุ้นชิน เนื่องจากวัวเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของชาวอินเดีย กระนั้นในหมู่ชาวมุสลิมก็นิยม เพราะไม่ขัดกับหลักศาสนา กระนั้น ในประเทศอินเดียหรืออินเดียที่ศรัทธาในศาสนาฮินดูก็จะมองว่า การเสิร์ฟเมนูเนื้อวัวคือ การไม่ให้เกียรติในทางความเชื่อด้วยเหตุนี้ ไม่ควรมีเมนูเนื้อวัว เพราะขัดกับหลักความเชื่อของชาวอินเดียส่วนใหญ่ และอาจเป็นที่มาของปัญหาในการดำเนินการ ควรใช้แพะ แกะ หรือ เนื้อควายแทน
หมู	ไม่นิยมเนื้อหมู ไม่ว่าจะศาสนาไหน เพราะวัฒนธรรมการกินนั้นไม่คุ้นชินกับเนื้อชนิดดังกล่าว ส่วนชาวมุสลิมไม่สามารถรับประทานได้ เพราะขัดกับหลักความเชื่อของศาสนา ดังนั้นไม่ควรเสิร์ฟเมนูหมู หากจะรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ เมนูหมูไม่ควรปรากฏในเมนูอาหาร หากจะมีก็ต้องแยกให้ชัดเจน โดยเฉพาะกลุ่มลูกค้าชาวมุสลิม ที่ส่วนมาก หากเห็นเมนูดังกล่าวก็อาจจะปฏิเสธในการร่วมมืออาหารดังกล่าวได้ ทางออกที่สำคัญคือ ควรหาวัตถุดิบที่มีสัญลักษณ์ฮาลาลเพื่อรองรับให้ทุกคนสามารถบริโภคได้
ไก่	นิยมรับประทานเนื้อไก่ แต่ส่วนมากจะเป็นแค่เพียงเนื้อ ไม่มีกระดูก ส่วนเครื่องในไก่ หัว ตีน ปีก รวมทั้งกระดูกนั้น ชาวอินเดียไม่นิยม สำคัญกว่านั้นคือ ไม่นิยมกินหนังไก่ ควรเอาหนังไก่ออก หากเป็นเมนูทอดก็สามารถกินหนังไก่ได้ ไม่ควรเสิร์ฟตีน เครื่องไทย และไก่ที่ติดกระดูก ในทางกลับกัน ควรเป็นไก่แบบไม่มีกระดูก โดยเฉพาะเนื้อหน้าอก
เนื้อแพะ	ชาวอินเดียนิยมแพะ ไม่ว่าจะศาสนาไหน เพราะแพะเป็นทางออกของข้อพิพาททางด้านความเชื่อ เมนูแพะก็ทำได้หลากหลายทั้งแกง ต้ม ย่าง และทอด ควรมีเมนูแพะ ส่วนแกงที่นิยมคือ มัสมันหรือคุรมา และอื่น ๆ โดยเฉพาะข้าวหมกอินเดียที่เรียกว่าบิรยานี
เวลาการกิน	ชาวอินเดียนิยมกินข้าวมื้อเช้า 9.00-10.00 น. ส่วนมื้อเที่ยงก็ 13.00-15.00 น. มื้อค่ำก็จะ เป็น 21.00-23.00 น. ควรจัดระบบมื้ออาหารและเวลาเสิร์ฟอาหารให้เป็นไปตามจารีตของนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย เพราะเวลาการรับประทานอาหารนั้นต่างกับไทย
ชา	ชาวอินเดียชอบดื่มชาเป็นชีวิตจิตใจ ส่วนมากจะดื่มวันละ 3-5 เวลา เช่น เช้าตรู่ ก่อนเที่ยง บ่าย เย็น ค่ำ (คนรุ่นใหม่นิยมดื่มชาน้อยลง) ชาอินเดียจะเป็นชานมสด มีไข่มมข้นหวาน และไม่นิยมชาสี แต่จะมีชาเฉพาะของพวกเขาคือ ชาอัสสัมหรือชาดาร์จีลิง ควรจัดเตรียมชาเพื่อรองรับ แต่ต้องเป็นชาที่ไม่ผสมสีและไขมันมสคแทนนมข้นหวาน หากใส่เครื่องเทศ เช่น กระวาน กานพลู จิง และอื่น ๆ หรืออย่างหนึ่งอย่างใดจะทำให้เป็นที่ชื่นชอบสำหรับนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดียเป็นอย่างยิ่ง
เครื่องเทศ	ชาวอินเดียมีความคุ้นชินกับเครื่องเทศเป็นชีวิตจิตใจ เมนูอาหารทั้งหวานและคาวนิยมใส่เครื่องเทศเป็นองค์ประกอบ ไม่เว้นแม้กระทั่งชา ผู้ประกอบการอาจต้องเพิ่มเครื่องเทศมากกว่าปกติในเมนูอาหาร เพื่อให้ถูกจริตชาวอินเดีย

ขนมหวาน	ขนมหวานของชาวอินเดียจะหวานเป็นพิเศษ ซึ่งที่ใกล้เคียงที่สุดคือ ทองหยิบ ทองหยอด เม็ดขนุน รวมทั้งพวกขนมที่เชื่อมทั้งหลาย
เมนูอื่นๆ	เมนูที่ชาวอินเดียชื่นชอบของไทยคือ มัสมัน ซึ่งสามารถรับประทานกับโรตีสได้ รสชาติก็จะไม่หวาน เพราะชาวอินเดียปรุงแกงไม่ใส่น้ำตาลผสมกับเกลือในหม้อเดียวกัน และไม่นิยมใส่น้ำตาลในแกง เพราะเชื่อว่า ใส่น้ำตาล ต้องเป็นขนมหวาน ไม่ใช่แกง ส่วนเมนูที่นิยมในหมู่ชาวอินเดียคือ ต้มข่าไก่ และผัดไทย ซึ่งก็สามารถบริการอาหารไทยที่ถูกจริตชาวอินเดียได้ หากจะมีบางกลุ่มที่ไม่นิยมข่า เพราะเป็นพืชหัวใต้ดิน แต่ก็ไม่มีเพียงจำนวนน้อย
ที่มา: บทสรุปจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึกและจัดประชุมระดมสมอง	

จากตารางที่ 5 ขี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยวชาวอินเดียทั้งแบบหุรรหาและทั่วไปนั้นมีลักษณะพื้นฐานเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวแบบหุรรหาชาวอินเดียบางกลุ่มอาจมีความพิเศษมากกว่านั้น แต่ทุนเดิมที่เหมือนกันสำหรับนักท่องเที่ยวแบบหุรรหาชาวอินเดียคือ พื้นฐานของพฤติกรรมการท่องเที่ยว การกิน การใช้ชีวิตที่เหมือนกัน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวก็มีความหลากหลายในตัวเอง (ปรีชา จำปี, 2565, สัมภาษณ์) อีกทั้งจุดแข็งของกาญจนบุรีคือ ผู้ประกอบการมีความพร้อมและเคยรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหุรรหาชาวอินเดียเนื่องจากมีประสบการณ์ในการรับนักท่องเที่ยวต่างชาติมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นชาวยุโรป อาเซียน รัสเซีย รวมทั้งนักท่องเที่ยวแบบหุรรหาชาวอินเดียแน่นอน ประสบการณ์ดังกล่าวซึ่งสามารถนำมาประยุกต์และปรับใช้กันได้

2) ศักยภาพผู้ประกอบการท่องเที่ยวของกาญจนบุรี

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพของผู้ประกอบการท่องเที่ยวของกาญจนบุรีนั้นอยู่ในระดับที่ดี แม้จะมีบางอย่างที่จะต้องปรับ ก็ถือเป็นเรื่องปกติ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ต้องพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการท่องเที่ยวของกาญจนบุรี

จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการหลายคนเริ่มเปิดใจพร้อมที่จะเรียนรู้และปรับทัศนคติเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวอินเดียทั้งแบบทั่วไปและแบบหุรรหา แม้ก่อนหน้านี้ ผู้ประกอบการอาจจะมึนมองแง่ลบสำหรับนักท่องเที่ยว

ชาวอินเดียทั้งแบบทั่วไปและแบบหฺรหฺรา เช่น แหฺกสฺกปรก เหมิน กลินตัว
แรง จุน และจุกจิก อีกทั้งนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวมีพฤติกรรมการกินที่
หลากหลาย บางส่วนไม่กินเนื้อสัตว์ แต่นิยมกินมังสวิริติ หรือ กินถั่วในแกง
ดาล กินโรตีสี่และอื่นๆ รวมถึงชา ชาวอินเดียบางกลุ่ม สอดคล้องกับผู้ที่ให้ข้อมูล
สำคัญที่สะท้อนว่า นักท่องเที่ยวแบบหฺรหฺราไม่นิยมกินผักที่มีหัวอยู่ใต้ดิน
ซึ่งความเข้าใจเหล่านี้ทางผู้ประกอบการเองก็ยังไม่มีความกระจ่างและชัดเจน
(ปิยพัชร วงศ์โดยหวัง, 2564, สัมภาษณ์) วัฒนธรรมการกินของอินเดียนั้น
มีคุณลักษณะพิเศษ ส่วนผลการปรุงรรม รวมถึงรสชาติ ซึ่งผู้ประกอบการจะ
ต้องเข้าใจสิ่งดังกล่าวผ่านกิจกรรมการอบรมเพื่อทำความเข้าใจกลุ่มนักท่องเที่ยว
แบบหฺรหฺราชาวอินเดีย (เศกสิทธิ ปักษี, 2564, สัมภาษณ์) ผู้ประกอบการ
ในพื้นที่ยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวแบบหฺรหฺราชาวอินเดีย
โดยเฉพาะอินเดีย ทั้งพฤติกรรมนักท่องเที่ยว การบริโภค และอื่นๆ เนื่องจาก
สิ่งดังกล่าวมีความพิเศษและลักษณะจำเพาะ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องมี
ความเข้าใจและใส่ใจเป็นพิเศษ (ปิยพัชร วงศ์โดยหวัง, 2564, สัมภาษณ์)
ก่อก่อกับนักท่องเที่ยวแบบหฺรหฺราเองก็ยังไม่แพร่หลายในกาญจนบุรี

จากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า เมื่อนักถึงนักท่องเที่ยว
แบบหฺรหฺราอินเดีย ผู้ประกอบการไม่ค่อยเข้าใจ เนื่องจากส่วนใหญ่คิดว่า
นักท่องเที่ยวชาวอินเดียเกือบทั้งหมดคือ คนยากจนและมีกำลังซื้อค่อนข้าง
น้อย ในขณะที่ นักท่องเที่ยวชาวอินเดียมีย่กกำลังซื้อค่อนข้างสูง หากเป็นกลุ่ม
นักท่องเที่ยวแบบหฺรหฺราด้วยแล้วมีค่าใช้จ่ายรายสูงถึง 98,752 บาท ด้วยเหตุ
นี้ สิ่งที่กลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่กาญจนบุรีจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่ง
ด่วนคือ ทำความเข้าใจพฤติกรรมนักท่องเที่ยว อาหารการกิน และอื่นๆ
(ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว, 2564, สัมภาษณ์) อย่างไรก็ตาม ข้อดีของ
กาญจนบุรี คือ นักท่องเที่ยวชาวอินเดียนั้นมีใช้กลุ่มใหม่แต่อย่างใด เนื่องจาก
เคยเดินทางมายังกาญจนบุรีบ้างแล้ว ทั้งนักท่องเที่ยวแบบทั่วไปและแบบ

หรรษา อีกทั้งผู้ประกอบการบางกลุ่มก็เคยมีประสบการณ์ตรงในการรองรับไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาวอินเดียที่เดินทางมาในนามสถานเอกอัครราชทูต นักธุรกิจ นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ เป็นต้น (ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว, 2564, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องพัฒนาศักยภาพตนเองและบุคลากรให้พร้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว ซึ่งความพร้อมข้างต้นนั้นถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริการ สิ่งที่ต้องตระหนักคือ การจัดเตรียมความพร้อม โดยเฉพาะอาหาร ซึ่งจะต้องสร้างความมั่นใจด้วยการมีร้านอาหารอินเดียได้ ซึ่งสามารถปรุงเมนู vegetarian หรือว่า vegan เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวอินเดียทั้งแบบหรรษาและทั่วไปนิยมกินมังสวิรัต ไม่รับประทานเนื้อสัตว์ ส่วนการท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีการนำเสนอแผนการตลาดการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลหรือวันหยุดสำคัญ ทั้งในภาคฤดูร้อน วันหยุด เทศกาลดิwali คริสต์มาส หรือหยุดยาวในแต่ละสัปดาห์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประจำกรุงนิวเดลีและมุมไบ, 2564) สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงนิวเดลี (2565) จึงนำเสนอว่า ผู้ประกอบการจะต้องเตรียมคนปรุงอาหารชาวอินเดียและจัดเตรียมเมนูอาหารอินเดีย เพื่อให้เกิดทางเลือกที่หลากหลายสำหรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งต้องเพิ่มกิจกรรมทางด้านสุขภาพ เช่น สปา นวด โยคะ สมาธิ มวยไทย และอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่า ควรผลักดันให้เกิดร้านอาหารฮาลาลที่มีมาตรฐานสัก 1-2 แห่งในจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิมชาวอินเดีย นอกจากนี้ ยังหมายถึงนักท่องเที่ยวมุสลิมกลุ่มอื่นๆ เช่น ชาวไทยมุสลิม ชาวมาเลเซีย อินโดนีเซีย และโลกอาหรับ เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว (เศกสิทธิ์ ปักสี, 2564, สัมภาษณ์) นอกจากนี้จะต้องพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางด้านภาษาและการ

เรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสารและเพิ่มมูลค่าทางด้านการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การพัฒนาศักยภาพดังกล่าวของกาญจนบุรีนั้น ภาครัฐจะต้องทำงานร่วมกับภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชน และสถาบันการศึกษาเพื่อผลักดันให้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ความเข้าใจของผู้ประกอบการถือเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในกาญจนบุรีเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวแบบหุรหรวาชาวอินเดีย รวมถึงนักท่องเที่ยวแบบทั่วไปและกลุ่มอื่น ๆ ในอนาคต (รัชตะ แคนยุกต์, 2565, สัมภาษณ์) สถาบันการศึกษานั้นถือเป็นแหล่งความรู้ที่สามารถหนุนเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของเยาวชนที่ศึกษาทางด้านการท่องเที่ยวไปพร้อม ๆ กัน เนื่องจากตลาดท่องเที่ยวใหม่แบบชาวอินเดียนั้นค่อนข้างแปลกใหม่ น่าสนใจ และมีนง (ปริษา จำปี, 2565, สัมภาษณ์)

2. สร้างช่องทางในการเข้าถึงนักท่องเที่ยวแบบหุรหรวาชาวอินเดีย

นอกจากการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรแล้ว ผู้ประกอบการจะต้องจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและ มาตรฐานต่างๆ เพื่อเข้าสู่งานส่งเสริมการขาย ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องศึกษาแนวทางการปรับใช้และศึกษาดูงานพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการรับนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว โดยเฉพาะพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จจนกระทั่งนักท่องเที่ยวชาวอินเดียให้ความนิยมก็คือ ภูเก็ต พัทยา กรุงเทพฯ (รัชตะ แคนยุกต์, 2565, สัมภาษณ์) จากการศึกษาพบว่า การเปิดตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มอินเดียและแบบหุรหรวาของภูเก็ตนั้น ภาครัฐได้กลายเป็นองค์การนำสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อเชื่อมโยงและรุกตลาดด้วยตนเอง ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และการประสานงาน รวมทั้งอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการขายผลและเปิดช่องทางการตลาดให้่ง่ายที่สุด

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการจะต้องศึกษาดูงานและรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวและเข้าถึงตลาดการท่องเที่ยวชาวอินเดีย โดยเข้าร่วมนิทรรศการการท่องเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉพาะงานที่จัดในประเทศอินเดียที่ชื่อว่า “SATE” หรือ South Asian Travel and Tourism Exchange เพื่อส่งเสริมการขายของผู้ประกอบการท่องเที่ยว ซึ่งภาครัฐและเอกชนจะต้องเข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญให้เกิดการต่อยอดและเชื่อมโยงเครือข่ายกันอย่างแท้จริง (รัชตะ แคนยูกต์, 2565, สัมภาษณ์) ด้วยเหตุนี้ ภาคการท่องเที่ยวในกาญจนบุรีจะต้องผู้ประกอบการเข้าร่วมงาน “SATE” เพื่อให้เกิดความร่วมมือและเครือข่ายการท่องเที่ยว และต่อยอดการท่องเที่ยวในอนาคต

อีกหนึ่งช่องทางการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่ได้ผลดี รวดเร็ว และมากที่สุดคือ การโฆษณาผ่านผู้ทรงอิทธิพล (influencers) โดยเฉพาะหมู่ดาราระดับแนวหน้าของอินเดีย ในลักษณะที่ดูไบเคยดำเนินการโดยให้ชาрук ชาน ดาราเอกจากค่ายบอลลีวูด (Bollywood) ของอินเดียเป็นผู้โฆษณา จนดูไบกลายเป็นเมืองปลายทางของนักท่องเที่ยวชาวอินเดียทั้งแบบหรรษาและแบบทั่วไปตามข้อสังเกตของ Dhawan (2018) หากคนเหล่านี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว แน่نونจะทำให้การท่องเที่ยวของกาญจนบุรีนั้นถูกตอบรับและสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวมหาศาลในอนาคต (รัชตะ แคนยูกต์ และปรีชา จำปี, 2565, สัมภาษณ์)

จากการศึกษาพบว่า อุปสรรคสำคัญของกาญจนบุรีในปัจจุบันคือ เครือข่ายผู้ประกอบการนั้นไม่ค่อยแน่นแฟ้น เนื่องจาก “ต่างคนต่างทำ” และเกิดปัญหาภายในองค์กร (สุรินทร์ จันท์เพียร, 2564, สัมภาษณ์) ส่งผลให้ขาดความสามัคคีในหมู่ผู้ประกอบการและยากจะประนีประนอม หากผู้ประกอบการสามารถรวมกันเป็นหนึ่งได้ ก็สามารถสร้างความก้าวหน้าให้กับธุรกิจการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี แม้ทรัพยากรบุคคลในพื้นที่มี

ความพร้อม หากความเป็นปึกแผ่นถูกบั่นทอน อาจนำไปสู่ปัญหาในอนาคต อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวนั้น ภาครัฐอาจต้องเป็น สะพานในการประนีประนอมและสร้างความเป็นเอกภาพในหมู่ผู้ประกอบการ ด้วยเหตุนี้ ทั้งภาครัฐและเอกชนควรหนุนเสริมกิจกรรมต่างๆ เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ของบุคลากรเพื่อประสิทธิภาพของการท่องเที่ยวในอนาคต (ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว, 2564, สัมภาษณ์ และตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานกาญจนบุรี, 2565, สัมภาษณ์)

3) แนวทางการท่องเที่ยวของกาญจนบุรีให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวแบบหุรหราชาวินเดีย

สำหรับแนวทางการท่องเที่ยวของกาญจนบุรีให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวแบบหุรหราชาวินเดีย กาญจนบุรีจะดำเนินการสำคัญคือ

1. ปรับสถานที่ท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหุรหราชาวินเดีย

จากการศึกษาพบว่า จังหวัดกาญจนบุรีพยายามพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิม โดยใช้งบประมาณมากกว่า 600 ล้านบาท ซึ่งมีงบประมาณในการสนับสนุนการท่องเที่ยวตั้งแต่ปี 2561-2565 นั้นสูงถึง 5,226,001,949 บาท การพัฒนาดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่า ภาครัฐอาจต้องเตรียมความพร้อมแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะแผนพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีที่กำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและวิถีวัฒนธรรมชุมชนอย่างยั่งยืน (ตัวแทนท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกาญจนบุรี, 2564, สัมภาษณ์) ซึ่งภาครัฐจะต้องยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล ปรับปรุงการบริการ และสาธารณูปโภคพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านเรื่องราวด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมการตลาด

และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนด้านการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยว

2. ปรับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหุรหาวาอินเดีย

สถานที่ท่องเที่ยวถือเป็นจุดขายและอัตลักษณ์สำคัญของกาญจนบุรี ในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งทั้งหมดสามารถเพิ่มภาพลักษณ์ที่โดดเด่นของนักท่องเที่ยว บ่งบอกถึงสถานะทางสังคม และสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์แห่งความเมตตา ซึ่งทั้งหมดเหล่านี้นั้นถือเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวแบบหุรหาวาอินเดียนั้นให้ความสำคัญเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาขออนุญาตนำเสนอกิจกรรมท่องเที่ยวตัวอย่างและวิธีการรองรับนักท่องเที่ยวแบบหุรหาวาอินเดีย ซึ่งขอยกตัวอย่างแค่เพียงบางกิจกรรม โดยสรุปจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกและการระดมสมอง ในจังหวัดกาญจนบุรี ดังนี้

• พิพิธภัณฑสถานแห่งความทรงจำและสุสานทหารสัมพันธมิตรดอนรัก

พื้นที่ทั้งสองแห่งนี้เชื่อมโยงกับชาวอินเดีย โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ศึกสัมพันธมิตรได้คร่าทหารเชลยศึกมากกว่า 6,982 คน ซึ่งในสุสานมีทหารกล้าชาวอินเดียอยู่ด้วย ไม่ว่าจะเป็น นาอิก การ์ม ข่าน (Lance Naik Karam Khan) กอดิร ข่าน (Sapper Qadir Khan) นาอิก เอ็น. ยานามูติ (Lance Naik N. Nyanamuthi) อับดุลคอลิก (Sepoy Abdul Khalik) มั่นซุร อิลลาฮี (Sepoy Manzur Illahi) ฟาติฮู ข่าน (Sepoy Fathe Khan) อมिर (Non-Combatant Amir) สุราจ ดิน (Non-Combatant Suraj Din) ดัฟฟาดาร์ ชาห์ มุฮัมมัด (Lance Daffadar Shah Muhammad) อมिर อะห์มัด (Non-Combatant Amir Ahmad) ชาบิร (Pioneer Shabir) ทั้งหมดเหล่านี้เสียชีวิตช่วงปี 1939-1945 ณ พื้นที่กาญจนบุรี ประวัติศาสตร์ดังกล่าวซึ่งกลายเป็นจุดเชื่อมทางการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดย

นักท่องเที่ยวแบบหุรหราชาวอินเดียสามารถเป็นผู้นำเทรนด์การท่องเที่ยว (trendsetter) เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับทหกรล่ำที่สละชีพเพื่อชาติ การได้มำถำยรูป สวดบทขอพร หรือจัดกิจกรรมให้กับนายทหกรเหล่านั้น ถือเป็นภำพลักษณ์ที่ดีและสร้ำงคุณค่าที่ตนเองคู่ควร (luxury)

• เมืองมัลลิกา

เมืองมัลลิกามีเอกสารประชำสัมพันธ์ที่มีคุณภาพเพื่อแนะนำ นักท่องเที่ยว รวมทั้งรายละเอียดต่างๆ ในระดับที่ดี กิจกรรมแปลกใหม่ พอสมควรสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป แต่อาจสร้ำงความประทับใจให้กับ นักท่องเที่ยวแบบหุรหราชาวอินเดียค่อนข้างต่ำ เพราะต้องการความเป็น ส่วนตัวและต้องการกิจกรรมที่เสริมสร้ำงภำพลักษณ์และเพิ่มคุณค่า ให้กับตนเอง กล่าวคือ การเดินชมสถานที่ต่างๆ อีกทั้งให้นักท่องเที่ยว แต่งตัวเป็นเจ้าเมือง หรือทำนขุน เป็นต้น ผู้ศึกษาคิดวำ กิจกรรมดังกล่าว เหมาะสมในการรองรับนักท่องเที่ยวเพราะจะสร้ำงภำพลักษณ์ให้ดูดี กระนั้น กิจกรรมการตำข้าวและรับประชำนอาหารนั้น เป็นกิจกรรมของปวำรับใช้ ซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหุรหรำไม่นิยม เนื่องจากไม่สามารถสร้ำงภำพลักษณ์ ในทงบวกให้กับตนเอง (create image) เพราะเป็นวาระนต่ำในสังคม อินเดีย นักท่องเที่ยวชาวอินเดียมีความคุ้นชินกับชื่อ “เมืองมัลลิกา” แต่ใน เมืองนั้นยังขาดเอกลักษณ์หรือวัฒนธรรมอินเดียผสมผสานอยู่ ทั้งสมัยก่อน มีกลุ่มคนชาวอินเดียเข้ามาสยามประเทศ พร้อมๆ กับกลุ่มชาวจีนและ อื่นๆ เป็นไปได้หรือไม่ที่จะไม่ม้อัดลักษณ์ความเป็นอินเดียอยู่เลยทั้งที่ ประเทศไทยคือ ประเทศที่รับเอารำยธรรม วิธีคิด อัดลักษณ์ รวมถึงภำษำ จากอินเดีย ซึ่งเมืองมัลลิกาอาจต้องหำค้ำตอบเพิ่มเติม

• สนวนสัตว์เปิดชำฟารีปาร์ค

สวนสัตว์เปิดชำฟารีปาร์ค คือการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถใกล้ชิดกับสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นเสือ สิงโต ม้าลาย ยีรพ

กว้าง นกกระจอกเทศ และอื่นๆ ซึ่งทำให้เกิดความประทับใจอย่างยิ่ง และสามารถถ่ายรูปแบบสัตว์อย่างใกล้ชิด จากการศึกษาพบว่า สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มีความพร้อมและน่าประทับใจ แต่ค่อนข้างแห้งแล้ง และเที่ยวเฉา ซึ่งอาจจะต้องปรับปรุงสิ่งดังกล่าว อย่างไรก็ตาม สำหรับสัตว์ที่กล่าวมาข้างต้น ถือเป็นสัญลักษณ์มงคลของชาวอินเดีย ซึ่งส่วนใหญ่จะชอบถ่ายรูปและลงสื่อออนไลน์ ยิ่งไปกว่านั้น นักท่องเที่ยวแบบหรูหราสงใจกิจกรรมดังกล่าวเป็นพิเศษ ทั้งการถ่ายรูปกับสัตว์ ให้อาหารสัตว์นั้นสนองเจตนารมณ์ของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ เพราะเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่พวกเขา ยิ่งไปกว่านั้น กิจกรรมดังกล่าวถือเป็นการผลักดันให้พวกเขากลายเป็นผู้นำเทรนด์ท่องเที่ยว สามารถสร้างคุณค่าที่ตนเองคู่ควร (ปิยพัชร์ วงศ์โดยหวัง, 2564, สัมภาษณ์)

• กิจกรรมล่องแพเปียก

กิจกรรมล่องแพเปียก ถือเป็นกิจกรรมหลักของการท่องเที่ยวริมแม่น้ำแคว ซึ่งมีระยะทางและการจัดกิจกรรมแตกต่างกันออกไป (อนุภาพ ล້องด้งาม, 2564, สัมภาษณ์) อย่างไรก็ตาม กิจกรรมดังกล่าวสมควรจัดให้มีประสิทธิภาพสามารถรองรับนักท่องเที่ยวแบบหรูหรได้ ซึ่งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและการเอาใจใส่เป็นพิเศษ ส่วนกิจกรรมล่องแพนั้น อาจต้องมีพื้นที่เฉพาะเพื่อความเป็นส่วนตัวและแพแบบ VIP เพื่อรองรับ เนื่องจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแบบหรูหรต้องการความเป็นส่วนตัว โรงแรมหรูในกาญจนบุรีนั้นมีจำนวนมาก แต่มีโรงแรมที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวหรุนั้นค่อนข้างน้อย เนื่องจากห้องพักจะต้องมีระดับ 5 ดาว หากในแม่น้ำแควมีโรงแรมแพที่มีความหรูหรระดับ 5 ดาวก็จะทำให้มีจุดแข็งเพิ่มขึ้น มีการอำนวยความสะดวกต่างๆ ครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องเล่นหรืออื่นๆ ด้วยเหตุนี้ ทางผู้ประกอบการจะต้องปรับพื้นที่ให้เหมาะสมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ อีกทั้งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ต้องการความแปลกใหม่

และไม่เหมือนใคร หากที่פקดังกล่าวสามารถเพิ่มคุณค่าให้กับตนเอง ก็จะได้
รับความนิยมชมชอบเป็นพิเศษ

• กิจกรรมชมปางช้าง

กิจกรรมชมปางช้างถือว่าเป็นกิจกรรมน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการ
ให้อาหารช้าง การชมช้างโชว์ การทำอาหารช้าง การอาบน้ำช้าง การขี่ช้าง
เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการ
ให้อาหารช้าง ซึ่งถือว่าสอดคล้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว
แบบหรรษา เนื่องจากสามารถสร้างคุณค่าและภาพลักษณ์ในเชิงบวก อย่างไรก็ตาม
การขี่ช้างอาจไม่ค่อยเหมาะสม ยิ่งเป็นช้างแก่และอายุมากด้วยแล้ว ทำให้
ภาพลักษณ์นั้นดูไม่ดี เพราะเหมือนการทารุณสัตว์ ด้วยเหตุนี้ทางปางช้างเอง
ควรหากิจกรรมอื่น ๆ มาเสริมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้(เศกสิทธิ์ ปักสี,
2564, สัมภาษณ์) นอกจากนี้ ทางปางช้างจะต้องจัดเตรียมพื้นที่รองรับพิเศษ
เพื่อตอบสนองความเป็นส่วนตัวของนักท่องเที่ยวแบบหรรษา อย่างไรก็ตาม
กิจกรรมอาบน้ำช้าง ขี่ช้าง และให้อาหารช้างนั้นถือเป็นความแปลกใหม่
ประทับใจและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวเอง ผู้จัดกิจกรรมอาจ
เพิ่มกิจกรรมเลี้ยงช้าง (elephant food bank) ซึ่งให้นักท่องเที่ยวเข้าเป็น
สมาชิกและได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ ในอนาคต อย่างไรก็ตาม อาจจะต้อง
เตรียมความพร้อมเรื่องความปลอดภัยเป็นพิเศษ เพราะอุบัติเหตุที่อาจ
เกิดขึ้น เพราะช้างเป็นผู้กระทำ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความสูญเสียต่อนักท่องเที่ยวได้

• รถไฟนำเที่ยว

รถไฟนำเที่ยวในกาญจนบุรีถือเป็นหนึ่งในจุดแข็งของพื้นที่
ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก เพราะสามารถเห็น
วิวทิวทัศน์ของสองข้างทาง น้ำตก แม่น้ำ ร่องรอยประวัติศาสตร์ ซึ่งถือเป็น
เอกลักษณ์เฉพาะของกาญจนบุรี (อนุภาพ ล້อวงศ์งาม, 2564, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม การนั่งรถไฟนำเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวแบบหรูหรานั้นถือเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมน้อย เนื่องจาก รถไฟปกติที่วิ่งอยู่ในกาญจนบุรีนั้นถือเป็นรถไฟของชนชั้นต่ำโดยสารกันในมุมมองของนักท่องเที่ยวแบบหรูหราและไม่สามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดียได้ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวสมควรหลีกเลี่ยงกิจกรรมดังกล่าว เพราะกิจกรรมดังกล่าวจะทำให้ภาพลักษณ์ของพวกเขาต่ำ

อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวทางรถไฟสามารถทำให้เกิดความหรูหราได้เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวอินเดียที่มีประสบการณ์การเดินทางโดยรถไฟเป็นหลัก เนื่องจากประเทศแถบนี้ใช้รถไฟในการคมนาคมเป็นส่วนมาก ด้วยเหตุนี้รถไฟจึงเป็นเสมือนวิถีชีวิตของพวกเขา ซึ่งประเทศไทยอาจต้องปรับรูปแบบของขบวนรถไฟให้เป็นพิเศษเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหรูหราและมีการให้บริการพิเศษสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวชั้นสูง เช่น แพคเกจการเดินทางแบบเหมาจ่ายตลอดการท่องเที่ยวอาจเริ่มต้นจากกรุงเทพมหานครด้วยรถไฟขบวนพิเศษปรับอากาศอย่างดี การบริการอาหารบนรถไฟแบบพิเศษไม่ต่างจากภัตตาคาร 5 ดาว พักในสถานที่พิเศษ มีอาหารแบบพิเศษคอยบริการ รวมถึงบริการคอยดูแลเป็นอย่างดีตลอดเส้นทาง ซึ่งไม่ต่างจากรถไฟขบวนหรูของอินเดีย เช่น ราชธานี (Rajdhani express) หรือ ชตาปดี (Shatabdi express) ที่รองรับนักท่องเที่ยวไปยังทะเลทรายใจซาลเมอร์ใกล้ชายแดนปากีสถานหรือที่อื่นๆ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม หากเป็นอย่างนั้นสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวแบบหรูหราได้ดี เนื่องจากรถไฟนำเที่ยวของอินเดียมีความหรูหราและมีมาตรฐานมากกว่าการบริการของสายการบิน เพราะนักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดียนั้นคุ้นชินกับระบบการบริการบนรถไฟที่มีคุณภาพ ซึ่งได้รับมรดกทางวัฒนธรรมจากอังกฤษ ทางผู้ประกอบการก็จะต้องทำความเข้าใจเพื่อยกระดับสิ่งดังกล่าวให้หรูหรา มีประสิทธิภาพและ

มีคุณภาพเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหรูหราได้

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการอาจต้องหาแนวทางใหม่ๆ ในการท่องเที่ยวโดยรถไฟ ซึ่งอาจไม่ใช่แค่เพียงชมวิวดาดลม แต่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นการเฉพาะ ซึ่งศักยภาพของกาญจนบุรีสามารถทำได้ โดยเริ่มต้นการเดินทางตั้งแต่กรุงเทพฯ-กาญจนบุรีแบบไปกลับเหมาเป็นแพ็คเกจ ประมาณกี่วัน พักที่ไหนบ้าง มีกิจกรรมอย่างไร สิ่งนี้ผู้ประกอบการต้องคิดและหาแนวทาง การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบแพ็คเกจน่าจะเที่ยวอาจเชื่อมโยงไปยังสถานที่ท่องเที่ยวหลักๆ ของกาญจนบุรีทั้งอำเภอเมือง ไทรโยค ทองผาภูมิ ศรีสวัสดิ์ และอื่นๆ ซึ่งค่าไหนนอนนั้นตามสถานที่พักที่ทางผู้ประกอบการได้ไปวางเส้นทางการเดินทางไว้ และเดินทางต่อในวันรุ่งขึ้น อีกทั้งระหว่างพื้นที่จะต้องมีทั้งรถคอยบริการเมื่อลงจากรถไฟ ซึ่งหากมีเส้นทางการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าว ก็ถือเป็นเรื่องน่าสนใจเพราะจะทำให้การบริหารจัดการเป็นระบบและสร้างมูลค่าให้กับสถานที่ท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

• ชมเสือ

กิจกรรมชมเสือสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวแบบหรูหราราวอินเดียได้ดี เพราะสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับพวกเขา สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ระบุว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียทั้งแบบทั่วไปและแบบหรูหรานิยมชมชอบกิจกรรม “ชมเสือ” เป็นพิเศษ กิจกรรม “ชมเสือ” เป็นสิ่งที่หาได้ยากในปัจจุบัน เพราะสถานที่เดิมนั้นถูกปิด หากกิจกรรมดังกล่าวสามารถกลับมาเหมือนเดิมและมีระบบการจัดการที่ดี สามารถเรียกกลุ่มนักท่องเที่ยวกลับมาได้อย่างมากมาย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวแบบหรูหรา เนื่องจากเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เพราะชาวอินเดียเชื่อว่า “เสือ” เป็นสัตว์แห่งความศรัทธาและเพิ่มบารมีในชีวิต (ปิยพัชร วงศ์โดยหวัง, 2564, สัมภาษณ์)

• น้ำพุร้อนหินดาด

“น้ำพุร้อนหินดาด” หรือ “น้ำพุร้อนกุ่มมั่ง” นั้นเป็นบ่อน้ำร้อนธรรมชาติริมลำธาร อุณหภูมิประมาณ 45-55 องศาเซลเซียส ค้นพบโดยทหารญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมาได้สร้างเป็นบ่อซีเมนต์ขึ้น 2 บ่อ เชื่อกันว่า น้ำแร่จากบ่อน้ำร้อนแห่งนี้มีสรรพคุณในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บหลายอย่าง เช่น โรคเหน็บชา ไขข้ออักเสบ นักท่องเที่ยวสามารถลงอาบน้ำในบ่อได้และยังมีลำธารน้ำเย็นไหลอยู่ด้านล่างบ่อน้ำร้อน จากการศึกษพบว่า บ่อน้ำพุร้อนหินดาดเป็นพื้นที่เปิด มีความสะดวกสบายสำหรับแช่ตัว พื้นที่ดังกล่าวเตรียมไว้เพื่อรองรับบุคคลทั่วไปที่เป็นทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ อย่างไรก็ตาม น้ำพุร้อนยังไม่มีพื้นที่ส่วนตัวสำหรับแช่และอาบน้ำ ซึ่งไม่มีการปิดกั้นหรือแบ่งโซนแยกเพศออกเป็นระบบ เนื่องจากนักท่องเที่ยวแบบหรรษานั้นต้องการความเป็นส่วนตัว อีกทั้งการแยกโซนนั้นยังสอดคล้องกับประเพณีอันดีงามของไทยและหลักความเชื่อของชาวอินเดีย เนื่องจากพฤติกรรมการท่องเที่ยวของพวกเขาหมกนาคหลักคำสอนศาสนามาเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังทำให้มีอิสระในการแช่น้ำร้อน การแยกโซนจะทำให้เกิดความชัดเจนและมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อพื้นที่ในการจัดการและสามารถต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย ทั้งแบบทั่วไปและแบบหรรษาได้เป็นอย่างดี อีกทั้งบ่อน้ำร้อนมีความสะดวกสบายทั้งบ่อสำหรับแช่น้ำร้อนและธารน้ำตกที่ไหลมาจากอีกฝั่ง ซึ่งเป็นน้ำเย็นส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพค่อนข้างสูง ส่วนที่จอดรถและร้านค้าคอยให้บริการนั้นมีความพร้อม

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องคำนึงเป็นพิเศษในการปรับกิจกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้คือ สามารถสร้างการเป็นผู้นำเทรนด์การท่องเที่ยวสามารถเสริมสร้างภาพลักษณ์ในทางบวกสามารถดำเนินการเพื่อรองรับความเป็นส่วนตัวสูง และเน้นมาตรฐาน ความหรรษา คุณค่าที่ตนเอง

คู่ควร จากการศึกษา จึงทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจว่า พื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีนั้นมีศักยภาพเพียงพอและมีความพร้อมในการรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดีย อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบในกาญจนบุรีนั้นถือว่ามีความพร้อมที่จะเรียนรู้และสนใจในการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ผู้ศึกษาจึงขออนุญาตสรุปภาพรวมทางด้านศักยภาพของการท่องเที่ยวกาญจนบุรีตามตารางที่ 6 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6: SWOT: ศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวของกาญจนบุรีเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดีย	
จุดแข็ง (S)	• มีสถานที่ท่องเที่ยวจำนวนมาก ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ที่เป็นที่ยุ้จักดีในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ • มีผู้ประกอบการรีสอร์ทและผู้ประกอบการท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้เกิดการแข่งขันทั้งในด้านการดึงดูด ส่งเสริมการท่องเที่ยว และด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว • มีสถาบันการศึกษาผลิตบุคลากรรองรับนักท่องเที่ยว • ผู้ประกอบการบางส่วนมีประสบการณ์การรับนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย • ผู้ประกอบการมีประสบการณ์การรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ
จุดอ่อน (W)	• แหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองมีจำกัด • การรวมตัวของผู้ประกอบการท่องเที่ยวยังเป็นลักษณะ “ต่างคนต่างทำ” ส่วนงบประมาณที่ถูกจัดสรรเพื่อสนับสนุนความสัมพันธ์ของบุคลากรการท่องเที่ยวและสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายน้อยกว่า 12 ล้านบาทในรอบ 5 ปี (2561-2565) • ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งคนในชุมชนอยู่ในระดับต่ำมาตรฐานความสามารถในการให้บริการยังน้อยเมื่อเทียบกับจังหวัดสำคัญอื่น ๆ เช่น เชียงใหม่ ภูเก็ต เป็นต้น • ผู้ประกอบการยังไม่เข้าใจและขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย ส่วนหน่วยงานภาครัฐมีมุมมองเน้นการใช้งบประมาณไปกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิม ซึ่งใช้งบมากกว่า 600 ล้านบาท (ปี 2561-2565) • ศักยภาพของบุคลากรที่ถือเป็นจุดอ่อนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวนั้นมีงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรแค่เพียง 13 กว่าล้านบาทในระยะเวลา 5 ปี ทั้งที่บุคลากรถือเป็นหัวใจสำคัญไม่แพ้โครงสร้างในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว การเชื่อมต่อรายได้จากการท่องเที่ยวจากผู้ประกอบการไปยังประชาชนในชุมชนและภายในจังหวัดยังทำได้จำกัด

โอกาส (O)	• พื้นที่รองรับกระแสการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ • คนรุ่นใหม่ในประเทศและต่างประเทศมีความนิยมการท่องเที่ยวแบบ backpack มากกว่า • หลังกระแสโควิด-19 นักท่องเที่ยวจำนวนมากต้องการหลีกหนีความวุ่นวายในประเทศไทย • พื้นที่เหมาะแก่การรองรับนักท่องเที่ยวชาวอินเดียที่กำลังหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่ใช่พื้นที่จำเจอย่างกรุงเทพ พัทยา ภูเก็ต • พื้นที่เหมาะแก่การรองรับนักท่องเที่ยวชาวอินเดียนิยมท่องเที่ยวแบบครอบครัวมากขึ้นและเน้นกิจกรรมการแต่งงาน • สังคมผู้สูงอายุทำให้จังหวัดกาญจนบุรีเป็นเป้าหมายการอยู่อาศัยระยะยาวของผู้สูงอายุจากเมืองใหญ่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ • การโฆษณาออนไลน์ทำให้ต้นทุนต่ำลงและตรงเป้าหมายมากขึ้น
อุปสรรค (T)	• พฤติกรรมการท่องเที่ยวปรับตัวตามโครงสร้างของประชากรที่เปลี่ยนไป • สภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ ประชาชนมีรายได้น้อยลง วิกฤตติดต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ทำให้การท่องเที่ยวเริ่มแผ่วลง • กาญจนบุรียังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดียและยังไม่มีแหล่งรองรับที่มีมาตรฐานตามชนบอินเดีย โดยเฉพาะอาหาร • กาญจนบุรียังไม่มีพื้นที่มาตรฐานเพื่อรองรับกลุ่มเข้ามาแต่งงานที่เน้นความหรรษาและเปิดโรงแรมในการจัดเลี้ยง • กาญจนบุรียังไม่มีการจัดเตรียมความพร้อมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้อย่างมาตรฐาน • กาญจนบุรียังไม่มี Package การท่องเที่ยวแบบครบวงจรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดีย • ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ขาดความเป็นเอกภาพ
ที่มา: บทสรุปจากการระดมสมอง เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 22 มีนาคม 2565	

จากการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นศักยภาพของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดีย ซึ่งอาจเป็นแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวได้ดีในอนาคต อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการเองจะต้องไม่ละเลยกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดีย ซึ่งจะต้องเชื่อมโยงกับ 4 ประเด็นหลักคือ สามารถให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้นำเทรนด์การท่องเที่ยว สามารถสร้างภาพลักษณ์ในทางบวก นักท่องเที่ยวมีความเป็นส่วนตัวสูง และสามารถสร้างคุณค่า

ที่คู่ควร หากผู้ประกอบการสามารถดำเนินการสอดคล้องกับโจทย์ข้างต้น ก็จะทำให้ง่ายในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว

อภิปรายผลการศึกษา

สำหรับการศึกษาดังกล่าวชี้ชวนให้เราตั้งคำถามและหาคำตอบมากมายเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดีย ซึ่งประเด็นแรกที่น่าสนใจคือ พื้นที่ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดีย เพราะกาญจนบุรีนั้นเป็นพื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายและร่ำรวยทางทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงประวัติศาสตร์ เชิงธรรมชาติ เชิงผจญภัย และอื่นๆ สามารถตอบโจทย์นักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะมีความเป็นส่วนตัว สร้างคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว สร้างภาพลักษณ์เชิงบวกได้ดี การท่องเที่ยวแบบหรูหราที่มักเน้นการหาประสบการณ์แปลกใหม่และผ่อนคลาย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่มีการผูกโยงกับวัฒนธรรม (culture) ด้วยแล้ว นักท่องเที่ยวแบบหรูหราให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะเป็นเอกลักษณ์และประสบการณ์ใหม่ที่อาจได้รับจากการท่องเที่ยวตามแนวคิดของ Oates (2016) นั่นเอง หากมีอาหารท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์เพื่อให้ความสอดคล้องกับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ก็จะได้รับความนิยมเป็นพิเศษ

กาญจนบุรีถือเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่สามารถสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งแน่นอน ประสบการณ์ใหม่ๆ ถือว่าตอบโจทย์นักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวเป็นอย่างดี ตามข้อเสนอแนะของ Yaffa Assouline ที่เน้นประสบการณ์ (experience) แปลกใหม่ นอกเหนือจากความหรูหรา ความสวยงาม ความสะดวกสบาย ถ้าได้เข้าถึงความพิเศษแบบเฉพาะตัว (exclusive) ก็จะมีบรรลุดูประสงค์ของการท่องเที่ยวแบบหรูหราได้ดี ซึ่งกาญจนบุรีตอบโจทย์เหล่านั้นได้ดี ผู้ประกอบการในกาญจนบุรี

นั่นถือว่ายังมีองค์ความรู้เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดียค่อนข้างต่ำ ส่วนนักท่องเที่ยวแบบหรรษานั้นมีเอกลักษณ์และความพิเศษอื่นๆ อีกมากมาย กระนั้นวิธีการเข้าถึงจะต้องศึกษาจากองค์ความรู้เบื้องต้นก่อน โดยเฉพาะพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและพฤติกรรมกาสิโนโดยภาพรวมของชาวอินเดีย การศึกษาอินเดียประเทศเดียวอาจทำให้เข้าใจชนบและวิถีของชาวอินเดียได้มากกว่าร้อยละ 70 เนื่องจากชาวอินเดียถือเป็นรกรากของอัตลักษณ์อินเดีย ผู้ประกอบการยังมีภาพลบบเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดีย กระนั้น ก็พร้อมจะเรียนรู้และทำความเข้าใจ ซึ่งถือเป็นจุดแข็งสำคัญของพื้นที่ในการเริ่มต้นและทำตลาดใหม่

ส่วนความพร้อมของภาครัฐในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี เนื่องจากภาครัฐเองก็เล็งเห็นถึงเม็ดเงินที่ออกเเยจจากการท่องเที่ยว แผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนจึงส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการพัฒนาทักษะในการบริการและความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ ส่งเสริมการสร้างศักยภาพชุมชนให้มีการพัฒนาทั้งด้านการผลิตสินค้า บริการและอื่นๆ รวมถึงการปรับปรุง พื้นฟูจัดระเบียบแหล่งท่องเที่ยวเดิม และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ซึ่งจะต้องสร้างความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา รวมทั้งกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนไปพร้อมกัน ซึ่งภาครัฐใช้ทุนในการขับเคลื่อนเรื่องการท่องเที่ยวตั้งแต่ปี 2561-2565 นั้นมีงบประมาณสูงถึง 5,226,001,949 บาท (สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี, 2560)

ในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยว นั้น กาญจนบุรีถือว่ามืหลากหลาย และค่อนข้างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความพิเศษและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ไม่ว่าจะเป็น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเมืองกาญจน์และสุสานทหารสัมพันธมิตรดอนรัก ที่ค่อนข้างจะได้มาตรฐานและ

มีประสิทธิภาพ หรือเมืองมัลลิกา สวนสัตว์เปิดซาฟารีปาร์ค น้ำพุร้อนหินดาด ล่องแพเปือก กิจกรรมชมปางช้าง ชมเสือ ซึ่งทั้งหมดล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่นและสร้างภาพลักษณ์ที่น่าประทับใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Satomi (2005) ที่ย้่าว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงตัวตนและประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงผจญภัยมากขึ้น หากมี Story ระบุไว้เบื้องหลังก็จะทำให้ได้รับความพิเศษที่พร้อมจะมีส่วนร่วม กระนั้นแต่ละสถานที่ก็ต้องปรับรูปแบบกิจกรรมบางอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวภายใต้สิ่งที่ต้องคำนึงเป็นพิเศษ โดยเฉพาะรูปแบบ (content) นำเสนอความหรูหราและโดดเด่น ตามแนวคิดของ Oates (2016) เพื่อสร้างคุณค่า สร้างภาพลักษณ์ ีความเป็นส่วนตัว เป็นผู้นำเทรนด์การท่องเที่ยว เป็นต้น

ส่วนกิจกรรมการใช้รถไฟเข้ามาเป็นจุดขายนั้นสามารถทำได้ เนื่องจากตอบโจทย์การท่องเที่ยวแบบหรูหราที่เน้นการผ่อนคลายสอดคล้องกับแนวคิดของ Satomi (2005) ที่เน้น slow และ relax ยิ่งไปกว่านั้น หากการท่องเที่ยวสามารถผูกโยงกับเรื่องเล่าและแลกกับคุณค่าได้แล้ว นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ก็พร้อมจะจ่าย ยิ่งไปกว่านั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นพิเศษคือ ความมีมาตรฐาน (exceptional) ซึ่งแน่นอน การท่องเที่ยวโดยรถไฟจะต้องมีความสะอาด สะดวกสบาย ปลอดภัย และมีเจ้าหน้าที่คอยบริการอำนวยความสะดวก นอกเหนือไปจากการนำเสนอเส้นทางที่น่าสนใจ แปลกใหม่และสวยงาม ซึ่งอาจจะต้องปรับทั้งขบวนรถ การบริการ แพคเกจแบบเหมาจ่าย (กิน เที่ยว นอน) ซึ่งสามารถศึกษาจากรถไฟนำเที่ยวแบบเหมาแพคเกจไปยังทะเลทรายไซาลเมอร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สำหรับการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวนั้นถือว่าจำเป็น และสอดคล้องกับอรวี บุญนาคและรณภพ เจริญบุญ (2558) ที่นำเสนอว่า จะต้องพัฒนาทักษะผู้ประกอบการ รวมทั้งสร้างช่องทางการประชาสัมพันธ์

และอื่นๆ ซึ่งภาครัฐเองให้การสนับสนุน ส่งเสริมการทำตลาดและการจัดการท่องเที่ยวโดยมีเอกชนเป็นผู้นำและภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการให้ได้มาตรฐานสากล กาญจนบุรีมีความพร้อมและศักยภาพในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและหลากหลาย แต่จุดอ่อนสำคัญคือ ความสามัคคีและขาดความเป็นเอกภาพ เพราะจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ สิ่งดังกล่าวอาจจะต้องได้รับแก้ดำเนินการโดยด่วนพร้อมๆ การหนุนเสริมองค์ความรู้ผู้ประกอบการเกี่ยวกับตลาดอินเดีย ยิ่งไปกว่านั้น หากกาญจนบุรีสามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เน้นการจัดงานแต่งงาน (wedding Party) ได้ก็สามารถสร้างกำไรในธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างมหาศาล เพราะหนึ่งในกิจกรรมการท่องเที่ยวยอดนิยมของกลุ่มแบบหรรษาคือ การปิดโรงแรมจัดงานแต่งงาน แยกจำนวนน้อยๆ แต่สามารถเข้าใจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและไลฟ์สไตล์ของพวกเขาซึ่งเม็ดเงินในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมากกว่า 10 ล้านบาท

อีกทั้ง Phoonphongphiphat (2022) ที่ระบุว่า งานแต่งงานนั้นสามารถสร้างมูลค่าให้กับประเทศไทยได้สูงถึง 22,500 ล้านบาท ซึ่งบางงานแต่งงานเพียง 4 วันจ่ายเงินมากกว่า 432 ล้านบาท ด้วยเหตุนี้ ช่องทางการเข้าถึงนักท่องเที่ยวทั้งกลุ่มระดับหรรษาหรือทั่วไปชาวอินเดียนั้นมีหลายแบบนี้ก็คือ การเข้าร่วมงานส่งเสริมการขายของผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่เรียกว่า “SATE” หรือ South Asian Travel and Tourism Exchange กระนั้นอีกช่องทางที่ได้ผลดีที่สุดและได้รับการตอบรับมากที่สุดนั่นก็คือ การใช้ผู้ทรงอิทธิพล (influencers) โดยเฉพาะหมู่ดาราในแวดวงที่ได้รับการยอมรับของสังคมอินเดียมาเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ ในลักษณะที่ดูไบเคยดำเนินการ ส่งผลให้ดูไบเป็นหนึ่งในประเทศปลายทางของนักท่องเที่ยวอินเดีย ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Dhawan (2018) อย่างไรก็ตาม องค์ความรู้ถือเป็นประตูแรกสำหรับผู้ประกอบการทั้งหลายต้องเข้าถึงและใส่ใจเป็นพิเศษ

สรุป

แม้กาญจนบุรีจะมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบ
หรรษาชาวอินเดีย กระนั้น รัฐเองจะต้องปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ระบบสื่อสาร เส้นทางคมนาคม ระบบขนส่งสาธารณะ ระบบอินเทอร์เน็ต ระบบจราจร ไฟบนท้องถนน การรองรับผู้เช่าและผู้พัก จักรดิลิปต์หรือทางลาดชัน รวมทั้งห้องน้ำในการอำนวยความสะดวกตามแนวของมาตรฐานสากลซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของอรวี บุณนาคและรณภพ เจริญบุญ (2558) สำหรับนักท่องเที่ยวชาวอินเดียทั้งแบบหรรษาและทั่วไปนั้น สิ่งอำนวยความสะดวกถือเป็นสิ่งสำคัญซึ่งรัฐจะต้องมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยจะต้องครอบคลุมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และไม่กระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวระยะยาวต่อไปในอนาคต

จุดแข็งอีกประการของกาญจนบุรีคือ ผู้ประกอบเองก็เคยมีประสบการณ์ในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบหรรษาชาวอินเดียอยู่แล้ว อีกทั้งยังมีการทำงานร่วมกับสถาบันการศึกษา ซึ่งสามารถพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ภาพรวมของกาญจนบุรี ถือว่ามีความพร้อมเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย กิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่ชาวต่างชาติมีความคุ้นชินเป็นทุนเดิม รวมทั้งนักท่องเที่ยวจากประเทศอินเดียก็เป็นกลุ่มที่เคยมาท่องเที่ยว ณ กาญจนบุรี กระนั้น ผู้ประกอบการยังไม่มีความพร้อม เนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหรรษาอินเดียถือเป็นกลุ่มค่อนข้างใหม่และยังไม่ใช่รู้จักเท่าที่ควร หน้าซ้ำพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว การกิน การใช้ชีวิต และรสนิยมค่อนข้างต่างจากนักท่องเที่ยวกลุ่มยุโรป

รัสเซีย หรือจีน ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการจะต้องทำความเข้าใจพฤติกรรม และข้อมูลปลีกย่อยต่างๆ เกี่ยวกับกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดีย อย่างจริงจัง เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีในอนาคต ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวสามารถนำผลการศึกษาไปประเมิน ศักยภาพและความพร้อมของตนเองในการรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบ หลูหรูชาวอินเดีย อีกทั้งสามารถนำข้อเสนอแนะเบื้องต้นไปจัดระบบ องค์ความรู้และประยุกต์ใช้ในธุรกิจการท่องเที่ยวได้

2. ภาครัฐสามารถเข้าใจแนวทางดำเนินการท่องเที่ยวในกาญจนบุรี เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการรองรับนักท่องเที่ยวแบบหรูหราและทั่วไปชาวอินเดีย

3. สถาบันการศึกษาจะต้องมีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจตลาด การท่องเที่ยวอินเดียในอนาคตและเตรียมพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา ให้เท่าทันทั้งกำลังคนและองค์ความรู้ รวมถึงทักษะที่จำเป็นเพื่อรองรับ ตลาดท่องเที่ยวอินเดีย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ควรศึกษาและทำความเข้าใจพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของนักท่องเที่ยวแบบหรูหราชาวอินเดีย เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของไทยให้สอดคล้องกับตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของชาวอินเดีย

- ขับเคลื่อนเรื่องมาตรฐานการทะขอยส์ให้เป็นโมเดลในการรองรับ นักท่องเที่ยวตลาดใหม่

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนามูลค่าแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูด นักท่องเที่ยวแบบหรูหราในกลุ่มประเทศเอเชียใต้” (Tourism Value Development Project to attract high-End tourists in South Asian

Countries) ได้รับทุนสนับสนุนจาก งบประมาณด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กลุ่ม Basic Research Fund ปีงบประมาณ 2564

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). จำนวนนักท่องเที่ยว เดือนมกราคม ถึง ธันวาคม 2563P. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. สืบค้นจาก https://mots.go.th/download/article/article_20210125093223.xlsx

กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). จำนวนนักท่องเที่ยว เดือนมกราคม - กรกฎาคม 2565P. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กองวิจัยการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). *โครงการศึกษาตลาดนักท่องเที่ยวศักยภาพสูง. Indian Perspective Toward Thailand.* (ตลาดอินเดีย), สืบค้นจาก http://https://tatreviewmagazine.files.wordpress.com/2015/05/info_high_value_indian_tourism.pdf

พรไพลิน จุลพันธ์. (2565, 27 พฤษภาคม). "อินเดีย" เที่ยวไทยทะลุแสนคน! ซูเปอร์สตาร์อันดับ 1 ชดเชยตลาดจีน. *กรุงเทพธุรกิจ*. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/1006696>

ภูเก็ต ไทม์. (2565, 19 พฤษภาคม). นทท.อินเดียแห่เที่ยว ภูเก็ตบินเข้ามากที่สุดสะสม 12,200 ราย [บล็อก]. สืบค้นจาก https://web.facebook.com/PhuketTimeNews/photos/a.286699698008435/5529588577052828/?type=3&eid=ARCAAtCC7P91PvSUQWthzDiXIU6zyE0DXSx4g_PojD241cBk5sE1OeLSFjScF6yi6OLougVOAovFKdBEq&_rdc=1&_rdr

ธนธรณ์ ฤทธิ์ถกล (2557). ข้อควรคิดจากงาน ILTM 2013 ณ เมืองกาน ประเทศฝรั่งเศส. *TAT Tourism Journal จุลสารวิชาการการท่องเที่ยว*, (3)2, 18-27. สืบค้นจาก https://issuu.com/etatjournal/docs/tat22014_43mb

ศุภลักษณ์ อัครางกูร. (2551). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. ขอนแก่น : คลังนาวิทยา.

สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี. (2560). *รายการวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดกาญจนบุรี*. กาญจนบุรี: สำนักงานสถิติจังหวัดกาญจนบุรี.

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงนิวเดลี. (2565). *การจัด Media Briefing แสดงความพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวอินเดีย “Welcome Back to Thailand with Amazing New Chapters”*. 12 มีนาคม 2565.

สำนักงานสถิติจังหวัดกาญจนบุรี. (2563). *รายงานสถิติจังหวัดกาญจนบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

อรวี บุนนาค และ รณภพ เจริญบุญ. (2558). “แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน”. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*. 16(1), 1-15.

ภาษาอังกฤษ

Dhawan, H. (2016, January 31). *World to cash in on India’s newfound wanderlust*. The Times of India. <https://timesofindia.indiatimes.com/india/world-to-cash-in-on-indias-newfound-wanderlust/articleshow/50790482.cms>

Dykins, R. (2016). *Shaping the Future of Luxury Travel Future Traveler Tribes 2030*. Amadeus Tourism Economic. <https://amadeus.com/documents/en/travel-industry/report/shaping-the-future-of-luxury-travel-future-traveller-tribes-2030.pdf>

- Erik C. (2002). Authenticity, Equity and Sustainability in Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. 10(4): 267-276.
- George, R.J. (April 15, 2021). *India's Latest Travel Revolution: Luxury Travel Goes Domestic*. travel and leisure India. Retrieved on October 23, 2021 from <https://www.travelandleisureindia.in/insight/travel-updates/luxury-travel/>
- George, R.J. (October 8, 2020). *Here's How Ultra Luxury Travel Is Picking Up Faster Than Ever Before*. Retrieved on October 23, 2021 from <https://www.travelandleisureindia.in/insight/travel-updates/luxury-travel/>
- Oates, G. (2016, October 23). *The Changing Business for Selling Luxury Travel*. Retrieved on October 23, 2021 from <https://trends.skift.com/trend/the-changing-business-of-selling-luxury-travel>.
- Phoonphongphiphat, A. (2022). *Thai tourism eyes Indian weddings as Chinese spending dries up*. Nikkei Asia. Retrieved on October 23, 2021 from <https://asia.nikkei.com/Business/Travel-Leisure/Thai-tourism-eyes-Indian-weddings-as-Chinese-spending-dries-up>
- Satomi, K. (2005). Glucokinase-activating ureas. *Bioorganic & Medicinal chemistry letters*, 15(5), 1501-1504.
- Shetty, M. (2019, August 16). Expenditure by Indians on international travel, 2018, 2019 Q1. *The Time of India*.
- Sinha, K. (2015, May 23). Desis among biggest spenders on UK vacations. *The Time of India*. Retrieved from [http:// timesofindia.indiatimes.com/](http://timesofindia.indiatimes.com/)

Sinha, S. (2016, April 27). India, one of the largest outbound markets. *The Time of India*. Retrieved from <https://timesofindia.indiatimes.com/>

Number of Indian nationals departing from India and rate of foreign trips, 2006-15. (2017, January 24). *The Time of India*

Indians travelling abroad (millions), 2000-17. (2019, July 20). *The Time of India*

“แรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมาย คือ พาหะนำโรค”: ความสัมพันธ์
ระหว่างภาษากับภาพตัวแทนภายใต้สถานการณ์
การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
“Illegal Thai migrant workers as Disease carriers”:
The Relationship between Language and Representation
under the Epidemic of Coronavirus Disease 2019

ยุทธการ ปัทมโรจน์*

นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**Corresponding Author E-mail: yudthakarn_ptmr@hotmail.com*

Received: April 12, 2022

Revised: December 14, 2022

Accepted: December 30, 2022

Available: December 31, 2022

Abstract

in online news discourse during the Epidemic of Coronavirus Disease 2019 by adopting the framework of Critical Discourse Analysis (van Dijk, 1998, 2009). The data used in this article included 88 online news during March 2020. The result showed that there f referring terms, verb phrases, modality, presupposition, and intertextuality. These linguistic devices have the function of polarization between us and them. The press emphasizes representing Illegal Thai migrant workers as persons that are at risk of infection or disease carriers because they are a problem for the government and cause to create anxiety for the people in the society. But the truth is all people who have traveled from high-risk countries are also considered to be at risk of infection. It is not just Illegal Thai migrant workers. This may legitimize the Thai government to deny more Illegal Thai migrant workers entering to the country and to

require these workers who have entered the country to strictly follow disease control and prevention measures.

Keywords:

Illegal migrant worker, Representation, Critical Discourse Analysis, News discourse, The epidemic of Coronavirus Disease 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทฤษฎีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน “พาหะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายในวาทกรรมข่าวออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของฟาน ไคก์ (van Dijk, 1998, 2009) โดยใช้ข้อมูลจากข่าวออนไลน์จำนวน 88 ตัวบท ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ผลการศึกษาพบว่า มีทฤษฎีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน “พาหะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมาย 5 ทฤษฎี ได้แก่ การใช้การอ้างถึง การใช้กริยาวิลี การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้มูลบท และการใช้สทบท โดยทฤษฎีทางภาษาเหล่านี้ล้วนต่างหน้าที่แบ่งขั้วความเป็นเราและความเป็นเขา สื่อมวลชนจะมุ่งเน้นนำเสนอว่าแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นบุคคลที่มีภาวะเสี่ยงที่จะติดเชื้อหรือเป็น “พาหะนำโรค” เพราะเป็นปัญหาของรัฐและสร้างความวิตกกังวลให้แก่คนในสังคม แต่ความเป็นจริงแล้วบุคคลที่เดินทางมาจากประเทศกลุ่มเสี่ยงก็ล้วนแต่มีภาวะเสี่ยงที่จะติดเชื้อเหมือนกันทั้งหมด ไม่ใช่เพียงแค่กลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเท่านั้น ทั้งนี้ อาจเพื่อเป็นการสร้างความความชอบธรรมให้รัฐบาลไทยในการสกัดกั้นไม่ให้แรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเดินทางกลับเข้ามา

ในประเทศมากขึ้นและสนองความต้องการของรัฐบาลที่
อยากให้กลุ่มแรงงานดังกล่าวที่เดินทางเข้ามาในประเทศ
มาแล้วปฏิบัติตามมาตรการการควบคุมและป้องกัน
โรคที่รัฐวางไว้ให้อย่างเคร่งครัด

คำสำคัญ:

แรงงานข้ามชาติ, ภาพตัวแทน, วาทกรรมวิเคราะห์
เชิงวิพากษ์, วาทกรรมข่าว, สถานการณ์การแพร่
ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

บทนำ

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 มีการเกิดโรคอุบัติใหม่ขึ้นในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (coronavirus disease 2019) หรือโควิด-19 (COVID-19) ซึ่งเป็นโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ และในเวลาต่อมาโรคดังกล่าวได้แพร่ระบาดไปทั่วโลก จนกระทั่งในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ได้เริ่มระบาดในประเทศเกาหลีใต้อย่างรุนแรง จากคำแถลงการณ์ขององค์การอนามัยโลกกล่าวว่าในช่วงเวลานั้นมีผู้ติดเชื้อในประเทศเกาหลีใต้ประมาณ 5,000 กว่าราย ซึ่งถือเป็นการระบาดนอกประเทศจีนที่ใหญ่มากที่สุด (World Health Organization, 2020)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้แรงงานและนักท่องเที่ยวชาวไทยที่พำนักอยู่ในประเทศเกาหลีใต้ประสงค์ที่จะกลับเข้ามาภายในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มแรงงานชาวไทยที่เข้าไปทำงานที่ประเทศเกาหลีใต้กลุ่มแรงงานดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย และกลุ่มแรงงานที่ผิดกฎหมายหรือที่เรียกว่า “ผีน้อย” ด้วยเหตุการณ์การแจ้งความประสงค์ขอกลับเข้าประเทศของแรงงานนี้จึงทำให้หลายฝ่ายภายในประเทศไทยรวมถึงประชาชนมีความกังวลใจว่าเมื่อกลุ่มคนดังกล่าวที่ประสงค์เข้ามาประเทศแล้วจะมีโอกาสติดเชื้อสูงและอาจแพร่เชื้อได้ ซึ่งอาจทำให้การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภายในประเทศไทยรุนแรงมากขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างข่าวที่น่าเสนอกกลุ่มแรงงานผิดกฎหมายที่มีอาการต้องสงสัยว่าติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดังนี้

(1) สุวรรณภูมิผะอึก! เจอ 9 ผีน้อยกลับจาก
เกาหลีมีไข้สูง ส่งตรวจหาเชื้อม่วน วันที่ 9 มี.ค.
นายศักดิ์สยาม ชิดชอบ รวม.คมนาคม เปิดเผยถึง
ผลการตรวจคัดกรองผู้โดยสาร 6 สนามบินของบริษัท
ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) หรือทอท. ประจำ

วันที่ 8 มี.ค.63 ว่าจากการตรวจคัดกรองผู้โดยสารรวม
ทั้งสิ้น จำนวน 126,726 คน พบว่ามีผู้ป่วยส่งโรงพยาบาล
รวม 13 ราย โดยได้ส่งต่อสถาบันบำราศนราดูร 6 ราย
รพ.เลิดสิน 3 ราย รพ.ทรวงอก 2 ราย และโรงพยาบาล
นพรัตน์ราชธานี 2 ราย

สำหรับผู้ป่วย 13 รายที่ส่งต่อโรงพยาบาล เพื่อตรวจ
คัดกรองโควิดนั้น ตรวจพบที่สนามบิน สุวรรณภูมิ
ในเที่ยวบินขาเข้าระหว่างประเทศ โดยแบ่งเป็นการเดิน
ทางมาจาก 2 เมือง คือ ปูซานและกรุงโซล ประเทศ
เกาหลีใต้ โดยผู้โดยสารที่เดินทางมาจากเมืองปูซาน
เดินทางมากับการบินไทย เที่ยวบิน TG651 จำนวน 6
รายเป็นชาวไทยทั้งหมด แบ่งเป็นผู้เข้าเมืองถูกกฎหมาย
2 ราย และเข้าเมืองผิดกฎหมาย 4 ราย ซึ่งทั้งหมด
ตรวจวัดอุณหภูมิได้เกิน 38 องศา จึงส่งตัวให้สถาบัน
บำราศนราดูรตรวจหาเชื้อโควิด-19

สำหรับผู้โดยสารที่เดินทางมาจากกรุงโซล เดินทางมา
กับการบินไทย เที่ยวบิน TG657 จำนวน 7 ราย เป็น
ชาวไทยทั้งหมด โดยแบ่งออกเป็นผู้เข้าเมืองถูกกฎหมาย
2 ราย และเข้าเมืองผิดกฎหมาย 5 ราย ทั้งหมดตรวจ
วัดอุณหภูมิได้เกิน 38 องศา จึงส่งตัวต่อให้โรงพยาบาล
เลิดสิน โรงพยาบาลนพรัตน์ฯ ตรวจหาเชื้อ

นอกจากนี้ยังพบผู้โดยสารถูกเก็บสิ่งส่งตรวจและกักกัน
ตามระบบอีก 1 ราย เป็นผู้โดยสารชาวไทยเดินทาง
ถูกกฎหมายด้วยสายการบินจินแอร์ เที่ยวบิน LJ003
วัดอุณหภูมิได้ 37.8 องศาเซลเซียส และส่งดำเนินการ
กักกันตามระบบ

(ข่าวสดออนไลน์, 9 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 1 จะเห็นว่ามีพาดหัวข่าวหลักว่า “เจอ 9 ผีน้อย
กลับจากเกาหลีมีไข้สูง ส่งตรวจหาเชื้อด่วน” แสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตตัวบท
มุ่งเน้นนำเสนอข่าวว่ากลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายหรือผีน้อยนั้น
มีอาการเสี่ยงต่อการติดเชื้อสูง แต่เมื่ออ่านในเนื้อหาข่าวกลับพบว่าไม่ใช่เพียงแค่
ผีน้อยหรือแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเท่านั้นที่มีไข้สูง แต่ยังมีแรงงาน
ถูกกฎหมายและนักท่องเที่ยวอีก 5 รายที่มีไข้สูงเช่นเดียวกัน การนำเสนอ
พาดหัวข่าวในลักษณะเช่นนี้ทำให้เห็นว่าผู้ผลิตตัวบทมุ่งเน้นที่จะนำเสนอ
กลุ่มผีน้อยว่ามีอาการเสี่ยงที่จะติดเชื้อมากกว่ากลุ่มแรงงานถูกกฎหมาย
กลุ่มประชาชนหรือนักท่องเที่ยวทั่วไป หรือในบางข่าวมีการใช้คำอ้างถึง
ผีน้อยว่า “พาหะโควิด-19” และ “พาหะแพร่เชื้อโควิด-19” แสดงให้เห็น
อย่างชัดเจนว่าผู้ผลิตตัวบทมุ่งเน้นนำเสนอภาพของกลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติ
ผิดกฎหมายหรือผีน้อยว่าเป็น “พาหนะนำโรค” ทั้งๆ ที่บุคคลอื่นๆ ที่มาจาก
ประเทศกลุ่มเสี่ยงต่างก็มีโอกาสติดเชื้อและเป็นพาหนะนำโรคได้ทั้งสิ้น จาก
คำกล่าวข้างต้นทำให้เห็นว่าบนโลกแห่งความเป็นจริงเหตุการณ์ต่างๆ นั้น
ล้วนแต่มีหลากหลายแง่มุม สื่อมวลชนไม่ได้นำเสนอทุกแง่มุมของเหตุการณ์
แต่จะเลือกบางแง่มุมมานำเสนอเพียงแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง และถ้าหากว่า
แง่มุมนั้นถูกนำเสนอซ้ำๆ ก็ยิ่งตอกย้ำให้ภาพเหล่านั้นโดดเด่นเป็นพิเศษ
จนกลายเป็นภาพตัวแทน (Representation) ของสิ่งนั้นไปโดยปริยาย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาพตัวแทน “พาหะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายหรือผิ้อยู่ในวาทกรรมข่าวออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ที่เน้นการวิเคราะห์ภาษาในดับทศวรรษคู่กับบริบททางสังคมวัฒนธรรม โดยมีคำถามสำหรับการศึกษาค้นคว้าวาทกรรมข่าวออนไลน์มีกลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทน “พาหะ นำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายหรือผิ้อยู่อย่างไร ทั้งนี้ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการทำ ความเข้าใจมุมมองของสังคมที่มีต่อกลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายหรือผิ้อยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน “พาหะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายในวาทกรรมข่าวออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

1. รวบรวม ศึกษา และทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล similarweb (2020) ได้ทำการจัดอันดับเว็บไซต์ที่มีจำนวนผู้เข้าชมมากที่สุดประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ในประเทศไทยตามการแบ่งประเภทเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับ News and Media พบว่าเว็บไซต์ที่มีจำนวนผู้เข้าชมมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สนุกดอทคอม (<https://www.sanook.com>) ไทยรัฐออนไลน์ (<https://www.thairath.co.th>) และข่าวสดออนไลน์ (<https://www.khaosod.co.th>) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจะใช้เว็บไซต์ 3 เว็บไซต์ดังกล่าวนี้มาเป็นแหล่งข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้คำค้น “ผิ้อยู่” สำหรับการหาดับทศวรรษข่าวออนไลน์ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563 ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

แพร่ระบาดหนักในประเทศเกาหลีใต้ ทำให้นักท่องเที่ยวหรือแรงงานไทยที่
พำนักอยู่ที่เกาหลีใต้ต้องการที่จะเดินทางกลับมายังประเทศไทย ผู้วิจัยรวบรวม
ข่าวออนไลน์สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ได้จำนวน 88 ตัวบท

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำวาทกรรมข่าวออนไลน์จำนวน
88 ตัวบทนั้นมาวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพแทน “พาทะนำโรค” ของ
ผีน้อยตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของฟาน ไคก์ (Van Dijk,
1998 : 267, 2009 : 396-398)

4. เรียบเรียง สรุป และอภิปรายผลการศึกษา

บททวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเรื่องภาพตัวแทน (Representation)

ฮอลล์ (Hall, 2003 : 17) ผู้นำเสนอแนวคิดเรื่องภาพตัวแทนกล่าวว่า “ภาพตัวแทน” (Representation) หมายถึง กระบวนการประกอบสร้างความหมายให้แก่สิ่งต่างๆ ที่อยู่ในความคิด โดยผลิตและถ่ายทอดออกสู่โลกภายนอกผ่านภาษาหรือสัญญาณอื่นๆ ที่สมาชิกในสังคมวัฒนธรรมใช้กระบวนการนำเสนอภาพตัวแทนนั้นไม่ได้เป็นกระบวนการที่ตรงไปตรงมาแต่แฝงการตัดสินใจและประเมินค่าของผู้นำเสนอภาพตัวแทนนั้นด้วย

ฮอลล์ (Hall, 1997 อ้างถึงในศิริพร รักดีผาสุข, 2561 : 101-102) ได้อธิบายระบบการนำเสนอภาพตัวแทน (systems of representation) ว่ามี 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรก คือ กระบวนการสร้างภาพตัวแทนสรรพสิ่งในระบบความคิดของมนุษย์ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดจากการเชื่อมโยงสรรพสิ่ง (things) กับภาพในความคิด (concepts) จนก่อให้เกิดภาพตัวแทนในความคิด (mental representation) ซึ่งจะขึ้นอยู่กับจุดยืนหรือมุมมองของผู้นำเสนอภาพตัวแทน ขั้นตอนที่สอง คือ ขั้นตอนการใช้ภาษาหรือสัญญาณนำเสนอภาพตัวแทนสรรพสิ่งในความคิด โดยภาพ

ตัวแทนในความคิดจะถูกถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นในสังคมผ่านการใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์ การนำเสนอภาพตัวแทนสรรพสิ่งในความคิดส่วนใหญ่จะผ่านการตัดสินใจ ประเมินค่า ตีความ และเลือกสรรบางแง่มุมมานำเสนอซึ่งจะขึ้นอยู่กับจุดยืนหรือมุมมองของผู้นำเสนอภาพตัวแทน ดังนั้นการนำเสนอภาพตัวแทนจึงไม่ใช่เพียงแค่การใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์ถ่ายทอดภาพในความคิดเท่านั้น หากยังเป็นการตัดสินใจคุณค่าและให้ความหมายบางประการแก่สิ่งที่นำเสนอด้วย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดเรื่องภาพตัวแทน (Representation) ของฮอลล์ (Hall, 2003) มาเป็นพื้นฐาน เพื่อทำให้เห็นภาพตัวแทน “พาหะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายหรือผิดนัยได้อย่างชัดเจนมากขึ้นและทำให้ตระหนักรู้ว่าผู้ผลิตตัวบทกำลังคิดสรร ตัดสิน ประเมิน และนำเสนอเพียงบางแง่มุมของเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเท่านั้น เพราะผู้ผลิตตัวบทไม่ได้นำเสนอ “ความจริง” ทั้งหมดของเหตุการณ์

2. แนวคิดเรื่องวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis)

ฟาน ไดก์ (Van Dijk, 2008 : 85) ได้ให้ความหมายของ “วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” (Critical Discourse Analysis-CDA) ไว้ว่าเป็นแนวทางการศึกษาประเด็นปัญหาในสังคม มุ่งเน้นวิเคราะห์วิถีของการใช้อำนาจในทางมิชอบ การครอบงำ และความไม่เท่าเทียมกันที่ปรากฏทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียนในบริบทสังคมและการเมือง เพื่อทำความเข้าใจสร้างความตระหนักรู้ และต่อต้านความไม่เท่าเทียมเหล่านั้นในสังคม

ฟาน ไดก์ (Van Dijk, 1998 : 267, 2009 : 396-398) ได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง “จัตุรัสทางอุดมการณ์ (The ideological square) สำหรับการวิเคราะห์ตัวบทตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ไว้ว่าเป็นการนำ

เสนอความเป็นพวกเรา (US) และความเป็นพวกเขา (THEM) ดังแผนภาพต่อไปนี้

Emphasize Our good things	Emphasize Their bad things
Self-Positive Representation	Other-Negative Representation
De-emphasize Our bad things	De-emphasize Their good things

จากแผนภาพจะเห็นว่ากลวิธีหลักสำหรับการวิเคราะห์ตัวบทคือ การแบ่งขั้วความเป็นพวกเราและพวกเขา (polarization between US and THEM) ซึ่งจะประกอบด้วย 2 กลวิธีย่อย คือ การนำเสนอตนเองในด้านบวก (self-positive representation) ซึ่งเป็นการเน้นนำเสนอสิ่งที่เป็นบวกของพวกเรา (emphasize our good things) ตลอดจนลดทอนสิ่งที่เป็นลบของพวกเรา (de-emphasize our bad things) และการนำเสนอผู้อื่นในด้านลบ (other-negative representation) ซึ่งเป็นการเน้นนำเสนอสิ่งที่เป็นลบของพวกเขา (emphasize their bad things) ตลอดจนลดทอนสิ่งที่เป็นบวกของพวกเขา (de-emphasize their good things)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเรื่องจัตุรัสทางอุดมการณ์ (The ideological square) ของฟาน ไดก์ (Van Dijk, 1998 : 267, 2009 : 396 -398) มาเป็นกรอบแนวคิดหลักสำหรับการวิเคราะห์ตัวบทตามแนวทาง วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เพื่อทำให้เห็นว่ากลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายหรือฝืนน้อยถูกลดทอนและนำเสนอจนเกิดเป็นภาพตัวแทน “พาหนะนำโรค” ที่นำไปสู่การแบ่งขั้วความเป็นเราและความเป็นเขาได้อย่างไร

3. รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน ผู้อพยพ และชนกลุ่มน้อย ได้แก่

งานวิจัยของกฤษฎาพรรณ หงศ์ลดารมภ์ (2543) ที่ศึกษาเรื่อง “ปริศนาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์” โดยมุ่งศึกษาเรื่องราวชนกลุ่มน้อยในปริศนาสื่อสารมวลชนที่ต่างกัน คือ ในหนังสือพิมพ์และรายการทุ่งแสงตะวัน งานวิจัยดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้ผลิตตัวบทที่ต่างกันทำให้มีการนำเสนอของภาพชนกลุ่มน้อยที่แตกต่างกันไปด้วย โดยแฝงอุดมการณ์ความเป็นเราและความเป็นเขาครอบงำอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวาทกรรมข่มขู่มองว่าชนกลุ่มน้อยเหล่านั้นถือเป็นปัญหาของประเทศ งานวิจัยของ Don and Lee (2014) ที่ศึกษาเรื่อง เรื่อง “*Representing immigrants as illegals, threats, and victims in Malaysia: Elite voices in the media*” งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงของนักการเมืองและการนำเสนอข่าว รวมไปถึงพลวัตของมุมมองที่มีต่อเหตุการณ์เกี่ยวกับผู้อพยพ เช่น ในช่วงหนึ่งนักการเมืองอาจต่อต้านผู้อพยพและปฏิบัติในลักษณะที่กดขี่ แต่เมื่อเข้าสู่พื้นที่การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศท่าทีและน้ำเสียงอาจแตกต่างกันออกไปได้ งานวิจัยของธีระยุทธ สุริยะ (2560) ที่ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาในสื่อออนไลน์ภาษาไทย: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” งานวิจัยดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า ภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาที่ปรากฏในแต่ละตัวบทไม่ใช่ภาพที่เป็นกลาง แต่ผู้ผลิตตัวบทได้เลือกเฟ้นภาพตัวแทนบางภาพนำเสนอให้โดดเด่น สอดคล้องกับจุดยืนของสื่อแต่ละกลุ่ม จากการทบทวนงานวิจัยทั้งหมดทำให้เห็นว่าการนำเสนอภาพของแรงงาน ผู้อพยพ และชนกลุ่มน้อยในลักษณะที่ไม่เป็นกลางหรือแฝงไปด้วยอคติ ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และผลประโยชน์ของผู้ผลิตตัวบท และผู้วิจัยยังพบว่ายังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาแรงงานข้ามชาติในบริบทเฉพาะอย่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งอาจจะทำให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับแรงงานกลุ่มดัง

กล่าวได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในประเด็นดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นการนำเสนอภาพตัวแทนพาทะนำโรคของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมาย สุดท้ายงานวิจัยทั้งหมดนี้จะเป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลการศึกษาต่อไป

ผลการศึกษา

การนำเสนอภาพตัวแทน “พาทะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นการนำเสนอว่ากลุ่มแรงงานไทยผิดกฎหมายหรือน้อยเป็นกลุ่มที่สังคมไม่ยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยิ่งทำให้สังคมมองกลุ่มคนเหล่านี้ว่าเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อหรือเป็นพาทะนำโรค จนยิ่งทำให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมมากขึ้น

จากการวิเคราะห์พบว่ามีกลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน “พาทะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมาย 5 กลวิธี ได้แก่ การใช้การอ้างถึง การใช้กริยาวลี การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้มูลบท และการใช้สหบท รวมทั้งสิ้น 884 ถ้อยคำ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1

ความถี่ของกลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน “พาทะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมาย

กลวิธีที่สื่อภาพตัวแทน	ความถี่	ร้อยละ
1. การใช้การอ้างถึง	535	60.52
1.1 การใช้คำอ้างถึงแรงงานไทยผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้	265	29.98
1.2 การใช้คำอ้างถึงเจ้าหน้าที่รัฐ	203	22.96
1.3 การใช้คำอ้างถึงประชาชน	67	7.58
2. การใช้กริยาวลี	256	31.00

2.1 การใช้กริยาวลีของแรงงานไทยผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้	144	12.90
2.1.1 มีภาวะเสี่ยงติดเชื้อ/ติดเชื้อ	18	2.04
2.1.2 เข้ากระบวนการป้องกันและควบคุมโรค	69	7.80
2.1.2 หลบหนีกระบวนการป้องกันและควบคุมโรค	22	2.49
2.1.3 มีความรับผิดชอบต่อสังคม	5	0.57
2.2 การใช้กริยาวลีของเจ้าหน้าที่รัฐ	93	10.52
2.2.1 ควบคุม/ดูแลแรงงาน ฯ	72	8.14
2.2.2 ยกเลิกมาตรการการควบคุมโรค	21	2.38
2.3 การใช้กริยาวลีของประชาชน	67	7.58
2.3.1 แสดงความรู้สึกกลัว/กังวล/ไม่พอใจ	32	3.62
2.3.2 คัดค้าน/ไม่ยอมรับ	19	2.15
2.3.3 ทำความสะอาด/ฆ่าเชื้อ	16	1.81
3. การใช้คำแสดงทัศนภาวะ	23	2.40
4. การใช้มูลบท	9	1.02
5. การใช้สหบท	46	5.06
รวม	884	100.00

จากตารางจะเห็นว่ากลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน “พาหะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติ ผิดกฎหมายมี 5 กลวิธี กลวิธีที่ปรากฏมากที่สุด คือ การใช้การอ้างถึง เพราะสื่อมวลชนในฐานะผู้ผลิตตัวบทต้องการเน้นนำเสนอบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ต้องการเดินทางกลับประเทศไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ว่ามี 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้ ฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ และฝ่ายประชาชน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่ากลวิธีที่สำคัญและโดดเด่นมาก

ที่สุดในการสื่อภาพตัวแทน ได้แก่ การใช้กริยาวลี เพราะกลวิธีดังกล่าวจะทำให้เห็น การกระทำ พฤติกรรม อาการ และความรู้สึกของฝ่ายบุคคลต่างๆ ได้อย่างชัดเจน อันจะทำให้เห็นภาพตัวแทน “พาทะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายและการแบ่งขั้วความเป็นพวกเราและพวกเขาได้เด่นชัดยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน “พาทะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายทั้ง 5 กลวิธี ดังนี้

1. การใช้การอ้างถึง

การอ้างถึง (Reference) เป็นการแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างคำหรือกลุ่มคำกับสิ่งต่างๆ ในภาษาระดับปริจเจท (จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2561 : 132) โดยการเลือกใช้คำอ้างถึงบุคคลหรือสิ่งต่างๆ ในตัวบทจะสะท้อนให้เห็นทัศนะหรือมุมมองของผู้ผลิตตัวบทที่มีต่อสิ่งนั้นจากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้การอ้างถึงบุคคลทั้งสิ้น 535 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 60.52 โดยแบ่งฝ่ายบุคคลที่ปรากฏในตัวบทออกเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้ ฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ และฝ่ายประชาชน ดังนี้

1.1 การใช้คำอ้างถึงแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้

ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้คำอ้างถึงแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายทั้งสิ้น 265 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 29.98 ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้คำอ้างถึงแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้ส่วนใหญ่จะแฝงการตัดสินและประเมินค่าในทางลบอยู่แล้วว่า “ผิดกฎหมาย” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแรงงานกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามหรือละเมิดกฎระเบียบของสังคม จนอาจนำไปสู่การไม่ยอมรับจากสังคม ตัวอย่างเช่น แรงงานผิดกฎหมายจากเกาหลีใต้, แรงงานนอกระบบจากเกาหลีใต้, แรงงานเถื่อนจากเกาหลีใต้,

แรงงานไทยที่ลักลอบไปทำงานอย่างผิดกฎหมายที่เกาหลีใต้, แรงงานผิดกฎหมายที่เดินทางกลับมาจากสาธารณรัฐเกาหลี ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(2) เปิดความหมาย "ผีน้อย" คืออะไร ... คำว่า ผีน้อย
ถูกใช้เป็นศัพท์เรียกแทนคนไทยที่ได้อาศัยลักลอบเดิน
ทางไปทำงานอย่างผิดกฎหมายที่ประเทศเกาหลีใต้
(ไทยรัฐออนไลน์, 3 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 2 ส่วนที่ขีดเส้นใต้เป็นการใช้คำอ้างถึงแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตตัวบทเน้นย้ำสถานะภาพและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ “ผิดกฎหมาย” และไม่เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคม

เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รุนแรงในประเทศเกาหลีใต้ซึ่งเป็นแหล่งพำนักและทำงานของกลุ่มแรงงานเหล่านั้น จนแรงงานกลุ่มดังกล่าวต้องการจะเดินทางกลับมายังประเทศไทย ทำให้ผู้ผลิตตัวบทมีการเพิ่มการตัดสินและประเมินค่าในทางลบต่อแรงงานกลุ่มดังกล่าวอีกว่า “เป็นบุคคลที่เสี่ยงติดเชื้อสูง” ตัวอย่างเช่น กลุ่มแรงงานไทยกลุ่มเสี่ยงติดเชื้อโควิดที่กลับมาจากเกาหลีใต้, แรงงานที่กลับมาจากประเทศที่มีการระบาดของเชื้อโควิด-19, กลุ่มเฝ้าระวัง, พะทะแพร่เชื้อโควิด-19, ตัวเชื้อโรค, ผู้ติดเชื้อไวรัสอันตราย ฯลฯ

(3) ผีน้อยที่ขายนางไวเยแหลก เป็น 1 ใน 6 รายที่ถูก
เอาชื่อ ที่อยู่ ไปออกสื่อ จนถูกประณามหมิ่นเหยียด
ถูกรังเกียจว่าเป็นพาหะโควิด-19 ทั้งที่ผ่านการตรวจ
กักกันโรคที่ รพ.
(ไทยรัฐออนไลน์, 11 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 3 จะเห็นว่าส่วนที่ขีดเส้นใต้เป็นการใช้คำอ้างถึงแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตตัวบทมองแรงงานเหล่านั้นว่ามีพฤติกรรมเสี่ยงสูงที่จะติดเชื้อ

(4) เพจชุมชนคนไทยในเกาหลีใต้ Thaiuk KR ... ได้ทำแบบสำรวจความคิดเห็นของคนไทย ซึ่งไม่ใช่เฉพาะคนที่เดินทางไปทำงานเท่านั้น แต่รวมถึงคนไทยที่อยู่ในเกาหลีใต้ทุกคน เพื่อขอความคิดเห็นต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-19 ว่าต้องการเดินทางกลับประเทศไทยหรือไม่หากรัฐบาลไทยให้ความช่วยเหลือ โดยเริ่มสำรวจพร้อมให้แสดงความคิดเห็นตั้งแต่วันที่ 3-10 มี.ค. ในระยะแรกมีแรงงานไทยในเกาหลี โดยเฉพาะกลุ่ม “ผีน้อย” เข้ามาร่วมโหวตจะเดินทางกลับไทย 23% ไม่กลับ 77% จนถึงวันที่ 8 มี.ค. มียอดโหวตกว่า 8.1 พันโหวต และปรากฏว่าผลโหวตไม่กลับไทยเพิ่มสูงขึ้นเป็น 79% ส่วนคนโหวตกลับ ลดลงเหลือ 21% สำหรับผู้โหวตไม่กลับประเทศไทย ส่วนใหญ่ระบุว่า ... หลายนคนน้อยใจที่มาทำงานส่งรายได้กลับประเทศจำนวนมาก ต้องอยู่อย่างหลบซ่อน ลำบากทำงานส่งเงินกลับบ้าน เมื่อมีทุกข์ภัยกลับถูกคนไทยดูถูกซ้ำเติม ถูกมองเหมือนเป็นตัวเชื้อโรค เหมารวมกันไปหมด (ไทยรัฐออนไลน์, 8 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 4 จะเห็นถึงผลการนำเสนอภาพตัวแทน “พาหนะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติ ผิดกฎหมายที่ทำให้แรงงานกลุ่มดังกล่าวถูกมองว่าเป็นตัวเชื้อโรค เป็นที่น่ารังเกียจ ไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม จนแรงงานกลุ่มนี้ไม่อยากเดินทางกลับเข้ามาในประเทศดังจะเห็นได้จากเส้นจุดเส้นไข่ปลา ผลของการนำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวจึงอาจเป็นการสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาลไทยในการสกัดกั้นไม่ให้แรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเดินทางกลับเข้ามาในประเทศมากขึ้น

ทว่าความจริงแล้ว บุคคลที่มีภาวะเสี่ยงสูงที่จะติดเชื้อไม่ได้มีเพียงแค่แรงงานกลุ่มดังกล่าวเท่านั้น หากยังมีกลุ่มแรงงานถูกกฎหมาย ประชาชน หรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศกลุ่มเสี่ยงที่มีการแพร่ระบาดของโรคด้วยเช่นกัน แต่ผู้ผลิตตัวบทกลับเน้นย้ำนำเสนอแรงงานไทยข้ามชาติ ผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้ว่ามีพฤติกรรมเสี่ยงที่จะติดเชื้ออย่างเห็นได้ชัด โดยผู้วิจัยพบความถี่การอ้างถึงบุคคลอื่นที่มีความเสี่ยงจะติดเชื้อเพียง 4 ถ้อยคำเท่านั้น ในขณะที่พบความถี่การอ้างถึงแรงงานไทยผิดข้ามชาติ ผิดกฎหมายที่ประเมินค่าว่า “มีความเสี่ยงจะติดเชื้อ” มากถึง 28 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(5) สธ.เผย 200 ผีน้อยที่กลับจากเกาหลีใต้และผู้ที่มา
จากประเทศเสี่ยงจะถูกนำมากักดูอาการโควิด-19 ที่
อาคารรับรอง อ.สัตหีบ
(ไทยรัฐออนไลน์, 7 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 5 ส่วนที่ขีดเส้นใต้เป็นการอ้างถึงบุคคลที่มีความเสี่ยงที่จะติดเชื้อซึ่งมีความเป็นไปได้ทั้งแรงงานไทยข้ามชาติ ผิดกฎหมายหรือผีน้อยและกลุ่มบุคคลอื่นที่เดินทางมาจากประเทศกลุ่มเสี่ยง แต่เมื่อพิจารณาความถี่ของการปรากฏถ้อยคำการอ้างถึงแล้วพบว่าผู้ผลิตตัวบทมุ่งเน้นนำเสนอว่าแรงงานไทยข้ามชาติ ผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้เป็นบุคคลที่มีภาวะเสี่ยงสูงที่จะติดเชื้อ และไม่ได้ให้ความสำคัญกับบุคคลอื่นๆ ที่มีโอกาสที่จะติดเชื้อเท่าที่ควร ทั้งที่กลุ่มบุคคลทั้งหมดต่างก็มีความเสี่ยงที่จะติดเชื้อได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้น การเลือกใช้คำอ้างถึงกลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมาย ที่ทำงานที่เกาหลีใต้แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกกลุ่มคนในสังคม โดยมองว่าแรงงานกลุ่มดังกล่าวเป็น “เขา” ด้วยสถานภาพและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ว่า “ผิดกฎหมาย” จากนั้นก็ได้มองว่าคนเหล่านั้น “เป็นบุคคลที่เสี่ยงจะติดเชื้อ” เพราะเชื่อมโยงกับสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อาจเพราะโดยพื้นฐานแล้ว คนในสังคมส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าแรงงานกลุ่มดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือเป็นส่วนหนึ่งของความเป็น “เรา”

1.2 การใช้คำอ้างถึงเจ้าหน้าที่รัฐ

ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้คำอ้างถึงเจ้าหน้าที่รัฐทั้งสิ้น 203 ถ้อยคำคิดเป็นร้อยละ 22.96 ผู้วิจัยสามารถแบ่งเจ้าหน้าที่รัฐออกได้เป็นหลายฝ่าย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและพลเรือน เช่น นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร เช่น กองทัพบก กองทัพเรือ แม่ทัพภาค สราวุธทหาร ฯลฯ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข เช่น แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่การทำอากาศยาน เจ้าหน้าที่การขนส่งทางบก และสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองที่มีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับ การอำนวยความสะดวกสำหรับการเดินทางกลับประเทศของกลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(6) สำหรับแรงงานผิดกฎหมายที่เดินทางกลับจาก
สาธารณรัฐเกาหลี ก่อนวันที่ 8 มี.ค.ขอให้ผู้ว่าราชการ
จังหวัดในฐานะประธานกรรมการโรคติดต่อจังหวัด
แจ้งนายอำเภอทุกอำเภอสั่งการให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้าน

ร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
สำรวจว่า มีผู้เดินทางกลับจากสาธารณรัฐเกาหลี
ตั้งแต่วันที่ 23 ก.พ.มาพักพักอาศัยในพื้นที่หรือไม่
หากพบให้รายงานข้อมูลดังกล่าวมายังคณะกรรมการ
โรคติดต่อจังหวัด ... และมีบุคลากรทางการแพทย์ไป
ตรวจเยี่ยมเป็นประจำทุกวันจนครบ 14 วัน และตรวจสอบ
ข้อมูลที่ได้รับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงาน
ตรวจคนเข้าเมือง สาธารณสุขจังหวัด และแรงงาน
จังหวัด เพื่อยืนยันและนำมาตรวจสอบร่วมกันพร้อม
ทั้งรายงานมายังกระทรวงมหาดไทย

(ไทยรัฐออนไลน์, 9 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 6 จะเห็นว่ามีการใช้คำอ้างถึงเจ้าหน้าที่รัฐหลายฝ่าย
โดยรูปแบบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐจะเป็นไปในรูปแบบ “ร่วมมือกัน”
เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรอบคอบมากที่สุด ทั้งนี้
อาจเพราะมองว่ากลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้
เป็นบุคคลที่มีภาวะเสี่ยงและต้องเฝ้าระวังว่ามีโอกาสติดเชื้อ ซึ่งถือเป็น
ตอกย้ำภาพตัวแทน “พาหนะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมาย
ให้เด่นชัดมากขึ้น

1.3 การใช้คำอ้างประชาชน

ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้คำอ้างถึงประชาชนทั้งสิ้น 67 ถ้อยคำ คิดเป็น
ร้อยละ 7.58 ตัวอย่างเช่น ชาวบ้าน ประชาชน สังคม ชาวเน็ต โลกโซเชียล
 ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(7) ชาวบ้านกว่า 200 คน แห่ล้อม รพ.ป่าโมก หลังข่าว
ลือสนั่นรับ “ผีน้อย” มากักตัว ... หลังมีกระแสข่าวลือ
ในโซเชียลแพร่สะพัด กรณีโรงพยาบาลป่าโมก อ.ป่าโมก
จ.อ่างทอง เตรียมพื้นที่เพื่อกักกันและเฝ้าระวังชาวไท
ยที่ลักลอบเดินทางไปทำงานยังประเทศเกาหลีใต้
และกลับมาในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด-19 สร้าง
ความตื่นตระหนกให้กับชาวบ้านในพื้นที่เป็นอย่างมาก
(สนุกดอทคอม, 7 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 7 แสดงให้เห็นว่าการเลือกใช้คำอ้างถึงประชาชน
เป็นการอ้างถึงคนส่วนใหญ่ในสังคมที่มองว่ากลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติ
ผิดกฎหมายไม่ใช่กลุ่มเดียวกันกับพวกตน

2. การใช้กริยาวลี

การใช้กริยาวลี หมายถึง การเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำเพื่อบรรยาย
เหตุการณ์ การกระทำ พฤติกรรม ความรู้สึก หรือสภาพของบุคคลที่อยู่ใน
ตัวบท ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้เห็นภาพตัวแทน “พาหนะนำโรค” ของ
แรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายให้เกิดขึ้นในมโนทัศน์ของผู้รับสารได้เป็น
อย่างดี ผู้วิจัยจะแบ่งการใช้กริยาวลีออกเป็น 3 กลุ่มตามฝ่ายบุคคลที่ปรากฏ
ในตัวบท ได้แก่ การใช้กริยาวลีของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ทำงาน
ที่เกาหลีใต้ การใช้กริยาวลีของเจ้าหน้าที่รัฐ และการใช้กริยาวลีของประชาชน
ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การใช้กริยาวลีของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ทำงาน ที่เกาหลีใต้

ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กริยาวลีของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่
ทำงานที่เกาหลีใต้ทั้งสิ้น 144 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 12.90 ซึ่งแบ่งตามกลุ่ม
ความหมายได้ 3 กลุ่มความหมาย ดังนี้

2.1.1 กริยาวลีสื่อความหมาย “มีภาวะเสี่ยงติดเชื้อ/ติดเชื้อ” ผู้วิจัยพบกริยาวลีที่สื่อความหมาย “มีภาวะเสี่ยงติดเชื้อ/ติดเชื้อ” โดยมีแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นผู้กระทำ มีจำนวน 18 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 2.04 ตัวอย่างเช่น มีอาการไข้ มีไข้สูง เข้าข่ายติดเชื้อไวรัสโควิด ติดเชื้อ ติดเชื้อโควิด ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ฯลฯ

(8) เผยเส้นทาง “ผีน้อย” ทำงานนวดแผนไทยที่เกาหลีใต้ 2 เดือน เดินทางกลับกระบี่ มีอาการไข้สูง 39 องศาฯ ด้านสถานีนขนส่งผู้โดยสาร จ.กระบี่ สั่งทำความสะอาดครั้งใหญ่

(ไทยรัฐออนไลน์, 10 มีนาคม 2563)

(9) เผย 2 ผีน้อยกลับไทยติดเชื้อโควิด-19

(ไทยรัฐออนไลน์, 4 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 8 - 9 แสดงให้เห็นว่าแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายบางคนมีภาวะเสี่ยงที่จะติดเชื้อหรือได้ติดเชื้อแล้วหลังจากที่เดินทางกลับมาจากเกาหลีใต้ ทำให้ผู้รับสารอาจมองว่าแรงงานกลุ่มดังกล่าวมีโอกาสสูงที่จะติดเชื้อมากกว่ากลุ่มเสี่ยงกลุ่มอื่น เพราะผู้ผลิตตัวบทเน้นย้ำนำเสนอว่ากลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นพาหะนำโรคมามากกว่ากลุ่มเสี่ยงกลุ่มอื่น ๆ ดังจะเห็นได้จากในตัวอย่างที่ 1 ที่ผู้ผลิตตัวบทใช้คำอ้างถึง “ผีน้อย” ว่ามีภาวะเสี่ยงที่จะติดเชื้อสูงในพาดหัวข่าวซึ่งถือเป็นส่วนนำที่ผู้อ่านให้ความสนใจ ขณะที่ในเนื้อหาข่าวก็นำเสนอว่าไม่ได้มีเพียงกลุ่มแรงงานผิดกฎหมายเท่านั้นที่มีภาวะเสี่ยงที่จะติดเชื้อ แต่ก็ยังมีกลุ่มแรงงานถูกกฎหมายและนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกันที่มีภาวะเสี่ยงที่จะติดเชื้อ ซึ่งให้เห็นว่าบุคคลที่มาจากประเทศกลุ่มเสี่ยงต่างก็มีโอกาสที่จะติดเชื้อได้เหมือนกันทั้งหมดแต่สื่อมวลชนกลับมุ่งเน้นนำเสนออย่างเห็นได้ชัดว่ากลุ่มแรงงานผิดกฎหมายเหล่านี้มีโอกาสที่จะติดเชื้อสูงหรือเป็นพาหะนำโรคมามากกว่ากลุ่มเสี่ยงกลุ่มอื่น

2.1.2 กริยาวลีสื่อความหมาย “เข้ากระบวนการป้องกันและควบคุมโรค” ผู้วิจัยพบกริยาวลีที่สื่อความหมาย “เข้ากระบวนการป้องกันและควบคุมโรค” โดยมีแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นผู้กระทำ มีจำนวนทั้งหมด 69 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 7.80 ตัวอย่างเช่น รายงานตัว กักตัว ฝ้าติดตามอาการ แยกกักตัว วัดไข้ สังเกตอาการ ผ่านการคัดกรอง ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(10) แรงงานไทยผิดกฎหมายที่เดินทางกลับจากประเทศ
เกาหลีใต้ 59 คน ... จะต้องผ่านการคัดกรองโรคด้วย
การรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ ... โดยทั้งหมดจะกักตัว 14
วัน เพื่อเฝ้าดูอาการ

(สนกดอทคอม, 8 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 10 แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของพลเมืองทุกคนที่ต้องปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างบุคคลที่เดินทางกลับจากกลุ่มประเทศเสี่ยงจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการป้องกันและควบคุมโรคอย่างเคร่งครัด โดยกริยาวลีสื่อความหมาย “เข้ากระบวนการป้องกันและควบคุมโรค” จะถือเป็นสิ่งที่ประเมินค่าภาพด้านบวกหรือภาพด้านลบของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายต่อไป

2.1.3 กริยาวลีสื่อความหมาย “หลบหนีกระบวนการป้องกันและควบคุมโรค” ผู้วิจัยพบกริยาวลีที่สื่อความหมาย “หลบหนีกระบวนการป้องกันและควบคุมโรค” โดยมีแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นผู้กระทำ มีจำนวนทั้งหมด 22 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 2.49 ตัวอย่างเช่น แหกด่าน กักตัว หนีด่าน พยายามหลบหนีจากการกักตัว เมินไม่กักตัว หนีคัดกรอง ไม่มารายงานตัว ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(11) “ผอ.สุวรรณภูมิ” ยื่นหนังสือถึง กงญ.การท่าฯ ขอ
ลาออก แสดงความรับผิดชอบ หลังมีผีน้อยหลุดออกไป
จากการคัดกรองโควิด-19

(ไทยรัฐออนไลน์, 12 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 11 แสดงให้เห็นว่าแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมาย
บางคนมีพฤติกรรมหลบหนี ไม่ยอมผ่านระบบคัดกรองและกักตัว ชี้ให้เห็น
ว่าแรงงานเหล่านี้จะเล็ดลอดหนีที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในสถานการณ์
การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พฤติกรรมการหลบหนีของ
ผีน้อยบางคนจึงเป็นการสร้างความหวาดหวั่นให้แก่คนในสังคมเพราะถือว่า
กลุ่มคนพวกนี้เป็นกลุ่มคนที่มีโอกาสที่จะติดเชื้อหรือเป็น “พาหะ” ให้กับ
ผู้อื่นได้ ดังนั้นการใช้กริยาวลีสื่อความหมาย “หลบหนีกระบวนการป้องกัน
และควบคุมโรค” จึงเป็นการนำเสนอภาพด้านลบของกลุ่มแรงงานไทย
ข้ามชาติผิดกฎหมายให้เด่นชัดมากขึ้น

2.1.4 กริยาวลีสื่อความหมาย “มีความรับผิดชอบต่อสังคม” ผู้วิจัย
พบกริยาวลีที่สื่อความหมาย “มีความรับผิดชอบต่อสังคม” โดยมีแรงงานไทย
ข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นผู้กระทำ มีจำนวน 5 ถ้อยคำ คิดเป็น ร้อยละ 0.57
ตัวอย่างเช่น รับผิดชอบต่อสังคม เป็นการรับผิดชอบต่อสังคม ต้องการแสดง
ความมีสำนึกสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(12) ตน (ผีน้อย) เดินทางกลับมาถึงประเทศไทย
ตั้งแต่วันที่ 5 มี.ค. ที่ผ่านมา มีการวัดไข้ตลอด ตั้งแต่
ก่อนขึ้นเครื่องที่เกาหลี พอกลับมาที่ประเทศไทยก็
มีการวัดไข้ พอกลับมาถึงจังหวัดชัยนาท ทางสำนักงาน
สาธารณสุขจังหวัด ให้ตนเดินทางไปโรงพยาบาลตน
ก็ทำตามเพราะเป็นการรับผิดชอบต่อสังคม แยกห้อง
กักตัว วัดไข้ ดูแลการอยู่ที่ รพ. 4 วัน แล้วอนุมัติให้

กลับบ้านได้ ในระหว่างกลับบ้าน ก็มีการให้วัดไข้ ส่งผล
ตลอดทางโทรศัพท์ กันตัวเองออกจากครอบครัวจนถึง
วันที่ 19 มี.ค. 63

(สนุกตอทคอม, 11 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 12 แสดงให้เห็นว่าแรงงานไทยข้ามชาติผิด
กฎหมายบางคนได้เข้ากระบวนการป้องกันและควบคุมโรคอย่างเคร่งครัด
ทำให้เห็นว่าแรงงานคนนี้มีควมรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นการใช้กริยาวลี
ที่สื่อความหมาย “รับผิดชอบต่อสังคม” จึงเป็นการนำเสนอภาพด้านบวก
ของกลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายได้เป็นอย่างดี

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความถี่ของการนำเสนอภาพด้าน
บวกและภาพด้านลบของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายจากการใช้กริยา
วลีของแรงงานกลุ่มดังกล่าวแล้วพบว่าผู้ผลิตตัวบทมุ่งเน้นนำเสนอพฤติกรรม
การหลบหนีกระบวนการป้องกันและควบคุมโรคมากกว่าพฤติกรรมการมี
ความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเห็นได้ชัด จึงกล่าวได้ว่าผู้ผลิตตัวบทต้องการ
เน้นย้ำภาพด้านลบ คือ ภาพตัวแทน “พาหะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติ
ผิดกฎหมายได้เด่นชัดขึ้นด้วยการมุ่งนำเสนอให้เห็นถึงพฤติกรรมการหลบหนี
กระบวนการป้องกันและควบคุมโรค เพราะแรงงานกลุ่มดังกล่าวถือเป็น
กลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสติดเชื้อที่สร้างความหวาดหวั่นวิตกกังวลให้แก่คนในสังคม

2.2 การใช้กริยาวลีของเจ้าหน้าที่รัฐ

ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กริยาวลีของเจ้าหน้าที่รัฐทั้งสิ้น 93 ถ้อยคำ
คิดเป็นร้อยละ 10.52 ซึ่งแบ่งตามกลุ่มความหมายได้ 2 กลุ่มความหมาย ดังนี้

2.2.1 กริยาวลีสื่อความหมาย “ควบคุม/ดูแลแรงงาน ฯ” ผู้วิจัย
พบกริยาวลีที่สื่อความหมาย “ควบคุม/ดูแลแรงงาน ฯ” โดยมีเจ้าหน้าที่รัฐ
เป็นผู้กระทำ มีจำนวน 72 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 8.14 ตัวอย่างเช่น

เตรียมสถานที่ รับมือ คัดกรอง ตรวจสอบเฝ้าระวัง ป้องกันโรค ติดตามดูแล
ตรวจหาเชื้อ ตรวจวัดไข้ ฯลฯ

(13) ขณะนี้ทางจังหวัดก็ได้มีการจัดเตรียมสถานที่ไว้
รองรับสำหรับกักตัวผู้ที่เดินทางกลับจากประเทศกลุ่ม
เสี่ยงที่มีการระบาดของโรคดังกล่าว ไว้แล้วจำนวน
3 แห่ง คือ ที่พักภายในสนามกีฬาแห่งหนึ่งของเอกชน,
ค่าย อส. และวัดแห่งหนึ่งใน อ.นางรอง โดยจะมีการ
กักตัวไว้สังเกตอาการเป็นเวลา 14 วัน และมีเจ้าหน้าที่
จากสาธารณสุขเข้าไปคัดกรองตรวจสุขภาพ ทำการ
วัดไข้ และติดตามอาการทุกวันจนครบตามระยะเวลา
ที่กำหนด

(สนกดอทคอม, 10 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 13 จะแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมและการกระทำของ
เจ้าหน้าที่รัฐนั้นจะเป็นไปตามมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค
ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างเข้มงวดและรัดกุมต่อกลุ่มแรงงานไทยข้าม
ชาติผิดกฎหมาย แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตามหน้าที่อย่างเคร่งครัดของ
เจ้าหน้าที่รัฐ ถือเป็นการนำเสนอภาพด้านบวกของรัฐ

2.2.2 กริยาวลีสื่อความหมาย “ยกเลิกมาตรการการควบคุมโรค”
ผู้วิจัยพบกริยาวลีที่สื่อความหมาย “ยกเลิกมาตรการการควบคุมโรค”
โดยมีเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้กระทำ มีจำนวน 21 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 2.38
ตัวอย่างเช่น มีคำสั่งปิดศูนย์เฝ้าระวังคนไทยกลับจากประเทศเกาหลีใต้
มีคำสั่งจากรัฐบาลให้ทำการยุบศูนย์เฝ้าระวังทั่วประเทศ ยกเลิกการจัดตั้ง
ศูนย์ควบคุมดูแลแรงงานไทยที่กลับจากประเทศเกาหลีใต้ ฯลฯ ตัวอย่างเช่น

(14) จากกรณีรัฐบาลมีคำสั่งให้ปิดศูนย์เฝ้าระวังคนไทยกลับจากประเทศเกาหลีใต้ ... โดยให้กระทรวงคมนาคมทำหน้าที่ในการจัดหารถบัสโดยสารขนาดใหญ่ ... เพื่อรับกลุ่มคนกลุ่มเสี่ยงที่ต้องเฝ้าระวังส่งไปกักตัวยังภูมิลำเนาบ้านเกิด หรือที่เรียกว่า Home Quarantine โดยจะมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่และกลุ่ม อสม.เข้าไปตรวจสอบและเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด พร้อมทำความเข้าใจเรื่องการแพร่ระบาดของโรคและสร้างความตระหนักให้แก่สังคมว่ากลุ่มคนไทยเหล่านี้ไม่ใช่กลุ่มเสี่ยง เพียงแต่ต้องเฝ้าระวัง โดยให้ต้อนรับดูแลในฐานะที่มีสิทธิความเป็นคนไทยเช่นกัน พร้อมทั้งให้เจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยคุมเข้มและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง หากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนจนกว่าจะครบกำหนด มีทั้งโทษปรับและจำคุก ซึ่งเป็นไปตามหลักมาตรฐานสากลขององค์การอนามัยโลก หรือดับเบิลยูทีโอ ซึ่งมีผลให้เริ่มดำเนินการทันทีหลังออกคำสั่งตั้งแต่วันที่ 12 มีนาคมที่ผ่านมา

(ข่าวสดออนไลน์, 13 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 14 จะเห็นว่ามีการใช้กริยาวิเศษณ์ที่สื่อความหมายยกเลิกมาตรการการควบคุมโรค โดยมีรัฐบาลเป็นผู้กระทำหรือผู้สั่งการผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าเมื่อรัฐบาลมีคำสั่งยกเลิกมาตรการดังกล่าว ในตัวบทจะกล่าวถึงเจ้าหน้าที่รัฐในระดับท้องถิ่นที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ควบคุมและดูแลแรงงานอย่างเคร่งครัดและรัดกุมมากขึ้นดังจะเห็นได้จากส่วนที่ขีดเส้นจุดไข่ปลานอกจากนี้ในตัวอย่ายังจะมีการกล่าวอ้างถึงสิทธิความเป็นคนไทยของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่การยกเลิกมาตรการการควบคุมโรคของรัฐบาล สุดท้ายการใช้กริยาวิเศษณ์ที่สื่อ

ความหมายยกเลิกมาตรการการควบคุมโรคของรัฐบาลนี้จึงสะท้อนให้
ว่ารัฐบาลละเลยการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งถือเป็นการสร้างภาพด้านลบให้แก่
ฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความถี่ของการนำเสนอภาพด้าน
บวกและภาพด้านลบของฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐจากการใช้กริยาวลีของเจ้าหน้าที่
รัฐเองแล้วพบว่าผู้ผลิตตัวบทมุ่งเน้นนำเสนอพฤติกรรมการควบคุมและ
ดูแลแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายมากกว่าพฤติกรรมการยกเลิกมาตรการ
การควบคุมโรคอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าผู้ผลิตตัวบทต้องการ
เน้นนำเสนอภาพด้านบวกของฝ่ายรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่รัฐว่าเป็นผู้ปฏิบัติ
หน้าที่อย่างเข้มงวดและรัดกุมในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัส
โคโรนา 2019 เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม

2.3 การใช้กริยาวลีของประชาชน

ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กริยาวลีของประชาชนทั้งสิ้น 67 ถ้อยคำคิด
เป็นร้อยละ 7.58 ซึ่งแบ่งตามกลุ่มความหมายได้ 3 กลุ่มความหมาย ดังนี้

2.3.1 กริยาวลีสื่อความรู้สึก “กลัว/กังวล/ไม่พอใจ” ผู้วิจัยพบกริยา
วลีที่สื่อความรู้สึก “กลัว/กังวล/ไม่พอใจ” โดยมีประชาชนเป็นผู้มีความรู้สึก
และมีแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นเป้าหมายของการแสดงความ
รู้สึก มีจำนวน 32 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 3.62 ตัวอย่างเช่น เกิดความกลัว
วิตกกังวล หวาดผวา ตกตื่น หวั่น รังเกียจ ไม่พอใจ ฯลฯ

(15) หลังมีกระแสข่าวลือในโซเชียลแพร่สะพัด กรณีโรง
พยาบาลป่าโมก อ.ป่าโมก จ.อ่างทอง เตรียมพื้นที่เพื่อ
กักกันและเฝ้าระวังชาวไทยที่ลักลอบเดินทางไปทำงาน
ยังประเทศเกาหลีใต้ และกลับมาในช่วงการระบาดของ
ไวรัสโคโรนา-19 สร้างความตื่นตระหนกให้กับชาวบ้านใน
พื้นที่เป็นอย่างมาก

(สนุกดอทคอม, 7 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 15 แสดงให้เห็นว่าประชาชนต่างมีปฏิกิริยาตอบกลับทางลบอย่างเห็นได้ชัดหลังจากได้รับทราบว่าจะมีแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเข้ามาในพื้นที่เพื่อกักตัวเฝ้าระวัง ทำให้เห็นว่าแรงงานกลุ่มดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม

(16) แรงงานไทยรายนี้ เปิดเผยกับทีมข่าวว่า หนังสือดังกล่าวมีรายชื่อของผู้ที่เดินทางกลับจากต่างประเทศทั้งหมด 6 คน รวมทั้งตนด้วย โดยระบุรายละเอียดชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์ ทำให้รู้สึกถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เพราะการแชร์หนังสือดังกล่าวมีการใช้ข้อความลักษณะเตือนให้ระวังพวกตน อาจจะเป็นพาหะแพร่เชื้อโควิด-19 ยิ่งทำให้ตนเองถูกเพื่อนบ้านและสังคมมองด้วยความเหยียดหยันรังเกียจ ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วตนไม่ได้มีไข้ ไม่ได้มีเชื้อ กระทั่งสาธารณสุขเองก็รับรองตั้งแต่ตอนลงเครื่องแล้ว

(สนุกคอตคอม, 11 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 16 จะเห็นได้ว่ากลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจและไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แรงงานกลุ่มนี้ก็ถูกมองว่าเป็นบุคคลที่มีภาวะเสี่ยงที่จะติดเชื้อสูงหรือเป็นพาหะแพร่เชื้อโรค

อนึ่ง ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าในดับบท สื่อมวลชนไม่ได้กล่าวถึงความรู้สึกกลัวหรือวิตกกังวลของประชาชนต่อเหตุการณ์ที่รัฐบาลยกเลิกมาตรการเฝ้าระวังกลุ่มคนไทยที่กลับจากประเทศเกาหลีใต้ เหตุการณ์ดังกล่าวน่าจะทำให้ประชาชนรู้สึกกลัวหรือกังวลมากขึ้นกว่าเดิม แต่สื่อมวลชนกลับไม่กล่าวถึง แสดงให้เห็นถึงการลดทอนภาพด้านลบของฝ่ายรัฐได้อีกทางหนึ่ง

แต่อย่างไรก็ตาม อาจเป็นเพราะว่าแหล่งข้อมูลนั้นยังไม่เพียงพอ ทำให้ขาดประเด็นส่วนนี้ไป หากมีแหล่งที่ข้อมูลเพิ่มขึ้นหรือหลากหลายมากขึ้นก็อาจจะเป็นส่วนเติมเต็มให้ประเด็นดังกล่าวชัดเจนมากขึ้นได้

2.3.2 กริยาวลีสื่อความหมาย “คัดค้าน/ไม่ยอมรับ” ผู้วิจัยพบกริยาวลีที่สื่อความหมาย “คัดค้าน/ไม่ยอมรับ” โดยมีประชาชนเป็นผู้กระทำและมีแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นผู้รับการกระทำ มีจำนวน 19 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 2.15 ตัวอย่างเช่น คัดค้าน ประณาม แสดงความเห็นเชิงตำหนิรวมตัวเรียกร้อง ออกแถลงการณ์คัดค้าน ไม่เห็นด้วย ฯลฯ

(17) ชาวประจวบฯ ไม่เอาฝิ่นน้อย รวมตัวฮือฮาด้าน
เป็นสถานที่กักตัว จี้ใช้ค่ายทหาร

(ข่าวสดออนไลน์, 10 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 17 แสดงให้เห็นปฏิกิริยาตอบกลับทางลบของประชาชนที่มีต่อกลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายว่าไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม และถูกมองว่ากลุ่มแรงงานดังกล่าวไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

2.3.3 กริยาวลีสื่อความหมาย “ทำความสะอาด/ฆ่าเชื้อ” ผู้วิจัยพบกริยาวลีที่สื่อความหมาย “ทำความสะอาด/ฆ่าเชื้อ” โดยมีประชาชนเป็นผู้กระทำ มีจำนวน 16 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 1.81 ตัวอย่างเช่น ทำความสะอาด พ่นยาฆ่าเชื้อ ล้างพื้นฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อ ใช้เจลฆ่าเชื้อ สวมหน้ากากอนามัย ฯลฯ ตัวอย่างเช่น

(18) มีแรงงานที่กลับจากประเทศที่มีการระบาดของเชื้อโควิด-19 หรือฝิ่นน้อย เข้ามาติดต่อขอทำบัตรประจำตัวประชาชน และเปลี่ยนชื่อ-นามสกุลของบุตร... หลังจากทราบข่าว ทั้งข้าราชการ เจ้าหน้าที่และประชาชนผู้มาติดต่อราชการต่างพากันแตกตื่น หวาดผวา หนีกระเจิงจนเจียบเหงาไปทั้งอำเภอไม่

เว้นแม้แต่แม่ค้าขายลอตเตอรี่ เนื่องจากไม่มั่นใจใน
ความปลอดภัย และเกรงว่าผีน้อยดังกล่าวจะนำเชื้อ
โควิด-19 เข้ามาอยู่ที่ว่าการอ.อุทุมพรพิสัย ... หลังจาก
ผีน้อยได้เดินทางมาติดต่อราชการ ... นายกเหล่ากาชาดได้
สั่งการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เร่งทำความสะอาดห้อง
บัตรทั้งหมด จัดฟันยาฆ่าเชื้อเช็ดถูตามพื้น โต๊ะเก้าอี้
และสถานที่ที่ผีน้อยกลุ่มเสี่ยงทำภารกิจอย่างละเอียด
เพื่อเป็นการป้องกันและเพิ่มความมั่นใจให้กับข้าราชการ
เจ้าหน้าที่ และประชาชนผู้มาติดต่อราชการ

(ข่าวสดออนไลน์, 12 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 18 แสดงให้เห็นถึงความวิตกกังวลของประชาชน หลังรับทราบข่าวแรงงานไทยข้ามชาติ ผิดกฎหมายได้กลับออกมาใช้ชีวิต ประจำตามปกติ สุดท้ายนำไปสู่การปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อทำความสะอาด ฆ่าเชื้อ อันเป็นการเพิ่มความมั่นใจและคลายความวิตกกังวลของประชาชน ทำให้เห็นว่าคนในสังคมส่วนมากมองว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นกลุ่มเสี่ยง ที่จะติดเชื้อและอาจมีโอกาสนี้แพร่เชื้อได้

จากผลการวิเคราะห์การใช้กริยาวลีของประชาชนแสดงให้เห็น ได้อย่างเด่นชัดว่ากลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ น่ารังเกียจ ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม และถูกมองว่ามีโอกาสเสี่ยงที่จะติดเชื้อ สูงหรือสามารถแพร่เชื้อได้ เพราะได้เชื่อมโยงกับสถานการณ์การแพร่ระบาด โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3. การใช้คำแสดงทัศนภาวะ

ฮาร์ดเนน (Harden, 2009 : 229 อ้างถึงในชนกพร พัวพัฒนกุล, 2556 : 117) ได้กล่าวถึงคำแสดงทัศนภาวะ (Modality) ว่า เป็นการเสริม

ทักษะของผู้พูดเข้าไปในถ้อยคำ เพื่อเป็นการประเมินหรือวินิจฉัยถ้อยคำ ที่กล่าวออกมา หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการเสริมทักษะของผู้พูดเข้าไป ในถ้อยคำที่กล่าวออกมาเพื่อเป็นการประเมินความเป็นจริงหรือโอกาสที่ จะเป็นจริงของถ้อยคำที่กล่าว จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้คำแสดง ทักษณาวะที่สื่อเจตนาการขอร้อง การเตือน และการสั่ง เพื่อแสดงอำนาจ ของเจ้าหน้าที่รัฐในการควบคุมดูแลแรงงานไทย ข้ามชาติผิดกฎหมาย ที่ไปทำงานที่เกาหลีใต้หรือผิมน้อย โดยพบการใช้คำแสดงทักษะภาวะทั้งสิ้น 23 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 2.40 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(19) ผิมน้อย" จงฟัง ไม่กักตัว 14 วันตามกฎหมายของรัฐโดน โทษปรับไม่เกิน 2 หมื่น ขณะที่คนที่เดือดร้อนจากผิมน้อย ทั้งเจ้าของร้าน เจ้าของธุรกิจฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ (ไทยรัฐออนไลน์, 5 มีนาคม 2563)

(20) โทษหนักนะ! พบ 28 ผิมน้อย ยังไม่มามีรายงานตัว จัดกฎหมายเอาผิดแพ่ง-อาญา เผยเพิ่งกลับจากเกาหลี ย้ำให้ไปรายงานตัวถึงวันที่ 10 มี.ค. เวลา 24.00 น. (ข่าวสดออนไลน์, 10 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 19-20 จะเห็นว่ามีการใช้คำแสดงทักษะภาวะที่ สื่อเจตนาการสั่งและการเตือนของผู้ผลิตตัวบท ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิต ตัวบทได้นำเสนออำนาจของรัฐในการควบคุมดูแลพฤติกรรมของกลุ่มแรงงาน ผิมน้อย โดยการมีอำนาจเหนือกว่าของรัฐจะทำให้แรงงานกลุ่มดังกล่าวปฏิบัติ ตามมาตรการหรือข้อบังคับที่รัฐบาลวางเอาไว้ โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อ ควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภายใน ประเทศไทย ทั้งนี้ก็เพราะรัฐบาลมองว่าแรงงานกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มเสี่ยง ที่จะติดเชื้อสูง

4. การใช้มูลบท

เลวินสัน (Levinson, 1983: 181) กล่าวถึง การใช้มูลบท (presupposition) ไว้ว่าเป็นการใช้รูปภาษาบ่งชี้มูลบทหรือรูปภาษาบางชนิด เพื่อสื่อความคิดความเชื่อบางอย่างที่มีมาอยู่ก่อน จากการศึกษ ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้มูลบททั้งสิ้น 9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.02 สามารถแบ่งตามการสื่อความหมายได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ การใช้มูลบทเพื่อสื่อความว่ากลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นปัญหา และการใช้มูลบทเพื่อสื่อความว่ากลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อดังตัวอย่างต่อไปนี้

(21) นายอนุทิน กล่าวในที่ประชุมว่า สถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทยยังอยู่ระยะที่ 2 การแพร่เชื้อในวงแคบ ยังไม่เข้าใกล้ระยะที่ 3 แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนี้ เพราะมีแรงงานไทยผิดกฎหมาย หรือ ผีน้อย ที่อยู่ในเกาหลีใต้ 120,000 คน และส่วนหนึ่งประสงค์จะเดินทางกลับประเทศไทย

(ไทยรัฐออนไลน์, 5 มีนาคม 2563)

(22) เมื่อวันที่ 9 มี.ค. นายศักดิ์สยาม ชิดชอบ รว.คมนาคม เปิดเผยแพร่ทางเฟียชเมซซงนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ... ว่าได้กำชับและขอความร่วมมือไปยัง ตม.และกรมควบคุมโรคให้เข้าไปดูแลและแก้ปัญหากรณีกลุ่มแรงงานจากประเทศเกาหลีใต้ ที่ไม่ผ่านการตรวจคัดกรองจากสนามบินสุวรรณภูมิ

(ข่าวสดออนไลน์, 9 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 21-22 มีการใช้ภาษาที่ใช้อ้างถึง (referring expression) ที่สื่อว่ามีสิ่งนั้นอยู่ กล่าวคือ ส่วนที่ขีดเส้นใต้จะสื่อให้เห็นว่าแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ต้องการเดินทางกลับมายังประเทศไทยเป็นปัญหา และรวมไปถึงมองว่าแรงงานกลุ่มดังกล่าวเป็นตัวปัญหาที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่รัฐบาลไทย รัฐบาลไทยต้องควบคุม ดูแลและจัดการแรงงานกลุ่มดังกล่าวเพราะถือว่าบุคคลกลุ่มดังกล่าวมีภาวะเสี่ยงจะติดเชื้อหรือมีโอกาสที่จะแพร่เชื้อ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อประเทศและส่วนรวมได้ในภายหลังหากไม่มีมาตรการควบคุมดูแลแรงงานกลุ่มนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวอย่างที่ 20 ได้มีการกล่าวถึงจำนวนของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายทั้งหมดและยังไม่ทราบแน่ชัดได้ว่าแรงงานกลุ่มดังกล่าวจะประสงค์เดินทางกลับเข้ามาในประเทศมากน้อยเพียงใด จึงสร้างความกังวลให้แก่รัฐบาลในการวางแผนรับมือและจัดการปัญหาดังกล่าว

(23) แรงงานผิดกฎหมายที่เดินทางกลับจากสาธารณรัฐเกาหลีก่อนวันที่ 8 มี.ค. ขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะประธานกรรมการโรคติดต่อจังหวัด แจ้งนายอำเภอทุกอำเภอสั่งการให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์รปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้าน ร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สำนักรว่า มีผู้ที่เดินทางกลับจากสาธารณรัฐเกาหลี ตั้งแต่วันที่ 23 ก.พ.มาพักอาศัยในพื้นที่หรือไม่ รวมทั้งขอให้สร้างความเข้าใจให้บุคคลเหล่านั้น ไม่ให้สร้างพฤติกรรมเสี่ยงต่อสาธารณะ โดยขอความร่วมมือให้กักตัวอยู่ที่พักอาศัยเพื่อสังเกตอาการ และมีบุคลากรทางการแพทย์ไปตรวจเยี่ยมเป็นประจำทุกวันจนครบ 14 วัน (ข่าวสดออนไลน์, 9 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 23 มีการใช้รูปภาษาบ่งชี้การปฏิเสธ “ไม่ให้สร้างพฤติกรรมเสี่ยงต่อสาธารณะ” ซึ่งสื่อความคิดที่มีมาก่อนหน้าว่าแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายมีพฤติกรรมเสี่ยงด้วยการไม่ยอมกักตัวเฝ้าดูอาการให้ครบ 14 วัน

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์การใช้มูลบทจึงแสดงให้เห็นความคิดความเชื่อที่มีอยู่มาก่อนของผู้ผลิตตัวบทมองว่าแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเป็น “พาหนะ” ของโรค เพราะกลุ่มบุคคลเหล่านี้เพิ่งเดินทางกลับมาจากประเทศเสี่ยงจนกลายเป็น “ปัญหา” ที่รัฐต้องเข้ามาควบคุมดูแล และเมื่อกลับมาถึงไทย กลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็มี “พฤติกรรมเสี่ยง” ไม่ยอมกักตัวเพื่อเฝ้าดูอาการให้ครบ 14 วัน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นการเน้นย้ำภาพตัวแทน “พาหนะนำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายได้อีกทางหนึ่ง

5. การใช้สหบท

การใช้สหบท (intertextuality) หมายถึง การใช้ตัวบทหรือวาทกรรมอื่นแทรกอยู่ในตัวบทที่กำลังศึกษาอยู่ (Fairclough, 1992 : 84) โดยการยกตัวบทอื่นที่มีอยู่ก่อนหน้าเข้ามาแทรกนั้นก็เพื่อช่วยสนับสนุนแนวคิดของผู้ผลิตตัวบทให้เด่นชัดมากขึ้น (จินทิมา อังคพนิกิจ, 2561: 212-216) จากการศึกษาพบว่ามีการใช้สหบททั้งสิ้น 46 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.06 โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การกล่าวอ้างนโยบายรับมือการเดินทางกลับของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายและมาตรการการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การกล่าวอ้างถึงพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 และการแทรกเหตุการณ์ข่าวหน้ากนกอนามัยขาดตลาดดังต่อไปนี้

(24) นายรัชพล ศิริสาคร แอดมินแฟนเพจชุกชี
สายตรงกฎหมาย ระบุว่า หากผีน้อยกลับถึงไทย
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ มีสิทธิกักตัวผู้ที่สงสัยว่าจะมีเชื้อ
โควิด-19 ได้ ทั้งนี้ หากดูตาม พ.ร.บ. ควบคุมโรคติดต่อ
2558 มาตรา 34 (1) เจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อ
มีอำนาจแยกกัก กักตัว หรือคุมไว้สังเกต ณ สถานที่ซึ่ง
เจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อกำหนด จนกว่าจะได้รับ
การตรวจทางการแพทย์ว่า พันระยะติดต่อของโรค หรือ
สิ้นสุดเหตุอันควรสงสัย และมาตรา 51 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือ
ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อ
ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 20,000 บาท

(ไทยรัฐออนไลน์, 5 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 24 จะแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตตัวบทได้นำ
พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 มานำเสนอควบคู่กับการนำเสนอข่าว
เกี่ยวกับกลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมาย เพื่อชี้ให้เห็นบทลงโทษหาก
แรงงานกลุ่มดังกล่าวฝ่าฝืนมาตรการการป้องกันโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019

(25) ผู้สื่อข่าวรายงานว่า สำหรับมาตรการคัดกรอง
ใหม่ จะเริ่มมีการคัดกรองตั้งแต่ท่าอากาศยานอินชอน
เกาหลีใต้ โดยเจ้าหน้าที่สายการบินประจำเที่ยวบิน
ที่จะเดินทางมาประเทศไทย จะต้องทำการแบ่งกลุ่ม
ผู้โดยสารชาวไทย กับผู้โดยสารสัญชาติอื่น โดยให้
ผู้โดยสารชาวไทยทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นประเภทใด นั่ง
รวมกันที่ด้านท้ายเครื่อง ส่วนผู้โดยสารสัญชาติอื่นนั่ง
ส่วนหน้า และเมื่อมาถึงท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจะเริ่ม
คัดกรองกลุ่มคนไทยทั้งหมดเป็นกลุ่มแรก ด้วยการแยก

เป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มแรงงานผิ้น้อย และกลุ่มคนทั่วไป
... ซึ่งทั้งหมดจะต้องผ่านการตรวจวัดและดูอาการตั้งแต่
หน้าประตูเครื่องบินจนถึงด่านตรวจคนเข้าเมืองโดยกลุ่ม
คนไทยที่เป็นแรงงานผิ้น้อยทั้งหมดไม่ว่าจะมีการ
ต้องสงสัยว่าติดเชื้อหรือไม่ จะต้องไปตรวจคัดกรอง
อีกครั้งที่ฐานทัพเรือสัตหีบ จ.ชลบุรี โดยมีเจ้าหน้าที่
ตำรวจท่องเที่ยว พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยาน
สุวรรณภูมิ และเจ้าหน้าที่กรมขนส่งทางบก คอยดูแล
อำนวยความสะดวกให้ได้อย่างเรียบร้อย ส่วนกรณีที่เป็น
กลุ่มผู้โดยสารคนไทยทั่วไป หากพบมีผู้ต้องสงสัยว่า
ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ก็จะมีการเก็บตัวอย่างไปตรวจ และ
ผู้ต้องสงสัยจะถูกส่งไปยังฐานทัพเรือสัตหีบ จ.ชลบุรี
เช่นเดียวกับผู้เป็นแรงงานผิ้น้อย ส่วนคนไม่มีไข้จะได้
รับการปล่อยตัวไปกักตัวที่บ้านตามภูมิลำเนา 14 วัน

(ไทยรัฐออนไลน์, 8 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 25 แสดงให้เห็นถึงนโยบายรับมือการเดินทางกลับ
ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายและมาตรการการป้องกันและควบคุม
การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของรัฐบาลไทย แต่กระนั้น
ผู้วิจัยเห็นว่านโยบายและมาตรการดังกล่าวของรัฐบาลสะท้อนให้เห็นการ
เลือกปฏิบัติในลักษณะที่ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน กล่าวคือ กลุ่มแรงงาน
ไทยข้ามชาติผิดกฎหมายทั้งหมดจะถูกส่งไปกักตัวเฝ้าดูอาการในพื้นที่ที่รัฐ
จัดหาไว้ให้ ในขณะที่บุคคลทั่วไปซึ่งอาจหมายถึงแรงงานถูกกฎหมายหรือนัก
ท่องเที่ยว หากคัดกรองเบื้องต้นแล้วพบว่ามีอาการเสี่ยงจะถูกส่งไปกักตัว
ในพื้นที่ที่รัฐจัดหาไว้ให้ แต่หากไม่พบอาการจะได้รับการปล่อยตัวให้ไปกักตัว
ตามภูมิลำเนา 14 วัน ทั้งที่ความจริงแล้วบุคคลที่เดินทางมาจากประเทศ

กลุ่มเสี่ยงก็ล้วนแต่มีภาวะเสี่ยงที่จะติดเชื้อเหมือนกันทั้งหมด ทำให้เห็นว่าฝ่ายรัฐมองแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายว่าอาจมีพฤติกรรมเสี่ยงไม่กักตัวหรือไม่ยอมปฏิบัติตามมาตรการที่รัฐวางไว้ เป็นเพราะอคติเดิมที่มีต่อแรงงานกลุ่มดังกล่าวว่าเป็นบุคคล “ผิดกฎหมาย” ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแรงงานกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามหรือละเมิดกฎระเบียบของสังคม รัฐจึงต้องควบคุมดูแลกลุ่มบุคคลเหล่านี้เป็นพิเศษ

(26) “การรุม” ดังทาง หวัน งบฯ สู้โควิด-19

ไร้ประสิทธิภาพผลลยเร็ว ต่าหนิ พณ.ปมแก้หน้ากาก
อนามัยขาดแคลน เนะ “บักตู” ดูแล “ผีน้อย” มาตรฐาน
เดียว. .. นายการุณ กล่าวด้วยว่า ล่าสุดเกิดปัญหา
การขาดแคลนหน้ากากอนามัย ประชาชนหาซื้อ
ไม่ได้นั้น เรื่องนี้ตนขอตำหนิกระทรวงพาณิชย์ที่ควร
ให้ความสำคัญในการเจรจากับผู้ประกอบการ เพื่อเร่ง
ผลิตหน้ากากอนามัยให้เพียงพอต่อความต้องการของ
ประชาชนมากกว่านี้ ถือเป็นความบกพร่องของรัฐบาล
ที่ขาดการประเมินสถานการณ์ที่แม่นยำ ส่งผลให้เกิด
ความเสียหายต่อประชาชน

(ไทยรัฐออนไลน์, 6 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างที่ 26 จะแสดงให้เห็นว่าเกิดปัญหาน้ำกากอนามัยขาดตลาดเกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งเกิดในช่วงระยะเวลาเดียวกันกับเหตุการณ์ที่แรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายบางคนแจ้งความประสงค์ที่เดินทางกลับมายังประเทศไทย เหตุการณ์ทั้งสองนี้ต่างมีส่วนสร้างความวิตกกังวลของคนในสังคมต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภายในประเทศไทยมากขึ้น การขาดแคลนอุปกรณ์ป้องกันโรคของประชาชนนี้ก็อาจมีส่วนเพิ่มอคติที่มีต่อแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย

ว่าเป็นบุคคลที่ภาวะเสี่ยงที่จะติดเชื้อหรือแพร่เชื้อไปยังผู้อื่นในสังคม

ดังนั้นผลการวิเคราะห์การใช้สหบทจึงแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิต
ตัวบทต้องการนำเสนออำนาจของรัฐในการดูแลและควบคุมพฤติกรรมกลุ่ม
แรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเพื่อไม่ให้มีพฤติกรรมเสี่ยงในการแพร่เชื้อ
หรือสร้างความกังวลใจให้กับคนในสังคม อีกทั้งการแทรกเหตุการณ์ข่าว
หน้ากากอนามัยขาดตลาด ก็สะท้อนให้เห็นว่าในสถานการณ์ปัจจุบัน คนใน
สังคมนั้นขาดอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่จะป้องกันโรค ประกอบกับการเดินทาง
กลับมาเข้าประเทศไทยของกลุ่มแรงงานผิดกฎหมายดังกล่าวจึงทำให้ขบขัน
ภาพแทนตัวของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายว่าเป็น “พาหะนำโรค”
เด่นชัดมากยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน “พาหะนำ
โรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายในวาทกรรมข่าวออนไลน์ทำให้
เห็นว่าสื่อมวลชนในฐานะผู้ผลิตตัวบทนำเสนอกลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติ
ผิดกฎหมายว่าเป็นตัวปัญหา น่ารังเกียจ ไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม
เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ขึ้น
ในประเทศก็มองว่าแรงงานกลุ่มดังกล่าวเป็นพาหะนำโรค สร้างความ
ยุ่งยากในการดูแลจัดการของเจ้าหน้าที่รัฐ และสร้างความวิตกกังวลให้แก่
คนส่วนใหญ่ในสังคม การนำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวนั้นเกิดจากการแบ่งขั้ว
ความเป็นเขาออกจากความเป็นเรา โดยความเป็นเรานี้หมายถึงรัฐ สื่อมวลชน
และประชาชน ซึ่งถือเป็นคนส่วนใหญ่ในประเทศ ส่วนความเป็นเขาคือ
กลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมาย ทั้งนี้กลวิธีแบ่งขั้วความเป็นเราและ
ความเป็นเขาดังกล่าวอาจถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาลใน
การสกัดกั้นไม่ให้แรงงานกลุ่มดังกล่าวเดินทางกลับเข้ามาในประเทศไทย
มากขึ้นและสนองความต้องการของรัฐบาลที่อยากให้กลุ่มแรงงานดังกล่าว
ที่เดินทางเข้าประเทศมาแล้วปฏิบัติตามมาตรการการป้องกันและควบคุม

โรคที่รัฐวางไว้ให้อย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ก็เพื่อให้รัฐบาลได้ป้องกันและควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภายในประเทศไทย ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเป็นสำคัญ

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทน “พาหน่นำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายในวาทกรรมข่าวออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน “พาหน่นำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายหรือผีน้อยในวาทกรรมข่าวออนไลน์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตัวบทข่าวออนไลน์จากเว็บไซต์ 3 แหล่ง ได้แก่ สุนกดอตคอม ไทยรัฐออนไลน์ และข่าวสดออนไลน์ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม-31 มีนาคม พ.ศ. 2563 จำนวน 88 ตัวบท

ผลการศึกษาพบว่ามิกลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทน “พาหน่นำโรค” ของแรงงานไทยข้ามชาติ ผิดกฎหมายทั้งสิ้น 5 กลวิธี ได้แก่ การใช้การอ้างถึง การใช้กริยาวลี การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้มูลบท และการใช้สทบท กลวิธีทางภาษาเหล่านี้นำเสนอว่ากลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นปัญหา ไม่เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคมเมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ขึ้น แรงงานกลุ่มดังกล่าวก็ถูกมองว่ามีภาวะเสี่ยงที่จะติดเชื้อมากกว่ากลุ่มบุคคลเสี่ยงกลุ่มอื่น จึงเป็นเหตุทำให้เกิดความยุ่งยากในการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่รัฐและสร้างความวิตกกังวลของประชาชนที่มีต่อแรงงานกลุ่มดังกล่าว ทั้งนี้กลวิธีทางภาษาเหล่านี้ต่างก็ทำหน้าที่แบ่งขั้วความเป็นเราและ

ความเป็นเขาผู้ผลิตตัวบทจะเน้นย้ำนำเสนอภาพด้านลบของกลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายว่าเป็นบุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการป้องกันและควบคุมโรคที่เจ้าหน้าที่รัฐวางเอาไว้ จนทำให้เกิดความกังวลของประชาชนที่ว่าแรงงานกลุ่มดังกล่าวมีพฤติกรรมเสี่ยงที่จะแพร่เชื้อ อาจทำให้สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศทวีความรุนแรงมากขึ้น ตลอดจนนำเสนอภาพด้านบวกของเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรการการป้องกันและควบคุมโรคอย่างรอบคอบและรัดกุมมากที่สุด ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกกลุ่มคนในสังคม โดยมองว่าแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเป็น “เขา” และคนในสังคมส่วนใหญ่ไม่ได้มองแรงงานกลุ่มดังกล่าวว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือเป็นส่วนหนึ่งของความเป็น “เรา” กลวิธีแบ่งขั้วความเป็นเราและความเป็นเขานี้อาจถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาลในการสกัดกั้นไม่ให้แรงงานกลุ่มดังกล่าวเดินทางกลับเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้นและสนองความต้องการของรัฐบาลที่อยากให้กลุ่มแรงงานดังกล่าวที่เดินทางเข้ามาในประเทศแล้วปฏิบัติตามมาตรการการป้องกันและควบคุมโรคที่รัฐวางไว้ให้อย่างเคร่งครัด

ผลการศึกษาในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าในสังคมยังมีอคติต่อกลุ่มแรงงานข้ามชาติ ผู้อพยพ หรือชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นกลุ่มคนชายขอบของสังคม ว่ากลุ่มคนเหล่านี้เป็นตัวปัญหาที่รัฐต้องเข้ามาแก้ไขจัดการตลอดจนไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ผลการศึกษาในส่วนนี้จะสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษดาวรรณ หงส์คารมภ์ (2543) งานวิจัย Don and Lee (2014) และงานวิจัยของธีระยุทธ สุริยะ (2560) ที่เห็นว่าสื่อมวลชนจะนำเสนออำนาจรัฐ

¹ กลุ่มคนชายขอบของสังคม หมายถึง กลุ่มคนที่ไร้สิทธิและโอกาส ไร้อำนาจ เป็นผู้ถูกควบคุมกดขี่ หรือเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มคนที่เป็น “ศูนย์กลาง” ตัวอย่างกลุ่มคนชายขอบของสังคม เช่น คนยากจน ชนกลุ่มน้อย แรงงานข้ามชาติ ผู้อพยพ กลุ่มคนที่

ที่พยายามเข้ามาแก้ไขจัดการกับกลุ่มแรงงาน ผู้อพยพ หรือชมกลุ่มน้อยเหล่านี้ เพราะมองว่ากลุ่มคนเหล่านี้เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขและไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม นอกจากนี้การศึกษาครั้งนี้ยังได้ขยายมุมมองเกี่ยวกับกลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามร้ายแรงของประเทศว่าผู้ผลิตตัวบทได้เพิ่มการตัดสินใจและประเมินค่าให้กับแรงงานกลุ่มดังกล่าวว่ามีภาวะเสี่ยงที่จะติดเชื้อสูงหรือสามารถเป็น “พาหะ” แพร่เชื้อให้กับคนในสังคมได้มากกว่ากลุ่มเสี่ยงกลุ่มอื่น ทั้งที่ความเป็นจริงแล้ว กลุ่มคนที่มีภาวะเสี่ยงจะติดเชื้อและสามารถแพร่เชื้อได้ไม่ใช่เพียงแค่กลุ่มแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นได้ทั้งกลุ่มแรงงานถูกกฎหมาย ประชาชนทั่วไป หรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศกลุ่มเสี่ยง

ทั้งนี้ความหวาดกลัวของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบันนี้เป็นความหวาดกลัวต่อเชื้อไวรัส แต่เนื่องด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นการแพร่ระบาดหรือส่งต่อกันโดยมีมนุษย์เป็นพาหะเชื้อไวรัสเองก็มีความเป็นนามธรรมสูง จึงเป็นเหตุให้คนส่วนใหญ่มองว่าบุคคลที่มีภาวะเสี่ยงนั้นเป็นปัญหา เมื่อตัวมนุษย์มีความเป็นรูปธรรมมากกว่าเชื้อไวรัส จึงทำให้เกิดการพุ่งเป้าความเกลียดชังไปยังตัวมนุษย์ด้วยกันมากกว่าสาเหตุหลักที่เป็นเชื้อไวรัส ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวทางป้องกันและควบคุมโรคที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการดำเนินชีวิตภายใต้สถานการณ์เช่นนี้คือการใช้ชีวิตอย่างรอบคอบ สวมหน้ากากอนามัย ใช้เจลฆ่าเชื้ออย่างสม่ำเสมอ และหมั่นสังเกตอาการและความผิดปกติของตนเอง หากพบว่าตนเองป่วยติดเชื้อก็ควรรักษาโดยเร็ว ปฏิบัติตัวตามมาตรการอย่างเคร่งครัด คือ กักตัวเฝ้าดูอาการจนกว่าจะหายเป็นปกติ และไม่ควรสร้างความเกลียดชังไปยังบุคคลที่มีภาวะเสี่ยงหรือป่วยติดเชื้อ เพราะในเมื่อมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันย่อมมีโอกาสที่จะรับเชื้อติดต่อกันได้ สิ่งเดียวจะ

ที่จะช่วยได้ คือ การป้องกันโรคจากตนเองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
ทั้งนี้ก็เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง คนรอบข้าง สังคม และประเทศชาติเป็น
สำคัญ

สุดท้ายการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจ
มุมมองของสังคมที่มีต่อแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้
หรือกลุ่มผีน้อย และทำให้ตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการใช้ภาษา
สื่อภาพตัวแทนของกลุ่มคนต่างๆ อันจะมีผลต่อการรับรู้และความเข้าใจของ
ผู้รับสารที่ต่อกลุ่มคนเหล่านั้น

ข้อจำกัดของงานวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาดังนี้ มีข้อจำกัดด้านช่วงระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย
กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 เพราะ
การศึกษาในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลงานของผู้วิจัยในรายวิชา 2201721
สัมมนาภาษาไทยปัจจุบัน ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2562 ของ
ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การศึกษา
ครั้งนี้จึงเป็นเพียงการศึกษาในเบื้องต้นเท่านั้น ผลการศึกษาบางประการ
ยังไม่ค่อยชัดเจน เนื่องจากเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นวาทกรรมซ้ำอย่างเดียว
หากมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมและหลากหลายมากกว่านี้ เช่น ข้อมูลจากสื่อ
สาธารณะอื่นๆ ทั้งจากสื่อมวลชนและสื่อรัฐบาล ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์
ต่างๆ รวมไปถึงข้อมูลจากกระทู้สนทนาออนไลน์ ก็อาจทำให้เห็นการนำเสนอ
มุมมองเกี่ยวกับแรงงานไทยข้ามชาติผิดกฎหมายที่ทำงานที่เกาหลีใต้หรือ
ผีน้อยได้หลากหลายมากกว่านี้ อันจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจในประเด็น
ดังกล่าวเพื่อต่อยอด ขยายมุมมองที่หลากหลายต่อไป

แหล่งข้อมูล

- ข่าวสดออนไลน์. (9 มีนาคม 2563). สุวรรณภูมิผองอีก! เจอ 9 ผีน้อยกลับจาก
เกาหลีมีไข้สูง ส่งตรวจหาเชื้ด่วน. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก
https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_3721166
- ข่าวสดออนไลน์. (9 มีนาคม 2563). สั่งด่วน! ผู้ว่าฯทุกจังหวัด คุ่มเข้ม "ผีน้อย"
กลับจากเกาหลี ขอความร่วมมือ กักตัว 14 วัน. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก
https://www.khaosod.co.th/politics/news_3718147
- ข่าวสดออนไลน์. (9 มีนาคม 2563). ศักดิ์สยาม ลั่น ตั้งรางวัลนำจับผีน้อย
หัวละหมื่น สั่ง สธ.ไขว์รูปประกาศเป็นบุคคลเฝ้าระวัง. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก
https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_3719463
- ข่าวสดออนไลน์. (10 มีนาคม 2563). ชาวประจวบฯ ไม่เอาผีน้อย รวมตัว
ฮือค้านเป็นสถานที่กักตัว จี้ใช้ค่ายทหาร. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก
https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_3726425
- ข่าวสดออนไลน์. (10 มีนาคม 2563). โทษหนักนะ! พบ 28 ผีน้อย ยังไม่มา
รายงานตัว จัดกฎหมายเอาผิดแพ่ง-อาญา. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก
https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_3723841
- ข่าวสดออนไลน์. (12 มีนาคม 2563). ผวาทั้งอำเภอ ผีน้อยพาลูกทำบัตรประชาชน.
เปลี่ยนชื่อ-นามสกุล สั่งเร่งฆ่าเชื้ด่วน. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก
https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_3741187

ข่าวสดออนไลน์. (13 มีนาคม 2563). ส่งกลับผีน้อย 240 ชีวิต สู่ภูมิลำเนา
ทั่วทุกภาค กักตัวต่อที่บ้าน ฝ่าผืนโศกหนัก. สืบค้น 13 เมษายน
2563, จาก [https://www.khaosod.co.th/breaking-news/
news_3743416](https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_3743416)

ไทยรัฐออนไลน์. (3 มีนาคม 2563). “ผีน้อย” คืออะไร ทำไมต้องหนี “โควิด-
19” จากเกาหลีใต้กลับประเทศไทย. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก
<https://www.thairath.co.th/news/society/1785503>

ไทยรัฐออนไลน์. (4 มีนาคม 2563). “อนุทิน” ไร้แผนรับทัพผีน้อย แท้หนีตาย
โควิด-19. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก [https://www.thairath.
co.th/news/local/1785998](https://www.thairath.co.th/news/local/1785998)

ไทยรัฐออนไลน์. (5 มีนาคม 2563). “ผีน้อย” จงฟังไม่กักตัว 14 วันปรับ 2
หมื่น คนเดือดร้อนฟ้องเรียกเงินได้. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก
<https://www.thairath.co.th/news/society/1787250>

ไทยรัฐออนไลน์. (5 มีนาคม 2563). “อนุทิน” ลั่น ไม่มีเข้าหemaalำรับ “ผี
น้อย” ประสานเกาหลีขยายคัดกรอง 14 วัน. สืบค้น 13 เมษายน
2563, <https://www.thairath.co.th/news/politic/1787369>

ไทยรัฐออนไลน์. (6 มีนาคม 2563). การุณ ชัด พณ.ปมหน้ากากอนามัย
ขาดแคลน เนะ บิ๊กตู ดูแลผีน้อยมาตรฐานเดียว. สืบค้น 13 เมษายน
2563, จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1788331>

ไทยรัฐออนไลน์. (7 มีนาคม 2563). เตรียมอาคารรับรองที่สี่ตึกบี ไร่กักตัวผี
น้อยและผู้ที่มาจากประเทศเสี่ยง. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก
<https://www.thairath.co.th/news/local/east/1789583>

ไทยรัฐออนไลน์. (8 มีนาคม 2563). รับมือวุ่น ผีน้อยเกาหลีหนีโควิด 1 พันคน
กลับไทยสัปดาห์นี้. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก [https://www.
thairath.co.th/news/local/bangkok/1790049](https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1790049)

- ไทยรัฐออนไลน์. (8 มีนาคม 2563). สุวรรณภูมิยันระบบคัดกรองเข้ม ไม่มี "ผีน้อย" หลบหนีด้านกักกันโรค. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1790098>
- ไทยรัฐออนไลน์. (9 มีนาคม 2563). ปลัดมท.สั่งด่วน ผวจ.คุมเข้ม "ผีน้อย" ขอความร่วมมือกักตัว 14 วัน. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1790391>
- ไทยรัฐออนไลน์. (10 มีนาคม 2563). เผยเส้นทาง "ผีน้อย" ทำงานนวดที่เกาหลีใต้ 2 เดือน กลับกระป๋อง 39 องศาฯ. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1791546>
- ไทยรัฐออนไลน์. (11 มีนาคม 2563). เสี่ยงครวญจากผีน้อย ถูกละเมิดสิทธิ แฉชื่อ ที่อยู่ โดนสังคมรังเกียจ. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/central/1792308>
- ไทยรัฐออนไลน์. (12 มีนาคม 2563). ผอ.สุวรรณภูมิ ลาออกเช่นผีน้อยหลุด เผยการประสานงาน สธ.-ตม.ไม่ชัดเจน. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/news/business/1793591>
- สนุกดอทคอม. (7 มีนาคม 2563). ชาวบ้านกว่า 200 คน แห่ล้อม รพ.ป่าโมก หลังข่าวลือสนั่นรับ "ผีน้อย" มากักตัว. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก <https://www.sanook.com/news/8048394/>
- สนุกดอทคอม. (8 มีนาคม 2563). "ผีน้อย" กลับถึงไทย หนีด้านกักตัวกว่า 70-80 ราย สธ.เร่งตามกลับมาดำเนินคดี. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก <https://www.sanook.com/news/8048518/>
- สนุกดอทคอม. (10 มีนาคม 2563). ผู้ว่าฯ บุรีรัมย์ แจงปมดราม่า สถานที่กักตัวผีน้อยกลับจากประเทศกลุ่มเสี่ยงแอสดี. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก <https://www.sanook.com/news/8050198/>

สนุกดอทคอม. (11 มีนาคม 2563). *ผีน้อยไว้อย! กักตัวตามสั่งทุกอย่าง แต่
ข้อมูลส่วนตัวในเอกสารราชการเผลออ่อนเน็ต*. สืบค้น 13 เมษายน
2563, จาก <https://www.sanook.com/news/8050750/>

รายการอ้างอิง

กฤษฎาอารณ หงส์ลดาธรมภ์. (2543). *ปริเฉทเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยใน
ประเทศไทย: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์*.
รายงานการวิจัย. ศูนย์วิจัยกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

จันทิมา อังคพนิกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชนกพร พัวพัฒนกุล. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ใน
วาทกรรมการพยากรณ์ดวงชะตา: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิง
วิพากษ์*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษร
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระยุทธ สุริยะ. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทน
ของชาวโรฮิงญาในสื่อออนไลน์ภาษาไทย: การศึกษาตามแนววาท
กรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนว
ภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาในวาทกรรมภาษาไทย*.
กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศิริพร รักดีผาสุข. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทางการนำมาศึกษาภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Don, Z. M. & Lee, C. (2014). Representing immigrants as illegals, threats, and victims in Malaysia: Elite voices in the media. *Discourse & Society*, 25(6), 687-705.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Hall, S. (2003). The work of Representation. In Stuart Hall, Jessica Evans, & Sean Nixon (eds.), *Representation* (2nd ed., pp. 1-47). London: Sage.
- Levinson, S. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SimilarWeb, Ltd. (2020). Top 5 News and Media Websites in Thailand for February 2020. Retrieved March 25, 2020, from https://pro.similarweb.com/#/research/marketresearch/webmarketanalysis/trends/News_andMedia/654/3m?webSource=Total
- Van Dijk, T.A. (1998). *Ideology: a multidisciplinary approach*. London: Sage
- Van Dijk, T.A. (2008). *Discourse and Power*. New York: Palgrave Macmillan.
- Van Dijk, T. A. (2009). Discourse and Ideology. In T.A. van Dijk (ed.), *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* (pp. 379 — 407). London: Sage.

World Health Organization. (2020). *Coronavirus disease 2019*.
Retrieved April 1, 2020, from [https://www.who.int/
emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019](https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019)

การวิเคราะห์แบบเรียนเรีวนับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
An analysis of prince damrong's thai text book
"beab rein reaw"

ภาสพงศ์ ผิวพอใช้ *

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

***Corresponding Author E-mail:** bhasabong@gmail.com

Received: November 2, 2022

Revised: December 27, 2022

Accepted: December 29, 2022

Available: December 31, 2022

A b s t r a c t

The research entitled "Fast Learning Textbooks composed by H.R.H. Prince Damrong" aims to analyze patterns in reading and writing instruction of the textbooks and to analyze the values of the new fast learning textbooks composed by H.R.H. Prince Damrong. The textbooks used for the analysis are Fast Learning Textbook Volume 1 (beginning level) Fast Learning Textbook Volume 2 (intermediate level), and Fast Learning Textbook Volume 3 (advanced level) compiled by the Institute of Thai Language, Department of Academic Affairs, Ministry of Education in the year 1999. The study found that in the textbooks' Thai language teaching style, they start from familiarize the learners with all 44 consonants and vowels that are easy to pronounce. They then teach students to read aloud one-syllable, two-syllable, and three-syllable words, both with and without meanings. There is an explanation about the leading consonants and diphthongs. Additionally, the textbooks teach word spelling, correct writing, how to read words written with the ai vowel (ไ-). Also, the textbooks train students to recognize different types of words, structures, and various types of sentences, including simple sentences, extended sentences, and compound sentences. The values

that appear in the Fast Learning textbooks can be classified as follows. In Fast Learning Textbook 7 aspects of values are found: the surrounding nature and way of life, friendship for others, generosity, hard work, eagerness for learning, family bond and additional knowledge in addition to the learning content, patriotism, religion, and monarchy

Keywords: textbook, reading instruction,
H.R.H. Prince Damrong

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “การวิเคราะห์แบบเรียนเร็ว ฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ” ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบวิธีการสอนอ่าน-เขียนของแบบเรียนและเพื่อวิเคราะห์คุณค่าของแบบเรียนเร็วใหม่ ฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาแบบเรียนเร็ว ฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทั้งหมดจำนวน 3 ตอน คือ แบบเรียนเร็ว เล่ม 1 ตอนต้น แบบเรียนเร็ว เล่ม 2 ตอนกลาง และแบบเรียนเร็ว เล่ม 3 ตอนปลาย เป็นฉบับที่จัดทำขึ้นโดยสถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2542

ผลการศึกษาพบว่า มีรูปแบบ วิธีการสอน โดยเริ่มจากการสอนให้ผู้เรียนรู้จักกับพยัญชนะทั้ง 44 ตัว และสระที่ออกเสียงง่าย อ่านออกเสียงคำพยางค์เดียว สองพยางค์ และสามพยางค์ ซึ่งเป็นทั้งคำที่มีและไม่มี ความหมายมีการอธิบายเกี่ยวกับอักษรนำ อักษรควบกล้ำ สอนอ่านมาตราตัวสะกด สอนการเขียนที่ถูกต้อง สอนอ่านเรื่องคำที่ใช้สระไอน้ำม้วน (ไ-) สอนให้ผู้เรียนรู้จักคำชนิดต่างๆสอนเรื่องโครงสร้าง และประโยคต่างๆ ได้แก่ ประโยคสามัญ ประโยคขยาย และประโยคความรวม

ส่วนคุณค่าที่ปรากฏในแบบเรียนเร็ว สามารถจำแนก
ได้ดังนี้ แบบเรียนเร็ว เล่ม 1 ตอนต้น มี 7 ด้าน ได้แก่
รักธรรมชาติรอบๆ ตัวและวิถีชีวิต รู้จักเป็นมิตรกับผู้อื่น
ช่วยเหลือผู้อื่น มุ่งมั่นในการทำงาน ใฝ่เรียนรู้ รักครอบครัว
ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

คำสำคัญ:

แบบเรียน, แบบเรียนเร็ว, แบบสอนอ่าน, สมเด็จพระเจ้า
บรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

บทนำ

คำว่า “แบบเรียน” คาดว่าได้มีการบัญญัติขึ้นในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งปฏิรูปการศึกษา ในปี พ.ศ. 2414 โดยมีการพัฒนาเกี่ยวกับระบบการศึกษาไทยในหลายด้าน เช่น โปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดตั้งโรงเรียนแบบตะวันตกขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เป็นโรงเรียนที่มีเฉพาะลูกเจ้าขุนมูลนายที่สามารถเข้าศึกษาได้ แต่ต่อมาระบบการศึกษาได้พัฒนาทำให้ราษฎรรอบนอกพระบรมมหาราชวังได้มีโอกาสศึกษาตามแบบตะวันตกด้วยเช่นกัน นอกจากนี้พระองค์ยังโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) เรียบเรียบแบบเรียนที่มีชื่อว่า “แบบเรียนหลวง” ขึ้น เพื่อใช้เป็นแบบเรียนในระบบการศึกษาแบบใหม่จำนวน 6 เล่ม คือ มูลบทบรรพกิจ วาหนิต์นิกร อักษรประโยค สังโยคพิธาน ไวยากรณ์พิวิจารณ์ และพิศาลการันต์

ธวัช ปุณโณทก (2542 : 3) ได้ให้ความหมายของคำว่าแบบเรียนไว้ว่า “แบบเรียน คือ หนังสือที่มีเนื้อหาความรู้ หลักการและวิธีการเรียนการสอนที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้สำหรับการเรียนระดับชั้นใดชั้นหนึ่ง ฉะนั้นหนังสือแบบเรียนจึงหมายถึงหนังสือที่ใช้ประกอบการเรียนในโรงเรียนทุกสาขาวิชาการ และส่วนใหญ่จะจำกั้อยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา”

ในส่วนของ แบบเรียนเร็ว ฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์ขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบเรียนภาษาไทย มีจำนวน 3 ตอน คือแบบเรียนเร็ว เล่ม 1 ตอนต้น ใช้สอนให้อ่านหนังสือ แบบเรียนเร็ว เล่ม 2 ตอนกลาง ใช้สอนให้เขียนหนังสือ และแบบเรียนเร็ว เล่ม 3 ตอนปลาย ใช้สอนให้แต่งหนังสือ หรือแต่งประโยค ตามโครงสร้างประโยค

แบบเรียนเร็วเล่มนี้ ถูกใช้เป็นแบบเรียนหลักแทนแบบเรียนหลวงของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) เนื่องจากในปี พ.ศ. 2431 มีคำสั่งให้ยกเลิกการใช้แบบเรียนหลวง เพราะเห็นว่าแบบเรียนหลวงเป็นการ

สอนมุ่งสอนแต่กระบวนอักษรวิธี ต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนนานมากถึง 3 ปี จึงจะเรียนจน 6 เล่ม ซึ่งมีน้อยคนมากที่จะเรียนจบ ส่วนแบบเรียนเร็วของกรมพระยาดำรงราชานุภาพนั้น ใช้เวลาเรียนเพียงแค่ 6 เดือนถึง 1 ปีเศษๆ เท่านั้น เพื่อให้เด็กนักเรียนตามชนบทได้มีเวลาช่วยเหลือพ่อแม่ในการทำไร่ไถนาได้มากขึ้นก่อนจะนำมาใช้สอนจริง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนำไปทดลองใช้ปรากฏว่าได้ผลดี คือ ผู้เรียนเรียนรู้หนังสือได้เร็วขึ้น โดยมีวิธีการสอนต่างกับวิธีที่เคยใช้กับแบบเรียนอื่นๆ อย่างหนึ่ง คือ แบบเรียนเร็วไม่ใช้วิธีสอนให้เด็กท่องจำด้วยปากเปล่า การท่องจำหนังสือไทยทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ช้า และเสียเวลาทั้งคู่สอนและนักเรียน สู้สอนด้วยความเข้าใจ และให้หัดสังเกตด้วยตาไม่ได้ จึงให้เริ่มจากการสอนอ่าน คือสอนให้รู้เครื่องหมาย ตัวเขียนต่างๆ แทนสำเนียงที่พูด ถ้าสอนให้รู้ว่เมื่อเห็นเขาเขียนไว้อย่างนั้นให้อ่านว่าอย่างนี้ การเริ่มต้นเช่นนี้เป็นการเริ่มต้นที่ดี พอนักเรียนสามารถอ่านออกแล้ว ในบทเรียนต่อไป หรือแบบเรียนเล่มต่อไปก็จะเป็นการเรียนการสอนที่ง่าย เข้าใจ และสามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้น (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแบบเรียนเร็วฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เนื่องจากเห็นว่าเป็นแบบเรียนที่สามารถสอนให้ผู้เรียนเข้าใจได้ในเวลาเพียงไม่นาน ด้วยการสอนจากง่ายไปหายาก นอกจากนี้ยังเป็นแบบเรียนที่สามารถหาอ่านได้ง่าย เพราะถึงแม้จะเป็นแบบเรียนที่เขียนขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ก็ตาม แต่ก็มี การนำมาตีพิมพ์ใหม่ และมีในรูปแบบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อีกด้วย จึงนับได้ว่าเป็นแบบเรียนที่ยังคงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบวิธีการสอนอ่าน - เขียนในแบบเรียนเร็วของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของแบบเรียนเร็วของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ

วิธีการวิจัย

เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารคือ แบบเรียนเร็วฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทั้งหมดจำนวน 3 ตอน คือ แบบเรียนเร็วเล่ม 1 ตอนต้น แบบเรียนเร็ว เล่ม 2 ตอนกลาง และแบบเรียนเร็วเล่ม 3 ตอนปลาย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 2 หัวข้อคือ รูปแบบวิธีการสอนอ่าน - เขียนของแบบเรียนเร็วทั้ง 3 เล่มและคุณค่าในแบบเรียนเร็วโดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังนี้

1. รูปแบบ วิธีการสอนอ่าน-เขียนของแบบเรียนเร็ว

1.1 แบบเรียนเร็ว เล่ม 1 ตอนต้น

แบบเรียนเร็ว เล่ม 1 ตอนต้น มีเนื้อหาทั้งหมด 150 บท เป็นแบบเรียนที่มุ่งสอนให้เด็กอ่านออกได้เร็ว โดยเริ่มสอนให้ผู้เรียนได้รู้จักกับพยัญชนะทั้ง 44 ตัว จากนั้นนำเอาพยัญชนะต่างๆ มาประสมกับสระที่อ่านออกเสียงง่ายแล้วจึงสอนอ่านออกเสียง จากคำพยางค์เดียว สองพยางค์ สามพยางค์ ไปจนถึงเป็นประโยค สอนอ่านคำที่มีวรรณยุกต์ตรี และจัตวา อักษรนำ อักษรควบกล้ำ คำที่มีตัวการันต์ รวมไปถึงการอ่านบทจากพระราชพิธี

ไฮกันต์ลิลิต กลอนดั้น

1.1.1 **พยัญชนะ** เริ่มสอนให้ผู้เรียนรู้จักกับพยัญชนะ
ทั้งหมด 44 ตัว จากนั้นจึงค่อยจำแนกออกเป็น “ไตรยางศ์ หรือ อักษร

อักษรกลาง	ก จ ฎ ฏ ด ฐ ต บ ป อ
อักษรสูง	ข ข ฃ ฉ ฐ ถ ผ ฝ ศ ษ ส ห
อักษรต่ำ	ค ค ฅ ง ช ซ ฌ ญ จ ฎ ฐ ฑ ฒ ท ธ น พ ฟ ภ ม ย ร ล ว ฬ ฮ

สามหมู่” คือ อักษรกลาง อักษรสูง และอักษรต่ำ ซึ่งพยัญชนะสามารถจำแนกได้ดังนี้

1.1.2 สระ มี 28 ตัว อยู่ในเนื้อหาบทที่ 1 – 3 คือ บทที่ 1 ได้แก่ -ะ -า -ิ -ึ -ุ , บทที่ 2 ได้แก่ -ะ -เ -แ -โ -เาะ -อ -ัว และบทที่ 3 ได้แก่ -เีย -ีย -ื่อ -ือ -เอะ

สระเดี่ยว	ะ	า	ิ	ึ	ี	ุ	ู
	เ	เ	เ	เ	เ	เ	เ
	เ	อ	อ	อ	อ	อ	อ

สระประสม	ัวะ ัวเ ียะ ียเ ือะ ือเ
สระเกิน	ไเ ไเเ ำ

1.1.3 ตัวสะกด เป็นมาตราตัวสะกดที่มีชื่อเรียกเฉพาะที่ใช้ในแบบเรียนฉบับนี้

มาตราตัวสะกด	
มาตรากะกา	(ไม่มีตัวสะกด)
มาตรากง ได้แก่	ง
มาตรากัน ได้แก่	น ญ ณ ร ล พ
มาตรากัม ได้แก่	ม
มาตรากัย ได้แก่	ย
มาตรากก ได้แก่	ก
มาตรากด ได้แก่	ด
มาตรากบ ได้แก่	บ
มาตรากกั ได้แก่	ข ค ฌ
มาตรากัต ได้แก่	จ ช ซ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ต ถ
	ท ฒ ศ ส
มาตรากัปป ได้แก่	ป ภ พ ฝ

1.1.4 การผันวรรณยุกต์ วรรณยุกต์มีทั้งหมด 4 รูป 5 เสียง ได้แก่ สามัญ เอก (ˊ) โท (ˊˊ) ตรี (ˋ) จัตวา (ˋˋ) แต่ในช่วงแรกคือตั้งแต่บทที่ 1-22 มีรูปแบบการสอนอ่านผันวรรณยุกต์เพียงแค่ 2 รูป 3 เสียง คือ สามัญ เอก โท จากนั้นในบทที่ 23 - 27 เป็นบทที่สอนเรื่องการอ่านคำที่มีวรรณยุกต์ตรี (ˋ) และจัตวา (ˋˋ) โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นคำง่าย ๆ เริ่มจากคำที่มีพยางค์เดียว ไปจนถึงประโยคที่ยาวขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนฝึกอ่านออกเสียงวรรณยุกต์ตรีและจัตวา ได้ถูกต้อง ดังภาพ

จ๊ะ	ก้า	เก้า	จู้	แป้	เก๊	เจ๊	โตะ	โ๊ะ
จ๋า	เป้	เอ้	จี้	อ้า	ปี้	อี้	เต้า	
เป้า	เก้อ	เจ้อ	ป้อ	ตัว	ไป	กี้	อี้	

ภาพที่ 1 คำที่มีวรรณยุกต์ตรี (ˊ) และจัตวา (ˋ) บทที่ 23

ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 26

1.1.5 การสอนอ่านคำที่มีอักษรนำ เป็นการสอนอ่านคำที่มีอักษรนำ โดยสอนการออกเสียงประสมกับพยัญชนะต่างๆ เริ่ม โดยเริ่มจากคำที่มี หนึ่งพยางค์และสองพยางค์ แล้วจึงนำคำเหล่านั้นมารวมขึ้นเป็นประโยคที่ยาวขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนฝึกอ่านออกเสียงได้อย่างถูกต้อง

อักษรนำ ที่ปรากฏในแบบเรียนเร็ว เล่ม 1 ตอนต้น มีดังนี้

หง- ญู- หน- หม- หว- หย- หร- หล-

ไล	ไล้	ไล๊	ไล๋
	ไลล	ไลล	ไลล

ภาพที่ 2 และ 3 การสอนอ่านคำที่มีอักษรนำ

ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 29

หนูหล่อพ่อเขาพาไปดูหมี่ที่นาตาหมอลอ. ตาหมอลอ
 ลอแกก็เล่าให้รู้ว่า หมี่แกดูได้มาใหม่ใหม่.
 หนูหล่อไม่เชื่อแก, เอาไม้เข้าไปแทงหมี่.
 หมี่ดูโผมา, หนูหล่อหนีหมี่มาปะทะไม้.
 ขาหะเหวอะไป. ตาหมอลอแกทำยาให้ทา

ภาพที่ 4 ประโยคที่มีคำอักษรนำ

ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 33

1.1.6 การสอนอ่านคำที่มีอักษรควบ หรืออักษรนำตัวอื่นๆ ที่นอกเหนือจาก ห นัา ซึ่งต้องอ่านออกเสียงพยัญชนะตัวหน้าเหมือนประวิสรรชนีย์ หรือออกเสียง อะ (-ะ) กึ่งเสียง ส่วนพยัญชนะตัวหลังให้ออกเสียงอย่าง ห นัา แต่บางคำพยัญชนะตัวหลังก็จะอ่านออกเสียงตามปกติของเสียงพยัญชนะนั้นๆ อักษรควบ ที่ปรากฏในแบบเรียนเร็ว เล่ม 1 ตอนต้น มีดังนี้

อักษรควบ ได้แก่

กล- ขม- ขน- ขย- คย- ชง- ชน- ชล- ชว- ตน- ตล- ทล- ทย- ปล-
ผย- ฟม- พย- มล- สย- สร- สล- สว- สม- สป-

แชนะ	ชยะ	เขย่า	แสยะ	สระ	สละ
กล้า	ไกล้า	เตาตุ่น	มลิ	ไต้ล	ปล้ำ
เคื่อย	ชี่	เทล์	ร่าแทย	แซ้ง	เรือชล่า
พม่า	ทลู่	เทลละ	เซ่นะ	พยุ	สวะ

ภาพที่ 5 คำที่มีอักษรควบ

ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 35

1.1.7 การสอนอ่านคำที่มีอักษรกล้ำ เป็นการสอนอ่านคำที่มีพยัญชนะต้น 2 ตัวประสมสระเดียวกัน เมื่อเวลาอ่านออกเสียงแล้ว จะมีเสียงกล้ำเป็นพยางค์เดียวกัน และเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์นั้นจะผันไปตามเสียงพยัญชนะตัวตัวแรก ซึ่งมีการสอนอ่านทั้งอักษรควบแท้และไม่แท้ อักษรควบกล้ำที่ปรากฏ มีดังนี้

อักษรกล้ำ ได้แก่

กร- กล- กว- ขร- ชล- ชว- คร- คล- คว- ตร- พร- ปล- ผล- พร- พล-

มิชวา	ไขว้ไขว	แขวะผ่า	ผลอไป	โงะเลา
ผลผี	ใส่เกราะ	เข้ากรู	ใจกล้า	มาใกล้
ไปไกล	ตะกร้า	ตะกร้อ	กรูไป	เกรไป
ใกล้เกลี่ย	ใบมะเกลือ	หัวปลี	ใบมะกล่ำ	เป่าแตร
ไปไกล	ใครมา	ไปหาครู	จะใครได้	ใบพลู

ภาพที่ 6 คำที่มีอักษรกล้ำ

ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 42

1.1.7 การสอนอ่านคำที่มีอักษรกล้ำ เป็นการสอนอ่านคำที่มีพยัญชนะต้น 2 ตัวประสมสระเดียวกัน เมื่อเวลาอ่านออกเสียงแล้ว จะมีเสียงกล้ำเป็นพยางค์เดียวกัน และเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์นั้นจะผันไปตามเสียงพยัญชนะตัวตัวแรก ซึ่งมีการสอนอ่านทั้งอักษรควบแท้และไม่แท้ อักษรควบกล้ำที่ปรากฏ มีดังนี้

1.1.8 การสอนอ่านคำที่มี ร หัน เป็นการสอนอ่านคำที่มีพยัญชนะตัว ร สะกดสองตัว คือ รร ให้อ่านออกเสียงเหมือนมีไม้หันอากาศ (◌-) ซึ่ง ร ตัวแรกทำหน้าที่เป็นไม้หันอากาศ (◌-) ส่วน ร ตัวหลังนั้นจะทำหน้าที่เป็นตัวสะกดในมาตราแม่ กน แต่ถ้า รร อยู่หลังพยัญชนะและมีตัวสะกดให้อ่านออกเสียงไม้หันอากาศ (◌-) กับตัวสะกดนั้นๆ เช่น

บรรยาย	อ่านว่า	บัน - ยาย
บรรเลง	อ่านว่า	บัน - เลง
อัครรย์	อ่านว่า	อัด - สะ - จัน
ทศกรรฐ์	อ่านว่า	ทด - สะ - กัน
อรรธกถา	อ่านว่า	อัด - ถะ - กะ - ถา

1.1.9 การสอนอ่านคำที่มีตัวสะกดเป็นอักษรควบกล้ำ และคำที่มีตัวสะกดมีสระประสมอยู่เป็นการสอนอ่านคำที่มีตัวสะกดเป็นอักษรควบกล้ำให้อ่านออกเสียงเป็นคำควบกล้ำเลย และคำที่มีตัวสะกดมีสระประสมอยู่ไม่ต้องออกเสียงสระนั้น เช่น

อัตร	อ่านว่า	อัด – ตร
ศัตร	อ่านว่า	สัด – ตร
ศาสตร	อ่านว่า	สาด – ตร
อาบัติ	อ่านว่า	อา – บัด
ธาตุ	อ่านว่า	ทาด
ปฏิบัติ	อ่านว่า	ปะ – ตี – บัด

1.1.10 การอ่านคำในสมัยโบราณ เป็นการสอนอ่านและการวิธีการสะกดคำในหนังสือแบบโบราณ คือ ไม่มีรูปของสระแต่ให้อ่านออกเสียงเป็นสระนั้นๆ ตามความหมายของคำ และการใช้พยัญชนะประสมแทนสระ เช่น

วย	อ่านเหมือน	เวียง
ขวย	อ่านเหมือน	เขี้ยว
รย	อ่านเหมือน	เรียง
ปลย	อ่านเหมือน	เปลี่ยน
รยบ	อ่านเหมือน	ระเบียบ

1.1.11 การสอนอ่านมาตราตัวสะกดที่มีตัวการันต์ เป็นการนำคำที่มีตัวการันต์มาให้ผู้เรียนได้ฝึกอ่าน ซึ่งคำใดที่มีตัวการันต์ หรือ ไม่ทันขนาด () กำกับอยู่บนพยัญชนะไม่ต้องอ่านออกเสียงพยัญชนะตัวนั้น เช่น

พระสงฆ์	อ่านว่า	พระ – สง
บัลลังก์	อ่านว่า	บัน – ลัง

เมื่อนนท์	อ่านว่า	เมือง – นน
หนังสือพิมพ์	อ่านว่า	หนังสือ – พิมพ์
พระชนม์	อ่านว่า	พระ – ชน

1.2 แบบเรียนเร็ว เล่ม 2 ตอนกลาง

แบบเรียนเร็ว เล่ม 2 ตอนกลาง มีเนื้อหาทั้งหมด 67 บท เป็นแบบเรียนที่มุ่งสอนให้เด็กเขียนหนังสือได้ถูกต้อง แต่ก็ยังมีการสอนอ่านอยู่เช่นเดียวกับแบบเรียนเร็ว เล่ม 1 ตอนต้น เช่น หลักการใช้ ไ- , ไ-, ไ-ย, -ย คำที่ใช้พยัญชนะตัวที่เขียนยาก (หรืออาจเรียกได้ว่าพยัญชนะที่ยืมมาจากภาษาต่างประเทศ) คำควบไม่แท้ มาตราตัวสะกดที่มีชื่อเรียกแบบปัจจุบัน และคำพ้องตามมาตราตัวสะกดต่าง ๆ

1.2.1 หลักการใช้ ไอ (ไ-) ไอ (ไ-) ไอย (ไ-ย) อัย (-ย)

เริ่มจากการสอนอ่านคำที่ใช้สระไอไม่ม้วน (ไ-) จำนวน 20 คำ นอกจากนี้ยังสอนให้ผู้เรียนรู้ของคำที่ใช้สระไอไม่ม้วน (ไ-) คำที่ใช้ไม่ม้วนและมีพยัญชนะตัว ย ต่อท้าย (ไ-ย) และคำที่ใช้ไม่หันอากาศแล้วมีพยัญชนะตัว ย เป็นตัวสะกด (-ย) ซึ่งบางคำเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต มีการยกตัวอย่างคำที่ใช้ในประโยคมาให้ผู้เรียนฝึกอ่าน และให้ทำแบบฝึกหัดเขียนท้ายบทเรียนเพื่อวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าเข้าใจมากเท่าใดและสามารถเขียนได้ถูกต้องหรือไม่

คำที่ใช้สระไอไม่ม้วน (ไ-) ได้แก่

ไกล ไคร ไคร่ ไจ ไช้ ไช้ใหญ่ ไต ไต้ ไน ไบ ไบ้ ฝั สะไ้
ใหม่ ไย ไส้ ไล่ ให้

ตัวอย่างคำที่มี ไอย (ไ-ย) อัย (อ-ย)		
อสงไขย	อ่านว่า	อะ – สง – ไย
ทักษิณัย	อ่านว่า	ทักษิ – ญิ – ไน
สงสัย	อ่านว่า	สง – สัย
วินิจฉัย	อ่านว่า	วิ – นิฉ – ไน

1.2.2 คำที่ใช้พยัญชนะตัวที่เขียนยาก (หรืออาจเรียกได้ว่าพยัญชนะที่ยืมมาจากภาษาต่างประเทศ) เป็นการสอนให้ผู้เรียนได้รู้จักกับคำที่มีพยัญชนะตัวที่เขียนยาก ได้แก่ ข ญ ณ ธ ภ ศ และนำคำเหล่านั้นมาเรียงเป็นประโยคให้ผู้เรียนได้ฝึกอ่านและมีแบบฝึกหัดเพื่อเป็นการทบทวนความรู้ดังภาพ

เด็กมีโทษหนักต้องถูกเขียน. จินช่างไม่ใช่
ตะเฆ่สำหรับลากไม้ไปทางถนน. เจ๊กฆ่าหมูขาย.
ตีระนาดกับฆ้องวง. พวกกองตระเวรเขาตีฆ้องกระ
แต. ฆ้องใบนี้ตีไม่ใคร่ดัง. ระฆังใหญ่แขวนไว้
ในศาลา. ที่วัดนั้นตีระฆังเวลาเย็น.

ภาพที่ 7 บทสอนอ่านคำที่มีพยัญชนะตัว ข
ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 12

เจ๊กนั่งอยู่ท้ายเรือสำเภา. ไก่ตะเภาตัวใหญ่
กว่าไก่กู. เราฟังเขาขับเสภาเรื่องสามเณรแก้ว. ตา
ตีขับเสภาเพราะนำฟัง. เราจะไปเที่ยวเล่นที่ภูเขา.
เขาเล่าว่าที่ภูเขามีเสือดุ. ผ้าสีชมพูผืนนี้ดีไม่
เบา. แมลงภูบินมาเกาะอยู่ข้างผ้า. อย่าพูด

ภาพที่ 8 บทสอนอ่านคำที่มีพยัญชนะตัว ภ
ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 15

รบศึกข้าศึกหนี. ชื่อผ้ามาทำแซนศอก. ที่
 ข้อศอกเปนแผลอะไรหรือ? วัตถุที่ไม้อันนี้ยาวที่
 ศอก. คุณายจ้อยฮิ, นั่งเจ้าคงเศร้าใจ. จะเศร้า
 ใจไปโดยไม่ต้องการ. ตั้งใจถือศีลเปนกุศล.

ภาพที่ 9 บทสอนอ่านคำที่มีพยัญชนะตัว ศ

ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 17

1.2.3 ควบไม่แท้ เป็นการสอนให้ผู้เรียนรู้จักกับคำที่มีพยัญชนะตัว
 ท กล้ากับพยัญชนะตัว ร ให้ออกเสียงเหมือนพยัญชนะตัว ซ ซึ่งเป็นคำควบ
 ไม่แท้ที่ออกเสียงเป็นเสียงอื่น ต่างจากคำควบแท้ที่จะออกเสียงของอักษรนำ
 เพียงอย่างเดียว ในบทเรียนมีประโยคและเรื่องราวให้ฝึกอ่านและมีบททดสอบ
 ให้ทบทวนความรู้ ดังภาพ

ทรง ทรวง ทราม ทราย ทรัพย์ ทราบ
 ต้นไทร นกอินทรี เมืองฉะเชิงเทรา

เสด็จทรงเรือพระที่นั่ง. ทรงสร้างพระอารามหลวง.
 คนทรงเชิญเจ้าให้เข้าสิง. เขาพูดว่าเดือนสิบเอ็ด
 นี้บ้านอง, เดือนสิบสองนั้นน้ำทรง. มีการทำตาม
 หน้าที่, ตามกระทรวง. ทำการอย่าให้การเสื่อม
 ทรามไป. เขาชนทรายขึ้นไว้หน้าวัด. ที่ถนนนี้มี
 ทรายโรย. นายดีมีทรัพย์สมบัติมาก. ฉันได้ทราบ
 จดหมายของท่านแล้ว.

ภาพที่ 10 ตัวอย่างอักษรควบไม่แท้

ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 19-20

1.2.4 มาตราตัวสะกด เป็นการสอนอ่านคำตามมาตราตัวสะกดต่างๆ ที่มีทั้งตัวสะกดตรงตามมาตราและไม่ตรงตามมาตรา ซึ่งชื่อเรียกมาตราตัวสะกดในแบบเรียนเล่มนี้ เป็นชื่อเรียกเช่นเดียวกับที่ใช้ในปัจจุบัน ได้แก่

มาตราตัวสะกด			
มาตรา กก	ได้แก่	ก ข ค ฆ	
มาตรา กต	ได้แก่	ด จ ช ซ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ต ถ ท ธ ศ ษ ส	
มาตรา กบ	ได้แก่	บ ป พ ฟ	
มาตรา กน	ได้แก่	น ญ ณ ร ล ฬ	

1.2.5 คำพ้องในมาตราตัวสะกดต่างๆ เป็นการสอนอ่านออกเสียงคำพ้องเสียงตามมาตราตัวสะกดต่างๆ และสอนเรื่องคำ ความหมายของคำ และตัวอย่างประโยคที่ใช้ ดังภาพ

บทที่ ๓๒			
คำพ้อง ไ ในมาตรา ก กา กับคำ ~ ในมาตรา เกย			
ใช้เจ็บ	ชื่อโรคเฉพาะ	ไ้	กระจำ, สว่าง.
	อย่างหนึ่ง	ไ้	เหือกใบ, ส่งไป.
ตะไค้	คราบที่เกิดด้วยน้ำ	ไ้	ความพอ
ไม้	เป็นคำปฏิเสธ คือ พ้น	ไ้	ชื่อต้นไม้ที่อย่างหนึ่ง

ภาพที่ 11 คำพ้องในมาตรา ก กา

ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 74

บทที่ ๕๒			
คำพ้องต่างๆ ในมาตรา ก กา และ กม			
กำ	กำมือ	กรรม	เที่ยงตรง, ส่วนที่ดีที่แท้.
กรรม	กระทำ	อำมรงค์	แหวน
ทำ	กระทำที่ทำงาน	กุม	จับ, ถือ.
อ้าง	ทวงไว้, รับรอง.	กุมภ์	หม้อ

ภาพที่ 12 คำพ้อง ในมาตรา ก กา และมาตรา กม
ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 117

บทที่ ๕๕			
คำพ้องในมาตรา กอ			
มัยยิตต์	เบ่งกลาง	อุบัติ	เป็นอัน, บังเกิด.
ยัต	บรรจุให้แน่น	สมบัติ	ทรัพย์, พรหม
ประพัตต์	ระรัง	วิบัติ	แปลก, ผิดไป, ฉิบหาย.
บัญญัติ	แต่งตั้ง, ข้อห้าม	สัด	เครื่องแขวนอย่างหนึ่ง
นัต	สัญญา, กำหนด, ครั้น.	สัดวิ	ตัวที่มีสัด
นัตติ	การพินิจ คือผัดอยู่	สัดย์	ความจริง

ภาพที่ 13 คำพ้องในมาตรา กอ
ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 123

1.3 แบบเรียนเร็ว เล่ม 3 ตอนปลาย

แบบเรียนเร็ว เล่ม 3 ตอนปลาย มีเนื้อหาทั้งหมด 138 บท แบ่งออกเป็น 3 ภาค ได้แก่ ภาคที่ 1 จำนวน 123 บท ภาคที่ 2 จำนวน 12 บท และภาคที่ 3 จำนวน 3 บท ซึ่งมุ่งสอนให้รู้จักเรียบเรียงถ้อยความเป็นเพียงแต่ง่ายๆ สอนตั้งแต่พื้นฐานในเรื่องของประโยค การแต่งประโยค เนื่องจากในเล่ม 1 และเล่ม 2 เป็นการสอนเรื่องคำ ในเล่ม 3 จึงมีเนื้อหาที่ยากขึ้นมาจากพื้นฐาน คือเรื่องของประโยค การสอนอ่านประโยค เรียงประโยค และการใช้คำต่างๆ สามารถใช้สอนควบคู่ไปกับแบบเรียนเร็ว เล่ม 2 ตอนกลางได้ ไม่จำเป็นต้องสอนเล่มตอนกลางให้จบก่อน แล้วจึงค่อยสอนเล่มตอนปลาย

1.3.1 ภาคที่ 1 ว่าด้วยชนิดของคำต่างๆ การเรียงคำให้เกิดเป็นประโยคที่มีความหมาย คำที่กล่าวถึงในบทนี้ ได้แก่

(1) คำ “ชื่อ” คือ คำที่อยู่ข้างหน้า เป็นคำบอกชื่อสัตว์ชื่อสิ่งของหรือในปัจจุบันเรียกว่า “คำนาม” เช่น นก ปลา ฟ้า เด็ก อิฐ เป็นต้น

(2) คำกริยา ที่จะถูกวางไว้ข้างหลัง “ชื่อ” เช่น บิน กิน ร้อง หมุน หล่น เป็นต้น คำกริยาบางคำต้องมีคำชื่อต่อท้ายอีกหนึ่งคำจึงจะได้ความซึ่งปัจจุบันก็คือ กรรม นั่นเอง

(3) คำ “คุณ” คือ คำที่อยู่กลางระหว่างคำชื่อ และคำกริยา บอกลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่า “คำคุณศัพท์” เช่น ม้า – ดำ – วิ่ง, ม้า – ผอม – วิ่ง, ม้า – กระเรียน – วิ่ง เป็นต้น

(4) คำวิเศษ คือ คำชนิดหนึ่งสำหรับช่วยคำกริยาให้รู้ว่าจะแตกต่างกันอย่างไร อยู่ในตำแหน่งอยู่หลังคำกริยา เช่น คนเดิน – เร็ว, เด็กนอน – ไหว, ข้างร้อง – ดัง เป็นต้น

(5) คำต่อ เป็นคำที่อยู่หลังคำชื่อ และอยู่หน้าคำกริยา เช่น โต๊ะ – และ – เก้าอี้, แกะไป – หรือ – ไม่ไป ?, แมวอยู่ – บน – เรือน, คนเจ็บ – จึง – ตาย, น้ำขึ้น – แต่ – ลมลง เป็นต้น

(6) คำออกเสียง เป็นคำที่ใช้เขียนแทนเสียงสัตว์ที่ร้องหรือเสียงอะไรต่างๆ และเสียงคนที่เป็นเสียงประหลาด สะดุ้งตกใจ เช่น นกร้อง – เจี๊ยบ, หมาเห่า – ฮก, ตีระฆังดัง – ห่าง, เด็กร้องไห้ – โฮ, อู๋ – เข้าเจ็บนัก เป็นต้น

(7) คำแทนชื่อ เป็นคำที่ใช้สำหรับแทนชื่อคนหรือสัตว์ และสิ่งของหรือปัจจุบันก็คือ “คำสรรพนาม”

นอกจากนี้ยังมีบทเรียนที่เกี่ยวกับประโยค การเรียงคำในประโยคโดยแบ่งคำออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ คำชื่อส่วนหนึ่ง คำกริยาส่วนหนึ่ง และคำชื่ออีกส่วนหนึ่ง ดังนั้นจะทำให้ได้รูปประโยค ดังนี้

คำชื่อ + คำกริยา + คำชื่อ

ตัวอย่าง

เสือไล่เนื้อ	>	เสือ + ไล้ + เนื้อ (คำชื่อ + คำกริยา + คำชื่อ)
ควายกินหญ้า	>	ควาย + กิน + หญ้า (คำชื่อ + คำกริยา + คำชื่อ)
งูรัดกบ	>	งู + รัด + กบ (คำชื่อ + คำกริยา + คำชื่อ)

(สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 31)

การสอนวิธีแต่งคำต่างๆ ได้แก่ แต่งคำชื่อ แต่งคำกริยา แต่งคำคุณ ซึ่งคำต่างๆ ถึงแม้ว่าคำใดคำเดียวแต่สามารถนำมาแต่ประโยคให้ได้ความหมายต่างออกไปจากเดิมได้ ยกตัวอย่างเช่นวิธีการแต่งคำกริยาเป็นการสอนโดยนำคำกริยามาแต่งประโยคให้มีความต่างกัน ดังตัวอย่าง

วิธีแต่งคำกริยา	
คำกริยาจะต้องเป็นความต่างกันได้ด้วยเวลาที่ทำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ จะสังเกตไว้	
(๑) "คนนอน" ว่าเขื่อนนี้เป็นกลางๆ ไม่กำหนดว่า นอนเมื่อไร นับเป็น เวลากลาง	
(๒) "คนนอนแล้ว" ว่าเขื่อนนี้บอกชี้ว่า คนนอน ก่อนเวลาที่ว่านั้น นับเป็น เวลาหลัง	
(๓) "คนยังนอนอยู่" ว่าเขื่อนนี้บอกชี้ว่า คนนอน ในเวลาที่ว่านั้น นับเป็น เวลาเดียวกัน	
(๔) "คนจะนอน" ว่าเขื่อนนี้บอกชี้ว่า คนยังไม่ได้ นอนในเวลาที่ว่านั้น แต่จะนอนแน่นอน นับเป็น เวลาหน้า	

ภาพที่ 14 วิธีการแต่งคำกริยา

ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 81

เด็กนอน	แต่งอย่างนี้ เป็นคำบอกกลางๆ
	จัดว่า ลักษณะบอกเล่า
ถ้าเด็กนอน	} แต่งอย่างนี้ เป็นคำชี้แนะว่านอนหรือไม่นอน จัดว่า ลักษณะคาดคะเน
เมื่อเด็กนอน	
หากเด็กนอน	
เด็กต้องนอน	} แต่งอย่างนี้ เป็นคำยืนยันว่าจะนอนแน่
เด็กคงนอน	
	จัดว่า ลักษณะชี้แนะ

ภาพที่ 15 การแต่งคำกริยาไม่ต้องติดกัน

ที่มา: สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 85

1.3.2 ภาคที่ 2 ว่าด้วยการแต่งประโยค หลังจากที่ได้รู้จักรูปประโยค และโครงสร้างของประโยคในตอนท้ายของภาคที่ 1 และภาคที่ 2 นี้จะกล่าวถึงรายละเอียดของการแต่งประโยค สร้างประโยค โดยที่เรียกคำชื่อแรกว่า “**ชื่อทำ**” เรียกคำกริยว่า “**กริยา**” และเรียกคำชื่ออีกตัวว่า “**ชื่อถูก**” ดังนี้

		ชื่อทำ	กริยา	ชื่อถูก
1. ตามา	ชื่อ เป็นผู้ทำของกริยา ชี			
2. ชี	กริยา เป็นผู้ทำคือ ตามา	ตามา	ชี	ม้า
3. ม้า	ชื่อ เป็นผู้ถูกของกริยา ชี			

(สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 98)

1.3.3 ภาคที่ 3 ว่าด้วยการอ่านเก็บใจความ สอนวิธีการสังเกตประโยค ดังนี้ คำหลายคำที่เรียงกัน ตามโครงสร้างประโยคเป็น “**ประโยคสามัญ**” จากนั้นเติมคำแต่งหรือคำขยายกลายเป็นประโยคที่เรียกว่า “**ประโยคขยาย**” เมื่อประโยคสามัญหรือประโยคขยายหลายประโยครวมกันกลายเป็น “**ประโยคความรวม**” ถ้าคำที่แต่งเป็นประโยคเล็กๆ แฝงอยู่ในประโยคความรวมเรียกว่า “**ประโยคแต่ง**” ดังนั้นประโยคสามัญมีใจความเป็นต้นเค้าของประโยคอย่างอื่นทุกอย่าง ดังนี้

ประโยคสามัญ	ตามีไปนา
ประโยคขยาย	ตามีอ้วนกำลังไปนาที่ท่าไข่
ประโยคความรวม	ตามีอ้วนกับตามาผอมกำลังไปนาที่ท่าไข่
ประโยคแต่ง	ตามีอ้วนกับตามาผอมซึ่งเป็นชวานากำลังไปนาที่ ตาสีทำอยู่ที่ท่าไข่

(สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 111)

2. คุณค่าของแบบเรียนเร็ว ฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

แบบเรียนเร็ว ฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทั้ง 3 ตอน ได้มีการสอดแทรกคุณค่าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคุณธรรมปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้หน้าที่ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ควรปฏิบัติ ผู้วิจัยสามารถสามารถจำแนกคุณค่าที่ปรากฏในแต่ละเล่มได้ดังต่อไปนี้ คุณค่าในแบบเรียนเร็ว เล่ม 1 ตอนต้น สามารถจำแนกได้ 7 ด้าน ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมต้องการปลูกฝังให้กับเด็กได้แก่ รักธรรมชาติรอบๆ ตัวและวิถีชีวิต รู้จักเป็นมิตรกับผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น มุ่งมั่นในการทำงาน ใฝ่เรียนรู้ ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

2.1 รักธรรมชาติรอบๆ ตัว และวิถีชีวิต

คุณค่าด้านธรรมชาติรอบๆ ตัว และวิถีชีวิต กล่าวถึงวิถีชีวิตของคนไทยในสมัยก่อน เช่น การสร้างเสาเรือนจากต้นไม้ใหญ่ การประกอบอาชีพทำไร่นา ปลูกผักไว้รับประทานเองในครอบครัว สะท้อนให้เห็นว่าคนสมัยก่อนรู้จักใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังกล่าวถึงพืชพันธุ์นานาชนิดและสัตว์ประเภทต่างๆ ที่อยู่รอบตัวผู้เรียนเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนรักและหวงแหนธรรมชาติมากยิ่งขึ้น เช่น

ตัวอย่างจากบทที่ 44

น้ำแกมีไก่อยู่แก้วตัว; ตัวผู้ห้าตัว, ตัวเมียสี่ตัว,
ไก่แจ้ไก่ตะเภาแกก็มี. แลแกมีบ่อน้ำ, ที่
บ่อน้ำมีปลากระแห, ปลาเสือ, ปลาหมอ, บูล
เต่าก็มี.

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 46)

ตัวอย่างจากบทที่ 32

ขอน้ำใสกินสักถ้วย. พี่, ฉันป่วยเปนไข้. ป้างปลาอย่าให้ไหม้. ไม่ทำก็ไม่แล้ว. อาศรียอยู่ที่นี่. ตะไค่น้ำช่างจิบมาก. ไสกบไม่เรียบ. ยังสงสัยอยู่.

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 76)

2.2 รู้จักเป็นมิตรกับผู้อื่น

คุณค่าด้านรู้จักเป็นมิตรกับผู้อื่น กล่าวถึงการปลูกฝังให้ผู้เรียนมี อริยาศยดี รู้จักกล่าวทักทายผู้อื่น และรู้จักแบ่งปันสิ่งของ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ อันดีให้ตนเองสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข เช่น

ตัวอย่างจากบทที่ 22

เจ้าจำปาถ่อเรือเข้ามาในลำแม่น้ำเวลาเช้า. พอ
ปะเจ้าจำปามาที่กอไผ่จะหาไม้ไผ่ไปทำแพ; เจ้าจำปา
ดีใจเหหัวเรือแวะเข้าไพบาเจ้าจำปี. เจ้าจำปี
ว่า “นี่เจ้ามาแต่เมื่อไร?” เจ้าจำปาว่า
“เรามาที่นี้สัปดาห์เวลา, พอน้ำไม่มีเรือเราโต
ไปไม่ได้ทำให้เสียเวลาไป, เมื่อหัวคำพายุนีมา
พาเอาไม้ถ่อในเรือเราไปเสียในน้ำ.”

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 24 – 25)

2.3 ช่วยเหลือผู้อื่น

คุณค่าด้านช่วยเหลือผู้อื่น กล่าวถึงการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตใจที่ เมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และให้ผู้เรียนรู้จักหาวิธีแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะกับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน เช่น

ตัวอย่างจากบทที่ 32

หนูหล่อหนีหมีมาปะทะไม้.

ขาหะเหอะไป.

ตาหมอหลอแกทำยาให้ทา.

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 33)

2.4 มุ่งมั่นในการทำงาน

คุณค่าด้านมุ่งมั่นในการทำงาน กล่าวถึงการทำงานเพื่อหาเลี้ยงตนและครอบครัว สอนให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้วิชาชีพอจากคนใกล้ตัว ชยัน หมั่นฝึกฝนจนมีฝีมือสามารถประกอบอาชีพเพื่อทำงานเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ เช่น

ตัวอย่างจากบทที่ 58

มีหญิงสองพี่น้อง, ผู้พี่พี่เพื่อง; ผู้น้องพี่แพง,

หูกะพ่อแม่; พ่อแม่เขาทำนาหาเลี้ยงตัวเสมอ.

พี่น้องทั้งสองต้องไปนากะพ่อแม่.”

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 62 – 63)

2.5 ใฝ่เรียนรู้

คุณค่าด้านใฝ่เรียนรู้ กล่าวถึงการปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกตสิ่งต่างๆ รอบตัว แสวงหาความรู้ต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งผลดีให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในภายภาคหน้า เช่น

ตัวอย่างจากบทที่ 66

ตาแก่คนหนึ่งไปไหนไม่ได้, เขาใช้ให้เฝ้าเรือนแลเลี้ยงหลาน. วันหนึ่งหลานเดินไปปะเสารือนเข้าต้นหนึ่งเป็นเสาผุ, จึงวิ่งมาหาตา, ว่า “ตาจำฉันไปเห็นไม้เสารือนเราผุอยู่ต้นหนึ่ง, จะหาไม้มาทำเสียมใหม่ไม่ได้หรื?” ตาแก่ว่า “จะทำให้ก็ได้, แต่ไม้เสาของเรายังไม่มี. หลานจึงว่า “ก็แต่ก่อน ๆ นั้นเขาไปหามาแต่ไหน, จึงทำเป็นเรือนขึ้นได้?” ตาแก่จึงเล่าให้หลานฟังว่า

ตัวอย่างจากบทที่ 66 (ต่อ)

“ไม้เสาที่เราทำเรือนอยู่นี้, เขาซื้อมาแต่ป่าดงสูง ๆ, เป็นต้นไม้ใหญ่ในป่า, คนบ้านป่าเขาเข้าใจหา, แลรู้ซึ่ไม้ต่าง ๆ จึงทำได้.”

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 :78 – 79)

2.6 รักครอบครัว

คุณค่าด้านรักครอบครัว กล่าวถึงการปลูกฝังให้ผู้เรียนรักครอบครัว และเข้าใจการสั่งสอนด้วยวิธีการต่างๆ อันเนื่องมาจากความรักและความหวังดีจากคนในครอบครัว โดยผู้แต่งมีวิธีการสอนที่กล่าวถึงความรักและความห่วงใยจากคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการสั่งสอนหรือคอยบอกกล่าวตักเตือนในการกระทำที่เสี่ยงอันตราย รวมถึงการสั่งสอนกิริยามารยาทที่ควรกระทำต่อผู้ใหญ่ เช่น

ตัวอย่างจากบทที่ 65

หนูพันพี, หนูพูน้อง; พ่อเขาซีพ่อแพน, แม่เขาซีแม่ปาน. หนูพูนั่นเป็นคนดี, เชื้อถืคำสั่งสอนผู้ใหญ่; เวลาที่ยืนเดินนั่งนอน, กิริยาทำทางน่าดูจริง ๆ. หนูพูนั่นเป็นคนดีด้าน; เวลาจะเดินก็วิ่งก็เดินไป, เวลาจะนั่งยืนนอนก็ไม่นั่งได้; เป็นคนหุ่ยข้างชนครัน ๆ; พ่อแพนแม่ปานสั่งสอนเท่าใดก็ไม่เชื่อถื. วันหนึ่งหนูพันวิ่งไปโดนชยน้ำกระเด็น, แม่ปานแกติแลสั่งสอนไม่ให้วิ่งต่อไป, หนูพันก็ว่า “ต่อไปจะไม่วิ่งละ.”

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 75)

2.7 รักษาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

คุณค่าด้านรักษาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ กล่าวถึงคำสอนทางศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักชาติ ศาสนา และเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น

ตัวอย่างจากบทที่ 21

เสด็จล่อยพระประทีปที่เรือบัลลังก์. เราไปเรือถึงคลองมหาวงศ์. พราหมณ์ร่น้ำสังข์. เจ้านายท่านเสด็จหลายองค์. ทรงพระอำมรงค์. พวกลจตุรงค์. พระอาทิตย์อัสดง. คนชุดอู๋มอคงไปโนดิน. ประสงค์จะใคร่ได้. ทำบุญได้ผลอนิสงษ์. คนเปนเชื้องวงษ์ผู้ดีมีตระกูล. เสาหงส์สูงอยู่ตรงหน้ามุขวิหาร.

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2542 : 50 – 51)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์แบบเรียนเร็ว ฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทั้ง 3 ตอน มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาโดยเริ่มจากการสอนในเรื่องพื้นฐาน คือ การสอนอ่าน การเขียน และการเรียงเป็นประโยคที่ถูกต้องตามหลัก หรือตามโครงสร้างประโยค ตามลำดับซึ่งเริ่มจากเนื้อหาที่ง่ายก่อนในลำดับแรก ก่อนจะเพิ่มระดับให้มีความยากขึ้นเรื่อยๆ ตามบทเรียน กล่าวคือ แบบเรียนเร็ว เล่ม 1 ตอนต้น เป็นการสอนพื้นฐานตัวพยัญชนะ สระ และตัวสะกดในแม่ต่างๆ แล้วจึงเริ่มแบบเรียนเร็ว เล่ม 2 ตอนกลาง ที่มุ่งเน้นการเรียนเรื่องคำหรือสระอื่นๆ ที่นอกเหนือจากเล่มพื้นฐาน และแบบเรียนเร็ว เล่ม 3 ตอนปลาย ก็จะเป็นการเรียนเรื่องคำ ประโยค และการเรียงประโยคให้มีความหมาย ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในการอ่าน วิธีการสอนของแบบเรียนเร็วนี้ มีความแตกต่างจากแบบเรียนเล่มอื่นๆ ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ แบบเรียนเร็วไม่ใช้การสอนแบบให้ผู้เรียนท่องจำด้วยปากเปล่า เนื่องจากการท่องจำจะทำให้ผลเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ช้า และเสียเวลาทั้งตัวผู้สอนและตัวผู้เรียน แบบเรียนเร็วจึงให้เริ่มจากการสอนอ่าน คือ สอนให้รู้เครื่องหมาย ตัวเขียนต่างๆ แทนสำเนียงที่พูด ถ้าสอนให้รู้ว่เมื่อเห็นเขาเขียนไว้อย่างนั้นให้อ่านว่าอย่างนี้ การเริ่มต้นเช่นนี้เป็นการเริ่มต้นที่ดีพอให้นักเรียนสามารถอ่านออกแล้ว ในบทเรียนต่อไป หรือแบบเรียนเล่มต่อไป ก็จะเป็นการเรียนการสอนที่ง่าย เข้าใจ และสามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้นนอกจากรูปแบบและวิธีการสอนที่สามารถเข้าใจง่าย และเรียนรู้ได้ในระยะเวลาอันสั้นแล้วยังสอดแทรกคุณค่าที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนลงไปไว้ในแบบเรียนซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน ซึ่งช่วยปลูกฝังผู้เรียนให้ช่วยพัฒนาความคิด ความรู้ คุณค่า ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ข้ดเกลาจิตใจให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดียิ่งขึ้น ทั้งจิตและร่างกายเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข ไม่เป็นภาระของคนสังคมแบบเรียนเร็ว ฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ จึงถือเป็นแบบเรียนที่

สร้างเสริมการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ทั้งในด้านของตัวผู้เรียน ครู ครอบครัวย ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้ เหมาะแก่การใช้ในการเรียนการสอน เพราะมีเนื้อหาแบบเรียนที่ไม่ซับซ้อนมากนัก สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว แบบเรียนฉบับนี้จึงเป็นแบบเรียน ที่เป็นประโยชน์ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้สามารถเรียนเขียนอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ มาจากผลงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แบบเรียน เรีวฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งได้รับ ทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประจำปี 2565

เอกสารอ้างอิง

- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2542). *แบบเรียน เรีว เล่ม 1, 2, 3*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมการ ศาสนา.
- อวัช ปุณโณทก. (2542). *วิวัฒนาการหนังสือแบบเรียนไทย*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อิงอร สุพันธุ์วนิช และภาสพงศ์ ผิวพอใช้. (2560). “พัฒนารูปแบบวิธี การสอนอ่าน – เขียนภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน.” รายงานวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการ วิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.